



Mag.  
09.69899  
Lu



*Altscheffens und Schinners*  
Uædle Handlinger 134.

udøvede

i

Anledning

af

Glædebranden den 5te Juni 1795,

samt

Efterregninger om adskillige Borgere, som have op-  
sagt deres Boesiddende og Løgerende  
til Michaelis Flyttetid 1795.

---

At berøbe en Nation skrive Friheden, var en Vold, som  
kun en frygtfuld Tyrann, stolende paa levede Glas-  
vers Vaaben og beruset af Uslingers Smiger, torde  
vove, som ikkun et dumt, eller et ved Laster for hver  
ædel og retfærdig Bøllese fløvgjort Folk kunde taale.

Klingberg,

---

Kjøbenhavn, 1795.



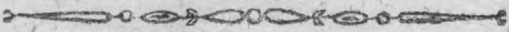
~~09.473~~

~~2u42~~

u

7241





## Forerindring.

Littelen paa dette Skrift skulde være: Glette eller nedrige Borgeres vædle Handlinger, i Anledning af Ildbranden i Kiøbenhavn den 5te Junii 1795. I dette Skrift skulde hver en vædel Handling, ethvert nedrigt Foretagende sættes i sit rette Lys, og især deres, som have opsagt Boesiddende Familier og andre Logerende, for at paalægge dem en høiere Huusleie; men mange i Publico have ei taget min Mening i sin egentligste Hensigt; men tilsendt mig Anmeldelser, snart om de Værter og Værtinder, som have ikke opsagt, snart om de Værter og Værtinder, som have opsagt efter Ildbranden, uden at tilføie noget mere godt eller ont. Enhver af mine Læsere veed, at begge slags Handlinger ere lovlige, at opsiges, eller ikke opsiges. Ingen af disse haver nogen Røds eller Last i Følge;



men just i denne Tids Periode ansee alle dette for en vel fortient Roes, som fortienet offentlig at bekiendtgjøres: at de ingen have opsagt før St. Hans-Dag, og dette for en vel fortient Last, at de have opsagt. Hvori ligger da Grunden til Roes? deri at de forholde sig skikkelige imod deres Huusbeboere, og ikke vilde have, at de skal falde flere Taare, end de Brandlidte, da disse fik Huse, at boe i, naar hine bleve Huusvilde.

Dette Forhold af Huusværter viser en christelig og menneskelig Tænkemaade; at de ere fornøjede med deres Indkomster de saae, og at de ikke vil formindske deres Huusbeboeres huuslige Lyksalighed, ved at forøge Udgifterne for dem, som Ilden ved sin egen Magt har forøget. Hvori liager Grunden til Værternes Last, som forkynde Opbyggelse? deri, at de gjøre deres skikkelige Huusbeboere Huusvilde, gjøre deres Trang og Elendighed lige saa stor, ja større som de Brandlidtes, og vise i det hele et uchristeligt, umenneskeligt og ubroderligt Forhold, ja ved høie Paalæg af Huusleie synde  
imod



imod vor gode og milde Konges Placat af 12te Junii 1795.

Hadde Ildbranden ei sadt Hovedstaden i den Tilstand, som den er, saa vilde Opsigelse for Værelserne hverken have nogen Noes eller Løst i Følge med sig. Da en Mand kom den første Dag til mig, og foredrog mundtlig, at jeg vilde indføre Hr. Særdorvhs Navn i dette Skrift. Jeg negtede det, ei fordi han var Præst; men fordi han opsigde ei i sit eget Hus, ei for at tage mere Husesleie, men i et Hus, som en gratist Skole eiede, hvorover han havde Tilsyn. Den Opsagde tilbød den anden Familie nogle Værelser. Det kunde ei heller lade sig giøre. Derover ansaae han sig mere fornærmet. Forresten vil jeg ingen nægte det — Naar min Fiende har skrevet det om min Ven, og han fortjener det, saa skal de begge læse det heri. Publiciteten har denne Fordring.

I Følge heraf kunde jeg ikke kalde enhver Borger for en flæt og en nedrig Borger, hvis Navn bliver indført i dette Skrift. Littelbladet kalder



det derforre Efterretninger om adskillige Borgere, som have opsagt deres Boesiddende Familier og Logerende til Michaelis Flyttetid 1795.

Endog for Borgere, som opsigte, haver jeg skrevet deres Forsvar og viist deres Ræt i mit Skrift: Belmeente Forslag til de Brandlidtes Beste, til Hovedstadens Forfiskionnelse og til det almindeliges Vel. Da dette Skrift i Hensigt til Oplagets Størrelse kunde ikke komme i hver 2ode Borgers Hænder, og nogle maastee ikke søge de Exemplarer, som endnu kunde være i Forraad hos Boghandlerne, saa vil jeg afskrive nogle af disse Tanker i Hensigt til Opsigelse og forhøiet Huusleie, som en Følge af Eiendoms Retten og dens Værd.

I Eiendoms Retten kan Kongen ikke blande sig. Den er hellig for Kongen og for Folket. Han kan ikke forbyde Huuseieren, at opsigte sine Logerendes, for at indtage andre. De Logerende have denne Ræt, denne Frihed, til at opsigte. Huuseierne maae ligeledes have samme Ræt. Han kan end ikke forhindre at de sætte høiere Priser for deres Bærelser, som flyde af Tingens Natur, Husenes stigende Priser og Levnetsmidlernes Dyrhed. Jeg  
viser



vifer i de følgende Blade, (Kjont jeg yttre det  
 Onske, at ingen blev opsagt for Nytaar til Paaske  
 Flytte: Tid) at jeg ansaae det endog billigt, at Vær-  
 terne tog  $\frac{1}{4}$  Deel mere til Leie af Deres Værelser  
 efter Paaske. Saa meget har jeg skrevet til Huus-  
 værternes Fordeel — Det er jo billigt, at en Mand  
 kan opsig, for at indtage en brandlidt Beslægtet  
 eller Besvogret, eller god Ven i sit Huus. Hvor  
 mange have ikke Forældre eller Sviger Forældre  
 iblant de Brandlidte? Søstre eller Brødre, som  
 Natur og Menneskekierlighed, ja Broderkierlighed  
 opfordrer; men de Huusværter, som benytte sig af  
 Ildens Flamme, for at vinde ved en overdreven  
 paalagt Huusleie og Unger Fordele af deres Huus-  
 beboere, og for at udsuge især de Fattige, som ar-  
 bejde og stræbe, og sukke for Livets Nødvendigheder,  
 de fortiente, at udmærkes i dette Skrift, for at  
 kiendes af en retfærdig og god Regjering, for at  
 tiltales af Politie. Reiten efter deres Handlingers  
 Beskaffenhed; for at fremstilles for Publicitæns  
 upartiske Domstoel. Skriftet vil endog gavne Es-  
 terkommerne, da de vil tage det i Kommen med sig,  
 da de vil, naar flere Huse blive opbygte, give de



Huse, som fremsætte Leie: Brætter om ledige Værelser, naar de erfare, at disse opgivne Værter endnu behoe dem.

Skulde nogen Huus: Vært finde sig misfor-  
nøiet med dette mit Arbeide, saa maatte de behage  
at erindre, at jeg er aleneſte Redacteur af samme,  
og ikke deres Angiver — vil de høre mig med de-  
res Besøg, saa skal jeg opgive deres Navne, som  
have anmeldt det, da de kan ſøge dem, ſom Lov og  
Ræt fordrer. Endſkiønt jeg ikke haver i Sinde, at  
indlade mig i deres huuslige Affaires, saa vil jeg  
gjerne i de ſølgende Hæfter indføre deres Forsvars-  
Grunde men de vogte ſig, ikke med nogen Skin-  
grund, at ville bedrage Publicum, og fremſtille ſig  
for Publicitetens ſtreng og upartiſke Domſtoel,  
og ſkulde der være nogen Huus: Vært, ſom ville  
troe, at Regieringen ei kunne ſtraffe dem, fordi  
Loven forbyder ubillig Leie af Dvæg, og ei af Huſe,  
eller, at de ei ſtaaer til Anſvar for deres Handling,  
naar deres Fuldmægtig eller Kone har bortleiet  
deres Værelſer, ſaa bliver han dog Manden ſelv,  
ſom Eieren, der opfordres til Anſvar.

G. H. Lund.

Herr



1. Herr Hiorth, Stads. Capitain og Brygger, boendes paa Christianshavn, som selv tager sin Tilflugt til Publiciteten, for de Betskyldninger, som ham tilegnes, skal være den første, som desaar sag skal nævnes i dette Skrift. Med 1000 gange større Fornøielse fortalte jeg gode end onde Handlinger, skjønt jeg veed, at Roes er en langt svagere Drivefjer til gode Handlinger, end offentlig Forhaanelse, til at holde nedrigsindede Mennesker inden Billigheds Grændser. Ikke desto mindre skal afverlende i disse Hæfter begge Slags fremsættes. Sammenlignes da de gode med de onde, saa forsøge de Afstyhelighedens mørke Skygge paa de sidste. Man læse da begge Slags verelviis, for desbedre at kunde føle Afstanden imellem dem. Jeg indseer vel, hvor mange Vanskeligheder, der ere forbundne med sligt et Arbeide, hvor mange, der blive forbittede og rasende,



naar deres flette Handlinger komme for Lyset, eller i det mindste misforstaaede over, at enhver faaer deres paalagte Humsleie at kiende, som læser dette Skrift. Det er endog mueligt, at et falsk Brev kunde indløbe fra en ubekiendt Haand, for at dadle en god Mand. Hvad skulde vi da gjøre? Redacteuren vil igienkalde det i næste Hefte. Den rolige og gode Borger beviser sin Usskyldighed, og hans Forsvars Skrift følger i næste Hefte. — Den hidsig og fortørnede Borger søger strax Adresse-Avisen, for at afdøe en Plæt, som maaskee ei kan afvidskes. Til dette Blad tager og Herr Capitain Hiorth sin Tilflugt, (thi dette Skrift var da ei til) naar man læser følgende Erklæring fra ham selv, i Adresse-Avisen No. 197.

„Medborgeres Agtelse var mig stedse dyrebare,  
 „det maatte derfor være mig smerteligt, at er-  
 „fare det Rygte, som flettænkende Mennesker  
 „have sagt, at udbrede, at jeg nu betiente mig  
 „af disse Dages sorgeløse Leilighed til at opstue  
 „til ublue Humsleie Værelserne i min iboende  
 „Bryg-



„Brygger-Gaard i Prindsensgade paa Christians-  
 „haun. For at rædde min Ere, nødes jeg alts-  
 „saa til, herved at erklære, at alle de Bærelser,  
 „som af S. T. Hr. General Major d'Aubert  
 „og S. T. Herr Kammerherre Scheel har  
 „været beboede i 7 Aar for aarlig Leie 280 Rdlr.,  
 „er til næste Flytte-Tid bortletede, tilligemed  
 „Stalderum og Vognremisse for 230 Rdlr.,  
 „altsaa 50 Rdlr. lavere Priis, end tilforn.  
 „Friemodig tør jeg derfor opbyde uvillige Mænds  
 „Bedømmelse over min Handlemaade.”

J Følge denne Opfordring i de offentlige  
 Blade følge disse P. M., som mig ere tilsendte.  
 Jeg opfordrede disse, som indgav dem, til at fore-  
 stille dem, hvad han har skrevet? hvor meget  
 han har nedsat Huusleien med videre, for at ud-  
 mærke sig, som en god Borger, der desuden er  
 Brygger, ja Borger-Capitain og Chef for et  
 Borger-Compagnie. Ja det var for 7 Aar siden,  
 sagde de, at han nedsadte Huusleien, da han ikke  
 kunde faae mere; men nu har han sadt meget  
 paa. Dette kommer os ikke ved; men vores eget



kan vi med Gød bevidne. Naar det derimod er sandt, hvad Herr Capitain Hiorth skriver, og hvorforsø skulde vi ikke troe hans egne Ord, at han har nedsat sin Huusleie til næste Flytte-Tid 50 Rdlr., saa er det altid en roesværdig Handling, skient den ikke er udøvet imod Fattige, men mod Rige og formuende Mænd.

Tvertimod de fattigere Mænd handler han anderledes imod, som hoo i hans Huus i Prinsens Gade paa Christianshavn No. 276, da han opfiger dem, for at paalægge dem en høiere Afgift,  $\frac{1}{2}$  mere, og derover. Saaledes har han paalagt Peder Hansen om Aaret 16 Rdlr. af sin Kjelder, og 24 Rdlr. mere paa de smaae Børelser, som Støbemester Wans beboer, efter disse deres tilsendte Skrivelser, saaledes lydende:



- a) Til de Herrer Studerende, der den 14 Juli, dette Aar, udi Adresse Contoirets Efterretning melder, at ville forsærdige en Bog, om de ublue Huus-Værter, der nu St. Hansdag har opsagt.

Jeg Underfresne Minniam W a y s, Stobes Mæster ved Hr. Grosserer P o t t e r s Jern-Værk, paa Christianshavn; haver fæstet en Stue paa Christianshavn i Prinsensgade No. 276, udi Brygger og Stads-Capit. Hiorts tilhørende Huus, for 18 Rdlr. om halv Aaret, haver været boendes der i  $1\frac{1}{2}$  Aar, og altid redelig betalt den accorderede Leie, men nu da denne uslykfelige Ildbrand opkom, saa bleve vi, tilligemed flere opsagte, og saa paa, sagte han 12 Rdlr. til om Halvaaret, endskjønt denne gode Vært dog forhen sagde, at vi ikke bleve opsagte.

At dette er Sandsfærdig, vil jeg med Vidner bevise.

Christianshavn, den 15de Julii 1795.

Minniam W a y s.

b) Med.



b) Medborgeres Agtelse var mig stedse dyrebart (dette læste jeg i Adresse-Contoires Efterretninger No. 197.) hvilken Linie gav mig Anledning til at læse videre; og da jeg ved undertegnede Navn, erfarede at det var min egen Huns-Bært, Hr. Capitain Hiorth, som søgte at undskylde sig; saa kan jeg ikke undlade at tilnæle Dem Høistærede! mig ubekiendte Studerende, som i Adresse-Nvisen No. 193 haver anmodet enhver Boesiddende og Logerende om, at opgive de Bærter, som have opsagt, allene for at paalægge. Dette tiener til Efterretning, at Hr. Capitainen i Nvisen allene for haver berørt sin iboende Brygger-Gaard, og derved haver ventelig forglemt, at han er Eiere af Huset ved siden af. Det kommer mig aldeles ikke ved at bedømme, hvor vidt hans Undskyldning kan blive antagelig, i Anledning af Bærelserne i Brygger-Gaarden; men dette kommer mig ved, at Hr. Capitainen har paalagt mig halv aarlig 8 Rdlr., dette er at forstaae, fra 16 Rdlr. om Halvaaret til 24 Rdlr., og dette haver han gjort, for at vise mig den store Godhed og Ære, at jeg maatte blive



blive boende i en liden Kælder under hans Huus,  
 at han ved denne uholdige Jidsvaade haver  
 lagt halv saa meget paa, som vi forhen haver  
 svaret, dette vil alle Husens Folk bevidne, og  
 ventelig vil de, tilsende Dem Høistærede Herr:  
 Deres Betænkning enten mundtlig eller skriftlig;  
 Paalæg af 8 til 16ten, og 12 til 18ten Rdlr.  
 troer jeg er et anseelig Paalæg; skulde De herrer  
 troe, at det ikke er Paalæg at give 30ve istæden  
 for 18ten Rigsdaler, da forlanger jeg ikke den  
 gode og fierlige Hr. Capitain ansat paa det  
 sorte Bredt: jeg overlader alt til mine Herrer  
 nærmere Eftertanke, forbl.vende Deres bestans  
 dig forbundne

Christianshavn, den 18de Julii 1795.

Peder Hansen,  
 Wærtshuusholder, boende i No. 276,  
 i Prinsensgade, i Hr. Capitain  
 Niørths Kælder.



Saa blyr en paalagt Huusleie, kan man ikke kalde en ædel Handling, eller sige, at samme kan svare til den gode Bekjendtgjørelse, som man har seet fra Barten selv. Det kan snart efter disse Dage ikke tilregnes nogen Huus-Eiere til Last, om han forhøier Huusleien noget efter den Forlegenhed, som Brand-Cassen har sadt ham i, og de store Omkostninger den fordrer; men at lade Huusleien stige det halve eller en tredie Deel, er at vurdere Huset dobbelt, og troe, at en Eiendom af 10000 Rdlr. var 20000 Rdlr., som vist er urigtig. Kunde denne Beregning blive alleneste en Indbildning, saa var det dog ligegyldigt; men den gaaer ud over de Fattige, og bliver dem trykkende. Skulde Herr Capitainen have saaldes Eyst til Skattens-Mynt? Skulde han, som Borger saaledes handle? hvor meget var det da ei at frygte for, at han, som Chef for et Borger-Compagnie skulde misbruge sin Magt og Borgeres Tillid, til at udsuge sine Medborgere. Man veed at en Borger-Capitains Indkomster



Komster bestaaer meest i Sportler. Disse ere  
 snarere ulovlige, end lovlige. De komme enten  
 af de 2 Rdlr., som de Borgere give til Brand-  
 Wagt, som ville være frie for at giøre Wagt,  
 eller af de Penge, som enkelt Borger giver til  
 at leie en Wagthavende for. Ulovlige bliver disse  
 Sportler 1) naar disse Penge modtages, og rin-  
 gere betales til den Wagthavende; 2) naar de  
 2 Rdlr. puttes i Capitainensomme, uden Regn-  
 skab, og Wagterne gaae desto snarere omkring.  
 Denne Uorden i den borgerlige Wagtboldelse, og  
 dette Snyderie i det offentlige Forsvars Væsen,  
 skulde man ikke troe, at samme skulde blive udsæ-  
 t af nogen god Borger, og især af nogen Bor-  
 ger, som har Borgeres Agtelse, Statens Hres-  
 Tegn og fortrinlig Hylkens Gaver. Imidlertid  
 hviler denne Tanke i mange Borgeres Hierte,  
 som en gammel Grav-Rust. De see intet Regn-  
 skab for de 2 Rdlr., som gives for Fritagelse  
 paa Wagterne. De høre paa Wagterne de Wagt-  
 havende at faae langt mindre end der betales der-  
 for.



for. De veed, at Borger. Vagten skal bestaae af Borgere allene, og at de ikke engang kan skikke deres troe Svend for dem, og de see, at Tyve og Ekielmere undertiden blandes imellem Borgerne paa deres Vagt, da de lade sig leie for desto bedre Kieb. Herved formindskes den borgerlige Sikkerhed, og den borgerlige Agtelse nedsættes ganske under sin sande Værdie. Ingen Vagt kan være mere æret end Borgernes. Han er frie. Han er Huuseier. Han vaager over sin og Medborgernes Eiendom. Han gjør Vagt uden Sold. Hans Armatur og Klæder haver han selv kjøbt og fortient. Han giver af sin Fliid og forhværevende Formue, Penning til alle Statens Embedsmænd, og til den Soldtagende Hær. Hans Officierer og Underofficierer bekoste selv deres Uniform, lønne deres Adjutant rigelig, og hver Underofficier giver endog hver Aften paa sin Vagt 24  $\text{ß}$ . til Tamboeren, hvilken undertiden har 1 a 2 Rdlr. om Aftenen, som hans Venner give denne ved de kostbare Beværtninger, som hans

Vagt



Vagt og den indførte Brug udfordre. Enhver  
 Vagt er respectabel. Borger-Vagten den meest  
 respectable. Ingen Tyve, ingen Skielmere  
 maae her indfinde sig. Den ringeste Borger  
 vil ei have dem iblant sig. At de have været an-  
 satte iblant dem, er vist. De sige det. Jeg  
 kan selv skrive det. En Borger, som er Skræ-  
 der, som jeg har kiendt i mange Aar, at være en  
 redelig, skikkelig og arbeidsom Mand, kom saa-  
 ledes paa Vagt med en, som havde været Slave i  
 Stokhuset for Tyverie. Han protesterede imod  
 denne Kammerat. Han skulde tie. Han kiendte  
 Subordinationen; men frygtede ei, at blive archi-  
 buceret. Han paastod sin Ret, og blev ved.  
 Overmagten skulde bruges — den, som havde  
 Ret, lide Uret. Den Høistcommanderende, Bor-  
 ger-Capitainen, Lieutenanten og Commandeur-  
 Sergeanten, som alle endnu leve, søgte Hævn  
 over denne Borger, som torde tale, og fik Stadts-  
 hauptmands Ordre, at Borgeren skulde afløses  
 og sættes i Arrest paa Hoved-Vagten (thi Bor-



gerne gjorde Vagt over hele Staden.) Han udbød sig af Sergeanten, at han maatte gaae allene, for at undgaae Opsigt; men de grebe ham, og vilde slæbe ham afstæd, som en Syndere. Nu vilde han ei afstæd, holdt sig fast, brugte Magt mod Magt, kastede sig paa Gaden, saa Borger-Vagten tog 4 Artillerister og 2 Matroser, og lod ham bære hen til Almager-Port. Der maatte han sidde i 3 Dage og Nætter. Intet blev ham givet til Livets Ophold. Ingen af de Vagthavende maatte komme ind til ham. Ingen af hans Familie — sulten blev han — i Afsmagt faldt han — paa den 3die Dag fik hans Kone Lillas delse, at komme ind til ham med nogen Føde, og om Aftenen fik han Frihed at maatte gaae ud. Han skulde nu, (efter sædvanlig Brug) gaae omkring og takke, fordi han havde været arresteret, og vise sig fornøiet med naadig Straf; men han vilde Pokker ei takke. Da han havde forsøgt, at der var intet at vinde hos Stadthauptmand, af borgerlig Forsvar; og forsøgt dette i 2

Mar,



Nar, saa indgaav han til Generalitetet sin Klage den 15de December 1788, over denne sin Medsfart den 11te Junii 1786. I Klagen viser han, hvorledes han blev mishandlet paa den borgerlige Wagtparade, og at Ophavsmændene i disse 2 Nar ikke har med al deres Underfundighed været istand til, at paaføre hans Usskyldighed endnu den aller mindste Beskyldning, i hvor megen Umage de i den Henseende have gjort dem, og i hvor mange Renker de endog have anvendt, som de der over holdne Forhører tydelig udvise.

Han appellerede derfor til Generalitetets Retfærdighed, og gjorde sig forsikret, at det ikke vilde tillade, at en vrang Stoltthed, en nedrig Gierrighed og en taabelig Hærskeshge skulde søge at bygge sine Trophæer paa de fattige Medborgeres Ruiner. Han udbad sig derfor, at ham maatte vederfares Ret, at en Krigsret maatte nedsættes, at han ved den maatte dømmes, at Bidner maatte afhøres, at Ophavsmændene



maatte straffes, og at han maatte nyde Erstatning for sin Fornærmelse og Skade, da de havde taget Gevær og Armatur fra ham.

Han beviiste i det øvrige, at han havde kjent Kongen, som en ærlig Mand i 19 Aar, og aldrig har udstaaet den mindste Straf, eller været for noget Forhør, og at han i 13 Aar havde været Borger, og gjort sine Bagter upaaklaget. Jeg har seet hans Afskæd, som er berømmelig, og jeg har selv kiendt ham af Opsørsel, at han er en god Borger og skikkelig Mand.

Krigsretten blev sadt. Forhør holdt. Vidner afhørte. Man drog Sagen i Pangdrag. Der faldt ingen Dom. Der kom ingen Fyldestgiørelse. Skræderen kom til mig. Jeg maatte skrive for ham til Kronprindsen, til Cancelliet, til Generalitetet. Jeg var ingen Procurator, ingen Commissionair, ingen Winkel-Skriver, enten jeg havde været beskikket eller ubeskikket til



at skrive, saa tog jeg intet derfor, og endskjønt han var min Skræder, saa lod jeg ham hverken skrive paa Regning, eller afdrog ham noget af sin Regning. En fattig Mand havde sit fornødent.

I Følge heraf lod hans Kongelige Høihed Kronprindsen dette gaae til Collegierne. Det Danske Cancellie indlod sig i Brev-Berling med det Kongelige Generalitets- og Commissariats Collegio, angaaende denne Fornærmelse paa den borgerlige Dagtparade den 11te Junii 1786.

Generalitetet svarede Cancelliet tilbage, at det den 7de Februarii 1789 havde beordret den Høistcommanderende ved det borgerlige Militaire, at see Sagen paa kiendt ved en Borgerlig Krigsret.

Det Danske Cancellie skrev den 14de December 1793 Kjøbenhavns Magistrat til, at den skulde communicere Borgeren dette.



Krigsret blev sadt: man vidste, at man hængte de smaa Tyve og lod de store gaae. Skræderen burde straffes, og hans Fornærmere kunde ei friekendes. Den torde ei skride til Dom. Strengte Forhør bleve holdte. Vidner afhørte. Endnu blev det det samme. I 7 Aar stod Sagen hen upaadæmt. Der var den Tid ingen Forligelses-Commission, som nu, der i faae Dage kunde afgiere det. Endelig paa- tog Stadthauptmand Herr Nylius sig at forlige Sagen, da det er en Mand, der har vundet Borgernes Hierte og Tillid ved sin sagmodige og kierlige Omgang. Børgeren gav efter ved hans Overtalelse og Forsikring om sin Tieneste. Ham blev givet sit Gevær tilbage, og 5 Rdlr. for sin Patrontaske og Gehæng, som var opædt af Møl. Imidlertid slap Befalingsmændene, og hverken bleve straffede paa deres Vre, Tieneste, Pung eller personlige Frihed, og det Onde er endnu ei afværget for de vagthavende Børgere, at have leiede Folk iblant sig

paa



paa deres Bagt, der undertiden, skjønt det dog  
 kun er sieldent, ere Tyve, Skielmere og deslige,  
 som have sadt i Stokhuset, og i Forbedringshu-  
 set. Saadan een har endog gjort Bagt i denne  
 Tid, en berømt Tyv, som dermed har gjort sin  
 Rykke, da han ved Directionens Skjødesløshed  
 over den Kongelige Banque, grov et Hul i Jor-  
 den, og beskiermede de største Banco-Sedler for  
 Glden, imedens Directionen paa Amager sad i  
 Teltet. Den har aldrig vist faaet at vide, i hvor  
 mange Aar denne Tiener har gjort dette Krigs-  
 Puds, og hvor store Summer han har stiaalet.  
 Directionen har vel tilegnet Banquen saa meget  
 af hans Formue som den kunde faae; men var  
 Tyven snild til at stæle, saa har han og været  
 snild i at forvare — hans Bancosedler gjorde de  
 2 Aar taalelige i Forbedringshuset. Nu lever  
 han i Velstand, viser sig paa Bagtparade og  
 gier Bagt.



Borgerne have antaget, i deres Klubber, at ingen Svend maae indlemmes i deres Sælfskab, fordi de troe, at dette kunde skade i deres borgerlige Nærings-Beie, veilede Svenden til Skiodsløshed i sit Arbeide, og maaskee til ringe Agtelse mod sin Husbonde, især ifald han erfarede større Munterhed hos ham, end sædvanligt.

Borgere og alle Sælfskaber have antaget, at ingen maae indlemmes i et Sælfskab, som har været i Forbedrings-Huset, fordi de troe, at de ere endnu ei saa luttrede og forbedrede fra Arvesynden, at jo nogle af dens Smitter kunde flæbe ved dem i det borgerlige Liv.

Da det nu er ei tilladt Borgeren, at skille sin troe Svend til Bagten, saa frabeder han sig Tyve og Skielmere. Overalt er Ansiggelser til Bagtholdelse Borgeren anstødeligt, fordi han troer at hans Capitain gjør ham Uret og vil snyde ham. Han veed, at der udfordres kun 130

Mand



Mand til Vagt paa Christianshavn, og 300 Borgere ere ansagte. Han veed, at Raadstue-Vagten var 12 Mand, 1 Tambur og 2 Geseider. Allsaa kunde han kuns engang om Aaret komme til at giøre Vagt, og han tilsiges hver 7de Uge, eller maae betale 12 Sk., og at han til andre Vagter maae betale 4 Mk., 1 a 2 Rdlr., (som Capitainen behager) og at dette kommer 7 Gange paa, isteden for 1 Gang — hvorsore den jævne Borger giver ofte Commandeer-Gergeanten og den Underofficier, som følger tilligemed, saadan en Compliment til Capitainen, som de ikke finde for raadeligt at indføre i Rapporten.

Ubehageligt maae dette være for de Tienstgiørende, dette idelige Knur, denne borgerlige Utilfredshed med Vagtholdningen. Nu Stadthauptmanden lader ansige til Brand Vagt ere de mere fornøiede, da de betale kuns 4 Mk. for en Vagt, skönt de skal patrouillere Nat og Dag, og



da 48 Mand ansiges, regne de (de Brandlidte fraregnede) at Wagtturen falder hver Gode Dag.

Urigtig er og Inddeelingen med Borger-Compagnierne, da nogle ere store, og nogle smaae — De regne (skönt de ei kan vide det vist) at en Capitain kan have 1200 Rdlr. og andre Borgere paaftaae 1800 Rdlr., saa meget, at han ikke vilde være Stadthauptmand, og en anden Capitain kun 600 Rdlr., en anden 300 Rdlr., en anden 150 Rdlr. og Herr Capitain Plum skal kun have 5 ubrandlidte Mænd, som ei skal give ham megen Indtægt. Ligeledes have Capitainerne i Snarestrædet og i Vester-Quarteer mistet deres ganske Indkomst. Der burde derfor være en ordentligere og rigtigere Inddeeling, da det nu ofte skeer, at en gammel Borger-Capitain kan have et lidet Compagnie med saa Mandskab og liden Indkomst, og en ung Capitain kan faae et stort Compagnie med megen Ind-



Indtægt. Borger-Compagnierne skulde være lige store (thi hvad skal disse rette sig efter Byens Qvarterer) i 10 Compagnier skulde de inddeles med 400 Mand i hver, eller i 12 Compagnier, om Borgernes Tal forøgedes. Alle skulde gjøre deres egen Bagt, eller sende en anden Borger for dem, eller deres Svend. Ingen Betalning ved Bagttilsigelser have Stæd. De Borgere, som altid vilde frigives for Bagt, skulde ikke give 2 men 5 Rdlr. om Aaret. Disse Penge skulde deles til Lønning til Capitainerne og til frie Uniformer for Ober- og Underofficierer, og skulde disse 5 Rdlr., som blive erlagte af Conferentsraader indtil Cancellieraader, af Grossererne indtil Brændeviinsmændene og Spækhøkeren, ei være tilstrækkelige til Lønning, saa kan man let udfinde en anden Muelighed. I Borgernes Bagtskue skulde Lister hænge paa dem, som betale for at være frie for Bagter, og en Liste paa dem, som skal gjøre Bagt, saa var der Orden, og enhver Borger vidste sin Pligt. Nu derimod de tilsiges af 2 Compagnier og nogle fra det 3die, snart fra Amager-Port, snart fra Nørre-Port —



nu der leies Waagthavende, og saadanne Slags, som oven er meldt. — Nu er der ingen Orden, ingen borgerlig Tilfredshed. De have derfor den Tillid til deres gode Stadthauptmand, at han vil giøre denne lige Inddeeling, biedrage til denne Orden, og lade Ilden, som har berøvet nogle Capitainer deres Indkomster, veilede ham til dette Foretagende, som saa ofte er bragt til Forslag, men til intet gjort af Gjordom og ved Egenngytte.

Jeg kunde skrive en heel Foliant om de borgerlige Indretningers Forbedring; men jeg vil fortsætte Efterretningerne om flere uædle Handlinger.

Vi have erfaret en uædel Handling med en waagthavende Borger, som jeg har faaet Anledning, at fortælle, ved at skrive om en Borger-Capitain. Mine Læsere indsee lettelig, at her sigtes ei til ham, skiont Borgeren sad i Arrest paa Amagers Port, denne angrebne Borger, der desuden var Borger her i Staden og endnu lever. Det er



og saa mange "Har fiden," at Herr Capitain Hiorth ventelig ei var Capitain, da denne Boldsomhed blev udøvet. Det er kun om hans egen Huusleie jeg har skrevet, og vi have læst hans eget Forsvars-Skrift i de offentlige Besviendtgjørelser.

---

2. Sophie Schumans Enke, som boer i store Kongensgade No. 233, har op sagt den 15de Junii Borger og Dreiermester Johannes Christopher Klauen. Hermed er han kommet i stor Forlegenhed, da han ei kan boe paa en Sahl, og ingen Stue kan faae til sit Dreier-Bærksted. Han vil anraabe alle Collegierne om Hielp og med denne sin Ansøgning henholder sig til Commerce-Collegium, da han baade har Skibs- og Vyns Arbeide, saaledes lydende:



a) Kjøbenhavn, den 11te August 1795.

### Underdanigst Promemoria!

Den yderste Nød opfordrer mig til at søge mine Høie og Naadige Herrer om Assistance udi denne kummerfulde Tid — Efter megen Meie og Besværlighed har jeg giort mig den meest muelige Umage for Bærelser til næstkommande Flyttetid, men forgieves at kunne faae samme: thi Dreier-Professionen udfordrer en Leilighed, der ligger ved Jorden, thi Sahler ere ei skillede for mig, og det tilslader ei heller nogen Bært; da svær Hugging med videre foresalder, desuden kan jeg og ei være tient med eet Bærelse, deels formedelst Professionens Skyld, deels ogsaa formedelst min talrige Familie; da jeg med Kone har 6 levende Børn, og en Bæredræng, som alle skal have Huuslye.

Naar



Naadige Herrer! Aarsagen, hvorfor jeg er bleven opsagt, er mig ganske ubekendt, da Gud veed! at jeg til rette Forsalds-Dag har altid svaret min Leie, thi dersom jeg ei har gjort det, havde jeg ei blevet boende paa et Stæd udi 10 Aar; men der indtraf just Dødsfald, Huset blev solgt, altsaa troer jeg den nye Bert ei kunde taale min Tumult, hvilken følger med Professionen, thi han kunde ei lide nogen Professionist i sit Huus, hvorforsø jeg blev opsagt, og maatte flytte; som han og blev befriet for; i det Spekhekeren fandt for godt, at drukne sig kort derefter, hvilket gjorde mig ondt; men her maae være Capricer i Veien, da Qwitteringer for redelig Betaling skal fremvises fra min Bertinde, hvor jeg nu til Michels-Dag har boet udi 2de Aar.

Naadige Herrer! Ved min Profession foresalder alle Slags saavel Skibs-, som Byens-Arbeide; hvorforsø jeg da helst ønskede mig Bequemmelighed for Betaling paa Garnisons-Pladsen, for at være i Nærheden ud-



af Skibsfarten. — Jeg tvivler aldeles ikke paa, at samme mit Ønske jo kan opnaaes, naar mine Høie og Naadige Herrer vil naadigst paatage sig at hielpe mig udaf denne Vilderede, som jeg er kommen udi, thi uden Deres høie Bistand veed jeg aldeles ingen Raad og Rædning, men vil derimod paa anden Side komme til at spaae mig og min Families visse Undergang; hvilken jeg dog haaber mine Høie og Naadige Herrer vil forebygge, da Gavnelyst til Statens og enhveres Vel bør være den sande Grundvold, hvorpaa enhver rettskaffen Borger bør bygge — og derpaa vil jeg ogsaa bestandig fæste min Boepæl.

Herpaa forventes en Naadigst Bønherelse.

underdanigst

af

Johannes Christopher Klauen,

Borger og Dreiermester her i Staden,  
i store Kongensgade No. 253.

Til

De samtlige Høie og Naadige  
Herrer! Deputerte udi det  
Høis Kongelige Commerces  
Collegium.

Jeg



Jeg har saaledes imodtaget mangfoldige Ansøgninger til alle de kongelige Collegier, som jeg har givet tilbage igien; men da jeg troede, at Commerce-Collegium bekymrede sig ei om Huusleie og dens Opsigelse, saa har jeg beholdt denne tilbage tilligemed Opsigelsens Copie. Sophie Schumans Enke bevidner Copiens Rigtighed, skönt hun selv ei har skrevet et Bogstav. Er Opsigelsen selv ei rigtigere, saa indsees ei, at Dreieren kan komme til at flytte; thi No. burde være anført til Sikkerhed, at det stemplede Papir er betalt, og No. 1 er vel ei paa alle Papirer. De 2de Mænd, som vare udsendte til at opsiges, og skulde attestere Opsigelsens Lovlighed, seer man ei heller af Copien, som hermed følger:

### Copie

No. 1. Christ. 7de.

4 St.

1795.

### Opsigelse

De Bæreller og Leiligheder som Borger og Dreiermester Hr. Klau nu beboer i mit



eiende Huus No. 253 i store Kongensgade, bliver ham herved lovlig opsagt til førstkomende Michaeli rette Flyttetid, til hvilken Tid han altsaa haver bemeldte Bærelser reen og rydelig at aflevere; og at denne Opsigelse er ham lovlig forkyndt, derom ville han behage herpaa skriftlig at meddele sin Tilstaaelse, i manglende Fald, ville de udsendte Mænd behage at attestere Forkyndelsens Lovlighed.

Kiøbenhavn, den 15de Juni 1795.

Sophie Sal. Schumanns Enke.

Eopiens Rigtighed bevidner

Sophie Sal. Schumanns Enke.

3. Frue Justitsraadinde Scharffenberg, hvis Mand vi vide, forestaer de udenlandske Affaires, og har overdraget den huuslige Bestyrrelse til hende; har bortleiet en Etage, hvoraf hidindtil er svaret i Leie 130 Rdlr., til Herr Printzlan, Theater-Secretair, for 200 Rdlr.; Dantseren Hr. Colding, som nu beboer



beboer en Etage hos hende, bestaaende af 8 Værelser i Forbygningen, i store Kongensgade No. 56 for 140 Rdlr., er bleven udsagt af hende, og nødet til, om han vilde have Værelser, at betale hende fra Michaelis for 5 Værelser den samme Leie. Dette Paalæg er ei langt fra 100 pro Cento. De finde dette Paalæg saa meget desto ubilligere, da hendes Mand, Herr Justitsraaden lønnes saa vel af Staten, at han kan ernære sin Kone; og de have 2de vigtige Eiendomme, at de skulle benytte sig af et ulykkelig Tilfælde, for at forsøge deres Indkomster. Frue Justitsraadinden er i øvrigt bekiendt, at være en meget huuslig Kone, der ved den gode Orden og Huuslighed bidrager meget til sin og Mands Velstand. Ei allene i Huset er hun som Kone virksom, arbeidsom og stræbsom, men endog i Staden, ved forskiellige Nærings-Beie og Handlinger veed hun, at giøre sig Fordele. Jeg kunde opgiye adskillige af disse Nærings-Grene; men jeg vil kun nævne en eneste, som har vedrørt mig selv. I et Selskab, hvis Formand jeg var, leiede hun 3 gamle, næsten ubrugelige, Kaffelovne



bort for 10 Rdlr. om Aaret. Hun havde affattet en Veie-Contract saa snild, som mueligt; men det verdste var, at vi i Directionen maatte hverken faae den at see, eller Copie af den. Dens væsentlige Indhold var: Naar vi ei havde opsagt i rette Tid, og ei leveret hende Kaffelovnene inden St. Hansdag, skulde vi beholde dem og betale 10 Rdlr. Det var os ei alleneſte om at gjøre, at spare de 10 Rdlr., men især at blive frie for Røg, og frie for Kaffelovnene. Vi ſkrev hende til, ſendte vores Bud til hende fra Slutningen af Martii Maaned, indtil Slutningen af Junii; men der var ſaa mange Formaliteter, Modſigeller med videre, at vi kunde ei blive af med hendes Kaffelovne. Vi forſtod da Sagen rigtig, toge Kaffelovnene ned, ſadte dem paa en Bogn og ſkikkede Fruen dem den 23de Junii.

Vi købte 3de nye 2 Etage-Ovne, ſom koſtede efter Børgten kunſ 40 Rdlr., alſaa havde vi dem under 2 Rdlr. om Aaret og de 8 Rdlr. vare ſparede.



Disse Kaffelovne og nogle 100, leiede hun til Matroserne i Nyeboer; men da Kongen overlod dem Kaffelovnene for 4 Mk. lettere i Leie, saa ophørte denne Næringsvei for hende iblant disse Folk. Hun leiede nu Kaffelovnene bort til fattige Folk i Byen, og, naar jeg har gaaet igiennem de afbrændte Gader, især i Studii og St. Pedersstrædet, og seet 2 a 4 Vielæggersovne hænge høit i Veiret paa Skorstenene, saa tænkte jeg: Der hænger Fruens Kaffelovne. — Den gode Kone har vist tabt meget for sin Om-sorg for de Fattige, og dog er det mueligt, at jeg kunde tænke Feil. Kaffelovnene kunde jo tilhøre andre, og Fruen havde da ei lidt noget Tab i Ildbranden.

Forresten beder jeg mine Læsere, at hensee til gode Borgeres ædle Handlinger No. 12, hvor Frue Justitsraadinden roses af 5 boesiddende Familier i hendes Huus, og ere meget fornøiede med hendes Forhold. Det er ikke at tvivle om, at hun jo vil forholde sig ligesaa billig imod Hver Conferentsraad H e i n r i c h, som skal boe i hen-



des Gaard til Michaelis. Ja muelig man end-  
 og til Paaske skal læse Roes fra dem, som endnu  
 ei kan være fornøjede med hendes Handlemaade.  
 Det smukke Kien kan man haabe alt godt af, og  
 en naadig Frue forlanger vist ikke, at Skildres  
 med alt for mørke Skjgger. For at gjøre min  
 Sag god igien, skal jeg skrive en offentlig Tgiens-  
 kaldelse om en Feil indløben i de ædle Handlin-  
 ger, (som dog skal gaae paa min Sætters Reg-  
 ning) i den 19de Linies 79de Side, hvor han  
 har taget et 2 Tal for 1 Tal, da der skulde staae  
 100 Rdlr. En Mand, navnlig Lars Bendt-  
 sen vil bevidne sin Tilfredshed, at han har saaet  
 Bærelser i Frue Justitsraadindens Gaard, for  
 100 Rdlr. Det blev ingen Roes, naar han skul-  
 de give 200 Rdlr. derfor. At det er Sætterens  
 Forseelse kiendes deraf, at Leie-Contracten er  
 nævnt paa den følgende Side tilligemed de 100  
 Rdlr. Saadanne flere Feil har han begaaet, som  
 paa den 42de Side anden Linie, hvor han har  
 sadt 300 Telte isteden for 1300 Telte, som der  
 ere paa Nørrefællad. Det er saa let mueligt,  
 at tage et Tal for et andet, og et Bogstav for et  
 andet,



andet, naar de skynde sig meget i Bogtrykkerierne, eller maae vaage mange Nætter, for at blive færdige med Sætningen og Trykningen til bestemte Timer og Dage efter Forfatterens Fordringer, da de blive søvnige, dørffe og tabe Opmærksomheden. Den Typographiske Skienhed har jeg ellers ved Hesternes Udgave udbedet mig, og Correcturen skal jeg 2de Gange lade komme til mig, for at undgaae, om mueligt, saadan en Trykfeil.

4. Christopher Adam Ernst, Muursvend, boendes paa Christianshavn i Sophie Gaden No. 328, har opsagt en fattig Enke, nemlig Ane Marie Sørensen, og gjort hende Huusbild, hvorover hun meget beklager sig.

5. Handskemager Søren Lund, i Klosterstræde No. 59, har opsagt Skibs-Capitain Scherning, skjønt han betaler sin Leie med 52 Rdlr., har tilbudet ham 10 Rdlr. mere, og har laant ham 26 Rdlr. uden Rente til at købe Skind for, at drive sin Profession.



Man maae tilstaae, at Handskemageren viser ei Herr Scherning Giengieldelsens Ret, hvis P. M. lyder saaledes:

Hos Handskemager Søren Lund i Klosterstrædet No. 59, haver jeg boet  $1\frac{1}{2}$  Aar, og betalt aarlig Leie 52 Rdlr., samt laant ham 26 Rdlr. uden Rente, til at kiope Skind for, dog blev jeg strax efter Ildbranden opsagt, endskiønt jeg bød 10 Rdlr. mere, aarlig Leie, ja uden mindste Marsag opsagt, og skal endelig flotte.

Henrich Schierning,  
forhen Skibss-Capitain.

---

6. Herr Paust, Fuldmægtig paa Brngernes Laugs Huus, boendes i Skidenstrædet No. 167, og desuden eier Huset No. 324 i Helsingøersgaden, har opsagt Værtshuusmanden Andreas Uhr, skiønt han har budet ham mere i Huusleie efter følgende Indhold:



Da jeg Underskrevne boendes udi Helsingørsgaden No. 324 i Stuen til Eaden, og holder simpel Vertshuus, maade betale om Halvaaret 30 Rdlr., er jeg dog af min Vert Herr P a u s t, som er Fuldmægtig paa Bryggernes Laugshuus og er boende i Skidenstræde No. 167, bleven opsagt og skal endeligen flytte, uagtet jeg har tilbuden mig, at ville give 5 Rdlr. til om Halvaaret, saa kan det dog intet hielpe, og det er mig ikke mueligt at faae nogen Sted igien.

Kiøbenhavn, den 16de Julii 1795.

Andreas Uhr.

7. Bonnesen, Skræder og Huuseler i store Helliggeiststrædet No. 89, har opsagt Organist Herr Johansen, som svarede 38 Rdlr. om Halvaaret af Stue-Tagien, og lagt paa Huusleien over hele Huset, efter følgende Skrivelse.

Skræder Bonnesen, som Huuseier i store Helliggeiststræde No. 89, haver opsagt mig  
Stue:



Stue-Tagien, hvoraf jeg haver svaret i Huusleie 38 Rdlr. om Halvaaret, og da han haver lagt paa Huusleien over hele Huset uden at lade mig vide om jeg vilde give mere eller ikke, saa synes mig denne Opsigelse er af Windesygge, og imod mig meget ubillig, som er bleven Huusbild.

Kiøbenhavn, den 20 Junii 1795.

H. L. Johansen,  
Organist til Trinitatis Kirke.

8. Friderich Wilhelm Grundahl, forhenværende Skrædermester, Eiere af Huset No. 40 i Klosterstrædet, har opsagt Procurator Herr Beier til Michaelis Flyttetid. Han betalte ham 36 Rdlr. om Halvaaret i Leie, og vilde bevise ham den Tieneste, at beholde dette Logis for 50 a 60 Rdlr. Men Herr Beier modtog ei Tilbudet, saa Cabinets-Coureur Brummer leiede dem for 60 Rdlr. Skræderen har altsaa foreget sin Indkomst aarlig paa 48 Rdlr. i den 1ste Sahls-Tagie, og saaledes har han og handlet med de øvrige Værelser til sin Fordeel. Als  
debrans



debranden har altsaa været ham til megen Velsignelse. Herr Procuratoren overlader til Resdacturen, at bedømme, om Manden fortjener Plads i denne Bog, eller ikke. Nu staaer han her. Altsaa seer han min Mening. Jeg tænker, ligesom han om Leien, uden at nedskrive det. Publicum tilhører det, at bedømme med sin upartiske Dom, om denne Huusleies Forhøielse er ublue eller ikke, ved at igiennemlæse følgende Pro Mem.

Eieren af Huset No. 40 i Klosterstræde, forhenværende Strædermester Frid er ich Wilhelm Grundahl, er iblandt de Borgere, som mueligen fortjener en Plads i den i Adresse-Avisen No. 193 anmeldte Bog. — Første Sahl's Etage i bemeldte Huus har jeg havt til Beboelse siden Paaske Flyttetid 1794 og derfor betalt Grundahl i Leie 36 Rdlr. om Halvaaret, hvilket hans udstædte Qvitteringer bevise. — Et Par Dage efter Ildbranden, udlod han sig med at han herefter ville have 50 a 60 Rdlr. om Halvaaret af de fornævnte Bærelser, samt at han



han vilde favorisere mig saameget, at jeg skulde have Fortrinnet til at blive boende for saadan Leie, men da jeg ikke fandt dette hans Forslag billigt eller anstændigt, og ikke antog samme, saa sendte han mig under 18 Junii en lovformelig Opsigelse. — Siden efter skal han have bortleiet de samme Leiligheder, som jeg har til Leie, til Cabinets-Coureer Brummer for 60 Rdlr. om Halvaaret. — Nogle mørke Værelser i et gammelt Baghuus skal han ogsaa have vidst at bruge til sin Fordeel, ved at udsige de Logerende og indtage andre, men da det er mig mere uvedkommende og jeg ikke har saa fuld Visshed om den nye Leie-Summa, saa vil jeg lade det ankomme paa de vedkommende selv, om de vil giøre Anmeldelse herom eller ikke. — Imidlertid synes det mig, at denne Mand fortjener at være offentlig bekiendt, for hans egenlyttige Handlemaade, paa en Tid da han maae ansee det for en stor Lykke, at hans Huus er ubestødet af Glden, saa at han deraf kan faae den sædvanlige Interesse,



da han imodfat Gald ikke i lang Tid kunde have ventet sig Fordeele deraf, men betydelige Bekostninger. — For min egen Deel har jeg intet paa hans Opførsel imod mig at paaanke, eftersom jeg allerede har faaet Bærelser for en billig Leie, men det kunde maaskee blive det almindelige til Gavn, naar saadanne egennyttige Personers Handlinger fremstilles offentlig, og i den Hensigt skeer Anmeldelsen.

Jøvrigt overlader jeg til Bogens Udgiver, selv at bedømme om den ovennævnte Forhøielse i Leien kan kaldes ublue eller ikke, og om Manden altsaa fortjener Plads i Bogen eller ei. —

Kiøbenhavn, den 17 Julii 1725.

P. E. Beyer,  
Procurator.

---

9. Andreas Clausen, Bogbinder og Huuseier i Skidenstrædet No. 156, har op sagt Søe-Capitain, Herr Frølich, som har 8 Børn at forsørge, og har en liden Pension af

11 Rdlr.



11 Rdlr. om Maaneden. Af disse maatte han give 23 Rdlr. 3 Mk. 8 ß. om Halvaaret i Huusleie for at lunde have Rum til sine Børn. Skulde han nu flytte, saa frygter han, da de fleste Huusværter forhøie Huusleien saa meget, at hans hele Pension gif i Løbet, og saa havde han intet at spise og drikke, intet til sine yngre Børns Opdragelse og Livets Ophold, hvortil den liden Pension endog nu er utilstrækkelig. Jeg har skrevet saa meget om Pensioners Forhold og Misbrug, at jeg haaber, at den offentlige Røst snart maae høres — Det er ikke den Rige, men den trængende Mand i Staten, der skal have Pension. Jeg anseer Herr Capitain Frølich's Pension af 133 Rdlr. for liden; har han havt 9 Børn, og har endnu de fleste hjemme, saa burde Staten give ham meer, end en anden Capitain der faaer mere, som endog er ugift og uden Familie, men her maae jeg suspendere mit judicium, da jeg ikke vover at trænge saa dybt ind i Stats-Anliggender. Jeg har ikke havt den Ære, at see Herr Capitainen før nu, ei talet med ham mere end en Gang, altsaa ikke havt Leilighed, til at

tale



tale med ham nøiere, for at udforske hans Omstændigheder og hvorfors han ei gjør Tjeneste i Søe-Staten, da han endnu er ei en gammel Mand. At leve got inden Skibsborde kunde Herr Capitainen vist holde ud, og i Fredens Dage, at trække en god Gage, naar man var paa Land, var han vist forneiet med. Herr Capitainen vandt meget, naar han gjorde sin Tjeneste, og Staten sparede af sin Casse 133 Rdlr. som kunde anvendes til nyttigere Brug og henlægges til Statens ædle Anvendelses-Casse; vel veed jeg, at en god Søeofficier bør være en Videnskabsmand, og at der er megen Arbeide forenet med hans Indsigter og forhvervede Duelighed. — Jeg kender ei heller denne Mands Indsigter eller Mangler, Styrke eller Svaghed. — Imidlertid var her da ei andre Tjenester for ham ved Holmen, eller Inspecteur-Tjenester i Nye-boder? Matrosen vilde dog altid have Respect, naar han saae hans Uniform og Portopee, og erindrede sig, hvad samme betyder; og var ingen Tjenester for ham, saa vare frie Værelser i Nye-boder for ham et vigtigt Gode. Han haver dem langt



mere Behov, end en Capitain i Tienesten, og han havde da sine 11 Rdlr. om Maaneden, at leve af, som Ildbranden nu vil føre i Bærternes Lomme. Han sættes herved i den yderste Forlegenhed, vil ei flytte; men vil forsvare Skandsen til det yderste. Han beraaber sig paa Kongens Love og Placater, paa Ret og Villighed, om alt dette kun kunde hjælpe? Han viser sin Bærtes uædle Forhold imod sig, da han selv har omgaaet ham vel, skaffet ham Penge, naar han trængte til sin Professions Fortsættelse, taalet Uleilighederne, ved at lade Murer og Binduer nedtage fra sine Bæreller og omsætte. Han viser, at hans Bært har op sagt alle de Boesiddende i hans Huus og iblant disse Bangs Enke, som har boet der i 39 Aar. Har hun saa længe betalt og boet der, saa er det høist ubilligt, at forurolige hende i sin skrøbelige Alderdom, der elsker ingen Forandring, men tragter efter Rolighed. Har han gjort det, for at sælge sit Huus og kunde ei faae det solgt, saa tiener dette ei til Undskyldning, da han efter den Tids Periode, da Husenes Priser faldt ved Brandkassens Ufs-

terret



terretlighed, kunde have udbedet sig af sine Eogerende, at de vilde blive.

Capitainen vil ikke flytte, og jeg troer til Slutning, at han har Ret, da Aftale er giort, at han aldrig skulde opsiges, naar han betalte sin Huusleie. Er herpaa ingen Bidner, saa bør dette først med Eed bekræftes eller benægtes. Nu ville vi læse nøiere den tilsendte Pro M.

Bogbinder Andreas Clausen, som har ver sit tilhørende Huus udi Skidenstrædet No. 156, haver den 22 Junii 1795 op sagt alle sine Beboere udi Huset til at flytte næstkommende Michaelis Flyttetid, under det Paaskud at han vilde sælge sit Huus, og iblant andre Skræder Bangs Enke som haver beboet her udi 39 Aar.

### Copie af Opsigelsen.

No. 2. Christ. 7de. 6 Sk. No. 7966.  
1795 Møller.

De Værelser som S. T. Hr. Capitain Frølich beboer i mit Huus i Skidenstræde No. 156,



bliwer herved lovlig Opsagt til Forslytning næste  
kommande Michaeli 1795 rette Flyttetid; hvor-  
for udbedes venligst Paategning, at det er lov-  
lig Opsagt.

Kiøbenhavn, den 22 Junii 1795.

Clausen.

Min Besvarelse paa Opsigelsen er dette:  
Jeg finder ingen Grund til denne Opsigelse, thi  
jeg haver alletider betalt Huusleien til rette Tid,  
ja endog for at tiene min Vært, skaffet ham  
Penge forud, da han haver været forlegen. —  
Imedens jeg haver boet her, saa haver jeg til-  
ladt min Vært, at rive Murene ned, sætte nye  
Vinduer, havt en hoben Uleilighed ved saadan  
Tilfælde, burde det ikke paaskønnes; da Afsta-  
len imellem os paa hans Side til mig, aldrig  
at give mig Opsigelse, naar han fik sine Penge  
til rette Tid. Nu ved denne ulykkelige Ildes  
brand ere der mange desværre bleven Huusvilde,  
al:sa troer jeg, det er imod Regieringens Willie,

at



at Huusbærterne skal opfige Folf, som boer udi deres Huse, for de ei skal blive huusbilde; eller og, skulle det være for at de ved denne Leilighed vil forlange større Huusleie for at berige sig selv, som da er tvert imod hans Majestæts allernaadigste Befaling; thi naar jeg presterer Penge til promte Tid, saa er min Betalning ligesaa god som en andens Betalning.

Dette er da mit Svar, at jeg aldeles ikke udflytter, men imidlertid vil jeg melde det paa høiere Stæder.

Kiøbenhavn, den 23de Juni 1795.

Frølich.

Min Værtes Qvittering er:

Paaske Huusleie 1793 til

Michaeli	23 Rdlr. 3 Mk. 8 f.
----------	---------------------

Gra Michaeli til Paaske

1794 betalt	23 Rdlr. 3 Mk. 8 f.
-------------	---------------------

Gra Paaske til Michaeli

1794 betalt	23 Rdlr. 3 Mk. 8 f.
-------------	---------------------

Gra Michaeli til Paaske

1795 betalt	23 Rdlr. 3 Mk. 8 f.
-------------	---------------------

---

Summa	94 Rdlr. 2 Mk. = f.
-------	---------------------

D 3

Som







hør af nogle andre smaae er bortleiet for 25 Rdlr. til Inventarieskriver Herr Saabne. Han overlader det til Læserne at bedømme, om Handlingen er ædel eller uædel ved at vise sin Veilighed saaledes, i sin tilsendte Skrivelse.

Alf Deres Subskriptions-Plan læser jeg, de vil udgive et Skrift under Titel: Gode Borgers ædle Handlinger, og flette Borgers uædle Handlinger i Anledning af Ildbranden den 5te Juni 1795. Følgende er passeret mig, som De behager, at indføre under hvilken af Handlingerne De finder samme obereensstemmende. Efter at Huset No. 266 ved Væster-Bold, hvor jeg boede til Leie, var afbrændt, fik jeg spoer paa, at der paa Friderichsberg, i et Huus kaldet gamle Mølle, vare 2de smaae Stuer med et lidet Kieffen ledige, Stædet blev mig anvist, og jeg kom ind til Værtinden Madame Bay (forhenværende Marchandiser eller saa kaldet Auctions Kone i Kjøbenhavn) som begierede for bemeldte Værelser til Michaelis Flottetid 30 Rdlr., men da jeg be-



klagede mig at have tabt ved Ildbranden, som jeg ei fik bierget, over for 200 Rdlr., foruden hvad der af det biergede blev spolleret, og de ved Flytningen forarsagede Bekostninger, overlod hun mig Bærelserne for 25 Rdlr., som strax maatte betales: om Handlingen er ædel eller nædel kan bedømmes heraf: I samme Længde af Huus boer en Haarstiærer, der har samme Leilighed som jeg, og endda foruden afdeelt Loft for sig selv, og egen Forstue med Gadedør (Forstue har jeg tilfælles med min Vært, hvorfor er ingen Gadedør) derfor giver han hver halve Aar 8 Rdlr. En Skoemager boer ved Siden af Haarstiæren, har samme Leilighed og betaler ligeledes 8 Rdlr. om Halvaaret; ved Siden af Skoemageren boer en Snedker, har samme Leilighed, og derforuden et Værksted til Gaarden, hvorfors betales hver halve Aar 10 Rdlr., endnu boer ved Siden af Snekkeren en Mand, ved Navn D a m, der forhen haver eiet dette Sted, han haver dobbelt saa megen Plads som nogen



af de andre, han giver 12 Rdlr. hver halve Aar.

Da jeg leiede Værelserne, var Værtindens Mand ikke hjemme, men Qvitteringen for Pengene blev mig lobet næste Dag, jeg kom næste Dag, da var hendes Mand ei heller hjemme, endelig kom jeg Dagen derefter, saa var Manden hjemme, jeg maatte da skrive Qvitteringen som han underskrev: og lyder saaledes:

Til Inventarie: Skriver Saabye haver jeg Underskrevne leiet i mit iboende Huus paa Friderichsberg No. 18, 2 Stuer til Baden, et lidet Kioffen med derved værende lidet Kammer, samt fælleds Loftsrum, saavelsom tilladt ham med Familie frie Adgang i Haven, til førstkomende Michaelis rette Fløttetid, hvorfor mig er betalt efter Accordt 25 Rdlr., skriver Tyve og Fem Rigsdaler, hvilket hermed tilstaaes under min Haand.

Friderichsberg, den 2de Juni 1795.

J. N. Bay.



Efter det mig giønte Løfte udbedes at fores-  
 staaende Handling i Deres forbeholdende Skrift  
 maane blive indført.

Frederichsberg, den 27de Juli 1795.

S. Saabye.

12. Jøden Samuel Moses, boende i  
 Klosterstrædet No. 47, tager i Leie om Halvaa-  
 ret 32 Rdlr. for en liden Sahl og Sovestue,  
 af Skoleholder J. Engelsen, som er brand-  
 lidet, og mistede sit Huus i Farvegaden No. 65.  
 Hans P. M. lyder saaledes:

Af Nød og Trang, da mit Huus er brændt  
 i Farvegaden No. 65, har jeg fæstet af Jøden  
 Samuel Moses i hans tilhørende Huus i  
 Klosterstrædet No. 47, første, og en liden Sahl  
 til Stuen, og et lidet Sovestue, og skal give  
 om Halvaaret 32 Rdlr., Huset hvor en 3 a 4  
 Partier boer, har kostet ham fort før, eller strax  
 efter Branden 1950 Rdlr., dømmer nu hvor  
 Betænkende, om det ikke er ublue; men ingen  
 vil



vil have en Skoleholder ind; thi Husbands Enken, Mad. Olsen paa Vandkonsten, havde 2de Baggærelser, som hun forlangte 26 Rdlr. om Halvaaret for, men da hun hørde, hvem jeg var, bad hun Gud bevare sig. Saaledes triumpherer Blodigler og slette Christne over en brandlidende Mand, hvis Næringsvei er næsten forfunden.

### J. Engelsen.

boende i Magstræde, No. 33. hos  
Brugger Hr. Bohn.

13. Herr Grønlund, Underfoged, har paalagt alle sine Boesiddende og Eogerende en ubillig Paalæg af leie, efter C. Wæstergaards Skrivelse; han beklager sig over, at han maae svare istæden for 16 Rdlr. 22 Rdlr., som er 6 Rdlr. om Halvaaret. Altsaa 12 Rdlr. om Aaret efter denne hans modtagne Skrivelse.

Af den ulykkelige Ildbrand, som opkom den 5te Junii, har min Vært Underfoged Grønlund



lund betient sig; da han vidste, at her vare mange 100 huusvilde Stæle, saa har han lagt paa Huusleien paa alle dem, som boe i hans Huse og Gaarde en ubillig Tillæg i Huusleien. Jeg svarer ham for Sommer: Logie 16 Rdlr., men til Vinteren skal jeg give ham 22 Rdlr.; altsaa 6 Rdlr. mere, som er utaaleligt at give for en fattig Mand af de Leiligheder, som jeg beboer.

C. Westergaard,

boende paa Skolemesterlængen

No. 383.

13. C. Lehman, Smedkermester, boende i Diderichsbathfiærs Gang No. 204, har opsagt Espen Andersen, en Kiøbmand (ventelig en Detail, efter hans correspondances Besskaffenhed) til Michaelis, da han ikke vilde lade sig nøie med et lidet Tilbud af høiere Huusleie; men have 30 Rdlr. om Halvaaret istæden for 22 Rdlr., som er 16 Rdlr. om Aaret mere, efter følgende P. M. den er kielagt med en Copie af en Opsigelse,



gelse, som han kalder ulovlig. Jeg synes det samme, og troer, at han har ei nødig at flutte, da den er skrevet paa ustemplet Papir, og er i det mindste ei en verificeret Copie. Der er saa mange Bærter, der ved Huusleiers Opsigelse spiller Kongen dette Krigs-Puds, og bruger ustemplet Papir. Naar baade de Opsigende og de Opsagde tie, saa maae Kongen tie med, og tabe sin Fordring; men kommer det til Proces, saa vinder Kongen ved slige Feiligheder sin Ret, den Vogerende med, og Bærten bliver flappet.

Ombedes at min Bært, nemlig Snedkermester Leman i Diderichsbathskiærø Gang, No. 204, maae blive anmerket eller anoteret i Deres Bog, for hans ulovlige Opsigelse imod mig Espen Andersen, som boer i hans Stue, i samme No., og betaler 22 Rdlr. om Halvaaret, jeg vilde givet ham 24 Rdlr., men det kunde ikke hielpes; nu skal han have 30 Rdlr. om Halvaaret.

Kiøbenhavn, den 31 Julii 1795.

Espen Andersen.

Opst.



Op sigelse  
til Esben Andersen.

Da jeg til forstkommende Michaeli Flottes tid agter at søge mig bedre Fordele ved mit Bærelse, udi mit Huus No. 204 i Diderichsbathfiær's Gang, og altsaa forlanger samme til den Tid ledig, saa bekiendtgjøres samme til Deres Efterretning; herom forlanges Deres Paategning.

Kjøbenhavn, den 17de Juni 1755.

C. Lehmann.

---

14. Tegnemester, Herr Hansen, Huusiere i store Regnegade No. 178, har opsagt Skrædermester Peter Wint her, gandske uventet, hvorved han frygter, at han med Kone og Børn skal komme i bedrøvelige Omstændigheder, ved at blive huusvild, og tillige derved mangle Næring. Børtten havde ikke desto mindre erklæret; at han forlangte aldrig bedre Folk paa sine Bærelser end disse, og Penge var heller ei den væsent-



væsentlige Marsag, da Skræderen havde budet mere og  $\frac{1}{2}$  Mars Betalning forud. En lille smule Misundelse synes at være kommet med i Spillet. Tegnemesteren havde fattet dette Princip, at ingen burde trække Huusleie uden Huuseieren. Da Skræderen havde nu indrømmet nogle Bærelser til 1 Vogerende, og faaet 4 Mk. om Ugen derfor, saa synes Barten misfornøiet over denne hans Boesiddendes Fordelse. De, som ville logere hos ham, maae altsaa ingen anden indtage i sine Bærelser, hvilket dog ikke er No- den, hverken i Kiøbenhavn eller i andre Stæder. Peter Winthers Brev og Dwittering for forud betalt Huusleie følger hermed til Bielag.

Da min Bært, Tegne-Mester Hansen, i store Regnegade No. 178, lod mig den 23 Juni ganske uventendes opsigte, gif jeg strax til ham, og søgte at faae det endret, jeg spurgte først, hvad Marsagen dertil var? han svarede: ingen Marsag; jeg forlanger aldrig bedre Gølf paa mine



mine Værelser end De ere; dette haver han og  
 svaret andre gode Benner, som haver giort For-  
 søg paa, at faae det endret. Jeg har budet han-  
 nem 6 Rdlr. mere om Halvaaret, og han svar-  
 rede; han vilde betænke sig paa det; det hastede  
 ikke, saaledes holdt han mig op med Snak i 8 a 9  
 Dage, da han endelig svarede nei; han torde ikke  
 lade mig blive. Aarsagen vil han ikke sige;  
 men han haver sagt til mig, at det kom mig ikke  
 til at have en Løgerende, og til en vis Mand  
 haver han sagt, at jeg boede for en simpel Leie,  
 saasom jeg fik 4 Mk. i leie af Sahl og et lidet  
 Kammer, men han indseer vel ikke, at Seng-  
 flæder, Reenlighed og Opvarmning er imedbe-  
 regnet for benævnte 4 Mk.; jeg haver og tilbuden  
 hannem et Halvaarsleie forud, eller sikker Cau-  
 tion; men alt dette haver ikke kunnet bringe han-  
 nem fra hans ondskabsfulde Forsæt, hvorved  
 han nu haver giort mig huusvild, og tillige kan  
 sætte mig ud af min lille Næringsvei, og sætte  
 mig,



mig, min Kone og Børn i bedrøvelige Omstændigheder.

Kiøbenhavn, den 20 Juli 1795.

Peter Winther.

Istæden for Caution, haver Skræder-Mester Winther for sine leiede Værelser betalt mig 10 Rdlr., siger Ti Rigsdaler, som et Gierdingaars Leie forud; hvilke ved Bortskotningen decourteres fra det sidste Aars Leie, dette til Bitterlighed tiener som Beviis

10 Rdlr.

Hansen.

Kiøbenhavn, den 8de Januarii 1795.

14. Madame C. C. Meinert, Fabriqueur-Enke, har opsagt Enken, Bendt Hellefen, som har boet i Dronningensgade i 24 Aar, og i  $3\frac{1}{2}$  Aar hos Fabriqueur-Enken Meinert i samme Gade, nemlig i Dronningensgade No. 203. Hun beklager sig, at hun som en fattig Enke er opsagt med 4 Børn, og er huusvild; skjønt hun boede i en Kielder og betalte 10 Rdlr. om Halv-

E

aaret,



aaret, forlanges nu 16 Rdlr., som hun ikke kunde betale. De ere alle opsigde, men de som blive, maae betale mere. Opsigelsen er imidlertid lovlig; paategnet af Enkens Laugværge, Herr Secretair Gudenrath og No. af det stemplede Papir, No. 10743 rigtig anført. Jeg kan altsaa intet herimod sige, uden anmelde, at hun herover beklager sig.

Copien af Opsigelsen lyder saaledes:

Copie.

No. 10743.

No. 1. Fire St.

1795.

Saa vel i Følge Leie-Contracter, fornyet 1794  
27de Decemb., som i Følge Tømmersmand Bendt  
Hellesens Enkes egen Erklæring ved Skiftes  
Forretning efter hendes Mand's Død, opsiges  
hende herved lovlig, Kielderen med videre hvad  
hun nu beboer, til næstkommende Michaelis at uds  
flytte



udfytte og aflevere dem saaledes, som Contracten  
anmelder.

Kiøbenhavn, den 17de Juni 1795.

C. E. Meinerd,

som Laugværge til Bitterlighed

J. J. Gudenrath.

15. Herr Wedel, Casserer ved den af-  
sviede Brand-Casse, var Ildbranden den 5te  
Juni til en nye Betsignelse, til en rig Indkomst  
i hans Embeds Sag. Vi have tilforn læst i offent-  
lige Skrifter, at Cassererne og Bogholderne ved  
Borgernes Brand-Casse have i den mæeste Tid  
drevet ulovlig Ager med deres Penge og taget  
50 Rdlr., 100 Rdlr., ja 200 Rdlr. af enkelte fat-  
rige Borgere, for at udsætte Borgernes Penge i  
Borgernes forsikrede Eiendomme, og at endeel  
Taxations-Mænd har været ligesaa rund til at  
taxere Husene høit efter deres Betalningsmaade,  
som soier nu i Brand-Cassen, og fordobler Smær-



ten i hver Borgers Lomme. Kongen har indseet denne hele Misbrug og Omgang, og derfor i sin Forordning af 17 Julii om en nye Brand-Cassens Forsikring bestemt, at hvert Huus skal taxeres rigtigere.

Det er langt fra min Hensigt, at vilde formindste Herr Wedels borgerlige Agtelse i Publico, fremkomme med Beskyldninger mod ham eller med Beviser. Jeg maae tilstaae reent ud, at jeg kiender hverken ham eller nogen Tienstgjærende ved Brand-Cassen. Jeg veed ei heller, hvor længe Herr Wedel har tient, og om han har giort sig skyldig i denne politiske Synd? har jeg aldrig spurgt nogen om; men, indkommer der noget Brev om sligt, saa er jeg nødt til at indføre det i dette Skrift. Publiciteten gjør For-  
dring herpaa. Saaledes er her indkommet en P. M. fra Borgeren A. E. Møller, at Herr Casserer Wedel havde ikke med den nye interimis Brand-Casse at bestille; men, naar han vilde  
have



have Beviis, at han havde tegnet sig i den, skulde han faae en trykt Seddel for 24 Sk. Denne Borger har 3 smaae Huse, altsaa skulde han give ham 4 Mk. 8 ß. for dette Beviis. Han havde af Magistratens Penge i sit Huus. Justitsraad Herr Sciøth, som er Vice-Borgermester, havde skrevet Beviset, som Borgeren skulde bede Herr Wedel at bevidne med sit Navns Underskrift. Borgeren sagde, fra hvem han var sendt; men han svarede, at han havde intet med Justitsraaden at bestille; endelig underskrev han dette; men da Borgeren kom med de to Beviser fra de 2de andre Prioritæts Herrer, saa vilde han have 24 ß. for hver Gang at skrive sit Navn og give en trykt Seddel.

At Herr Cassereren lod dette Beviis trykke, var meget rigtig, for desto lettere at kunde affærbige mange; men at tage 24 ß. dersfore, var noget ubilligt. Han maatte i det mindste have foreviist Directionens Beslutning derfor, og dog kun-



de en Borgere lade være at betale, som ei vilde. Jeg har ladet flige Beviser i en anden Henseende trykke, og saaet 4 Bøger Skrivpapir trykt for 2 Rdlr., og 16 Beviser paa hvert Ark. Det er altsaa 3200 Styk. for 2 Rdlr.; og der kunde have været 32 Styk. paa hver Ark, altsaa 6400 Styk. Herr Casseren kunde altsaa have 32 trykte Beviser for 1 fl., for hvilke han tog 8 Rdlr. Da 3000 Huse endnu ere frelste fra Ilden og næsten ingen eier sit Huus her i Staden uden Prioritæt, og mange have givet 2den Prioritæts-Ret ud, saa var det en Fordeel over 1000 Rdlr. af 2 Rdlr. Udgiwt. Enhver Embedsmand, og især en Casserer, Bogholder og Skriver, der har med Penge og Beviser at udstøde, kan gjøre sin Tjeneste ligesaa lucrativ, som de selv vil. De lader dem vente, komme igien i Morgen, og mange frakøbe sig gierne denne Uleilighed. Paa Brandcasse-Contoiret gaaer det ligesaa langsom til med deres general Policer, som de kalde disse slags Beviser, hvor meget Brandcassen skylder dem, ifald



ifald de vilde søge Laan i Staden paa dette Beviis. Overalt klage Borgerne over, at deres Casserer er saa slem imod dem. Han bider og snerer af dem. De klage derover for deres Directeurer. Ja, vi vide det, svare de — maatte ikke saadan en Mand frygte for sit Embedes Tab, da han tiener Borgerne. De have valgt ham og kan give ham Afsskeed, naar de ville. Enhver Embedsmand, som besidder Levemaade, og har vundet Opdragelse, viser Høflighed mod sine Medborgere. Han veed, at en særskildt Lykke, en enkelt uventet Begivenhed i sit Liv banede ham Veien til dette sit Fortrin for sine Medborgere, mere end hans dyrkede Forstand og hans forhvervede Duelighed. Er hans Begreber sunde og rigtige? Er hans Forstand oplyst? saa maae og hans Hierte være ædelt og hans Handlinger blive forædlede. Af Embedsmanden forventer man denne gode Opsørsel, hvor meget desto mere billigt er det da ikke, at Herr! Casserer Wedel viser dette Forhold imod Borgerne, der ere hans



Principaler, der lønne ham, hvilke han haver at takke for sin hele Lykke — burde Taknemmelighed og Høflighed ei være en ringe Giengjeldelse? Nu ville vi læse Borgerens Anmeldelse, og derefter en Instrux for en udenlandsk Minister, der kunde være nyttig for enhver Embedsmand, end, og for en Casserer ved Brand.Cassen.

I Henseende til den nye Interims Brancasse fandt jeg fornødent, at da jeg haver ladet mine Huse med Poliser og No. antegne, hvor jeg da forlangte af Casserer Bædel ved Cassen, om han vilde underskrive Beviset i Henseende til Assurance; men fik til Svar: Det var ikke hans Leilighed, og desuden ikke havde med den Casse at bestille, men naar jeg vilde have Beviis fra ham, koster det 1 Mk. 8 S., saa skulde jeg faae en trykt Seddel.

A. L. Møller.

Det



Det er en smul Instrux, som Hollændernes eller Generalstaternes Præsident H u c k e r gav van D e d e m, da han blev udsendt, at være Minister i Stokholm, der kunde tiene til Bæres Regel ei allene for Ministre; men endog for enhver Embedsmand i alle Stater.

„De maae fornemmelig føre et dydigt og  
 „ulasteligt Levnet, og være i alle Deres Hand-  
 „linger oprigtig. Vær Indig mod Lovene og  
 „forpligt ogsaa dem dertil, som staae under  
 „Dem. Opfør dem mod Deres Medmennesker  
 „som De ville, man skuld opføre sig mod Dem.  
 „Skil Dem saa meget som mueligt i det Lands  
 „Sædvaner, hvori De lever, og søg at vinde  
 „Indbyggernes Kierlighed og Agtelse. Vær  
 „venlig mod enhver; men smigre ingen, be-  
 „synderlig ikke de saa kaldte Store. Forviis  
 „og alle af Deres Huus, som ville søge at smigre  
 „Dem. Begegn de samme med den fortiente  
 „Foragt; de ere nedrige Redskaber, som man



„betiener sig af for at opdage Hemmeligheder.

„Vær Gæmild, men ikke Ddſel ic.

Vor Regiering har ſamme billige og menſkeſkeerlige Grundſætninger, gid enhver iſær, ſom ere anbragte i Statens Tienester vilde følge ſamme; hvo der vover det modsatte, kan og erfare, at vor Regiering er retfærdig. Dommerne have ved adſkillige Retter i diſſe Dage ſkierpet deres Domme, ſom Regieringen ikke haver formildet. De have værnet over de Brandlidtes Gods mod Tyve.

Da en Skibs-Capitains Frue havde modtaget noget af de Brandlidtes Gods i ſit Huus og beholdt det, nægtet det og ſolgt det med videre, ſaa bliver hun indkaldt at møde for Politie-Retten. Denne Skienne møder. Hun kommer i ſin Karet med en couleur de Roſe Rioel, Guldsuhr ved Siden, og ſkønt Friſeret. Politie-Meſteren underſøger Sagen, og lader hende forkynde



Kynde personlig Arrest. At logere i Kielderen uden Seng og Opvarming, var denne Skionne ei vandt til, imidlertid maatte hun lade sig overtale. Hun sendte Bud hiem efter en smuk Chemise og et moderne Nattøi, og logerte der, indtil hun med sin Pige blev befordret ud til Forbedrings-Huset, for at opholde sig der i 2 Aar. Hun lider sin Straf efter sin Fortieneste, men den gode Familie, som er hende vedrørende, lider derved. Dog hvor ofte fremsthyder ikke en Vandgreen paa et godt Frugt-Træ, den maae affættes, og Frugttræet kommer sig igien.

Krigsretten har og viist sin Retfærdighed i at dømme og cassere en Officier, som en Landsoldat havde betroet sine faa Penge at forvare; Denne brugte dem, nægtede det, og fik Afssked uden Pension.

Høieste Ret har og givet os Beviser i sine Domme, at den har ei Hensyn til Personer og Stand,



Stand; men dømmes Forbrudelser og Misgier-  
ninger, hvor de gives. Jeg kunde opregne ad-  
skillige Exempler herpaa; men da de anføres hver  
Maaned i Maanedlige Stats-Tidender, saa om-  
bedes mine Læsere selv at eftersøge samme.

Domstolene vil altsaa bortjage alle uædle  
Handlinger fra Hovedstaden og fra Fædrenelan-  
dets Grændser. Publicitetens Domstoel vil  
forene sig med Statens Domstole til samme agts-  
værdige Niemeed. Vi have nu i dette Skrift  
erfaret nok af uædle Handlinger i Kongestaden,  
kiendt nogle som have opsagt efter Ildbranden;  
gid de uædle Handlinger herved maatte tvinges:  
gid Bærterne maatte herved advares, ikke at  
opfige, for at giøre deres Boesiddende og Loge-  
rende huusvilde; saa udrettes dog noget godt  
ved dette Skrift, som er skrevet (skjønt det sy-  
nes ont for nogle faae) i almeennyttige Hensigter,  
for at komme de Fattige til Hielp og stemme med  
Kongens Indbydelse — Ingen at opfige — In-  
gen



gen at giøre huusbild. Kunde dette opnaaes, saa var det den eneste Belønning, som jeg attraaede, og Straf formoder jeg ikke at have forzient. Det vil vist ikke gaae mig, som det gif en Præst her i Staden, som i disse Dage er dømt ved Hof- og Stads-Retten i 500 Rdlrs. Mulet, for et par Blades recension i Critique og Anti-critique. Jeg har læst det og kan erindre mig noget heraf, men ei saa nøiagtig, at jeg kunde komme med min Censur. Vel er jeg Bibliothecarius i en Klub og kunde gaae hen at hente Bogen; men Bogtrykker-Drengen staaer just over mig og fordrer Manuscript. Sætteren maae ei være ledig. Jeg maae altsaa skynde mig og beholde min Mening hos mig selv. 500 Rdlr. kan jeg hverken vente for mit Skrift i Belønning eller i Straf — thi 500 Mark kan ei vindes paa 500 Exemplarer, naar alle Udgifter ere fraregnede, og alle Skribentere, som udgive Skrifter paa deres Forlag, bevidne, endog de, som have beviist deres grundige Indsigter endog i de skønne Vidensk.



denSkaber, som mange hnde, at de tabe. 500 Rdlr. er jeg og visse paa, at ingen Dommer dommer mig at betale, 1. fordi de vide, at jeg ikke haver dem; 2. fordi mit Skrift indeholder ei saadan Forseelse, der kunde paalægges saadan Straf. Den gode Præst, der skal betale dem, har ventelig ei forshnet sig med de fornødne Beviser til sin Sikkerhed. Jeg derimod har fordret Breve for alt. Naar nogen Borger vredes herover, da maae han ikke tillegne Redacturen nogen Skyld, men den som har skrevet Brevet, og ei den som har skrevet Brevet, men den som har udøvet Handlingen, sig selv i egen Person.

Den Forsigtighed hos mig, at ville have Breve til min Sikkerhed, maae jeg henegne mig selv til Last. Jeg skriver i gode Hensigter. Jeg sigter manges Bedste og især de Fattiges. Disse kan ikke skrive — De maae leie andre at skrive for dem. Disse skal de betale og have som oftest ikke noget at give derfor. De maae giøre Gield  
for



for min Skyld. Jeg udbrettet intet til deres Vel, og jeg gjør dem Uret. Er det da lei bedre, at jeg opskriver det selv, hvad de anmeldte og hvorledes de behandles? Kunde mine Beretninger ei være ligesaa troværdige og sikke som andres; men denne idelige skreven opfordrer mig til megen Umage. Fattige Folk og fortrængte Borgere her i Staden, som lære at kiende til min Tænkemaade, kommer til mig, beder at jeg vil hielp dem og skrive for dem. Saa mange 1000 Ark Papir, som jeg har skrevet og spildt paa vedkommende Steder, har jeg aldrig taget noget for.

Min Samvittighed er frie for den Fattiges Udsugelser. Naar de have taget til Kommen og spurgt, hvad de skulde betale, saa har jeg svaret, intet. Jeg har tænkt, du har vel ligesaa lidet tilovers, som jeg selv. Imidlertid jo mere jeg eftergiver, jo stærkere bliver Overløbet, saa jeg troer at jeg kommer til at sætte en Taxt paa mit Arbeide,



Arbejde, tager jeg kun  $\frac{1}{2}$  Deel imod en Commissionair, 2 a 4  $\text{fl.}$  for en Ansøgning, saa have de jeg mangen en Dag til Dagens Nødvendigheds der efter min tarvelige Levemaade.

Flere uædle Handlinger giver denne Dags Historie Anledning til, da der i Dag skal være opdaget adskillige velklædte Personer, og af saa kaldte gode Familier, som skal have forenet sig under Ildbranden til at bestiale Assistenthuset ved dets Udpakning. Især have de givet Selvet Fortrin, og Rytet siger, at de skulde have fortæret 3000 Rdlr. heraf. Iblandt disse Lyve skal der findes dem iblandt, som i sin Tid skulde bære Statens Vrestegn, og en ung Dreng som ingen Videnskab har lært, og som over sig nu i at skrive, som skal være givet Expectance paa et Bred af 1000 Rdlr. Indkomst. Han synes ikke at giere sig hertil meget meritered, og da det, der meest udkræves til denne Tieneste, er Troskab og Sikkerhed, at være ansvarlig til de modtagne Penge, saa synes han herved at spille sin Credit; med



med mindre man antager Banquerotter og Besdragerier for gyldige Handlinger, som efter mine Tanker kunde henregnes til de uædle.

Anseer mine Læsere Banquerotter for det de ere, uædle Handlinger, saa opvækker det meget Forundring hos Stadens Indvaanere, at en Mand har gjort Banquerot, som og var udmærket med Statens Værestegn, var desuden lønnet med et kongeligt got Embede, der medførte ingen Hazard, og desuden drev en betydelig Handling. Han har draget adskillige Handlende med sig, som siges at være gode Familier, hvorved hans Forbrydelse imod Staten fordobles. Begge Dele ere saa nyelig begyndte, at det ei nøiagtig kan fortælles. Der er ingen Commission nedsat endnu over Banquerotteuren, og intet Politis Forhør holdt over Komplot-Tyvene. Imidlertid da adskillige fra Provindserne begynde at søge dette Skrift, saa gives dem saa megen Efterretning om uædle Handlinger i Kongestaden.



Desuden have disse 3de gjort Fallit:  
 Klædekrammer Hans Lorentz Gluds  
 Enke.

Elias Levin Cantor, en Jøde.

Johan Christopher Biertel, skient  
 han var kongelig Hof-Hattemager.

Til Læseren maatte det tillige overlades at  
 bedømme, om denne Opsørsel var ædel eller uædel  
 af en Raadmand her i Staden? Med Hidsig-  
 hed søger han tidlig om Morgenens det 1ste Hæfte  
 af ædle Handlinger. Efterat han havde havt det  
 1 Timesrid, kom han hidsig med det tilbage og  
 vilde ei have den snaus Bog. Redacturen kom  
 just hiem til sit Logie, og saae Herr Raadmanden  
 saa hidsig at bryde paa en Postførers Dør, for  
 at vilde derind med Bogen; men til Lykke for  
 Raadmanden var Nøglen af, Døren i Laas og  
 ingen hiemme. Redacturen giver sig nu den  
 Frihed, at spørge, hvad Bogen fattedes? (thi  
 han forsikrer, at der havde ikke været en Raade-  
 mands Tanke i hans hele Liv, imedens han skrev  
 dette Hefte.) Herr Raadmanden sagde, at der  
 var



var skrevet saa meget om Slottet. Det var og en stor Bygning, blev det svaret, altsaa maatte der skrives mere herom, end om et lidet Huus. Overalt staaer der i Skriften, hvo dette kieder, den gaar det forbie, og da Raadmanden var en smuk Mand, vel klædt; og det var en Løverdag, saa raadede han ham, at bruge dette Arf til at krylle sig op til Søndagen, saa var det kun 4 R. Udgift. Han slap sin Friseur neppe lættene. Herr Raadmanden satte nu Bogen til Picitation og havde heri megen Færdighed. Da han selv havde gjort adskillige Bud, og ingen anden havde gjort Bud over eller under, og han stod allene paa Trappen, saa løb han ned paa Gaden, holdt Bogen i Haanden, loe og gjorde al den Allarm, han kunde. Uden for Døren stod nogle Brændehuggere, som havde stæet ingen Smag paa Litteraturen, eller brød sig om dens Skæbne. I Gaden kom en Bonde raabendes med sin Tørv, en Amagerpige syngende med sine Kartøfler, en Matros brummendes med sine Billinger, saa Herr Raadmanden tabte sin Sag paa Gaden, som en Proces ved en Høieste Ret, og Redactøren,



teuren, som i sit Vindue var en Tilskuere af alt dette, amuserede sig ret hermed. Herr Raadmanden havde og faaet en Bog, som han havde subscriberet sig for 24  $\text{R}$ . Da Colporteuren bringer ham den saa vaad, som den kom fra Pressen, saa nægtede han at imodtage den. Da ham vises sin Haandskrift, vilde han ei betale. Det var ei Skriftets Indhold han flyede; men hans Raadmands Villie han fulgte. Hvor ofte betaler man ikke et Skrift, som ikke har nogen Værd og som man hader, allene for at respectere sit eget Navn? Imidlertid tænkte Redactøren, gaaer det saaledes med det grønne Træ, hvorledes vil det gaae med det visne? Er en Raadmand saa ivrig imod de ædle Handlinger, hvorledes vil han da blive imod de uædle Handlinger? Redactøren skaaner denne Gang at nævne hans Navn; men naar han nu kommer igien, saa skal hans Navn blive trykt i næste Hæfte. Han maae gierne gaae med det i sit Raads Forsamling, til Politiemeesteren, ja til Kongen selv. Det er af saadanne Folk man ønsker, at det maae blive læst, ja læst med Estertanke og moeden Bedømmelse.



Da en kongelig Placat er udkommet af 14de August, som bestemmer Gadernes Brede, og giver Borgerne Frihed til at begynde at opreise deres i Afsen indfaldne Bygninger, og nogle Borgere, som have havt Evne til at oprydde deres Grunde, og nu begynde at opreise Murene, men ei kan faae noget udbetalt for deres Forsikring af deres Brand-Casse og ventelig maae søge fremmed Laan, saa er det og at formode, at mange vil gjøre deres Laan kostbar og tage ugudelig Nager med deres laante Penge, saa anmodes enhver Borger, som sættes i denne Forlegenhed, at de vilde tilmelde Redacturen, hvad Douceur de give? hvad Rente de betale forud eller bag efter, under hvad Navn det være vil; maaskee denne offentlige Bekjendtgjørelse kan standse dette Onde, og biedrage til Borgerhæld. Borgerne lider intet derved, som har faaet Pengene; men Nager-Karlen blottes for sin Handling, og maaskee holdes tilbage for Fremtiden, at udøve slige uædle Handlinger. Det har altid været anseet for East baade imellem Jøder og Christne, at tage Nager. Baade de mosaiske, Love og de christelige Love



fige: Du skal ikke tage Vager af din Broder; men du skal frygte din Gud og lade din Broder leve med dig.

Ligeledes ombedes, at tilmelde hvor meget der tages pro Cento af de kongelige Obligationer, da Kjøberens og Sælgerens Navn skal blive anført i samme nyttige Hensigt.

Ulykkelige Mødender ere ikke uædle Handlinger, men ofte en Følge af uædle Handlinger, af Skiedesløshed eller Uforsigtighed. Dog ere de det ikke altid. Har vore Lærde end forkaster Skiæbnen, som de gamle tilegnede hvert Menneske for sig, og ubledebe alle ulykkelige og lykkelige Mødender af Menneskets Handlinger selv, saa vil jeg ikke indlade mig i Modstand og philosophere over dette; men allene fortælle 2de ulykkelige Mødender.

En Ostindie-Farer kommer seilendes hertil, har en rig Ladning af 700,000 Rblr. og forgaaer i Kattegat den 21de August. En engelsk Capitain



rain bierger i sin Fregat Capitainen og Mand-  
skabet. Lykkeligt havde dette Skib seilet de store  
Have igiennem, og nu skal det strande næsten i  
Havnen.

I samme Dage kantrode en Sluppe for  
Orlogsskibet Siælland, da den skulde seile der-  
ud til Skibet, som laae i Renden. Der var  
ei mere Vind til, end at jeg kunde seile i den  
mindste Baad, uden Baglast og have et Barn  
siddendes ved Fokkelinien. Der vare 15 i Baad-  
den. 4 Matroser og Skibshovmesteren ere druk-  
nede. En Søe-Officier, nogle Cadetter og de  
andre holdt ved Aarene, indtil der kom Hielp.  
Det er en uforsvarlig — Uforsigtighed saaledes  
at styre, seile og kantro. Uforsigtigheden aabne-  
de Graven for disse uædle Handlinger, og Bedra-  
gerier lader Skibene som oftest forlise. Dog ville  
vi ei troe det om vores kantrode Sluppe eller  
forulykkede Ostindiesarer.

Ildløs var her i Gaar, paa Ulfeldtsplads.  
I Dag stod jeg Hazard med Barten, at blive  
indebrændt, da der gik Ild i en Kones mange



Høvlspaaner, (imedens vi sov) op i Skorstenen, som hun dog fik slukket.

---

16. Jepsen, Brændeviisbrænder, boendes i Borgergaden No. 181 har opsagt Skrådermester J. G. Horn. Denne Mands Forsfatning har jeg kiendt i endeel Aar, og da han beklagede sig over sin Opsigelse, og tillige over sit flætte Bærelse, saa gik jeg derhen efter hans Begiering, for at tage det i Oiesyn. Afgiften i Leie var ikke overdreven, herover klager Manden ikke; men det var det øverste Bærelse i Baghuset, hvortil man gik over endeel Gange, som kaldes Svalen. Nu opsteg man af nogle Trapper, uden Rækværk, saa jeg frygtede at træde feil, og da Manden og Konen er 62 Aar gammel; og Konens ene Been og Høfte er forkortet af et uhykkeligt Fald, som hun gjorde i Borgergaden, saa maae Trapperne endnu for hende være farligere. Saa prægtig som Hovedstaden er i sin udvortes Prunk, saa meget mangler den i sin huus,



hunselige Orden og Keenlighed, især i de Fattiges Boeliger, om de endog ere indrettede i Taarne. Man finder i mangfoldige Huse Trapperne uden Rækværk. Rugerne til Loftet aabne og uden Lemme, og paa andet eller tredie Loft en lille Hønsesstige, paa hvilken Familier krybe op, for at sove paa noget ildelugtende Halm eller udslidte Pialster. Jeg kiendte en gammel Mand, som laae i saadan Forsatning, og da Gigten havde giort hans Been stive, at han ikke kunde røre sig, og vidste ei hvad han feilede, lod han kalde een af vore meest indsigtsfulde Saarlæger til sig. Da han vilde see til den Enge, saa havde Familien saaet Tov og vilde nedhidse den Enge, af Algtelse for Lægen; men Lægen tilbød sig at klatre op, og sagde: mine Been ere friskere end hans, og det lykkedes ham, at komme op og ned uden Beensbrud. Heraf seer mine Læsere Mangler af god Indretning indvendig i mange Huse, som har veiledet mig i mine Afhandlinger om Hovedstadens Forffionnelse, at vise Trappernes bedre Indretnings Maade.



Denne gamle Kones Uheld med sit Fald  
fortiener og Læsernes Opmærksomhed. Hun gik  
med sin Krukke og vilde hente Mælk, da de kom-  
mer bærendes med Naboens eneste Søn, en rig  
Brændeviinsbrænders, som var 16 Aar gammel,  
havde været ude at bade sig, og var druknet.

Folk stimlede alle til, for at vilde see Liget,  
og nogle løb mod den gamle Kone, stødte hende  
om med sin Mælk, saa hun faldt med sin Krukke  
og slog den i stykker, slog sin egen Krukke i styk-  
ker med — Jeg mener hendes skøbelige Legeme,  
i det hun faldt paa en Afviser paa Gaden og slog  
Hofsten fordærvet. Siden blev inflammeret. In-  
flammationen udbredte sig. De søgte Hospita-  
let. Hun kunde ei komme derind, skønt hun  
var Borgerkone; og jeg erindrer mig nu ei Års-  
sagen, om det var, fordi her var ingen Plads le-  
dig, eller fordi hun skulde betale og var fattig,  
og kunde ikke, eller om Grunden laae i Konens  
egen Billie, eller i Hospitalets Bestyrelses Maa-  
de? De vilde nu raadsøre sig med mig, hvorle-  
des Hævelsen skulde sættes, og vidste jeg dette,  
saa



saa havde jeg ei Redskab, til at indskrue Hoftebenet i sin Plads igien, eller anlægge det Forbindsel, som dertil udfordredes; og Lovene fordre, at Fuskene skal ikke blande sig i Rægens Forretninger. Enhver skal blive i sit Kald — Skoemageren ved sin Ræst. Hun kaldte altsaa andre kyndige Folk til sig af samme Erfarenhed, som jeg, som helbredte hende; men det ene Been blev en Haandbred kortere end det andet, og nu ræller det sig idelig, saa hun naaer til Jorden med Foden, og begynder at gaae. Da Saarlægerne siden efter har undersøgt hendes Skade, og bevidnet den ved de frugtesløse Ansøgninger hun indgiver hist og her, saa synes mig, at jeg burde give Læserne Underretning herom.

Vi ville nu forlade Konens egen Person, og betragte Huset og Værelset, som de skulde miste. Dette var øverst under Loftet. Loftet var aaben, Døren i Sprekker, og et halv Tag stod for Vinduerne, og Skorstenen havde de med andre fælleds. I dette ene Værelse laae Manden og Konen med en voksen Datter i en Seng,

paa



paa Gulvet laae en brandlidt Kone med sine 2de vorne Døttre, og paa Bordet, hvorpaa Skræderen i sine Velmagts Dage havde ladet sine Svende sidde og sye, laae en Student om Natten, og havde vel ei meget blødere Leie, end Jacob, da han vandrede i Ørken, og hvilede sit Hoved paa en Steen.

Det er Umagen værd, at skrive saadanne smaae Ting. Den Rige, som læser det, lærer at kiende den Fattiges Trang, som han ikke kunde, naar han ei besøgte ham i hans usle Hytte, i hans Elendigheds Braae og mørke Alskrog. Hans gode Hierte, (som adskillige blant disse kan bestynde) røres og han veiledes til, at komme sine lidende Brødre til Hielp med sine Overflødigheder.

Der ere mange Huse i Kiøbenhavn, hvor Familierne saaledes ere indpakkede paa hinanden, og naar Kulden begynder at tiltage, og Beboerne i de 1300 Telte paa Nørre-Fælled og fra Slotets Ruiner søge ind i Staden, saa vil de endnu indpakke dem i snevrere Rum i Staden. Hvor  
megen



megen Ubequemmelighed dette fører med sig i Huusholdnings Førelse, i Levemaade, i Orden; og hvor meget dette hindrer gode Sæders Udbredelse, er let at indsee, hvor saa mange forskiellige Personer af ringe Opdragelse spise, sove og leve med hinanden i eet Værelse. Undseelsen for fælleds og særskilt Kien maae de nu ganske sætte tilside, da de hverken eie Kabinetter eller Skiermbrette. Hungeren drive nogle af dem til andre slags Handlinger, ofte ere de 6 forfuldede, naar de see den ene at tygge paa en Camisforpe. Studenten gaaer ud fra Morgenens til Aftenen og søger, ligesom Himmelsens Fugle, efter det Korn, som Skaberen anviser ham. Kan han fortiene 4  $\text{ß}$ . ved at skrive et Ark, saa kieber han sig en Camisforpe, og er han lykkeligere, saa henter han sig Smør til for 1  $\text{ß}$ ., som Spækehøkerkonen giver ham paa Papir af vore lærde udelagte Biblioteker.

(Fortsættelsen følger i næste Hæfte.)



## Subscriptions-Plan.

Dette Skrift: Gode Borgeres ædle Handlinger og Andres uædle Handlinger, i Anledning af Ildbranden den 5te Juni 1795. har jeg indbuder til Subscription paa nogle saa Planer, omgivne i Hovedstaden. Jeg tænkte da ei at skrive saa meget, ei heller at vinde saa mange Subscribenter, som jeg allerede har modtaget; men da Korrespondancen om dette Skrift udvider sig for Provindserne, og de Kongelige Personer give Biedrag med flere til dette Skrifts Fortsættelse, saa finder jeg det for min Pligt, som dets Redacteur, at bekiendtgjøre dette, og tillige udbede mig, at Enhver, som vil eie dette Skrift, som allerede interesserer mange Borgere, vilde behage Portofrie at tilsende Deres Ordre fra Provindserne, baade i Danmark og Norge, og at det maatte skee saasnart som mueligt af disse Grunde:

1. Fordi, jo længere det udsættes jo mere koster det Forlæggeren og Kjøberen. 2 Hæfter ere nu udkomne, og de 2de følgende gives nu strax til Pressen; og enkelte Aft ere færdige i denne Uge af disse.



diffe. Flere Exemplarer kan ikke trykkes af disse Hæfter end de første, og disse koste hvert Hæfte 30 Rdlr., altsaa bliver et nyt Dplag en Udgift af 120 Rdlr., som for saa Subscribentere ei kan bøves.

2. Ifsald et større Dplag skulde gøres igien, saa kostede hvert Hæstes nye Dplag 44 Rdlr., og jo flere der vare udgivne, jo større blev Beføstningen.

Da Videlysten vil tiltage, jo flere Medborgeres Handlinger her fremsættes i sit rette Lys, og mange i Provindserne vil glæde sig, ved at læse om deres Benner i Hovedstaden, som have udmærket sig ved ædle Handlinger (thi uædle Handlinger vil vi haabe herefter at blive udslættet af dette Skrift, da ingen vil udøve nogen uædel Handling meer, naar den skal fremstilles for Publicitetens Domstoel) saa er det ikke at tvivle om, at jo flere Subscribentere Tid efter anden vil anmeldte sig.

I dette Skrift skal alle ædle Handlinger, udøvede i Riisbæderne eller paa Landet, især ved nyttige Indretninger, Borgernes Understøttelse, Fattiges Forsorg med videre, blive indført; naar de behage,



behage, at adressere Efterretningerne herom, til mig som Redacteur paa gammel Mynt No. 158.

Enhver Embedsmand, Postmester, Borger, som haver Lyst til at indsamle Subscription, tilbydes det 11te Exemplar frit. Endog om nye Dylag skal gøres, skal Hefstet ei koste dem mere end 28  $\text{ß}$ . her i Staden, naar de ved Commissionairs lade det afhente, og skal det stikkes med Posten, betale de selv Porto. Mine academiske Venner, som have Embeder i Provindserne, vil det være overflødigt, at anbefale det til deres Omsorg. Min Hensigt er, at gavne det Almindelige — min Pligt, at opfylde Publici Forventning; og søger jeg heri at sørge for mig selv i min Svaghed, kan ingen fortænke mig, da jeg har ingen Lønning af Staten, og dog skal leve som en Medborger i samme.

G. H. Lund.

---



Iblant disse ødelagte Bibliotheker kan man regne Grev Thottes. Da de Lærde fandt ikke Smag i Oldtidens eller Middelalderens Folianter, saa købte Spækholderne hele Bogulæs fulde for faae Rigsdaler. Papiret beforder Handelsvarene, og da Bindene om Folianterne som bestaae af Træskaar og Pergament, ere nu ei Møden, da vore Bogbindere giøre tyndt Arbejde, som ei er varigt, ligesom vore Snekere; og Spækholderne erfare, at de Fjerne Brænde som de have købt, sættes bedre smaaehugget til de Fattige, end Bøger, saa varme de deres Kælleovne med deres Folianter, ligesom de fordom gjorde i Alexandrien med det ødelagte Bibliothek, der holdt 1000 Badstuer vedlige i 6 Maanedere, med den fornødne Varme.

Disse ommeldte fattige Folk skulde betale Skat. Skattefogden kommer ind og fordrer Statens Krav. Dens Fornødenheder skal afhielpes, om ei enkelt Persons Fornødenhed kan blive afhiulpet. De vare alle hungrige, og undskyldte sig med at betale Skat. Manden og  
 Uædle S. 2. S.                      G                      Konen



Konen sagde: de havde intet. Den brandlidte Kone med sine Døttre sagde det samme, nu Studenten skulde da endelig betale Skat. Han var en Videnskabsmand, besad han ei herfor Væ, saa maatte han hermed fortiene Penge; men den som er skaldet, af den kan intet Haar afplukkes, og den som ingen Penge har, af den kan ingen Penge kræves, og da Studenten kunde sige med Poeten: omnia mea mecum porto, og Skattefogden saae intet Guld og Sølv (thi de ædle Metaller griber han gierne efter) og han vilde ei tage Studentens Hvilestæd, Skræderens Bord med sig, da det var for stort, saa blev her dog ingen Penge indfordret. Der er 2 Ting, som jeg ikke kan faae i mit philosophiske Hoved: 1) at den forarmede skal lide N., og udsuges til Statens extra Udgifter. 2) At en Videnskabsmand eller en Student, som dyrker Videnskaberne, skal være den eneste ullykkelige Medborger i Statens, uden Forsorg, uden Hielp, uden Agtelse, forladt af alle, især i sin Sygdom og skrøbelige Alderdom.



Det kommer an paa, om alle mine Læsere troe, at der boer nogen Philosophie, nogen sund Menneſke: Forſtand i mit Hoved, til at udvikle diſſe 2de Punkter i 2de ſærſkilte Skrivter: Man fødes ſnarere til at være Philoſoph, end man op- læres dertil — Modgangs- og Vieomſtændighe- der danne os og hertil. I min Ungdom blev mit Hoved meget piint med de verdsligviſes Kunſt- Philoſophie, ſaa længe jeg var Universitets Bor- ger maatte jeg diſputere over Philoſophernes Sætninger og Lære: Bygning — Siden efter har jeg læſt de fleſte af de ældres og de nyeres Philoſophers Grundſætninger, og i hvor megen Kundſkab man ſtræber at indhøſte, ſaa udfordres her dog meget til, at være en ſand Philoſoph i ſit Liv, i ſine Lidenſkaber, i ſine Lidelſer, i alle ſine Mødender paa Livets Bane; men ſaa megen Philoſophie, ſaa megen ſund Menneſke: Forſtand kan man vel beſidde, til at bedømme diſſe Punc- ter, derſom Statsmanden kunſt ikke vil komme og paaſtaa, at denne Udforſkning tilhører ham og kan kunſt bedømmes af ham allene. Jeg har da og læſt adſkillige Skrivter om Statsvidenſka-



ber, som man i det nyere Sprog kalder Stats-  
skaben, og hvo der flet intet vidste deraf, vilde  
uden Tvivl lære meget, naar de faae Herr Læ-  
ders Afhandling at læse herom, som er over-  
sadt paa Dansk, og nu er under Pressen.

Naar mine Læsere faaer læst dette Skrivt  
igiennem, og fleere i samme Hensigt, som jeg ef-  
terhaanden vil anvise, saa vil vi nærmere tale med  
hinanden om Statens Fornødenheder, og enhver  
enkelt Borgers Fornødenhed i Staten. Det er  
meget billigt at enhver Medlem i Staten skal  
betale sine Afgifter til Statens fornødne Udgi-  
fter; men det er høist ubilligt, at den Fattige, Nød-  
lidende, Syge og Elendige skal betale, og at den  
Brødsnule skal rives ham af Hænderne, som  
Munden skulde modtage til hans forsultede Le-  
gems Ophold. Extraskatten har altid været ha-  
det, og Regieringen selv har været meget for-  
hadet for dens ugudelige og skammelige Afpres-  
ning. Jeg veed det meget vel, at det ikke er  
Kongens Skyld, ikke hans Willie, at Fattige  
mishandles for Statens og dens rige Medlem-  
mers



mers Fordele. Jeg kiender endog de Love, Forordninger og Indretninger, som formilder Medundersaatteres Omgang i Extraskattens Indfordring. Jeg har endog tilforn anmeldt om dens Estergivelse ved Pleie-Commissionerne med mere. Extraskat-Commissionen er allene Skyld heri. Rodemesteren er deres eneste Drakel. Hvad han siger: Det skal gielde. Han sætter sin Medborger i høiere Skat, og derfor skal han betale uden Appel. Han fordrer, at Huusværtten skal angive, eller skrive til Skat alle i sit Huus, hvis ikke er han hans Epion. Extraskat-Commissionen fordrer at Værtten skal betale for alle dem, som ere i hans Huus, skjønt de ikke kan betale, skjønt han ikke kan faae sin Huusleie betalt selv, hvis ikke holder den ikke allene Skattebogen tilbage, men endog ikke tager imod Borgerens indsamlede Sum, fordi der mangler en eneste, af hvilken han ikke kunde faae den. Hvad mon Borgeren tænker i sit Hierte om saadan en despotisk Magts Udøvelse af sine egne Medborgere? Mon han ikke gaaer hjem med en rasende Forbittrelse, der, forenet med flere, kunde have de



farligste Følger for Staten. Hvad monne de Fattige tænke, naar man fratrøver dem Livets første Nødvendigheder ved Extraskatten? Mon der skulde være noget Skridt tilbage, som de nu ei tørde vove? Da denne yderlige Nød, — Denne haarde Undertrykkelse vil ganske vist røre Kongens ædle Hjerte, der ikke vil være sit Folkes Tyrann, men sit Folks ømme Fader — og de mange Brandlidte igien ere paalagte at betale Extraskatten for Julii Maaned, og nu til Dato, og saa for Fremtiden; hvoraf de fleste ikke kunde, hvilken Jammer og Elendighed vil da til Vinteren udbrede sig udi Hovedstaden ved de tiltagende Mangler? Naar Kongen bliver ved at fordre sine Skatter, og Huusvæerten forøger Huusleien, og Skipperen tager mere for sit Brænde; og Bonden holder sit Korn dyrt paa Torvene? Enhver god Borger ønsker derfor med mig, at fornuftige, kloge og retsindige Mænd maatte til Næsteaar vælges, for at bedømme enhvers Fremtarv, enten i hver Sogn, eller i hvert Fag, og hvorskulde da bedømme Studentens, denne fattige, om hvilken jeg her skriver? — ei Nodemesteren;

men



men Professorerne ved Høiskolen. Disse skulde indgive til Extraskat-Commissionen, hvilke Studenter, der ikke kunde betale Extraskatten, samt ere alle de, der ei have 2 Rdlr. at leve af om Ugen. Saaledes skulde hver i sit Fag give sin fornuftige og rigtige Anmeldelse, som skulde tiene Extraskat-Commissionen og dens Skattefogder til Efterretning.

Men vi maae holde os ved Studentens Person, for nærmere at erkjendige os om hans Forsætning, for at see, om han ikke kunde give sit Biedrag til Stats-Fornødenhederne. Da jeg kom ind i dette Værelse og saa, hvor saa Sengelsæder, og hvor usle de gamle Folk selv havde, saa spurgte jeg, hvad Studenten havde at ligge paa. Skræderen tog op under Bordet, en ussel Frakke, saa fuld af store Huller, at jeg aldrig har seet nogen Betler, at gaae i saa ussel en Dragt, eller nogen Jøde, at sælge nogen saa ussel. Denne lagde han under sig om Natten. Denne var hans hede Rigdom. Om Dagen gif han temmelig vel flædt, da Studenterne gav



ham hver noget til at sfiule sin Armod med. Man vil altsaa paaftaae, at denne Mand er liderlig. Jeg forsikrer, nei — Man vil paaftaae i vore Videnskabers glimrende Periode kan ingen Videnskabs-Dyrker være fattig, da smaae Conditioner betales saa rigelig, og de som give kun 1 Times Underviisning om Dagen, have alt frit i Huset, og undertiden 1, 2, 3 a 500 Rdlrs. Løn oven i Kjøbet. — Ja Gud bedre vore Videnskabers glimrende Perioder, og vore Lærdes tynde Skiæbne! En Svale gjør ingen Sommer, en enkelt Students Lykke strækker sig ei til alle. Her er intet Seminarium, i hvilke Studenterne kunde dannes til Ungdommens Opdragelse, og deri underholdes, indtil de udsendes i Provindserne, enten som Lærere, eller i anden Embedssag. Her er intet Institut — intet Collegium, hvor han kan have Logi og Opvartning efter hans Alder og Værdighed. Høiskolens Indkomster af 5 Tønd. Guld, og af begge Rigerne i Studiiskat med mere, samt Indtægten af mange Bøndergodser i Danmarks forskjellige Provindser, anvendes allene til Høiskolens Lærere, og



til de unge Studentere, der nyde Stipendier, skient de modtage af Skolens Dplag 50 Rdlr. om Halvaaret. De kan med dette Dplag, og med frie Logie have over 200 Rdlr. om Aaret. Naar Skole-Dplaget er modtaget, saa formindskes Indkomsterne, og naar de 5 Aar ere forbie, saa nyder Studenten ei mere Stipendium. Høiskolen har nu været hans Moder. Staten skal nu belønne hans Gliid — De Kongelige Collegier skal nu udøve en Faders Pligter, og ofte blive den slemme Stedsfader; Studenten er altsaa forladt, Høiskolens Lærere har undertiden nægtet ham al Udgang til Stipendier i hans Ungdom, da hans Familie var for rig eller hans Fader havde for got et Embede. Han kunde nok underholde ham ved Høiskolen; og siden efter, da Forældrene vare døde, saa var Studenten for gammel at nyde Beneficia. Kom han nu hen til Statsmanden og søgte Embede — Ja der vare saa mange fortiente — saaledes spiste man ham af med Snak og smurte ham om Munden med en Hareføed.



Denne Student, som havde Skiul under denne fattige Skræders leiede Tag, og sin Hvile paa Skræderens haarde Bord, var endnu ei gammel, ei heller saa ung, at han ansaaes berettiget til Høiskolens udsadte Midler. Han havde et sundt friskt Begeme, at han endog kunde tiene sit Brød, især ved at oppille Steen ved de afbrændte Boeliger (om man vilde troe, at denne Forretning tilkom ham, som Videnskabsmand.) Som Videnskabsmand kunde han endda gavne sine Medborgere. Naar han havde slæbet om Dagen blant Muurstene, og betragtet Leer-Arterne, hvoraf Muurstenene vare brændte, kunde han om Aftenen afhandle Bestanddeele og efter den Forskiel som han fandt paa de flensborgske, lybske, bornholmske og hollandske Leerarter, hvoraf disse Steen vare brændte; kunde han vejlede Borgeren til Kundskab — hvilke Stene, der vare de beste til Bygningskonsten og Algerdyrkeren — hvilke Leerarter der vare beqvemmest til Algerens Frugtbargjørelse, især hvor sandige Jorder fandtes, der udfordre sin Blanding med Leer, om Kornet, som udsaaes deri, skal trives og blive

Kier



Kiernefuld. — En Kundskab, der er meget vigtig for Landmanden; efterdi visse Leerarter ere lige saa skadelige for Vertriget, som andre Slags ere gavnlige. Man maae tilstaae, at dette Arbeide var meget tungt for Videnskabsmanden, der hverken er overeensstemmende med hans Optrædelse eller hans Stilling i Staten; men naar ingen agter derpaa — Ingen sørger for ham — saa er det tungere, at være trængende, end at arbejde, mere ydmygende, at betle og afvises, end at arbejde og spise sit Brød i sit Ansigtets Sved. At skrive i et Videnskabsfag, vilde neppe gjøre hans Arbeide affærlig, og at udgive critique eller Bedømmelse over sine Medstuderendes Arbeide og Flid i forskjellige Fag, som lønnes temmelig got; tilhører egentlig Embedsmanden, og de vel-lønnede i Staten, som imellem sig selv vælge deres Medarbejdende, og modtage deres Honorarium.

Det er umueligt vil mange iblant disse, og mange flere sige, at en Student kan være fattig, saa fattig, at han kan mangle Livets Nødvend-



vendigheder. Han maae være liderlig. Hvad om Sygdom og Alderdom formindsker hans Stræbsomhed i hans Virkefreds, og udsætter ham for Mangler, hvad vilde man da sige? Enhver som bliver invalid i sit Fag, gives dog noget til sin Underholdning; men Studenten intet. Han har ingen offentlig Lønning havt. Derfor skal han ingen Pension have. Pesthuset, eller som det nu kaldes St. Hans Hospital, eller andre Hospitaler kan han endog søge og ikke faae, fordi disse ere bestemte for andre nødlidende i Staten, og disse, som indlemmes i samme, ere og have været langt under hans Vilkaar. Lad os nu undersøge, hvad man i Almindelighed forstaaer ved liderlig. — Sielden den moralske Ufuldkommenhed, med mindre den yderste Grad af Driftsældighed dermed er forenet. Man finder mange Medborgere, som Lidenstaberne behærskte. De beholde deres Sold. De nyde Statens rige Forsorg, og nyde got af dens Velgierninger. Den Liderlige ansees den for, som er blottet for Mangler, og ikke kan føre den Levemaade som Forsængeligheden og Overdaadigheden gjør Fordring paa.



paa. Mangler han Pudder i Haaret? Er hans Linned ei fint og reent, glindser ei hans Støvler? Har hans Kioel ei Modens Snit, strax falder han i Dine, strax er han underkasted den strenge Bedømmelse. Med det pudrede Haar, de hvide Strømper, og de blanke Støvler, er man dog mere eftergivende, uden i de saa kaldte stive Selskaber, hvor Etiquetten trodser Fornuften, og hvor Mode-Herredømmet foreskriver Filosoffen Love. Uden for disse Selskaber finder man endog i de meest glimrende Hovedstæder i Europa, Paris og London, at de bekymre sig hverken om det parfumerede Pudder eller den vellugtende Pomade. Ja i hele Engeland maae ingen Officier fra høieste til ringeste Rang bære Pudder i Haaret, og da Kornet, Melet og Brødet er dyrt, saa bærer hverken Kongen eller Dronningen Pudder i Haaret, og de bruge sort Brød ved deres Middags og Aftens-Maaltider, som de ikke have brugt i 200 Aar. Det er at forstaae — De spise Rugbrød isteden for Hvedebrød. I sig selv synes det, at være smaae Ting; men nøiere at betragte det, er det vigtigt, overmaade vigtigt for



for Staten, at kiende Hoffets Sparfommelighed, og det Exempel som det giver sin Hofstat og Hovedstaden, til videre at efterfølge og ligne i Rikets Provindser.

Her i Kiøbenhavn er det vel tilladt at bruge Pudder, men Pudderets Affavn frieliender dog mange fra Eiderlighed. Man seer overalt, at den gamle Mand kaster sin Paryk bort, og at den unge Mand giver sin Haarstærker og sit Haarbaand Affkeed, udkiemmer det, og lader Naturen isteden for Kunsten raade. Bore Filosofer og Genier, og alle unge Mennecker, som ville ansees at være dette, eller ligne hine, bære deres Haar efter dets naturlige Fremvert. Bore unge Damer, som føre Uskyldigheden i deres Skjold, lade Haaret have sit naturlige Fald, til deres Ansigtets sande Forskionnelse og Bæseners Ynde. De i Alder tiltagende Damer vide endnu ei vist, om de skal bære denne Dragt eller Haaret i løse Bukler, eller i stiv Krep. Modrene tilvandre Pudderet, og den forrige Tidsalders Forsængelighed ville tilvænne deres Det-



tre, at ligne dem, og dog ere mange tvivlsaa-  
dige. — Mode-Calenderen fra Paris, fra Gotha  
og det galante Særen, maae opløse denne gordis-  
ske Knude.

Smidlertid er det vigtigt for Staten, vige-  
tigere end mange indseer det, især i de dyre Korn-  
aaringer, at man bekymrer sig ei om Frisur og  
Pudder gaaer af Moden. I mine unge Stu-  
denter: Har kunde ingen Student være til, som  
ikke var vel friseret med en haard Krep, og med  
stive Buxler. Skjønt jeg brugte Pudderet spars-  
sommeligere end andre, saa forbrugte jeg dog 1  
Pund om Ugen, som udgør 52 Pund om Aaret.  
Man regne nu 50 Pund til hver Student, og  
5000 Studentere i hele Hovedstaden, saa for-  
brugte disse allene 250,000 Pund om Aaret.  
Kiøbenhavn havde den Tid en større Mængde  
Tienere end nu, som forbrugte ligesaa meget.  
Hver Soldat skulde bære Pudder tilligemed deres  
Officier, hvad forbruges ei hertil? Hoffstaten var  
større og skulde være mere glimrende. Nu det  
smukke Kien, fra Prindsessen indtil Skoeflikke-  
rens



rens Datter. De maatte alle følge Modens Love, vare de unge og smukke, og endnu vilde ansees for at være smukkere end de virkelig vare. De maatte altsaa bruge Pudder, og at Puddret kunde falde levende paa Haaret, maatte en Haarffiærrer springe omkring i et Bærclse, slaae omkring sig med Pudder og Nvass, indtil Støvet var reist. Damen traadte nu ind i Cabinettet med sin Bog i Haanden, læste, og blev puddret. Denne ødsle Brug af nogle Damer fordrede endnu mere Pudder. Vi skulde derfor vor Tidsalders Filosofer vor Agtelse, fordi de med deres Exempel har gotgiort at Pudder og Pomade er unødvendig.

Studenten kan altsaa lade sig see uden Pudder, og derfor ei er liderlig. Mangel paa fiint og reent Liimed, Mangel paa nye, stive og glindsende Støvle, Mangel paa Klæder af en vis Farve, og af et vis Snit kunde vel være et Beviis paa Eiderlighed og Skjædesløshed, naar man kiender en Mand's Foruue; men som oftest er det Armodens sande Stempel.



Vi vilde nu undersøge videre, hvad der kunde være Aarsagen til denne Students Armod, og vi skal erfare, at det var intet andet, end Mangel paa Næring, hans Principals Død, og hans derved paafulgte Tab.

Da en Student har megen Følelse af Ære, og veed, at Armoden medfører større Last, end Udnøder og Mangel paa Dyd iblandt de fleste Mennesker, og derfor ikke vil nævnes, ikke vil kien- des fra Armodens Side, saa vover jeg dog, at nævne denne, da det er en Trondhiemmer, der søger nu saa mange Penge, at han kan komme hjem til sine norske Medborgere, hvor han forventer en blidere Skiebne, end her, som academi- sk Borger, der seer Guld og Sølv at ud- deles ved Høiskolen, men selv ei faaer et Gran Kobber til en Brød-Emule. Hans Navn er altsaa Jacob Adolph Walseth. Læserne vilde nu behage at efterlæse disse 6 Vidnesbyrd om hans Glid, og de Forretninger, som nu ere ophørte.



Studios. Walseth kiender jeg vel ikke selv, men kan imidlertid dog bevidne at have fra en dydig og brav Mand meget godt Vidnesbyrd om ham, hvorforsø jeg fordrister mig at anbefale ham paa det bedste.

den 6te Jan. 1789.

Abt. Kall.

Studios. Walseth er af mine private Disciple — I øvrigt kan jeg bevidne, at jeg veed ikke andet, end alt godt om ham.

dat. ut Supra.

Colbjørnsen.

Da Studios. Jacob Adolph Walseth en Tid har forrettet i Trinitatis Kirke, paa Herr Collega Tanks Begne, kan jeg meddele ham det Vidnesbyrd, at jeg har kiendt ham af en anstændig og ustraffelig Vandel, Test.

E. Holst.

Kiøbenhavn, den 5te 1789.

Med Fornøielse giver jeg Jacob Adolph Walseth dette Vidnesbyrd, at han siden Nytaars d. N. saaledes har forestaaet Sangen for mig udi  
Trini-



Trinitatis Kirke, at jeg har været vel fornsiet med hans Naapassenhed og Stemme; hvorfor jeg og ønsker at han maatte forhielpes til noget Bedre.

Kiøbenhavn, den 8de Maj 1787.

Knnd Tang,  
forhen værende 3die Lectie Hører  
ved Frue-Latinske Skole.

At Studios. Jacob Adolph Walseth næsten et Aar forrettede Sagens Opvartning i St. Nicolai Kirke her i Staden for mig, og i den Tid opførte sig anstændig baade i Forretning og Levnet, bevidner

Hans Korn.

Kiøbenh. den 12 Febr. 1788.

At Studios. J. A. Walseth, omtrænt i 2de Aar har været Vicarius i Frue-Kirke for afgangne sal. Hr. Larsen, Collega ved Frue Latinske Skole, og i den Tid, saavidt mig er bekiendt, nøiagtig har iagttaget dette ham anbetroede Embede, skal jeg med Fornsielse bevidne efter Forlangende.

Kiøbenh. den 21 Decemb. 1792.

Mr. Wilmann,  
Succentor og Collega ved Frue  
Latinske Skole.



Da jeg af Sælffabers ædle Anvendelses-Casse har med mine Med-Directeurers Tilladelse og Biesald givet Studentere lidet, og ofte meget lidet, saa har 8 Studentere, som alle for mig har været fremmede, kommet til mig i disse Dage, viist mig deres gode Bidnesbyrd, og skildret for mig deres ullykkelige Forsatning. Tre af disse have endog havt moderne Klæder — sorte Klæder med hvide Vester, og de andre ei slet klædte. Hvor er det mueligt andet, naar Studenten har intet frie Logie, intet Stipendium, ingen Condition og ingen Midler, og imedens jeg skriver dette, kommer et Brev fra nok en Student, som vil være ubekiendt i mit Skrivt, der skriver saaledes:

Høistærede

Herr Lund!

Den, som selv har prøvet Verden, har best Leilighed til med Ekaansel at bedømme andre Uheldige. Jeg, som hermed foruleiliger Dem — er en end ullykkeligere Student end De — har Kone og Barn og intet, aldeles intet at leve af.

Skulde De finde hos Dem selv Evne og Lyst til at understøtte en Familie, som i dette Nu ikke  
eier



eier en Skilling til Brød; med Fornøielse skal jeg, om De maatte befale, aftiene samme ved Skriverie; thi dette er det eeneste, hvorved jeg høist kummerlig maae søge Livets Ophold.

De tilgive min Driftighed — min Grund, hvorpaa jeg bygger Haab om Tilgivelse og en liden Understøttelse i dette Nu, er: Den som stræber at sætte Dyd i Lys kan ei andet end selv øve Dyden.

Jeg skulde kommet selv — men — De vil undskylde — om Undseelse forbyder mig dette. — Dog, behager De at lette en Medbroders Kaar — min Tak være Dem her skriftlig ydet — Skulde De derimod ved Arbeid vilde give mig Anledning til at indstille mig hos Dem — De skal da erfare at have beviist vel imod en ikke uværdig.

Kjøbenhavn, den 11te Sept.  
1795.

Deres  
underdanige

L.....

---

Da nok et Brev atter er tilsendt mig, før end Sætterens Bud kom hertil, saa vil jeg og føre dette herind:



Høistærede

Herr Lund!

De tilgive en Driftighed, hvorfors jeg ingen Eminke veed uden denne: Omnia experiri necessitas cogit — og i Følge Deres Udsættelse, da jeg for nogle Dage bad Dem understøtte mig, som med mine seer ingen Udveie til Livets Nødvendigheder, see om det er Dem i dette Nu mueligt.

De er Forfatter og maaskee kunde behøve en god Skriver til et eller andet Reenskrivning — jeg ønskede, at kunde blive brugt ved sligt; thi min Selvs bevidsthed siger mig, at jeg er sligt voksen.

Kan De, understødt en Familie og med taknemlig Erkiendtlighed skal jeg, hvis Leilighed bydes, afstiene denne Deres Godhed.

De tillade mig at udbede sidst indsluttede af Kall udstædte Attest betreffende min Examen — og hvis De værdiger mig Svar, at lægge en Oblat for; thi (den fattigste Student er ærefier) jeg ønsker ei at min flette Tilstand skal være almeen bekiendt, saa takkes De ærbødig

Kjøbenh. den 16 Sept. 1795.

af

L.....

Copie



Copie af Professor Kals Vidnesbyrd om hans Fremgang paa Videnskabs, Banen, lyder saaledes:

„Ut Studiosus J. E. N. L..... den  
 „22de Septemb. 1786 i Examen Artium har  
 „erholdet Characteren Laudabilem, bekræfter  
 M. E. Kal.

Kiøbenhavn, den 17de Maj 1794.

---

Mine Læsere seer heraf, at denne Mand havde gjort den bedste Fremgang paa Filosofernes Bane. Han har fattet og lært deres Lærebogning. Han besidder Theorie, og lærer nu den practiske Udøvelse som Student med sin Kone og Børn.

Man vilde indvende herimod, hvorfor gavtede han sig, naar han intet havde til at underholde en Familie med; aber was thut nicht die Liebe? Man veed, at de unge Piger vil have Kiæresten, og at Studenterne vil have Koner — Naar nu en Student har forlovet sig efter sin



Embeds, Examen, som somme endog vove, imedens de gaae i Skole, naar skal han da giøre sin Frue lykkelig? Skal han vie 3, 7, 21, 30, ja 40 Aar efter sin Konges Naade, og hans Kiereste saa længe med? Mon hendes sedende Tids Periode gaaer da ei over, og hun lider ligesaa meget af Uretfærdigheden, som han. Eller skal han gaae Extra, som saa mange i Kiebenhavn bruge? Imidlertid kan man see, at Studenterne maae have megen Styrke i Filosoffien, da de besidde Afholdenhedens Gave. Man hører aldrig nu, at de søge Opreisning i Cancelliet, som i gamle Dage, da Kongen gjorde nogles Befordring til Embede saa langsom. Jeg overdrager dette nøiere at betænke, til hver Statsmand, som besidder Natur, Følelse, Menneſke-Kierlighed, forbunden med sand Stats-Klogskab. Man bør altsaa billige Studentens Skridt og enhver brav Mand burde hielpe ham.

Mine Læsere blive vel vaer, at han skriver mig til, at han er ulykkeligere, end jeg. Han har aldrig seet mig, aldrig talet med mig, og  
dog



dog nævner mig for ulukkelig — hvad andet Begreb har han herom, end dette: at jeg er Student, at jeg frister samme Skæbne som han. Forestiller han sig tillige, at jeg lider Smerte af det sorgelige Saar i mit Ansigt, og at jeg under denne Smerte og dette Saars Tiltagelse endnu skal arbejde og sørge for Livets Fornødenheder, saa kan vel hans Kaar slet ikke sættes i Ligning med mine. Han har et sundt friskt Begeme, han har en ung Kone, som har været Formaalet for hans Ønsker. Han har et lallende Barn, som ofte kan ved sit Smil glæde en bekymret og nedslaget Fader — En Soelstraale kan let frembringe — Et Glimt af Haab kan fremstraale, der kan udbrede gladere Udsigter for ham.

Som Student har jeg siden min Embeds-Examen, saavel som alle mine Examina, der ere givne de bedste Characterer, søgt min Konges Naade til et Embedes Befordring i 27 Aar.

Den Flid og Umage det har kostet mig under denne Forventning, at ernære mig. Den



Sorg og Bekymring jeg har lidt under denne Forventning, er Marsagen til min nærværende uovervindelige Skiebne. Hvor mange Forsøg jeg har gjort i andre forskiellige Fag, kan hvert Collegii Præsident bevidne. Da jeg har havt i Sinde, at udgive mit Levnetsløb, og jeg undertiden har skrevet Copier af mine Ansøgninger, saa vilde disse vist udgiøre nogle Folianter allene; Læseren kunde deraf spore min Tænkemaade i disse forskiellige Tids Perioder — forskiellige kalder jeg dem i Hensigt til Bestyrelsen i de Kongelige Collegier, og til deres Forestillings Maade. Men mit Levnetsløb har jeg ikke været lykkelig at kunde beholde. Folk har altid gjort sig Umage at stille mig ved det. Siden har jeg ei givet mig den Umage at skrive saa omstændeligt.

Om mine Dage blive saa mange, og min Tid saa frie, at jeg nu kan skrive det, vil neppe blive mueligt; vigtigt kan det heller ei blive eller meget interessere Læserne. Den eneste Nytte jeg herved søgte, skulde være denne, om jeg kunde giøre mine Medstuderende lykkeligere, ved at an-  
vise



vise en nøiere Retfærdighed i Stats- Bestyrelsen og i Embedernes Vortgivelse, og i de Studerendes Forsorg ved Høiskolen.

Vilde jeg begynde at antage mig Studenteres Sag og skrive for dem, jeg er vis paa 500, ja 5 gange 500 ikke lykkelige Studenter vilde anmelde sig hos mig.

Hvad er Aarsagen til disse Studerendes Nedsættelse eller Undertrykkelse? Ligger den i Regjeringens? Collegiernes eller Høiskolens Forhold? Regjeringen har gjort alt det for de Studerende, som den har kundet, til Videnskabernes Fremme, og til deres Forsorg, som dyrke dem. Jeg nedskriver ikke dette, for at smigre for dem, men fordi jeg følger min Overbeviisning, og kan overbevise mine Læsere om det samme. Lad os igiennemlæse alle de Forordninger og Love, som ere skrevne i Hensigt til de Studerende, lad os give Agt paa vor Konges Forsædres Gavnlighed, ja neppe var der en Adelsmand til i det forrige Aarhundrede, at de jo bestemte noget af deres

Eien.



Eiendom til de Studerendes Underholdning. Dersom disse Gaver bleve uddeelte efter enhvers Fornødenhed? Dersom enhver modtog sin Besfordring i Følge Lovene og Indretningerne i Staten, saa kunde ingen Student blive trængende, nedlidende og foragtet, om endog flere opofrede sig til Videnskabernes Dyrkelse, end der nu ere. At Kongen ikke kan opfylde sine Pligter mod enhver, bør ingen god Undersaat lægge ham til Last. Veed han, at han er Konge, saa kiender han og, at han er Menneſke, at han ſkal høre, ſee og kiende ſine Undersaatteres Anliggende ved andres Foreſtilling. Naar diſſe, ſom foreſtille, ere hverken Kongen eller Staten troe, naar de drives af Partiffhed og har Henſigt til deres Vndlingers Fordeel, naar de ere ſandſeløſe og ikke nøie nok overſkue de Søgendes Liſte og deres Anſøgnings Grunde, da er det, at de Studerendes Eliebne blive ſaa miſlig. Hvo vil nægte, at dette jo ofte er ſkeet i de ſidſte 50 Aar iblant os og tilſorn? Er da de Studerendes ſlette Kaar vore Collegiers Skyld? De tænkende og arbeidsomme Mænd, ſom Kongen haver betroet diſſe ſlags

Em



Embeder og Forestilling til Befordring, har nok, som beviist, hvad de virke og hvad de har udvirket til Statens Fordeel og til hver enkelt Medlems Beste. Om de kunde udrette mere, deri vil jeg suspendere mit Iudicium. Jeg veed det meget vel, at Stemmerne ofte ere deelte i deres Raads-Beslutninger, nogle tale pro og andre contra.

Jeg troer ellers, at de Studerendes flette Skæbne har sin egentlige Oprindelse fra Consistorio. Naar jeg skulde skrive om hver enkelt Professor, som Medlem i samme, kunde jeg i Almindelighed ikke skrive uden med Høiagtelse om dem, skønt nogle Handlinger, udsøvede af enkelte iblant dem, have ikke mit Biesald.

Consistorium, hvis Medlemmer ere de fleste af Høiskolens Lærere, udvirker ikke det Gode for de Studerende, som det burde og det kunde. Grunden, hvorfor mine Medstuderende misliende det, er, fordi deres Beslutninger blive skulte for dem, og Følgerne heraf stemme ikke overeens med deres Fordringer eller deres Ønsker.

Deres



Deres Uvidenhed om disse Beslutninger og Bestemmelse føder Mistillid. Man kan læse mere om Capitolium i Rom, end om Consistorium i Kiøbenhavn. Dets Secretair Herr Professor Baden udgiver vel en Universitets Journal; men Consistorii Beslutninger eller Handlinger fremsætter han sjælden heri til de Studerendes Efterretning. Naar vi kiende Consistorii Bestemmelse og dets Pligter? Naar vi vide, hvor meget det skal bidrage til Statens Beste, ved at lære og udbrede Videnskaberne, ved at vaage over Skolelærerne i Provinzterne, og give Agt paa deres Embeders Forvaltning, ved at udbrede saavel ved disse, Kundskab og Oplysning blant Almuen, som ved deres egne udarbejdede Skrifter, og især ved deres Underviisning, Omgang og Forsorg, at danne og sørge for den studerende Ungdom, at de kan blive dædelige og lykkelige Embedsmænd i Staten, lykkelige for Staten i deres Virkefreds, lykkelige for dem selv og deres Familier? saa vide vi og, hvad vi have at fordre og forvente. Som Høiskolens Lærere, som de Studerendes Venner og Belyndere maatte deres



res Hierte bløde, om de sandt nogen iblant dem  
 ulykkelig ved deres manglende Forsorg. De  
 5 Ed. Guld, som ere dem betroede, de mange  
 Indkomster i Staten af Jordegods og af Embeds-  
 mænd i begge Rigerne, de ere ikke deres, men  
 Statens. De ere sadte til Huusholdere og staae  
 til Ansvar. De kunde sige: Her opholde sig  
 langt flere Studentere, end at vi kunde hielpe  
 dem alle. Det staaer ikke i vor Magt, at bes-  
 fordre dem, og de have Ret. Men er der no-  
 gen Student, som er fattig, svagelig, nødlidens-  
 de? Mon de da ikke kunde hielpe denne enkelte  
 iblant mange? Jeg erindrer mig i min lykkeligere  
 Periode i Livet, kunde jeg ikke taale, at see nogen  
 Student fattig. 3 lærte jeg at kiende, hvis gode  
 Vidnesbyrd gjorde mig det til en dobbelt Pligt  
 at hielpe dem. Som Alumnus ved Provstens  
 Bord ved Communitetet foreslog jeg en Subscrip-  
 tion til deres Underholdning af vores 4 Mk. ugent-  
 lig. Den første bestemte vi 4 Sk., den anden 2 Sk.,  
 den tredie 1 Sk. — den første fik derved 16 Mk.  
 ugentlig, den anden 8 Mk., og den tredie 4 Mk.  
 ugentlig, indtil de bleve hiulpne. En Professor  
 har



har mere Indkomst end en Student. Om hver Medlem i Consistorio vovede af deres egen Casse 7  $\text{ß}$ . om Ugen til en fattig Student, saa var han hiulpet; men de behøve ei at tage af deres egen Casse. De have Høiskolens Casse. De have jo Sygekassen at tage af. Hvorledes holdes der Huus med denne? Hvad Forsorg haver Consistorium for sine syge Medstuderende. Det handler, ligesom der ingen Fattig kunde være til iblant Studenterne, ligesom der ingen Syg kunde blive iblant dem. Erindrer jeg mig det rigtig, saa giver Borchens Collegium allene 24 Rdlr. til Sygekassen, og disse have de bestemt til Bibliotheket, og om der aarlig er kjøbt Bøger her for, det vil Inspectors Protocol udvise. Store Summer har Høiskolen bestemt til dens Bibliotheks aarlige Forbedring over runde Kirke, og vi have læst paa Prent, at disse Penge ikke ere anvendte dertil. Et offentlig Regnskab aarligen udgivet om hver Sums Anvendelse, indført i Universitets Journalen ved dets Secretair Herr Professor Baden, vilde meget gavne. Det er ham vi have at takke for de Esterretninger om vores

Uni-



Universitet, som vi have, og om de Studerende der nyde Stipendier.

Da Saarlægen raadte mig til at forsøge Hospitalets Tjeneste, og troede at han kunde hjælpe mig, maatte jeg opgive de Forretninger, hvoraf jeg levede. Da jeg indsaae Lægemidlernes Langsomhed og Umuelighed, og forsøgte deres Brug i 8 og en halv Maaned forgieves, saa udbad jeg mig Consistorii Omsorg. Jeg skrev tvende Gange til det, og fik intet Svar. Endelig sendte det mig en Pedel med 2 Rdlr. Jeg brugte just Sultekuren, og levede i Føden af 3 en halv  $\frac{1}{2}$  om Dagen og svarede ham, at det var i denne Tid formeget, og siden efter forlidet. Han kom igien, og bød mig 5 Rdlr. Jeg svarede: at min Hensigt var ei at berle, men at jeg havde udbedet mig anstændig Forsorg, især ved frie Logie, i et af Collegierne, som jeg i 30 Aar endnu ei har nydet. Imod Foraaret kom den første Theolog til mig, som havde været min Skoleven, og gjorde mig det samme Tilbud, og forsikrede mig, at han havde ei Frihed at give

Uædle S. 2. S.                      I                      mere



mere bort. Jeg forsikrede, at jeg troede ham, men bad ham at give disse Penge til den, som han kiendte mere fortient og mere trængende end jeg. Min Hensigt var alleneſte at ſøge frie Løſe paa det Kongelige Collegium, eller paa et af de private, og dette frygtede han, ei at vilde blive mueligt for det lidet Saar i mit Anſigt, der i ſin Størrelſe ei var ſaa ſtor ſom en Vert, da jeg kom ind i HOSPITALET.

Eilerſens Collegium har engang været mig tilkiendt fra Conſistorio, og jeg modtog min Beſtalling fra ſalig Conſerenceraad Hübner; men da jeg længe havde ſøgt det, og det endelig tilkiendte mig det; da jeg havde paataget mig hos Herr Obrist von Friebre, at være hans Sønners Hovmester, af hvilke een af dem tiener nu ved Gården ſom Ritmester, ſaa fordrede hans Tillid til mig og min Pligt, at jeg ikke kunde benytte mig heraf.

Jeg har læst i de udenlandſke Aviser om den offentlige Belgjørenhed imod de Brandlidte,  
hvor



hvor der iblant andet vides, at Professorerne have  
 tilbudet de brandlidte Studentere frie Bærelser  
 ved Universitetet med mere. Der er ingen, der  
 har udrettet mindre for sin Stand, end de Høi-  
 lærde. Saa ofte jeg kommer paa Collegierne  
 iblant mine Medstuderende, saa har jeg endnu  
 aldrig hørt en Student, som har logeret i Byen  
 hvor det brændte, der har faaet frie Bærelse.  
 Ivertimod har jeg seet adskillige Bærelser ledige  
 og tomme paa Studiigaarden og paa Collegierne.  
 Da mange Studentere finde det for kostbart i  
 Byen at leie Bærelser, og hver Student har  
 2 Bærelser paa Collegierne, og det Kongelige  
 Collegium især kan rumme mange, saa synes  
 mig, at enhver Student, som ville benytte sig af  
 det ene Bærelse, skulde have Frihed dertil.  
 Branden gjør Fordring paa denne Indskræn-  
 ning, Studentens Broderkierlighed indvilliger  
 det gierne, og mere Huusrum bliver der for flere  
 Brandlidte i Staten.

Ei alleneeste Branden; men endog Vel-  
 standen selv i Staten, har holdt Studenten i



Ulykke. Der er ingen Stand i Staten, der er saa ulykkelig, som Studenternes. Soldaten og Matrosen have Huse, Kost og Lønning. De Fattige have deres Huse. Alle Svenske og Drenge have Forsorg af deres Laug i deres Profession. Naar en Svend bliver syg, staae alle Hospitaleterne ham aabne; Lauget betaler 9 Mk. ugentlig, og Oldgesellen bringer ham 1, 2 a 3 Mk. ugentlig til sine smaae Fornødenheder. Instructionen for Kiøbenhavns Magistrat, er der i den 13 Paragraph befaleet Magistraten: at den skal have nøie Tilsyn med Laugene, og vaage over, at der aflægges vedbørlig Rigtighed for deres Tide, og Syge-Penge. Enhver Svend veed nu, at han er forserget, naar han er frisk, og at han hjælpes, naar han bliver syg. Studenten har erfaret det modsædte. Derfor har saa mange hængt, skudt og druknet sig, og især sprunget ud fra Højbroe. Ingen god Medborger bør flye fra Fædrelandets Grændser af Fortvivlelse. Det er ikke vor gode Konges Vilie, at nogen Undersaat skulde være ulykkelig. Han fører til Symbolum i alle sine Love, i alle

fine



sine Handlinger: Gloria ex amore Patriæ. — Det er: Han sætter sin Ære i Fædrelandets Kierlighed, derfor har han opofret sig det som Konge — derfor stræber han idelig at opfylde sin Pligt, som Konge.

Et Ønske ei for mit eget, men for mine Medstuderendes Vel, er dette: at han og vilde udgive allernaadigst en Instrux for Consistorium, hvorledes det skulde sørge for de Studerende ved Høiskolen, hvad Omfarg de skulde have for deres Syge, og hvad de skulde nyde til deres ugentlige Forsorg. Skole-Commissionen har nok de Studerendes Fremtærk til Formaal; men det varer saa mange Aar, og man seer intet fra dem. Ungdommens Opdragelse i de offentlige Skoler, og hvad der skal læres ved Høiskolen, vil blive den første Gienstand for dens Opmærksomhed. Vel er der giort en Indretning til de Studerendes Bedste, ved at vælge dem eller beskikke dem privat Præceptores af Professorerne; men Herr Professor Baden viser, at Hensigten kan ei



opnaaes i Universitets Journalen i B. i Hefte, 25 Side, naar han saaledes skriver:

Hvor Herr Professor Baden ved at tale om Professorernes Lønninger, viser at den største Deel af Studenterne ere fattige, og at Professerne selv ei opfylde deres Pligter imod Studenterne, der og har forøget de fleestes Ønske, at see Høiskolen bortflyttet fra Hovedstaden, naar han skriver saaledes:

Forresten støde ved Kiøbenhavns Universitet adskillige Aarsager sammen, der bidrage til at formindskse saavel Læreres som Lærendes Flid, hvilke ikke finde Sted ved et tydsk Academie, og som tilsidst lade sig udlede af den ufordeelagtige Beliggenhed, som Universitetet har i tvende Rigers Hovedstad. Jeg har for mange Aar siden anført nogle af disse Aarsager i den kritiske Journal for 1771 Side 76, hvoraf jeg her ikkun vil udskrive følgende Sted: "Levemaa- den er i saadan en Stad kostbar. Professorerne maa derfor lønnes vel; thi det som de kunde vente at vinde ved deres Forelæsninger, er lidet. Den største Deel af de Studerende er fattig, og Stedets Levemaade gjør dem endnu fattigere. De nødes til at deele deres Tid imellem Underviisning i Borgerhuuse og Professorernes Forelæsninger, og at



„at underdise andre, imens de endnu behøve at undervises selv. Saadan en Stad har tusinde Adspredelser baade for Lærere og Lærende. Vi ville ikke tale om den Mængde offentlige Lystigheder og Fornøielser som følge med Hoffets Nærværelse, saasom Komedier, Maskerader, Concerter o. s. v.; thi disse adsprede mere Penge end Tid, og man kunde gierne taale, at en Lærer saavelsom Lærende, naar de begge havde anvendt Dagen vel, tage et Par Aftener om Ugen Deel i en anstændig Fornøielse. Men der ere andre Adspredelser, som ere endnu vigtigere end disse.

„Professorerne, hvis kiæreste Omgang, endog i deres Friheds og Fornøielses Timer, burde være deres Tilhørere, drages i en stor Bye i et tidsspildende Beskiendtskab med Familier af andre Stænder, hvis Tænkemaade og Levemaade fordærver dem. De efterabe disses Yppighed, Forsængelighed, Fornøielser. De lægge Bind paa at udmærke sig ved Tracteringer, ved Titler, ved Forbindelser som kunne skaffe dem Anseelse, og tabe Emagen paa den Væe som vindes ved Lærdom, fordi den ikke paaflønnes i deres Selskaber. De jage efter de Stores Yndest, og foragte de Studerendes. Og da de høie Collegier gemeenslig ere hvor Hoffet er, saa stræbe de vel ofte at skaffe sig en Plads i disse, for at svinge sig over deres Stand; og af-

3 4

„drage



„drage sig saaledes alt meer og meer fra deres Stands  
„Forretninger, som omsider blive dem væmmelige.

„For de Studerende falder Emulationen, denne  
„mægtige Drivesfæder hos unge Gemytter, næsten gandske  
„bort i en stor Stad, eller taber i det mindste meget  
„af sin Braad. De ere her alt for meget blandede  
„med Folk af andre Stænder, hvis Veie til Lykken,  
„som ere forskellige fra deres, forvirre og adsprede  
„dem. De unge Mennesker faae alt for tidlig Smag  
„paa det, man kalder at gjøre Lykke, og i Stedet for  
„i nogle Aar roelig at anvende al deres Tid og Omsorg  
„paa at erholde Midlet dertil, nemlig Indsigt og Lær-  
„dom, jage de strax efter Niemedet, og forledes let til  
„at gaae de Krumveie til Lykken, hvoraf Hovedstaden  
„skiller dem saa mange for Dine. De blive uroelige i  
„Henseende til det Tilkommende, og tabe den stadige  
„Sindsforfatning som behøves til Studeringer.”

Dette skrev jeg for 22 Aar siden. Efter den  
Tid ere disse Aarsager ikke allene vedblevne, men ogsaa  
saa mærkeligen forøgede. Levemaaden er bleven dyrere,  
og derved haade for Lærerne, især dem som ikkun ere  
maadeligen afslagde, Nødvendigheden at lade sig deres  
Collegier betale, og for de Lærende, især dem som leve  
af Stipendier, Vanskeligheden at betale dem, større.  
Penge og tidspildende Forlystelsers Antal er anseeligen  
vokset.



voret. Jeg vil ikkun nævne dramatiske Selskaber, Balspartier og Klubber. Jeg fordømmer ingen af disse Forlystelser. De kunne maaske give et ungt Menneske Færdigheder, som gjøre ham takkeligere i Selskaber, og jævne Veien til Lykke for ham, bedre end de grundigste Studeringer. Men dersom alligevel Statens Erinder ere bedre røgtede ved grundig Kundskab, end ved de behageligste Talenter, saa vil vel ingen negte, at den Tid er spildt for Studeringer, som anvendes paa at lære en Theater-Rolle, at udhvile sig efter en Balsvir, eller at sladre Aftenen bort i en Klub. —

Da jeg kom ud fra Hospitalet, vidste jeg ei hvad jeg skulde tage mig for. Jeg troede især at gavne Borgerne, naar jeg gav et Adresse-Blad ud efter Ildbranden 12 gange lettere end Bekiendtgørelser af Huse og Huusleie, og Grundenes Bortsælgelse, tabte og fundne Vare med mere. Man forestille sig — Jeg havde ingen Bekiendtskab, ingen Adresse, og neppe kunde gjøre det rige Adresse-Comptoir nogen Skade, hvis rige Actie-Eier leve af deres Overflødigheder.

Naar jeg havde 2 Rdsr. til at leve af, og begynde med, saa skulde jeg baade faae Papir og



Bogtrykkerie og alt det som udfordredes hertil, og endda kunde jeg leve, arbeide efter min Tilstand, og hverken have nødig at betle eller søge Pension; men det blev mig afflaget.

Da Instructionen for Magistraten siger af 28de August i den 7de Paragraph at Magistraten skal lade sig være særdeles Magtpaaliggende, at ophielpe Vindskibeligheden, og understøtte Borgerfliden, hvis Fremtrivelse og Opretholdelse har den vigtigste Indflydelse saavel paa den huuslige som den offentlige Lykfsalighed og Velstand. Som en Følge heraf, skal den anvende alle lovlige Midler til at indskrænke skadelige Monopoler, der undertrykke Virksomhed, tillukke Veien for Arbeidsomhed, og gvæle almeennyttig Kappelyst imellem Borgere; aldrig kunde den gode Konge bedre instruere Borgernes Formænd, end han har gjort her. Her seer man, hvor meget han miskiender Monopol, hvor skadelig den er i sig selv, og derfor kommer jeg til at skrive til Magistraten igien, om jeg



jeg maae udgive en Avis, og udbede mig Grunde, hvorforsø jeg ikke maae, skriftlig tilsendt.

Imidlertid fandt jeg paa, at skrive dette Skrift om ædle og uædle Handlinger, som er nydet af mange og miskiendt af nogle; men jeg forlanger ikke heri noget Monopol. Herr Werfel skriver i samme Materie, og andre agtede Skribentere, hver i sin Bog. Dette Slags Arbeide kan ei heller have nogen Barighed.

Dersom min Konge skulde finde dette Skrifts Udgave skadeligt, eller at det medfører større Skade end Nytte, saa veed jeg, at det er min Pligt at adlyde hans Befalning og ophøre dermed, og haaber at han anviser mig saadan en Tjeneste i Staten, hvori jeg kan arbeide og gavne mere.

Jeg gjør mig ligeledes forsikret om Professorernes velsindede Hensigt mod mine Medstuderende, at de vil drage Nytte af disse mine fremsadte Tanker, og udfinde kraftige Midler til



til deres Forsorg, og til Opmuntring til deres  
 Flid.

Jeg har nu viist nogle Aarsager til de Studerendes mislige Forsatning. Det vilde ei være nok, at vedrøre samme, dersom man ei kunde udfinde Midler til at afhjælpe samme.

Hoved-Middelet til at forbedre de Studerendes Fremtars vilde være, at følge Lovene og de Kongelige Befalninger, med at give de fattigste Studentere det fornødne, imedens de opholde dem ved Høiskolen, hvoraf de kunde leve, og lade dem beholde deres Logie, paa deres Collegier, naar de havde taget deres Embeds-Examen, indtil de fik et Embede, hvortil de have aflagt Prøver paa deres Duelighed, hvilket Kongen har lovet dem, og skulder dem, da de have opofret sig Staten i dette eller hin Fag. Jeg erindrer mig, en Student kom til mig i Foraaret og fortalte mig, at han havde søgt Plads paa Regentsen i 6 Aar, og ligeledes i et af vore 3de Collegier, og intet faaet, og paaanfede, at Jus-

stits,



Ritsraaders Sønner, Professore og flere an-  
 seelige Embedsmænds Sønner, som havde store  
 Gaarde her i Staden, pro officio, og deres Søn-  
 ner havde frie Plads paa Collegierne. Man  
 kan hverken fortænke en Professor, Præst, eller  
 anden Embedsmand, der finder det for kostbart,  
 at holde een eller flere Sønner endeel Aar ved  
 Høiskolen af deres Embeds Gage, at de søge  
 den Formindskelse i deres Udgifter, som Høisko-  
 lens Stipendier kunde biedrage til, især naar  
 deres Sønner have gjort den Fremgang paa Vi-  
 denskabernes Bane, som berettiger dem hertil.  
 Imidlertid kan Consistorium ikke vinde Biesald,  
 naar dets Medlemmer give deres Stemme her-  
 til, naar de erfare fattigere Studentere at con-  
 curere med disse, der have samme Værdighed.  
 De kunde undskyldte dem, at det kommer allene  
 an paa den, som haver jus proponendi; men istæ-  
 den for 3, kunde han jo proponere 30 eller 300  
 til deres Valg, at de kunde give Agt paa deres  
 Videnskaber, moralske Character og Omstændig-  
 heder. Det er ingen Ære for Høiskolens Ræ-  
 re, at deres Medstuderende skal betle eller lide  
 Nød.



Ned. Dersom man anseer det ikke retfærdigt, at stille disse nu ved deres Logie og Indkomster, saa kunde det vel ikke ansees for ubilligt, om deres Forbørelse blev overladt til en fattig Student, indtil han selv kunde blive Alumnus; thi nu kan ingen Student faae et Børelse for 30 Rdlr., men maae give 40 Rdlr. ja 60 Rdlr. og derover om Aaret, og disse Penge maae han skaffe, hvor fattig han er, naar han ei vil sove paa en Skrædders Bord. Man har seet Professore og Præster, hvilke, imedens deres Sønner have benyttet dem af Høiskolens frie Børelser, saa have de leiet deres Børelser bort, eller overladt dem til andre Embedsmænd, eller nogle Elever, og givet dem Kost, og taget aarlig 400, 600 og 1200 Rdlr., alt efter deres Huses eller Gaardes Rum. Var her Rum for disse, saa vare her og Rum for deres Sønner?

Til de Studerendes Bedste, Fulde Secretairerne, som føre Protocollerne for de examinerende Professorer, og om de Studenternes Gien-  
 svar, som tage Embeds-Examen, være forplig-  
 rede



tede under deres Embeds Fortabelse, at affatte en Liste over dem, som tage deres Examen, og den Dag anført, naar de tog den. Hvad Character, hvad Alder, og naar de bleve befordrede.

Denne Liste skulde være af tyk Pap, overdraget med Skrivpapir, hvorpaa Candidaternes Navne skulde anføres, den Dag de promoverede deres Examen.

En Liste, affkreven som denne, skulde til hvert Nytaar indsendes i de Kongelige Collegier, især i Cancellierne. Secretairerne i samme skulde tillige anmærke i en vis Rubrique, naar en Student var død eller befordret.

Consistorium skulde hver Maaned indmælde de ældre Candidater, som vare forbigaaede til Befordring, i Cancelliet.

Uden denne ophængte Liste, er det umuligt, at kunde overskue det Hele. Alleneste i et Selskab af 200 Personer, hvor deres Navne indføres



føres i en Protocol af Secretairen og underskrives af Præsidenten, der veed han endnu intet, kiender kuns saae af dem; kunde han ei overskue deres Navne i en Liste, og paa en anden kiende Embedsmændene i samme.

I Staten, hvor saa mange 100, ja 1000 Krive, indgive Ansøgninger, opvarte personlig, er det umueligt endog for den beste Embedsmand, og for den flittigste Præsident, at kunde erindre sig alt, og hver Candidat for sig, som har For- dring paa Statens Forsorg. Heraf følger at de som ere bekiendte i visse Familier, blive 7 gange omsadte i Embeder, naar en anden slet intet faaer, og den som er meest dristig, og overløber hidsigst, faaer noget, naar en anden Studerende henslider sin Tid i Armod, og sukker over den offentlige Uretfærdighed.

Det er bekiendt i de ældre Tider, at vi havde en Præsident i det danske Cancellie, som aldrig kunde erindre sig nogen, om han og saae og talede med ham i mange Aar. Han havde  
den



den Skib, at han gik ind i en Sahl og talede med enhver især, og da en Candidat anmeldte sig, som hver Dag i 20 Aar havde indfundet sig til Audience og søgte Raadsens Bred, saa sagde han: Hvem er de? Jeg kender dem ikke. Jeg har sandelig aldrig seet dem.

Det hændte mig selv, at jeg kom hen til en meget formaaende Mand, som virkelig har et got Hierte og er min Belynder: Da han forraadte sin mangslunde Kundskab om min Person, efterat jeg saa ofte havde været hos ham, blev jeg, saa misfornøiet, at jeg sagde til ham: Det er best, at jeg tager min Hat og gaaer, thi det bliver vel det samme, enten jeg kommer eller bliver borte. Jeg tog min Hat, gik, og i 3 Aar var ei hos ham. Jeg er visse paa, at han har tilgivet mig denne min Selv - Følelse. Der er intet mere ydmygende, end at være Suppliquant med en tom Afvisning, med en intet betydende Compliment. Det er meget bedre at gaae hjem og skrive om uædle Handlinger, i hvor megen Strid det end koster.



Naar disse Lister ere ophængte, saa medbringe de den Nytte, at Høiſkolens Patron kan ſtrax ſee, naar han kommer i Conſiſtorio, hvem der er ubefordret, og naar han ſpiſer med ſin Svoſger, eller ſidder i Statsraadet, finder han Leilighed, til at tale til den Fortientes Beſte.

Naar Kongen eller Kronprindsen kommer i Collegierne, kan han ſtrax ſee, hvem der ſtod tilbage, og naar der blev ſpurgt: har denne Candidat ei ſin Examen? Hvad Beviis har de imod hans moralske Carakter? Intet — ſaa ſkulte de Præſidenten uden Naade, ifald det var hans Skyld, have ſin Afſkeed, og Secretairen, om han havde forſømt, at nogens Navn paa Liſten ei var anført, ligeledes have ſin Afſkeed. Ja, om disse Liſter vare ophængte i Kongens Værelſe hvor Statsraadet er forſamlet, ſaa kunde disse vejlede Kongen til mere Kundſkab, og til mere Orden, end 12 Præſidentere kunde med alle de Anføgninger, ſom de nu fremſtille.



Jeg vilde altsaa have Ancienniteten indført imellem Studenterne, ligesom imellem Officiererne, ja, det forstaaer sig, det er just min Mening, derved skulde Genie-Mændene underkues, den videnskabelige Kappelyst hæves, vilde man sige, eller paa anden Danst, enkelt Medborger skulde derved tabe sin Magt, at kunde ikke forfremme sine Yndlinger, naar han vilde.

At denne offentlige Liste stemmer overeens med Regjeringens Hensigt, kan endog deraf bevises, da Biskopperne, Provsterne og Præsterne skal hvert Aar erkjendige sig om, i hvilket Sogn, der opholder sig en Student, hvad Videnskab han har? hvad Alder? hvad han egentlig tager sig for? Dette skal indsendes til det danske Cancellie. Men hvad gjør Consistorium i Kiøbenhavn? Sender det samme aarlige nøiagtige Liste ind i Cancelliet om de Examinerte? Og har man nogen Tid havt et eneste Exempel, at denne aarlige Flid af 10 Biskopper har gavnet en eneste Student.



Jeg vilde have, at Ancienniteten skulde hant-  
 hæves saaledes: at enhver Student, enten han op-  
 holdt sig i Hovedstaden, eller i Provintserne,  
 skulde efter sin Tuur have sit Embede i det Fag,  
 hvori han ved sin Examen har aflagt Prøve paa  
 sin Duelighed. Han skulde ikke søge. Det stem-  
 plede Papiir og de Porto-Penge, som han skal  
 spille, foreøger hans Mangler; Men hans Be-  
 stalning skulde ham tilskilles. Endskjønt mange  
 vilde ikke være fornøiede dermed, som heller ville  
 vælge Fødselssted og Familie-Omgang, som al-  
 tid ved Omslytning kunde opnaaes, saa vilde fle-  
 re dog glæde sig, at Kongen drog den Omsorg for  
 dem, som han skylder dem efter den Indretning,  
 som han har søiet i Staten og i Følge de Pligter  
 som han har paalagt de Studerende.

Studerterne vilde derved vinde den Agtelse  
 iblant andre Familier, som de fortjene. De  
 vilde glæde dem over nærmere Forbindelse med  
 dem, fordi de saae, at en af deres Paarørende  
 kunde haabe, at blive forserget med dem, som  
 vandt deres Vennskab. De vilde blive lige saa  
 agte-



agtede, som de nu affkye dem, især i Hensigt til Familie-Forbindelser for deres uviste Skiebne. Studenterne selv vilde faae meget mere Eyst til Videnskaberne, end de nu have, og ingen vilde i hvor heit end Huusleien kunde stige, have Eyst til, naar han har gjort sin Opvartning i Cancelliet eller paa Slottet, at springe ud fra Heibroe.

Hvor billigt er det ikke, at Theologen og Juristen, Filosofen og Filologen ligesaavel faaer Brød, som Medicineren? Skulde vort Universitet ei have samme Væ, som vort chirurgiske Academie? Dets Medlemmer bære megen Agtelse for enhver, der har taget sin Examen i Chirurgien. De veed, at han har Ret dertil. De anbefale, han søger og neppe er der gjort 2 gange Forsøg, før han er befordret. Ikke alleneste de, som have faaet deres Examen; men endog de, som have forsøgt et Tentamen, ja de, som endnu ingen Tentamen have udholdt, kan strax ansættes i offentlig Tjeneste. Saaledes kiendte jeg i disse Dage et chirurgisk Embede, som var ledigt med 1100 Rdlr. Gage, som Candidaten troede,



at kunde formere til 4000 Rdlr. aarlig. De, som søgte dette Levebrød, havde hverken underkasted sig Tentamen eller Examen. Enhver, som havde Examen, holdt sig for god, at søge det. Jeg havde en Ven, hvis Vilkaar vare langt ringere, end mine. Han havde kun sin Tentamen. Han søgte det, og fik det med 400 Rdlr. Gage fra finanse Collegio, 400 Rdlr. for at besigtige nogle Slaver og 300 Rdlr. fra Hollændernes Etablissement. Disse ere hans visse Indkomster, hans bestemte og faste Gage. Ikke en chirurgisk Student er uden Brød, ikke en medicinsk Student uden Forsorg, hvorforsø skal da vore Theologer og Jurister mangle Brød, da Staten har langt flere, langt rigere Belønninger og Levebrød for disse: hvor mange Grundlærde findes ei her, som maae føle deres Skiæbne og bære den med Fortvivlelse? Hvad Under, at de skierpe deres Penne og lade deres Fornærmere føle Bægten af deres Mis-handling?

Jeg har nu her yttret nogle Tanker om de Studerendens mislige Skiæbne. Jeg har frem-  
sadt



sadt nogle muelige Forbedringer til nøiere Efter-  
tanke saa vel blant vores Medstuderende blant  
Høiskolens Lærere, som og til nøiere Efterforsk-  
ning for Stats-Bestyreren. Jeg har viist især  
hvor liden Omfarg, ja ingen Omfarg, som Consi-  
storium viser for de Studerende, der ere aldrende,  
endog de Brandlidte. Et nyt Exempel frembyder  
denne Dags Uvise paa Candidatus Christian  
Rudolphi Müller, hvis Dødsfald Herr H. J.  
Krebs anmelder, da han siden den ulykkelige Fl-  
debrand har opholdt sig i hans Huus. Han hava-  
de vist ikke kommet der, havde Consistorium givet  
ham frie Værelser, som en brandlidt, og noget at  
leve af. Han var 83 Aar og nogle Maaneder  
gammel.

Da jeg laae paa Hospitalet, kom en Can-  
didat ind i Sygestuen, som kun var 64 Aar  
gammel. Han var gammel nok, som Candi-  
dat betragtet. Hans Navn var Reguel Niegel-  
sen. Hans Fader havde været Krigsraad og  
boet her i Byen, og han havde her en Søster, som  
havde været gift med en Søeofficeer og var nu Enke.



Man kan sagtens forestille sig, at det gik med hans Videnskaber som med Kiebmændens gamle forliggede Vare, som ere komne af Moden. Dog alligevel ernærede han sig saa godt han kunde med de Kundskaber, som han besad, da han endog underviiste nogle til Confirmation, hvoraf een til Paaske blev confirmeret af Herr Doctor Bastholm og een af Herr Paludan. Armoden og Kulden gjorde i denne kolde Vinter, at hans Støvle blev for trange ved det hans Been hovnede. Han gik ud til Hospitalet, og skulde bruge antiskorbutiske Midler. Han var munter og ofte taledede med mig om en og anden vigtig Gienstand Høiskolen angaaende. Jeg formodede slet ikke, at han skulde døe, da jeg gik ud af Hospitalet, og 2 Dage derefter døde han.

Jeg kunde opregne nogle 100 Studentere, indtil jeg nævnede en Student, som i 14 Aar havde intet Logis under Tag Vinter og Sommer, men spadserede om Natten paa Gaden, og naar han vilde sove, sadte han sig under Heibroe, hvor der dog var megen Trækvind. Havde han ei væ-



ret en Islænder, saa havde han ei udholdt det saa længe. Døden gjorde en Ende paa hans Mangler. Men jeg skriver ei en Bog her om Studenter, (skjønt jeg i Anledning af en Student og i Følge af Ildbranden har udbredt mig saa vidt) men om uædle Handlinger. Enhver af mine Læsere kan heraf see, at Studenternes Vilkaar hverken ere glimrende eller lykkelige. Dette kunde veilede Borgerstanden og Folk af Middelsstanden, ja Embedsmanden i smaa Levebrød til nøiere Eftertanke, at de vovede ei saa meget, som hidindtil at sætte deres Sønner i de offentlige Skoler, for at studere, saa længe Videnskabernes Wei er saa knudret. Det er langt bedre, at de sættes paa et Handels Contoir, eller lære en Profession. De vide da, at de med deres Arbeide kan fortiene deres Brød til dem og til deres Families Forsorg. De leve langt lykkeligere og ere befriede fra den kummerlige Nærings Sorg.

Uagtet denne trange Bane, uagtet de Uheld, som møde de Studerende, ere de dog altid agtes-



de blant gode Borgere, og retsindige Embedsmænd, naar de med deres Indsigter forene en god moralsk Carakteer. Man finder dog Studenten i alle Selskaber fra Statsministerens indtil den ringeste Borgers Selskab. De dele ofte deres Indkomster med ham og understøtte ham noget, ja enhver Statsmand, som ei allene kender Statens Love, men som har Følelse af Menneske-Kierlighed og Pligt, gjør sig det til en dobbelt Pligt, at fremhielpes ham.

Studenterne her ved Høiskolen kunde let fremhielpes. De aldrende og svage let ophielpes, naar Kongen kuns vilde allernaadigst bestemme en enestes Pension, 3 a 4000 Rd., som var rig, og forlod sin Tjeneste af Caprice. Disse 4000 Rd. kunde deles til 40 af de ældste Candidater i Theologien og Lovkyndigheden, hver fik da 100 Rd., og dette var for dem en vigtig Understøttelse, eller og de 5 ældste og svageligste fik hver 200 Rd., de 10 følgende, hver 100 Rd., og de 20 følgende, hver 50 Rd., indtil de bleve

be-



befordrede, og nu var ingen fattig, ingen nødsdende.

Vilde Kongen ei dette og Consistorium raadførte sig, og bestemte en Sum kuns af 1000 Rld., eller alleneste samlede en Sum af alle Syge-Casser og forenede dermed de Mulcter, som Professorerne skal betale, naar de ikke disputere aarlig, eller, som Studenterne skal give, naar de forsømme deres Partes ved Communitetet, saa kunde heraf samles en temmelig Capital til disses ovennældtes Forsorg. Hvo skulde da først understøttes? Den 83 Aars gamle Candidat har Forsynet sørget for. Magister Rosenkilde, som næsten er 70 Aar, kunde nok komme i Betragtning. Søger han nu, at forglemme sine Modgange i sin skrøbelige Alderdom ved Forglemmelsens brugbare Middel, — vi vide, at han i sine mandige Aar har hjulpet mangen en Videnskabs Dyrker frem, skrevet mange latinske Disputationer og Prælener for befordrede Embedsmænd, oplært mange Borgere i de europæiske levende Sprog og forrettet ofte Biskop Egedes Partes i War-



tau. Kan hans Fortienester ikke tale for ham, saa vil hans Medstuderendes egen Medlidenhed tale for ham, da hans Skrebelighed og Mangler udsætter ham for Spot blant Gade-Drenge og for Folk af raae og vilde Sæder.

Lad ham hjælpes og jeg vil nævne flere, som ligne ham, om ei i Skrebelighed, saa dog i Alderdom og Uformuenhed, til at hjælpe sig selv. For mig selv søger jeg ikke noget. Jeg har nok saa længe jeg maae og kan fortsætte dette Skrift. Jeg tilskriver dette ingenlunde, som nogen udmærket Algt for mig, som Skribent, at dette Skrift læses med saa megen Begierlighed, og søges af saa mange; men jeg tilskriver det den Gude, som jeg af mange gode Folk og formuende Familier har forhvervet mig for min Uegenlykkelig og Frimodighed, og hvorpaa de ved adskillige andre Leiligheder har givet mig de allerumiskjendeligste Prøver for mine Skrifers Indholds Skyld. Jeg staaer desuden i den Tanke, at min Uafhængighed i Staten, og den korte Tid, som for mig er tilbage, at være et Medlem af  
samme,



samme, tillader mig mere Aabenhjertighed og Aands Frihed, end den største Deel andre Skribenter eller Embedsmænd, der i dette eller hiin Sag have nøiere Forbindelse med andre, at kunde tale Sandhedens og Fornuftens Sag, at stride imod Fordomme og Ufsikke, at opsøge Uretfærdighed, Undertrykkelser og fattige Medborgeres Udsuelse i dens Binkler, Afkroge og Smuthuller, og har Lykken eller Ulykken, (hvilken man endog vil kalde det) sadt mig i den Stand, at jeg ikke af Side-Betragtninger behøver at lægge Delgsmaal paa Sandheden: hvorfor skal jeg da staae mig til den store Hob, som med slavisk Taushed tier til alle de Uretfærdigheder, der foregaae i denne Verden? Hvorfor skal jeg igiennem mørke Billeder stræbe, at fremsætte den Sandhed, igiennem hvilke mange ikke øine den? hvorfor skulde jeg følge mange Benneres Raad og fortie den? hvorfor skulde jeg nægte mit Hjertes Drivt, at deeltage i mine Medborgeres Nød? og at lindre den saa meget, som det mig er mueligt? spore mine Læsere nogen Ufuldkommenhed hos mig selv, eller nogen Feil i mit Foredrag?



drag? Jeg haaber deres sædvanlige Godhed i deres Overbærelse og Tilgivelse. Har Sandheden Fiender og jeg selv saaer Modstandere? Deres Modstand flyve om mig, som lette Væner. Jeg har kraeftige Væben til at modstride samme. Indsigtsfulde og brave Mænd vilde forene sig med mig; allerede have adskillige gode Embedsmænd og agtede Lærde, hvis Skrifter ere saaledes iblant Publicum, og hvilke jeg ikke alle har kiendt personlig, deels besøgt mig, deels skrevet mig til, at de vilde giennemsee mine Skrifter, skrive med mig og for mig, hvor Strid og Forsvar og spidsede Penne behøves. Mine Læsere kan heraf see, at de, som vilde holde med mig i Sandhedens og i Retfærdighedens Sag, ere flere, end dem, som vilde være imod mig. Læse de noget got herefter, kan de vide, at det er fra mine Medarbejdende, finde de noget usuldfomment, kan de formode, at det er fra mig selv. Det er saa let mueligt, at kunne feile. Jeg har nu siden Ildbranden i 3 Maaneders Tid udgivet med større og mindre Skrifter i alt 8. Naar enhver Tanke skulde prøves, undersøges og

bes



bedømmes, saa vilde lættelig Feil spores. Men i dem alle vil dog min gode Hensigt kiendes, at bidrage til Statens Vel, til de Brandlidtes Bedste, til de Fattiges Forsorg, til hver Borgers Velstands Fremme. De Fattige, Brandlidte, mange gode Borgere bevidne mig deres skriftlige og mundtlige Taknemmelighed for hvad, som jeg har i en og anden Hensigt skrevet, skient jeg maae tilstaae, at jeg endnu ei veed, om jeg har gavnet nogen. Det er ei sagt, at andre ville handle, som jeg ønsker eller beviser, at kunde være muligt — dog ophielpes kuns en eneste god Borger — forhindres kuns en eneste uretsfærdig Handling, saa vil jeg endnu ansee, at dette mit Arbeide ei er spildt.

Da jeg i disse Blade har vedrørt de Studerendes Forsatning og flette Kaar, saa formoder jeg, at ingen antager det, som en Bebreidelse fra mig om deres Pligters manglende Opfyldelse. Jeg har viist, hvor meget Kongen og hans Forsædre have med Donationer og ved Love biedraget til de Studerendes Forsorg. Jeg har  
viist,



viist, hvad Cancellierne have bidraget til deres Vel. Jeg maae ikke heller med Taushed forbidaa det danske Cancelliets Omfarg for mig, imedens jeg laae paa Friderichs Hospital, saa lod det mig ved sin tilsendte Skrivelse til dets Direction forsikre min Befordring, naar jeg blev frisk og kom ud dersfra. Det havde den menneskekierlige Hensigt, at opmuntre Lægerne, at sørge for mig med de anordnede Lægemidler, om det havde været mueligt, og opmuntre mig selv under mine Modgange, at have et got Haab. At min Befordring udsættes, er altsaa min nærværende Forsatning Marsag til. At min Befordring af disses Formænd er forsemt, kan de ikke giøre for. Naar 200 tilforn har søgt et lidet Embede, og nu 30 a 40; saa kunde de kun opfylde den enes Ønske. Naar de havde alle eens Værdighed, saa burde dog den ældre have første Ret til at foreslilles til Befordring. De kunde og have gjort det, og andre ere komne dem i Veien, og hindret deres Ønske, deres Villies, deres Pligts Opfyldelse. Havde vi en Bog af 50 Mars Periode om Embeders Bortgivelse og hvørs Befordrings



drings Maade og enhver Bevæggrund til Besfordringen. Det vilde blive en snorrig Bog. Vi vilde da faae mere at vide, end vi nu vide.

Hvad Studenternes flette Kaar er angaaende, og de Aldrendes og Eniges Forsorg endog efter den naturlige Billighed og menneskekierlige Pligt, som enhver Stand og ethvert Laug viser hinanden, uden allene Kiøbenhavns Universitet, som haver Ed. Guld at disponere over, Sygekasser, og Fonds at tage af, og dog lide de Studerende allermeest. Jeg er forsikret at enhver, ei allene Student, men og Professor, ja hver lærd Mand, vil tilstaae mig dette, og ingen skrive herimod, uden den, som finder sig overbevist, at have tilsidefadt sin Pligt i de Studerendes Forsorg med Høiskolens Midler.

De agtede lærde Mænd, som i deres lærde Tidender eller critiske Blade optage dette Skrift under deres Bedømmelse, vil vist give mig ogsaa deres Bifald, og efter deres noiere Kundskab til Høiskolens Finantsers Forsatning udvirke med



deres planmessige Forslag det Gode for de Studerende, som mit Hierte gjør Fordring paa.

Consistorium, som haver saa agtede og yndede Mænd til dets Medlemmer, vil ventelig og antage sig de Studerendes Fremtarv med mere Omsorg, end hidindtil, især da Ildbranden har blottet mange for det Nødvendige og gjort endeel brødløse. De vilde maaskee spørge: hvor tage vi det fra, som disse behøve? De see sig kuns om. De raadsøre sig med hinanden herom. De aflægge for deres Medborgere et offentlig Regnskab over alle Høiskolens Indkomster og deres Anvendelsesmaade, og vi ville hjælpe hinanden paa fælleds Side, at udfinde de tienligste Midler.

Lad os nu kun tage de Scheelers Legat til Formaal for vor Betragtning efter dets Fundats 9 forskiellige Punkter, saa skal vi see hvor megen Omsorg denne Familie har havt for de Studerende, for de Fattige iblant dem, og for Enge og Sengeliggende. 10000 Rdlr. bleve udsadte



in Specie, hvoraf det ene 1000 Rdlr. er gaaet i Skuddermudder (om jeg maae bruge dette Udtryk) ved Ephori Skiedesløshed, saa den nuværende Ephorus nu ei veed, hvor disse 1000 Rdlr. ere.

Naar man læser, hvad der findes derom i Hofmans Samlinger af Foundationer og hvad Bisshop Herr Janson har anmeldt herom, saa veiledes vi til nogen Kundskab, til Haab om noget Muelighed, til at kunde hielpe fattige Studenter, at ingen iblant disse skal være udsadt for den Mangel, Nød og Elendighed, som de nu lide.

Til den gamle Ildbrands Historie fra 1728 henhører og dette Legats Tab af 4000 Rdlr. i Kroner, som vare prioriterede i Sukkerraffinadeur Peder Peltes Gaard paa gammel Torv, der og blev lagt i Aske. Der var i den Tid ingen Brandkasse Forsikring til, som nu, saa Kongen befalede, at Renterne af Kapitalerne skulde eftergives i 2 Aar og  $\frac{x}{2}$  Deel af Kapitalen skulde skienkes den Brandlidte. De Brandlidte, som

L 2

ere



ere misfornøiede nu med 3 pro Cento af de udstatte Annuitæter, og Prioritæts Herrerne, som have deres fulde Kapital i Sikkerhed, see heraf, at de ere lykkeligere, end hine Borgere fordum vare.

Uagtet dette betydelige Tab, uagtet Kapitalen kunns var 9000 Rdlr., uagtet Renterne vare uddeelte til Stipendiarii, saa er dog ved de Professorers Omsorg, som have været Ephori, denne Kapital nu voret til 11te Junii 1794 til 33700 Rdlr. og ventelig nu til 11te December vil blive over 35000 Rdlr. Noesværdigt er det at spare, og forege enhver Kapitals Fremvert, naar det kan skee, uden at vore Samtidige kan føle det, eller skal lide derved. Men at spare paa Pengene, for at sulte ihjel, at forege Kapitalen, imedens syge og fattige Studentere omkomme i Elendighed, er ikke den rigtige Huusholdning, ei den beste Statsforvaltning, ei den klogeste Finants Operation.

End



Endog ved Kapitalernes Fremvert, og da den 1705 var kun halv saa stor som nu, nemlig 18400 Rdlr., forestillede Ephorus Patronen, om Destribuhen herefter maatte forøges, og blev den saaledes bestemt.

8000 Rdlr. Renten heraf til 20 Alumni ordinarii.

4000 Rdlr. til Sengeliggende og Huusarme.

3000 Rdlr. til Kapitalens Fremvert.

1100 Rdlr. til Disputantes:

Af disse Penge have 20 Alumni ordinarii eller 20 faste Studenter aarlig faaet 20 Rdlr. 2 Mk. og 40 Alumni extraordinarii faaet den samme Kapital, men uvist og ubestemt, da det kommer an paa den Professors Yndest og Villie, som uddeler Pengene.



Bore Læsere vilde tillade, at Materien af-  
 brydes af dette Skrift, da disse 2de Mænd, hvis  
 Breve her følge, anholde idelig, at Redacturen  
 vilde indføre samme til offentlig Bekjendtgjørelse.  
 De sige: Deres fælles Svagheder kunde foraar-  
 sage, at de kunde døe. De vilde være ansvarlige  
 til samme, imedens de levede, og møde de Per-  
 soner for Publikum og for hvilken offentlig Ret  
 de behage at vælge. Døde de imidlertid, skul-  
 de Anmeldelsen hvile ved dem, som en Beskryd-  
 ning og Redacturen maaſkee indvilles i Fortræ-  
 deligheder, for hvilke de nu holde ham gandske  
 frietaget. Flere Grunde kan de ventelig have,  
 især denne, at advare andre ved flige Tilfælde  
 ei at handle, som disse.

Skulde deres Indberetning ei strax blive  
 indført i dette Skrift, som har sligt til Formaal,  
 saa vil de selv lade det trykke og overgive Hand-  
 lingen til Publici Bedømmelse. Den Tillid,  
 som saa mange agtede Borgere vise Redacturen,  
 forbinder ham til, at opfylde dissers Fordring.  
 Mange flere ere misfornøiede, fordi de ei i det  
 første



første udgivne Hefte kan læse deres Anmeldelse om ædle eller uædle Handlinger, og i Følge af Opsættelsen ei vil modtage det udkomne Hefte, som Subskribent, og med denne deres Villie er han gandske tilfreds.

---

17. Herr Zølner, Guldsmed, men nu uden Næring og Kredit, beklager Herr Enghen, Musicus, som underviser i Musiquen paa Clavier her i Staden, sig meget over, at han i Ildes branden kom ham til Hielp, og gjorde ham ei den Tieneste, som han efter sin Tillid til ham havde forventet, tvertimod gjorde ham megen Skade, hvorover han meget mere beklager sig, end over hans Tienestepige, som kort Tid derefter stjal 30 Rdlr. fra ham. Hans tilsendte Skrivelse lyder saaledes.



Iblandt ædle og uædle Handlinger, som bleve ud-  
øvede i Ildbrandstiden, troer man følgende  
fortiener at indføres.

Da den ulykkelige Ildbrand begyndte, boede jeg  
paa Amagertorv skraas for Helliggeist-Strædet anden  
Sahl. Jeg havde ikkun to Bæreller, var allene og  
saa svag af Gigt, at jeg ikkun med Besværlighed kunde  
gaae. — En Person ved Navn Zølner, Guldsmed af  
Profession, som jeg kiendte, kom af en Hændelse til  
mig; han viiste sig meget omhyggelig for mig, da Ild-  
den nærmede sig, skaffede mig et Par Karle til Hielp.  
Man begyndte at flutte, og fandt det raadeligst for det  
første at bringe Tøiet ned paa Gaden i Helliggeist-  
Strædet.

Da disse Karle havde bragt noget Tøi ned, vilde  
de vide, hvormegit jeg vilde give dem? Jeg lovede, at  
de skulde blive belønnede saaledes, at de skulde finde sig  
fornøiede, og gav dem en Rigsdaler til Haandpenge,  
dermed gik de bort og stjal af mit Tøi for en halv Snees  
Daler.

Her maae jeg anmærke, at jeg kiendte ikke Zølners  
moraliske Karakter, eller vidste nøie hans Forfatning;  
men han viiste i Begyndelsen en overdreven Nidkierhed



i at conservere Ting af ingen Værdie, og som jeg udtryffeligt bad ham lade ligge, og jeg var taabelig nok, til at troe, det var den rene Verlighed. Kort: Sølner skaffede mig et par Karle igien, nok saa ægte Gavytve som de første. Da det nu lakkede mod Enden med Udflotningen, mærkede jeg nok, at Sølners Nidkierhed havde taget af, og at han ikke var i godt Humør; men gjorde mig ingen Betænkning derover. Han raadede mig, at jeg selv skulde gaae ned, at passe paa Tøied, som laae paa Gaden. Dette fandt jeg lige saa fornuftig, som jeg troede, at det var velmeent; men fra det Dieblig jeg gik ned, fik jeg ikke et Stykke af den Rest, som endnu var paa mine Værelser, sikkert af Værdie 60 Rixdaler, og kunde været nedbragt paa ti Minutter.

Her stod jeg nu paa Gaden og ventede forgieves, kunde ikke begribe, hvad der kunde hindre den i at bringe mig det øvrige Tøi. Endelig efter en halv Times Forløb kom Sølner og de andre to med ingen Ting, gjorde mig heller ingen Regnskab, men fordrede Betaling for havde Umage, og vilde jeg, at de skulde bringe mit Tøi videre, skulde jeg betale hvad de foreskrev mig. Jeg fandt det raadeligst uden Dispytte at betale dem og lade dem gaae.



Zøln er, som nu saae at jeg var gandske uden Hielp, lod mig vide, at han kunde ikke blive længer, men maatte gaae hjem. Jeg svarede ham ikke et Ord, og troede: han gik.

Her var nu intet andet Raad for mig, end at gaae ud i Adelgaden, i hvor Svag jeg end var, og fik nogle gode Venner og tillige et par Bønderkarle, som hjalp mig mit Tøi i Sikkerhed, og da jeg kom tilbage med disse Folk, fandt jeg mod Formodning Zøln er ved Tøied.

Læseren vil formodentlig spørge: hvad Bevæggrund havde Zøln er til disse Nedrigheder, og hvad var hans Hensigt? Dette kunde jeg først ret indsee, da jeg efter nogle Dages Forløb lærte at kiende ham. Jeg erfarede, at han havde sin Etyrke i at lyve, bande, drikke Brændevin, og rose sig selv. Han var ude af Næringsvei, var skyldig for Logie og andet. Det var altsaa ingen Under, at han var beredvillig til min Tjeneste, naar han kunde vente en god Belønning; men da jeg ikke forud bød eller lovede ham noget, har han formodet, at jeg efter Udfløtningen vilde spise ham af med en Baggatel eller blot Taksigelse. Han eiede ikke en Skilling til en Slurk Brændevin, havde han udladt sig dermed, havde jeg med Fornøielse givet Penge; men  
det



det var han for stolt til, og hans Brændeviinstørst har forøget hans medfødt Ondskab, som forledte ham til at hevne sig paa denne nedrige Maade: at forebygge, at alt mit Tøi ikke skulde komme ned. Denne Hensigt havde han endda ikke naaet, dersom han ikke var faldet paa den Idee, at bede mig gaae ned, og da jeg var gaaet, opholdt han sig paa andre Bærelser i Huset, og Karlene, som fandt mine Bærelser forladte, troede, at det overblevne var givet til Priis og sløttede altsaa for egen Regning det, som var dem tienslig, imedens jeg stod Skildvagt paa Gaden. Saavidt naaede Jølners sin Hensigt, men havde nu selv intet vundet. Dette skulde følge af sig selv; thi naar jeg først var sat i yderste Forlegenhed, og han da vilde forlade mig, maatte jeg nødvendig, efter hans Tanker, bønfalde ham og byde ham en flækkelig Douceur; men da jeg lod ham gaae, uden at sige ham noget, var han selv sat i Forlegenhed, og fandt ikke andet Raad, end at vende om igien. Nu maatte han nødes til, at bede mig følge med hen et Sted for at faae noget til Bederqvælgelse, og uagtet hans Nederdrægtighed, belønnede jeg ham for hans havde Umage saa tilstrækkelig, som om han havde været min troeste Ven, paa det han ikke skulde rose sig af, at have gjort mig Tieneste omsonst.



For ikke at tiede Læseren med Vitløstighed, vil jeg forbigaae adskilligt, og slutte med dette Spørgsmaal: Er ikke mangel en bleven kagstrøget og brændemærket, som mindre har fortient det, end denne smukke Person Christian Zolner?

Skulde han finde sig fornærmet ved denne Bekendtgørelse, og han drister sig til at binde an med mig, skal jeg møde ham.

Hans Lytzen.

i lille Torvegade No. 38.

Forfatteren af dette Brev gjør i Slutningen det Spørgsmaal: Er ikke mangel en bleven kagstrøget og brændemærket, som mindre har fortient det, end denne smukke Person Christian Zolner? Dette Udtryk synes vel haard, men det er kun et Spørgsmaal, ingen Mening, og endnu mindre nogen Dom. Forfatteren af Brevet vil overlade til sine Læsere selv at dømme og med deres tause Dom er han tilfreds. Siden Forfatteren gjør dette Spørgsmaal: Er ikke mangel en bleven kagstrøget som mindre har fortient



tient det end denne? saa kan Redakteuren for-  
 tælle ham, at han har seet en gammel Enke, at  
 blive offentlig kagstrøget for 2  $\beta$  Værdie i en jydsk  
 Kiebstæd og dømt dertil af Borgemeester og Raad-  
 Marsagen var denne: Det var Skiertorsdag:  
 Denne Dag fordrer 9 slags Kaal, som Kiendes  
 mærker paa det tilnærmende Foraar. Paa Tor-  
 vet falholdtes aldrig Kaal. I Hangerne vare  
 ingen. Den stærke Frost og Sne havde medta-  
 get Kaalen. Toppen var affkaaret. Den fattig-  
 ge Kone gik ind i en Haugeplads, hvor Planke-  
 værket var borte, og skar sig der nogle Kaalstok-  
 ke. Det havde mange andre gjort tilforn. Hun  
 blev grebet, sadt i stærk Kulde i et afskyeligt Ar-  
 resthul, laae paa Straae i 8 Uger, blev dømt,  
 kagpidstet, og jaget af Byen af Byesvenden for  
 evig. Man dømte hende til denne Straf, ei als-  
 leneste for denne Handling; men fordi hun var  
 mistænkt for Tyverie; Men Mistænke er intet  
 Beviis, ingen Grund for nogen Dom.

---



18. Madame Lehman, boendes i Nagstrædet No. 30, beklager Skoemagermester J. E. Bastian sig meget over. I Ildbranden flyttede han sine Meubler, og ved at springe af en Vogn, brak sit Been. Efterat han havde boet i 4 Uar i hendes Huus og betalt sin Leie, bliver hans Kone nu opsagt, saasnart han er bragt ud paa Hospitalet. Hans Kone tilbød nu mere Leie. Bertinden kunde fordre efter Behag, hun skulde faae Kaution oven i Kiøbet. Alt hialp intet. Efter neden under anførte Brevs Indhold, bliver Opsigelsen forkyndet af en Musiquantsvend med Skomagerens Navn underskreven, og uden hans Vidende — en snorrig Opsigelses Maade. Saa meget man indstuderer sig i Huusleie Kontrakter, Opsigelser, Skieder og Tinglysninger, Obligationer og Cautioner i Kiøbenhavn, saa bliver man dog lige klog, skjønt der boer næsten en Procurator i hver Gade i Kiøbenhavn eller en Kommissionair. Grunden er, fordi man glemmer, at Consulere dem og vil følge sit eget kloge Hoved. Nu ville vi læse det tilsendte Brev.



Da jeg Underfrevne haver læst i Adress-Avisen Deres Bekjendtgjærelse, angaaendes Børternes Opsigelse imod deres Huusfolk. Jeg er og en af dem, som ligeledes er bleven opsagt af min Bertinde ved Navn Madam Lehman, uden ringeste dertil givne Marsag, da jeg haver boet i fire Aar hos hende. Det hendte sig Løverdagen den Ete Juni, da Ilden nærmede sig Huset, hvor jeg boede, ved at udslytte mit Toi, ved at springe af Vognen, falder jeg og brækker mit høire Laar. Man maatte føre mig paa Hospitalet. Neppe var jeg kommen der, førend min Kone bliver forkyndt, at vi skulde flytte. Min Kone tilbød mere i Leie, og tillige Caution, ifald hun frygtede for denne vores Forfatning, hvilket i alt ikke hjalp. Dagen derpaa blev Opsigelsen hende forkyndet af en Musikanter: Svend med mit Navn underskrevet, uden mit Vidende. Da jeg havde lagt i fiorten Dage paa Hospitalet, blev mig tilladt af Herr Professor Winslov at bæres hjem, hvor jeg endnu maae bestandig ligge. Da min Næringsvei ved dette Tilfælde lider meget, uagtet min Kones Bestræbelse, har jeg endnu ikke kunnet bekommet noget Bærelse og neppe bekommer. Kan jeg bekomme Bærelser, flytter jeg, men hvis ikke, flytter jeg ingenlunde. Man kan da behandle mig efter eget Godbefindende. Thi adskillige Huusvilde sættes ud af sin Næringsvei, tælles imellem dem, som skulde ligge Byen til



til Last. Det skulde gjøre mig meget ondt formedelsst  
 en slet tænkendes Bertindes Skyld, da jeg i en Tid af  
 fire og tyve Aar haver været min egen. I 6 Aar som  
 Gric-Mester og i 18 Aar som Mester og Borger og  
 i den Tid søgt at ernære mig og mine af min Læres  
 Profession uden mindste Hielp af Nogen.

J. E. Bastian

Skoemagermester boendes i Nagstræde No. 30.

Man maae tilstaae, at der i disse 2de Bre-  
 ve anvises ikke et eneste enkelt Træk af nogen ædel  
 Handling. Have de hvilet saalænge hos Redak-  
 teuren, før de ere udkomne, saa vil han lættes-  
 lig vinde Tilgivelse hos begge Parter. Ikke  
 Venskab, eller Bekjendtskab, ikke Fiendskab eller  
 Misnoie, ikke Frygt eller en slags Feielighed,  
 men allene en slags Ulyst, til at anføre slige  
 Handlinger, har været Aarsag til den hidindtil  
 givne Opsættelse.

Nu ville vi begynde, hvor vi slap sidst, i  
 Hensigt til Studenternes Kaar og deres Logis  
 med videre, for at vejlede vores Universitets  
 Præst Herr Paludan til nærmere Kundskab her-  
 om



om og herved meddele samme til flere Læsere i det Haab, derved at forbedre deres Kaar.

Da Kapitalen nu er dobbelt voxet og altsaa 120 Studenterne kunde nu faaet det samme, som 60 tilforn og her er over 6000 Rdlr. at oplægge aarlig og 2200 Rdlr. til de, som disputere og til Ephorus, og da det nu er gaaet af Moden, at disputere ved vore Collegier, eller at lade Disputationer trykke, saa er her en gandske nye Kapital til Syges og Sengeliggendes og Fattiges Hielp.

Dette Legatum skal gives til fattige Studenter og til Skolebørn, som ere 12 Aar og derover. Jeg har kiendt de Studenter, som have havt 3 — 4 — 5 Stipendier, som have faaet dette Stipendium, men jeg har ingen fattig Student kiendt, som har faaet det. Jeg har aldrig læst i noget Skrift, eller erfaret det selv, at Skolebørn have faaet dette Stipendium. Stiftelsen har haft til Hensigt, at understøtte gode Hoveder, at fortsætte deres Studia, da man endog

Uædle S. 2 S. M end.



endnu seer Studentere, som maae forlade Videnskabernes Bei, skjønt de paa denne Bane har gjort god Fremgang, godtgjort at have gode Hoveder og ved de academiske Prøver erholdt bedste Caracteer og Udmærkelse. Men med al denne Udmærkelse af Mangel paa Understøttelse maae de forlade Videnskabernes Bei til Skade for dem selv, til Skade for Staten.

Den 3die Punkt i denne Fundats bestemmer Renten af 2000 Rdlr. i 10 Aar indsamlet til de Studerende, som ere Promoti eller Baccalaurei. Da jeg blev kronet med denne Grad for min Flid i min Ungdom, som man nu saaringe agter, og der ere saae Baccalaurei af min Skiebne, saa synes Renterne indsamlede af denne Kapital, at tilhøre mig selv.

Derfor den 4de Punkt af Fundatsen har Hensigt til disse Penge og til de 25 Rdlr. Rente, draget fra de 50 Rdlr. af 1000 Rdlr., som den Professor saaer, som er Ephorus og skal have

Inds



Inspection, saa er samme bestemt til 10 Studenter, og til fattige Skolebørn, til hver 20 Rdl.

Til Sengeliggende og hielpeløse Huusarme skulde udsættes 1500 Rdlr., som nu i 150 Aare ere meget forøgede. Renterne heraf skulde ved Sognepræsten til Helliggeistes Kirke uddeles til Fattige, Sengeliggende og Huusarme overalt i Riget og gives 15, 10, og ei ringere end 5 Rdl. Efter Kapitalens Fremvæxt og de dyre Priser paa Kornet og Levnetsmidler, kunde og burde Forholdet være nu ved Distribukten 60, 40 og 20 Rdl. Det forekommer mig, at have læst, uden at erindre mig hvor, at Sognepræsten til Helliggeistes Kirke modtaget aarlig 400 Rdlr.

Herr Professor Hansen gjorde maaskee Staten en nyttig Tjeneste, om han med et Bidrag til dette Skrift, eller i et andet periodisk Blad vilde give Publikum Efterretning om, hvor meget der modtages af ham til Fattige, Huusarme og Sengeliggende? hvilke der nyde disse Penges? og hvor de opholde sig?



Patronen for dette Legatum imodtog i forrige Mar 301 Rdlr. 1 Mk. 9 S. Han kunde paa samme Maade tiene det læsende Publikum med Underretning om de, som have modtaget disse Penge, og da Herr Geheimeraad Sch e e l s Forfædre have med dette Legatum havt saa megen Omsorg for de Studerende, for at opmuntre dem til Glid, for at understøtte dem ved deres Studeringers Fortsættelse, for at afværge deres Mangler, for at komme dem til Hielp i deres Sygdom og Svagheder, saa var her mange kraftige Hielp, midler ved dette Legatum, naar Herr Geheimeraaden vilde forene sig med Consistorio om dets Indkomsters bedre Anvendelse til de Studerendes Fremtær.

Lad os nu undersøge et andet Stipendium, og forsøge, om her var ingen Hielp for den trængende Studerende. For Exempel det kongelige Communitet. Dette er meget rigt. Dette gav tilforn 100 Studentere frit Bord, og nu giver det 155 frit Ugepenge. Det har endnu et anseeligt Overskud, som aarlig voxer, saa Professo-

rer:



rerne næsten ikke veed, hvor de skal blive af med disse mange Penge. Det theologiske Facultæt har udvirket kongelig Tilladelse, at maatte aarlig anvende 400 Rdlr. af dette Overskud til 20 Trængende, som intet Stipendium have.

Beviis paa de Studerendes Mangler kan dette tiene, at 150 anmældte sig til disse 20 Rd., hvoraf 20 blive valgte. Disse havde vel ikke Stipendier ved Høiskolen, men Professorerne vidste ei, om de havde private Legater. De fleste af disse havde deres Forældre levendes, som vare i Embede og Levebrød. Deres Forsatning vare altsaa ikke nær saa trængende, som deres, jeg her har anført, eller jeg selv. Af disse Communitæts Indkomster er her megen Betlighed til at opbialspe de Studerende, som synke under Armoden.

Man tage nu hvilket Stipendium man vil af de mangfoldige vi have og vi skal finde nogen Hielp, nogen Understøttelse for trængende Studerende.



Man tage Collegierne under vores Betragtning, som ei allene give frie Logis og visse Penge til dem, som opholde sig i samme, men endog uden for Collegio bestemmer af sin rige Fond ei allene til Huusarme men og til syge Studenterne uden for Collegio. Dette Collegium har jeg søgt, og aldrig faaet, skjønt jeg har mere været berettiget hertil, end mangen af dem, som have faaet det, da jeg er født dansk, som Fundatsen fordrer, og holdt mig vel i den philosophiske Examen, om jeg skal bruge Fundatsens Ord: det er at sige, jeg har udholdt denne Examen og faaet Karakterem Laudabilem og oven i Kjøbet promoveret Baccalaurei Graden. Nu kan dette Collegium ei modtages uden af de, som have den philosophiske Examen tillige; at de nu dele Prøven i philosophisk og philologisk, kommer mig slet intet ved. Naar jeg igiennemblader de mange Bind af Rescripter og Forordninger, saa finder jeg ikke et Bogstav, der igienkalder eller tilintetgjør de Studerendes Ret, der har forholdt sig troligen efter de Love og Anordninger i Staten, som den Tid vare giældende. Jeg har lige saa meget

Grund



Grund til at troe, at Høiskolen skulde handle ligesaa billig i Følge dens Indretninger til Videnskabernes Udbredelse og deres Dyrkeres Forsømmelse. Baccalaurei Graden var i det forrige Seculo saa agtet, at Prindserne, som affecterede denne Ære, opholdt sig undertiden i 5 Aar ved Høiskolerne, og ikke vilde hjem til deres Fædreland, for at modtage deres keiserlige eller kongelige Krone, som ventede paa dem, før de havde faaet deres Baccalaurei Grad. De svædte, studerte, og ofte sældede Aare, før de opnaaede denne Ære. Endog i dette Seculo var Candidaten med denne Grad saa agtet, at Forældrene selv, som havde modtaget denne Yndling fra Høiskolen, naar de talede til ham eller om ham, sagde de: min Søn Herr Baccalaureus! synes denne Agtelse for Videnskabs Yndlingen latterlig og for høi anspændt, Magister Graden kom og fordunklede denne, saa ingen Embedsmand, især en Præst blev nævnt uden ved denne Tittel: Herr Magister! Doctor Graden i Philosophien, har gandske fordunklet Magister Graden, og er der ingen Statsbetjending med denne Grad, saa



gaaer det med denne, som med hine, at den og formørkes og taber sin Glans, naar en anden Idee skaber en nye Karakter. Saaledes gaaer det med vores virkelige eller indbildte Værd. Vi agte nu vores Baccalaurei-Grad og vor Magister-Grad ved vores gamle Skole, og-hvorfore? fordi de ere formørkede Sole paa de Værdes Horizont. Deres Eier ere fordømte til Betlerstanden, til Elendighed og til Fortvivlelse. Højskolen agter disse Grader intet, hvad skulle da andre i Staten bekymre sig om dem? Den kunde altsaa ikke give mig frie Logis i Vorchens Collegio. De, som ligge der inde, studere ei alle den Videnskab, hvorfor de nyde dette Stipendium. Dette Collegium har til Huusarme 500 Rdlr. udsat, og 500 Rdlr. til syge Studenter uden for Collegium, der tillige med en Kapital af 600 Rdlr. overdrages til Ephorus, allene at besørge, som et Appendix, hvis Renter ere 63 Rdlr. 4 Mk. 8 S. Det forekommer mig, at de syge Studenteres Penge ere bestemte til Biblioteket. Dette bestod i sin Begyndelse af 4000 Volumina foruden mange kostbare Ma-



manuscripter. Ildbranden 1728 fortærede denne skionne Samling. Dog har det endnu 500 Rdl. til Bibliotekets Forbedring, og har omtrent 1000 Bind, som idelig forøges ved de Lærdes Foræringer.

Jeg finder det derfor meget ubilligt, at nægte en syg Student disse sine Penge for nogle næsten døde Bøger, som sielden eller intet bruges og dog har sin Fond. De Studerende logere her i Kannikestrædet og have det store Universitets Bibliotek til deres Tjeneste, desforuden Kongens og Kammerherre Suhms Biblioteker til deres Tjeneste, saa de kan blive lærde nok, naar de kunns vilde læse, og hvo skulde ei have Lust der til, naar dette Væble ei var saa suurt at bide i.

Desforuden har dette Collegium en aarlig Indkomst af 30 Rdlr. og derover, som skulde anvendes til Kul og chemiske Forsøg. I mange Aar jeg har kiendt de Studerende, har der ofte ikke været en Student, som har dyrket eller kiendt noget til Chemien. Vi lære meget mere heraf



ved Hof-Apoteker Belkers Forelæsninger og experimentalste Forsøg eller hos en og anden Beskiendter i Laboratorio. Altsaa kunde vel Ephorus disponere over disse 30 Rdlr. til fattige Studenteres Beste.

Endnu mere til Capitalens Fremvæxt er opsat 5000 Rdlr., af disses Renter forøges Capitalen hver 10de Aar. Professoren, som er Ephorus for dette Collegium, faaer Renten af 1000 Rd. og smaae Renter af den sammensparede Capital. Det er meget oeconomisk at spare, men til hvilken Nytte, at spare saa meget, for at lade vor Tidsalders Studerende krepere af Elendighed. Det kommer mig for, som i en Beleiring, naar man vilde spare paa Melet, og ei uddele det, indtil de Beleirede døde, og Beleirerne siden komme ind og fortære det.

I 7 Aar jeg har søgt det, har ieg imidlertid kiendt dem, som ere komne derind, som den Tid gif i Skole, bleve Studenterne, have ingen

Videns



Widenskab, skönt det vel kan være mueligt, at de have faaet de Examina, som udfordres dertil. Jeg har kiendt de Studentere, som have lagt der inde, som have eiet 12 a 16000 Rdlr. Desuden havt frie Bærelser i Byen og 4 a 500 Rdlr. i Indkomst foruden sine Renter og Collegii Penge. Saa det gaaer hertil, som Studenterne i deres Klage skrev til Kongen om Communitætet.

Da Herr. Professor Abraham Kal har været og endnu maaskee er Ephorus for dette Collegium, og han i andre Tilfælde viser, at han besidder saa megen Menneſſe-Kierlighed, og drager saa megen Omsorg for de brandlidte Borgere, deels ved at tilbyde dem fulde Penge-Summer til Laans efter deres Forsikkring til deres Huses Opbyggelse, som Brandkassen ikke formaaer, deels ved at styrke deres Credit hos Negotiantere, Tømmerhandlere og Muurmestere, og gjøre Pengelaan lettere for dem, vil han gandske vist og drage den Omsorg for de academiske Borgere saa meget han kan. Vilde han give mig Bidrag til dette Skrift om dette Collegii syge og fattige Studenter



teres Capital og dens Rentes Anvendelse kun i sidste 25 Aar, saa vil mange Studentere tillige med mig, være ham meget forbunden.

Lad os nu undersøge *Elersens Collegium*: Dets Stiftere vide vi, var *Assessor* i højeste Ret og i Kammer-Collegium, der havde den Uheld, at miste begge sine Døttre i Ildbranden, udi Opera-Huset paa Amalienborg, da det afbrændte 1689, hvor de ynkelig omkom. Med sine efterladte Midler søgte han, at ophjælpe de Studerendde. Collegii Skæbne vil jeg gandske forbigaae ved Ildbranden 1728. Allerede har jeg viist, at dette Collegium engang er mig givet, da jeg ikke kunde benytte mig heraf. Dette Collegium er egentlig bestemt for Theologerne, ei for dem, som ville studere, men for dem, som have studeret Theologie. I Foundationen hedder det udtrykkelig i dets 4 §. Til dette Beneficium maae ingen ankommes af dennem, som Theologica skulde tractere, uden de, som i examine Theologico have meriteret *Laudabilem* eller *Haudillaudabilem Attestationem*. Og at de maatte exercere sig

in



in Theologicis, i Særdeleshed paa Prædikestolen, saa øvede jeg mig og flittig heri og prædikede ofte i Slotskirken og for Præsterne her i Sogneskirkene, hvis Vidnesbyrd ere forvarede i Cancelliets Archiv, tillige indbød jeg Præsidenten og de Deputerede i det danske Cancellie, at være mine Tilhørere, for at bedømme, om jeg havde dyrket den hellige Belsalenhed til Nytte for Tilhørerne. Jeg vandt især den retsindige Eyrdorps Biesald. Han døde, og jeg skulde nu begynde paa nye igien. Dette medtog Tid og Ar, til at blive personlig bekiendt. Cancelliets nærværende Præsident Herr Geheimeraad Brandt er ligeledes min Belynder, hvorpaa han har givet mig særskilte Prøver, som han ei har tilladt mig, her at anføre, og hvad got de andre Deputerede har udøvet imod mig, har jeg vedrørt i ædle Handlingers 2 Hæfte.

Imedens en Candidat i Theologien eller i Lovkyndigheden venter sin Besordring ved dette Collegii Forestilling, synes Elerseus Collegium, at være bestemt for ham til et hjælpende Op-  
holds



holdsstæd. Stifteren har heri fulgt andre gode Universitæters Indretninger, og især de engelske. Som Nationen elsker Videnskaber og Kunster, saa vil den heller ikke, at nogen Videnskabsdyrker skal mangle den Ære, eller den Forsorg, som den skylder dem, og som de behøve. Derfor finder man ved de engelske Universiteter, at Candidaterne i Theologien og i Lovkyndigheden stige i Indkomster efter deres Anciennitet, saa de kan have 20 a 40 Pd. Sterling mere i Stipendier end de yngre Studerende, der ligge paa Collegio med dem. Ivertimod maae Professorerne tilstaae mig, og hele Consistorium, at Candidaterne hos os stige i Fortvivlelse, Armoden og Elendigheden efter deres Anciennite, deels fordi Professorerne have gjort sig det til en Pligt, at skyde dem fra sig, deels fordi de maae bide for længe efter Statens Forsorg.

Jeg har nu beviist, at det er Candidaterne, der have Ret til dette Collegium. Jeg har og beviist min egen Ret hertil. Naar jeg nu henvender mig til de 16 Alumni, saa er der ikke en eneste, som



som er Candidat. Det er Studiosi, som have ladet deres Navne indprotocollere i denne eller hin Bog, for at studere denne eller hiin Videnskab. (mueligen nogle nu have taget deres Examen, siden de kom ind) Stifteren fordrer endog, at de 8, som skulde have Plads paa dette Collegium, at de ex professo skulde tractere Contraversias theologicas og ex professo skulde beslitte sig paa at forstaae historiam et antiquitates ecclesiasticas, saa vel som Doctrinam Patrum. De skulde ikke være Lærlinge heri, men de skulde være Professor, høilærde med grundige og modne Indsigter.

Foruden min Ret til at søge dette Collegium, er jeg bekjendt med Hr. General Adjutant Løwenørn, Capitain i Søe-Staten, som har kiendt mig i 20 Aar. Han har paa Fædrene Side Benaævnelses Ret. Paa mine Breve har han givet mig Giensvar og viist mig adskillige mødende Banskkeligheder. Paa Mødrene Side Hr. Professor Jacob Baden. Til ham har jeg og skrevet engang, uden at modtage Giensvar. Væntelig ere der saa mange Studerende, som han



han personlig kender frem for mig og skylder sin Omsorg.

I de 7 Aar jeg har søgt Plads paa dette Collegium, har jeg omtrent betalt 400 Rdlr. i Huusleie, som jeg maa fortjene ved min Pen, foruden Føden, Klædedragten og flere Slags Nødvendigheder. Professorerne kan maaskee undskyldes, at de ikke kan opfylde Candidaternes Fordring efter Pligt og Dasse. Man veed, hvortidt der mellem disse har været Strid om Propositions, og Denominations-Ret, at Cancelliet endog har henviist dem til Lands Lov og Ret; Nu vise de den Føielighed at udnævne den Student, som staaer paa No. 1. En Høflighed kan altid afbetales med en anden Høflighed.

Dette Collegium er saa rigt doteret, at dets Capitals Beholdning er 27726 Rdlr. foruden Bibliotekets. Det giver endog Renten af 1300 Rdlr. til Dominos consistoriales for deres Opsigt, som i sig selv er lidet til saa mange, og kunde  
mere



mere gavne en fattig Student, og 700 Rdlr. til Ephorus foruden sin Contingent af de 1300. Det giver til Barton, til Trinitatis Kirke, og har udsadt Capitaler endog for Portnere og Bartnere. Det har og bestemt 3000 Rdlr. for en Student, som reiser udenlands og 5000 Rdlr. hvis Renter Professorerne skal uddele til Syge og Sengeliggende her i Staden. Eristeren overlod til Professorerne, at bestemme hvem der skulde have disse Penge, og hvad enhver skulde have? hvoraf man kan see, at de havde Fuldmagt, Verne og Veilighed, hermed at hielppe syge og fattige Studentere. Men af Magelighed overleverede Professorerne disse 5000 Rdlr. til de Committerede for Fattigvæsenet. En Student, er han fattig? er han syg? er han sengeliggende? saa har han den samme Ret i Staten til dens Hielp og Forsorg, som enhver Medlem af Staten, der kunde behøve det. Han har endnu mere Ret, end andre til disse 5000 Rdlr. Men hvilken Fattiges Forstander har disse Penge nu? og hvo giver ham noget deraf, om han beder?



Om alle de Mulcter blive indsamlede og givne til den nødsidende Studerende, saa vare disse ved Pligternes Tilfidesættelse, og ved Bønnens Forsømmelse tilstrækkelige til at afhielpe hans Mangler.

Desforuden er der ofte til dette og hiint Collegium 2 a 3 Pladse, som staae vacant. Imens disse Pladse 3 a 4 Maaneder ere ledige, var det ingen Samvittigheds Synd, om Ephorus overslod Børelserne og Pengene til en anden Student indtil den værdige blev denomineret, at denne ellers gives Pengene til Terminen er mig bekendt.

Herr Justistraad Uldahl har og for 4 Aarsiden foræret 300 Rdlr. til dette Collegium, hvis Renter gives den ældste Student, som i samme dyrker hans Videnskab. Herr Justitsraaden var Alumnus i dette Collegio, da jeg blev Student, og erkliender med varmeste Taknemmelighed, at denne Understøttelse var ham i den Tid overmaade

de



de vigtig. Til et lidet Beviis herpaa (efter hans egne beskædne Ord) har han givet denne Gave.

Vi ville nu igiennemgaae Walkeendorphs Collegium og det kongelige Collegium, dog i dette Dieblis kommer en Kone ind til mig og holder et stemt Huus med mig, fordi jeg har biev saa længe med, at indføre i dette Skrift hendes Anmældelse om sin Huusværts Opsigelse. Jeg har sagt, at jeg ingen Betalning har taget derved, altsaa har hun ei megen Grund til Paastand. Det er desuden bedre, at Barten læser det, efterat hun har flyttet, saa kommer hun ei saa læt i Klammerie med ham. Har han været utienst villig tilforn; Han bliver det ikke mindre herefter, naar han heri læser sin Berømmelse.

Andre komme til mig og spørge: Om det staaer deri, hvad de have sagt mig eller skrevet. Jeg kan ikke erindre mig det alt, og svarer jeg nei: Ja, saa vil de ikke have Bogen, naar det ikke staaer deri. Overalt er jeg ikke for, at skrive om de uædle Handlinger. Jeg maae næsten ind-



lade mig i Strid med hver Person især, som bliver udværlket i dette Skrivt. Derfor har jeg holdt saa længe ved denne Materie, som jeg har begyndt de Studerendes manglende Forsorg ved Høiskolen.

W a l k e n d o r p h s og det kongelige Collegium, disse Studenterboliger vil jeg i Hensigt til ovenmældte Fordring gaae forbi med min Undersøgelse, og alleneste kuns sige: at Vedkommende har gjort mig den Compliment, at det var ei noget, at søge for mig; Men 30, 40, ja 72 Rd. som jeg har udgivet til Huusleie, var dog Udgifter, som kunde have været sparede, uden at hense til de Indkomster, som følge med disse Studenterboliger.

I 30 Aar har jeg altsaa, som fremmed, søgt frie Huus her ved Høiskolen. En Udfigt er der endnu for mig om Mueligheden, at kunde opnaae frie Studenterboelig i et nyt Collegium, som her skal bygges i Staden for Studenterne, som skal kaldes den Condeman - roseneronsske Collegie



gium, hvortil er henlagt 579 $\frac{3}{4}$  Ld. Hartkorn af Baroniet Rosen dahl. Hr. Londe man, var Professor her ved Høiskolen. Derefter blev han Rector i Theologien ved Skolen med Biskops Caracteer og adlet med Tilnavn af Rosenkrone. Det er alt skeet i min Levetid og synes i denne Tids Periode at være en forunderlig Forvandling, da det er meget sielden, at man adler en Theolog, fordi han har Adelskab nok, naar han er Theolog, (isald han, som Theolog, har den sande Kundskab om Gud;) da formoder man og, at han besidder Menneskekierlighed, Dyd og Retsskaffenhed. Beviis paa hans Kierlighed og Omfarg for de Studerende sees i denne Stiftelse. Bore studerende Esterkommere kan allerede haabe for dem bedre Tider. Imidlertid maae Taalmodighed og Forventning forenes med Haabet, da Herr. Rosenkrone har efterladt sig 6 Sønner og Døttre, som selv med alle deres ægte Descendentere skal eie og arve det. Disse kunde mueligen i Fremtiden formere sig og blive de største Folkeslægter, saa længe maae Studenterne imidlertid vie og vente. De vinde maaskee for,



inden et roligere Studeerkammer, hvor Barten ei ængster dem for Huusleien, eller Skattefogden plager dem for Skat.

For at give trængende Studentere snarere frie Huusleie, vil jeg, foruden den første anviste Plads i Studenternes Fraværelse ved hvert Kammer, lættelig finde Plads for nogle i Høiskolens store Gaarde, hvori dens Lærere boe allene. Jeg vil af disse nævne denne Gang en Professoregaard i store Kannikestrædet, som Professor H u b n e r beboede, der var tilsidst Conferenceraad og døde. Det er bekiendt, at denne beskikkede Lærere aldrig examinerede og aldrig i sit Liv holdt nogen Forelæsnings eller disputerede, eller gjorde Høiskolen noget got i al den Tid han levede, og samlede Høiskolens store Indkomster, som han nu har testamenteret bort. Med al denne Forsømmelse vorte han i Statens Rang og i Indkomster. Naar jeg eller andre af mine Medstuderende kom hen, og vilde bede ham, at holde sit Collegium, saa gav han os løierlige Svar og gjorde de opslagne Bekiendtgørelser til intet. Herr Professor B a  
den



den vil ikke i vor Universitets Journal kalde ham en Dosmer, siden han har været en Greves Hovmester; Men han tilstaaer dog, at Universitetet har ikke giort noget Tab ved denne Mand's Død, da han hverken har doceret eller examineret i nogen Videnskab i sit hele Liv. Han formoder, at dette ei bør tilskrives Mandens Uvirksomhed, Ulyst eller Uduelighed, men hans uheldige Stilling ved Universitetet. Skulde da saa mange høilærde Mænd med deres Patron i 30 Aars Tid ei kunde udspikulere, hvorledes en Videnskabsmand burde ansættes? I hvad Videnskab han burde lære? og hvad Lønning han derfor burde have? Var han ei oplagt dertil, havde man ved urigtige Forestillinger paanødet Kongen eller Høifskolen falske eller ubrugbare Bære, saa burde han være ansat til et civil Embede og Høifskolen gives en duelig, arbeidsom og nyttig Lærer. Jeg har ikke udspikuleret det, men aarligen seet det, at Skrivere, Secretaire, Hovmestere blive ei allene Professore, af Tittel, uden Bestyrdning, men endog ansadte, som virkelige Lærere uden Værdom.



Saaledes kiender jeg en Professor her ved Høiskolen, ansat til offentlig Lærer, som læser offentlig og bekiendtgjør det saa høitidelig. Da Lecti-  
ons Timen kom, vilde jeg gaae paa Collegium;  
men Pigen sagde mig, at Professoren kiørte ud  
med sin Frue. Jeg forsøgte det oftere, og man  
mældte mig, at Professoren var gaaet ud. Fo-  
relæsningerne vare opslagne, Bekiendtgjørelserne  
igientagne i Avisen. Jeg forsøgte det mange  
Gange, men det gik mig her, som hos Herr  
Conferenceraad Hübner. Jeg havde Mod og  
Stadighed nok til at blive ved, for at komme ud  
af denne Drøm. Jeg blev omsider indladt i et  
Værelse. Der sad en Skriverdreng af det samme  
Hus, i hvilket jeg boerede. Med denne for-  
ventede jeg længe efter Professoren. Han kom,  
gjorde mig mange Komplimenter, begyndte at  
læse lidt med Drengen, derefter vilde tage fat  
paa mig: Jeg bukkede gandske dybt og svarede:  
Jeg var ikke kommet for at læse; men for at hø-  
re Forelæsninger af ham. Vi færdte derpaa en  
Diskurs. Det hele Selskab var Fias. Colle-  
gium var sluttet og Consilium abeundi blev ta-  
get.



get. Jeg forsøgte endog i Gior endnu oftere at høre disse Forelæsninger, men tilsidst skammede jeg mig at sætte saa ofte Prøver paa en ulærd Professors Indsigter. Han havde tiend, som Skriver, hos en stor Mand, som vilde af med ham, derfor fik han ham anbragt ved Høiskolen. Det har man saa ofte seet tilforn. Ideligen seet Prøver paa, at en Statsminister, Greve eller anden lille Mand af stor Indflydelse har indsat sin Sønns Hovmester til at være Professor. Har Cancelliet eller Consistorium været at sætte sig herimod, fordi de kiendte ei hans dybe Indsigter, at han ei blev ansat ved vor Høiskole, saa var Kiel, Odense og Sorø tilbage, hvor undertiden 4 Gymnasister der i sig selv ere hverken Skoledrenge eller Studentere, besøge en Professors Forelæsning aldrig, enten fordi de ikke have Lust, eller fordi de vide, at Professoren ikke vil læse offentlig, og paa Sorø, hvor jeg selv har været og seet en eneste uopdraget Dreng, der udgjorde alle Academisternes Antal. Det kan ikke nægtes, at jo begge de sidst nævnte Steder havde nogle indsigtsfulde Mænd til Lærere, men her kan



Kan ingen modsig mig med Grund, at jeg jo her  
 skriver Sandhed. Herr Professor B a d e n, som  
 er Secretair i Consistorio, tilegner endog dette  
 Forhold til Universitetets Patroner, og han har  
 Ret; thi er denne nærværende frie for denne Last,  
 saa have hans Formænd paadrager sig den, naar  
 han skriver om den fordærvelige Praxis ved Kjø-  
 benhavns Universitet, at unge Menneſker, som  
 bestemmes til dets Lærere, indſættes først i det  
 philosophiske Facultæt med videre. Der viſer  
 han i Universitetsjournalen 3die Aargangs andet  
 Heftes 12de Paragraphs paa den gode Side,  
 Denne Misbrug var en herlig Leilig-  
 hed for Universitetets Patroner, til  
 at faae deres Clienter og Hovmestere,  
 og for Professore, som vare yndede  
 af hine, til at faae deres Sønner og  
 Svigersønner anbragte ved Universi-  
 tetet. Men hvad denne Uſtik har  
 forvoldet, især i det philosophiske Fa-  
 cultæt, viſe vore Aarbøger. Man  
 kan ikke uden Latter og Forundring  
 ſee,



see, hvorledes Professorerne i det philosophiske Facultæt, foreenede sig indbyrdes ligesom hine romerske Proconsuler og Proprætorer om Provindserne, saaledes disse om de ledige Professioner. Saaledes var vor berømt Holberg efter hinanden Lærer i Metaphysik, latinisk Belsælnhed og Historie. Men især gik det ud over den arme Metaphysik, der løb som en Bold fra Haand i anden.

Da man gierne skal strøe de Blomster paa de Dødes Grave, og ære de Døde saa meget man kan, saa vilde mine Læsere behage at igiennemløse samme Side, for at gjøre sig den afdøde Høi bners Fortienester i Litteraturens Fag bekiendte, som af Herr Professor B a d e n her ere anførte. For den meste Kundskab vi saae om vore Høiskoler og om vore Commilitones have vi Herr Professor B a d e n at takke for, ved denne Journals Udgave.



I det øvrige seer mine Læsere heraf, hvor meget her kunde vindes tilbage, ved Høiskolen fra unyttige Lærere, og fra Odense og Sorø fra ubrugbare Lærere til de Studerendes Fremtær. Endog her ved Høiskolen kan kiendes, hvor megen Huusleie kunde spares for de Studerende, ved at give dem frie Boliger. Hvad billigere, end denne Professorgaard overlades til de brandslidte Studentere, som blev ledig ved Conferencesraad Hübners Dødsfald den 29de April? hvor ubillig, at disse skal udsættes for den ublide Skiebne, da en Jomfrue beboer hele Gaarden allene, og overlader Boghandler Pelt nogle smaae Bøgværelser, som i Forstningen skulle gives ham frie, og siden fordrede hun 120 Rdlr. i Leie. Herr Pelt havde tabt nok, ved at miste sin Gaard i Vimmelskafstet, og en stor Deel af sin Bogsamling, at det var billigt, at han havde disse smaae Værelser frie; Men dersom han har Raad til at betale, og har betalt 120 Rdlr., saa ere disse Penge ikke Jomfruens, som Arving; men Høiskolens, og kan anvendes til de Studerendes Fremtær, og hvad enten dette læses for eller efter



ter Fløttetiden, saa opfordrer jeg Consistorium til Ansvar for disse Penge.

Jenhver Professorgaard kunde, foruden det Bærelse han holder sit Collegium i, være mange Bærelser ved Qvistsalen og langs igiennem Bygningen for Studentere, især naar det blev giort til en Pligt, at Lærerne holdt offentlig deres Forelæsninger for Studenterne paa Akademiet efter dets Bygnings Indretning. Herved vandt de flittige Professores Søgning og Yndest, og Dogmere kunde blive udpibede ex auditorio. Alle de Modstands Grunde har jeg læst og kiender jeg. Jeg veed hvormegen Løben det har kostet mig og mine Medstuderende at løbe fra en Professor til en anden i somme Timer som Timen afverler. Det er meget bedre, at en Professor skal komme til mange Studentere, hvorfor han lønnes, end at mange skal løbe for ham allene, uden at vide om de nogen Tid saaer nogen Lønning i Staten. De indvende ikke, at de her maatte fryse. Brugte de det Brænde, som de forbrugte paa deres eget Collegium, saa var her nok;

men



men jeg vil nok udfinde Middel til Brænde til  
Academiets Auditorio, uden at lade det hente fra  
Professorernes Gaarde, de jydskke Skove eller de  
norske Fielde.

Borgerne, Studentere og 3 Professore  
have sagt mig, og i Selskaber erindret mig her-  
om, at jeg i uædle Handlingers Hefter skulde,  
som dette Skrifs Redacteur, ei allene anføre  
deres Navne, som have opsagt, og deres, som  
have paalagt høiere Huusleie, ja afpresset ugu-  
delig og overdreven Huusleie; men jeg skulde  
anføre dem, som sidde i store Gaarde og ingen  
Brandlidte have taget ind. Professorerne, Præ-  
sterne og Adelen, at hver for sig kunde blive ud-  
mærkede, som de fortiente.

Jeg har svaret dem: Mine Herrer anmeldte  
hver for sig en Professor eller Præst, og deres  
Brev skal heri blive indrykket. Min Eyst eller  
min Helbred betager mig Veilighed at patrouillere  
overalt. Imidlertid bliver enhver god Mands  
ædle Handling efterhaanden indført i de ædle  
Hande



Handlingers Hester, og hvo som ei anføres her, kan have Expectance at indføres i de uædle Handlingers Hester.

Vi have nu udfundet Hielpemidler til de Studerendes, især de Trængendes og de Bandleidtes frie Logis. Nu skulle vi og søge efter deres frie Kost.

Den frie Kost gives i Penge ved det kongelige Communitet med 4 Mk. Ugentlig til 154 Studentere. Et herligt Hielpemiddel, saa lidet det er, til at understøtte de uformuende Studentere. Jeg har allerede yttret mine Tanker om Communitetet, fordi det var sælles for alle — alle, som vilde spise, kunde. Det var ligesom Rosen fordum var ved Hoffet for sultne Cavalierere. De som vare Alumni og bestemte til at nyde Pladsen forsamte ofte, eller vare budne til Vords til bedre Beværtning i Byen, end hos deres Spissemester. De fremmede Studentere, som ikke vare Alumni, toge deres Plads lige saa fuldt, som det havde været deres egen, naar Klokken  
var



var ringet og Bønnen var læst. Da de nøde Kosten, saa var det sielden, at nogen Student her i Staden vilde have den, da de havde den bedre hos deres Forældre og Paarørende. Nu der betales Penge. Nu vil alle have den, da de kan anvende disse 4 Mk. til Frokost i Makroner, Frugt eller en liden Aperiens. Det kan ikke nægtes, at jo mange fattige Studentere understøttes nu; men lige saa lidt kan det nægtes, at jo mange nyde det, som kunde undvære det. I Særdeleshed have vi seet af de kongelige Rescripter adskillige Tienstgjørende, der tildeels kunde behøve det, tildeels have i deres Tieneste Overflødighed, at de baade nyde Communitetets Penge og det kongelige Collegii, foruden Bærelserne. Saaledes have de 6 Lærere i Weisenhuset frie Bærelser i samme. Disse og mange flere nyde desuden 1, 2 a 3 Portioner af Communitetets Penge. Landmaalerne og flere behøve det just ikke, da de kan fortjene 800 Rdlr. ja 1600 Rd., saa Studenterne kan quæde sin gamle Vise: De rige faae baade Penge og Kost. De fattige lide baade Hunger og Frost. Da Omsorg  
for



for nogle i særskilte Sag kan ved en Forestilling  
 skee og med et kongeligt Rescript fuldbyrdes, saa  
 holder jeg for, at Kongen beviiste megen Naade  
 imod de ubefordrede Candidater, naar han til de  
 ældste 6 eller 12 bestemte til hver 100 Rdlr. aars-  
 lig, indtil de bleve befordrede. Dette var en Be-  
 væggrund til deres desto snarere Befordring.  
 Disse Penge har Communitetet tilovers, da det  
 nu bortgiver de 400 Rdlr. til 20 unge Studeren-  
 de. Der er 2de vigtige Formaal Consistorium  
 maae have med Høiskolens Midler, at vogte dem  
 for, at intet Genie eller vittigt Hoved, som alle-  
 rede ved deres Prøve har beviist deres grundige  
 Indsigter, skal forlade Videnskabernes Bane af  
 Mangel paa Understøttelse og det nødvendige til  
 deres Videnskabers Fortsættelse, og at ingen af-  
 bredende Candidat skal mangle Forsorg. Er dette  
 egentlig Regjeringens Pligt? Collegierne maae  
 da forene sig med Consistorio, for at sætte dette i  
 Værk. De Studerende ere Fædrelandets haas-  
 befulde Sønner, fødte af gode Forældre, ei allene  
 i Middelstanden, men endog af alle Classer. De  
 have opofret deres Sønner til Staten. Staten



skylder dem sin Forsorg. Hvorfor skal de i Fortvivlelse forlade den? Vel ere de Studerendes Antal meget mindre nu, som opofre dem til Fortvivlelsen, end Fordum; Men der burde ingen fortvivlet være til, enhver burde have glade Udsigter for deres Gliid og forhvervede Indsigter. Bliver de kongelige Love nøiagtig fulgte, saa kunde ingen fattig Studerende være til; vare der nogle fattige, saa kunde de strax forses med Høiskolens Midler og derefter med Statens Embeder. Disse Love fordre, at Skolelærerne maae ikke tage fattige Børn til Studeringer, som skal tigge deres Kost og alt i Byen, som Fordum — disse Love anvise Studenterne Stipendier ved Høiskolen og Candidaterne Embederne i Staten. Naar hver især opfyldte nøiagtig sin Pligt, saa var det vanskeligste hævet.

Jeg har nu viist Hielpemidler for de fattige og syge Studerende her ved Høiskolen. At vise deres Befordrings Muelighed i Staten, vilde her blive for videløst, da, som tilforn er sagt, meget herom kunde skrives og naar jeg alleneste

Hals



ſkulde opgive de Embeder, ſom jeg har ſøgt, de  
 Grunde, ſom jeg har opgivet, det Gienſvar, ſom  
 jeg har ſaaet, og dette ſkulde prøves, veies, og  
 bedømmes af Publico, ſaa vilde det udbrede  
 meget Lys. Enhver Statsminiſter, enhver Pres  
 ſident, enhver ſtor eller lille Mand ſom jeg har  
 talet med, vilde hermed blive bekiendt, deres ſta  
 tiſtiſke Grunde blive anførte, og enhver, ſom i  
 mit Sted eller frem for mig har ſaaet det ſøgte  
 Embede, blive kiendt af ſin Alder og Fortienefte.  
 naar Tid og Leilighed gives mig, ſkal jeg forſø  
 ge, at udgive dette Skrivt, ſom vil blive temme  
 lig vidtløſtig.

Hans Majestæt Kongen og hans Forfædre  
 har altid været meget opmærksomme paa Høiſko  
 len, ſom Plantefædet for ſine Statsmænd. Hans  
 Majestæt Kongen ſkillede Rektor og Profefſores  
 ſin Cabinets Orden den 4de Januarii 1771 paa  
 Tydſk ſaaledes lydende:



Da ich künftighen nicht mehr gewilliget meiner Universitet einen Patronum Zusehen, jedoch aber gerne sehe, dass alles zum Flor und Ausbreitung des Wissenschaften aufs Beste betrieben werden möge, als hat die Universitet einer dahin abzielenden Plan desfordersamsten zu entwerfen, und selbigen meiner nähern Entscheidung und Beurtheilung zu unterwerfen.

gegeben Christiansborg den 4te Jan.

1771

Christian

an die Universitet.

Schumakker.

Denne skionne Skrivelse er tilsendt Universitet. Consistorium samlede sig og gjorde denne smukke Compliment.

De mangfoldige og høistvigtige Raades Bevisninger, som Videnskaberne, Universitet, dets Lærere og de  
Stu-



Studerende med allerunderdanigst Er-  
 kiendtlighed oppebære af deres konge-  
 lige Majestæt, og Høisammes pris-  
 værdige Omfarg for alle nyttige Kund-  
 skabers Udbredelse, hvorpaa vi have  
 et nyt talende og utimodsigeligt Beviis  
 i deres kongelige Majestæts til Univer-  
 sitetet ergangne Cabinets Ordre af  
 4de Januarii sidstleden, opfylder os  
 med de meest levende Tølelser af den  
 alledybeste Taknemmelighed.

Det hele Brev er lutter Complimenter. Det  
 første Brev var skrevet i Struenses Tidspes-  
 riode, og han meente de Heilærde det ikke got.  
 Jeg laae selv her ved Heiskolen og med mine  
 Medstuderende var opmærksom paa det Gode her-  
 af skulle flyde. Consistorium kom Løverdagen  
 derpaa sammen baade Formiddagen og Eftermid-  
 dagen, for at raadsføre sig med hinanden om denne  
 Cabinets Ordre. Det havde saa vigtig en Gien-  
 stand, at hver Facultet og hver Medlem i samme



maatte i sit Videnskabsfag have afgivet sin Betænkning; Men Herr Doctor Cramer paatog sig det hele, en Mand fremmed for Danmark og dens Stater, og fremmed for dens studerende Ungdom og Forsamling, men af moedne Indsigter i Litteraturens Fag, bekiendt med fremmede Universiteter og som besad et ædelt Hierte, han satte en Plan og dette Foster maatte dannes og sødes hurtig. Planen blev da færdig, samtykt af Consistorio og indgivet til Kongen den 23de Martii. Planen indeholder meget got, men adskilligt, som og maae forkastes i Henseende til vor nærværende Cultur. Af disse vil jeg kun fremsætte en eneste Idee af hans forskiellige, stemmende overeens med mine opgivne, i Hensigt til de Studerendes Befordring.

”De rette Aarsager hertil ere tildeels, at næsten ingen uden de fattige slaae sig til Studeringer, da de fornemmere og rigere Medlemmer i Staten vise en fiendelig Ulyst til at lade deres Børn studere ordentlig, efterdi de have vidst at udfinde andre for dem lættre og mageligere,

men



men for det almindelige Bedste skadeligere Veie, til at forskaffe deres Børn Udgang til Embeder og Værdigheder i Staten, deels og den hos adskillige unge Studerende herskende høist skadelige Mening, at de uden Professorernes Anførsel og Vejledning, ved deres egen private Flid og Studering kan blive lærde og velskikkede, til at forestaae Embeder i Rigerne; hvilken Mening ogsaa tildeels har sin Oprindelse deraf, at der i de ældre Tider slet ingen Professioner have været oprettede for visse Videnskaber, ligesom og samme vrang og urimelige Meening ydermere er bleven bestyrket ved den Erfarenhed, at mangfoldige uden nogen foregaaende lærd Prøve, og uden at forskaffe noget Vidnesbyrd fra academiske Lærere om deres Duelighed, have kunnet bekommet offentlige og deriblant meget vigtige og anseelige Embeder, uden at besidde den dertil udfordrende Lærdom, hvilke Exempler igien have forledet andre, til at smigre sig med den Forhaabning, at de kunde blive saa lykkelige paa Statens Bekostning, hvorudover det er skeet, at adskillige Professorer, som meest kunne have hjulpet til Videns-



Skabernes og den gode Smags Udbredelse, hverken have kunnet holde saa mange Collegier, som de gierne have villet, ei heller paa dem, som de have Væst, have kunnet faaet flere, end 6, 4, ja vel 2 af Tilhørerne.

Til at afhjælpe alle disse for Staten og Videnskabernes Flor saa onde og farlige Skikke, til at bringe de Studerendes Mængde til et med de offentlige Embeder proportioneret Antal, og endelig til at opmuntre de af deres kongelige Majestæts Undersaatter, som vil gjøre deres Pligte ved Studeringer, især de rige og adelige, til at betjene dem af den saa nødvendige og umistelige Underviisning af academiske Lærere, vilde efter vores allerunderdanigste Formeening, ikke være noget tienligere Middel, end at deres kongelige Majestæt allernaadigst vilde give de Studerende og Lærere nye og sikke Forhaabninger om, at de for deres Flid og Duelighed skulde blive vist belønnede og dermed finde en sikker Vej til at gjøre deres Pligte, og til at nyde den væsentlige Fornøielse ved Hielp af deres Indsigter, at kunne bibringe no-

get



get til Statens Glor og Enfsalighed. Vi ere her-  
om faa meget mere forfikkrede, som Erfarenhed  
har lært, at, i hvor meget det hidindtil har mang-  
let paa flige Opmuntringer for de Studerende,  
faa har dog Universitetet i en Tid af 20 a 30  
Aar ved viffe Videnskabers bedre Dyrlæffe dan-  
net, og til Statens civile og politiffe Embeder  
afgivet langt flere dyelige Mænd, end i de for-  
bigangne Tider..

Herr Doctor Cramer viser da, hvorledes  
Studenterne ſkulde have Fortrin ved Vacancer i  
Collegierne og i militaire Beftillinger frem for  
uſtuderende, og ſaaledes i alle Statens Embeder,  
ſom ere af nogen Vigtighed og tillige af den Be-  
ſtaffenhed, at man kan vente dem bedre og til Fæ-  
drelandets ſtorre Nytte forvaltede, naar Candi-  
daten ved academiffe Forelæſninger og i de til-  
ſamme Betiening udfordrende Vidensſkaber har  
forſkaffet ſig en opløst Forſtand og grundig Ind-  
ſigt, end naar diſſe Egenſkaber ikke findes hos  
hine.



Dernæst foreslæaer Herr Doctoren, at ingen uden studeerte Personer maae befordres til Ammøend, Borgemestere, Raadmøend, Amtsforvaltere og Fogder.

Naar Herr Doctoren har igiennemgaaet alle Vidensskaberne og disse Dyrkeres Forskiellighed, saa fremsætter han følgende Forslag.

”Endelig paa det at de Studerende kunde blive opmuntrede og ansporede til desto større Flittighed, og have desto større Eyst til, med Iver at benytte sig af den academiske Undervisning, ønsker deres kongelige Majestæts troe, pligtsskyldigste Universitet, at deres Majestæt foruden det, som allerede anført er, allernaadigst vil tillade og befale, at Universitetet aarlig for Høist samme maatte anmelde og til allernaadigst Befordrings Forventelse anbefale de dæligste og bedste Studentere, især dem, som ved trykte Specimina have udmærket sig frem for andre, samt at Universitetet ligeledes aarligen i Collegierne skulle indlevere en Liste paa de Candidater, som i thes  
olos



ologiske, juridiske, medicinske, matematiske og  
 andre fornøden eragtede Examina og Prøver ere  
 befunden mere eller mindre bequeme og værdige til  
 Embeder, hvilke Fortegnelser bemældte Collegier  
 skal holde sig troelig efterrettelige. Herved ud-  
 beder sig det theologiske Facultæt i Særdeleshed en  
 allernaadigst Tilladelse og Befalinger, at indlee-  
 vere saadanne Candidatlister, ikke allene i de kon-  
 gelige Collegier, men endog til Biskopperne i alle  
 Stifter, hvilke igien skal meddele Provsterne afs-  
 krifter deraf, ligesom og bemældte Facultet erag-  
 ter, at det kunde være særdeles tienligt, om Deres  
 Majestæt allernaadigst vilde befale Biskopperne,  
 at de skulle have et vaagent Øie over alle i deres  
 Stifter sig opholdende Candidater, deres Opsør-  
 sel, eller af og tiltagende Flid in studiis, til hvil-  
 ken Ende og Candidaterne skulde være forpligtede  
 at mælde sig hos Biskopperne, da Stifterne saa-  
 ledes i visse Maader kunde blive et slags Semina-  
 rier for Candidater til geistlige Embeder, og det  
 uden nogen Bekostning for Staten. Men der-  
 hos maae det theologiske Facultæt tillige allerun-  
 derdanigst forestille, at, om denne Anstalt fuld,



Kommen skulde sættes i Værk, og den derved for-  
 enffede Nytte opnaaes, saa vilde det og være  
 fornødent, at Propietairene, som have jus Pa-  
 tronatus allernaadigst maatte vorde tilholdt, at de,  
 naar noget af deres Præsteskald blev ledigt skulde  
 henvende sig enten til det theologiske Facultæt,  
 eller til den Biskop, i hvis Stift Kirken ligger,  
 som da skulde foreslaae dem noale Lærde, retsskaf-  
 ne og i Væreembedet vel øvede Candidater af hvil-  
 ke da Propietairen maatte vælge, hvem han vil-  
 de, og saaledes blive nødt til, i en saa vigtig Post  
 at tilfidesætte alle andre Hensigter..

Nu fremsætter Herr Doktoren, saadanne  
 Forslag, som kunde forskaffe Universitet selv, dets  
 Forfatning, dets lærde Forretninger, Arbejder  
 og Øvelser mere Liv, Virksomhed og Indflydelse  
 i Videnskabernes Flor og Udbredelse til Fædre-  
 landets Beste. Alt dette vil vi gaae forbi, da her  
 egentlig er Hensigten, at tale om de fattige Stu-  
 denteres Kaar, om de Brandlidtes Villkaar, Hjel-  
 pemidler, og om aldrende Candidaters Forsorg.



Man seer nu af det foregaaende, at alt dette læt kan opnaaes, uden Statens Beforsning, uden at giøre Fordring hos Kongen paa 4 eller 2000 Rdlr. Pension, og uden at drage nogen Interesse af Høiskolens 5 Td. Guld, naar Herr Doctorens Plan blev fulgt. Naar Consistorium havde den Ansæelse, Myndighed og Evne til Forslag, især til Statens Embeder, som han foreslaaer, saa vilde det og holde de Lister over Candidaterne og indsende dem, i Collegierne og vaage over dem, at de bleve befordrede. Har Consistorium endnu ei denne Ret, saa holder jeg dog for, at ordentlige Lister paa de Candidaters Navne, som vare examinerede, burde ophænges i det Værelse, hvor Examen blev holdt, og sendte det af dem selv Navnene ind i de kongelige Collegier, saa vilde de ikke blive modtagne med Uvillie.

Forslaget med Candidaternes Befordring er og meget godt. Nu indløber en Candidat med en ringe Caracteer til et stort Embede og en anden Candidat med bedste Caracteer faaer slet intet og maae henslide sin Tid i Armod. Dette var fore-

kom-



kommet, naar Jorddrotterne, som kaldte, bleve tilholdte, at følge den antagne Plan til deres Benders valgte Lærere, som Herr Doctoren fremsætter. Det hændte sig, at en ung Candidat saaledes blev befordret i Jylland. Dette var til et Præstekald, han var mindre aarig, kun 23 Aar gammel, og altsaa maatte søge Veniam ætatis. Da han ingen Huusholdning førte, solgte han sin Præstegaards Avling i Marken og fik 1600 Rdlr. derfor, og Tienden har vel i disse dyre Korntider kundet løbe sig ligesaa høit. Jeg har kiendt lignende Exempler med nogle unge Candidater her i Siælland, som i disse Aar har faaet Kald, og gjort sig deres Indkomster meget store. Hvad er da Befordring? en slump — en Hændelse — et uvisst Gode, en tilfældig Lykke. Man læse nu de Forordninger og Rescripter, som ere udfomne i Hensigt til de Lærde og deres Befordring siden 1771. De indskrænke og udvide. De udvide og indskrænke. De stadfæste og igienkalde, og undertiden ophæve og forandre det bestæmte, saa vor Stilling er meget vaklende.



Til Videnskabernes Glor har Kongen' allernaadigst bestemt aarlig 2000 Rdlr. til 6 Professors extraordinaire Lønninger; Men dette skal kun vare en kort Tid, da Finants-Collegium allerede har forespurgt sig hos Consistorium, om det ikke har opfundet Middel til disse overordentlige Læreres Lønning. Der læses nu over flere Grene i Videnskabernes Fag, havde vi kun flere Tilhørere, som kunde dyrke disse Videnskaber uden Bekymring for Livets Nødvendigheder. Jeg har nu foreslaaet nogle muelige Midler til de Studerendes bedre Omfarg, jeg tvivler ikke paa at jo adskillige vil skrive i denne Materie mere, og i Hensigt til de af mig givne Data skrive pro et contra. Da det er unægtelig sandt, det jeg har skrevet, saa formoder jeg, at ingen indsigtsfuld god Mand vil skrive imod dette mit velmeente Ønske, at see den Studerendes Vel forfremmed, og deres Trang afhiulpet, men de selv med deres Indsigt, Mod og Gliid vil udvirke det som jeg ei formaaer.

Herr



Hr. Professor Baden, de Studerendes Ven, taler selv i Universitetsjournalens 2den Aargangs 192 Side om en muelig nye Befordringsvei for de unge Studerende, hvilke nu efterat have beriget sig med gavnlige Kundskaber hiemme og ude, enten slenges hen i en Alfrog, hvor de ere døde for Videnskaberne, som havde Ret, at fordre saa meget af dem, eller gaae hen uforsorgede indtil de tabe Lyst og Mod at gavne Fædrelandet og a. m.

At jeg har skrevet om mig selv eller mine Fortienester eller Ret til Høiskolens Collegier, vil vel nogle dadle mig for, og jeg veed de Gamles Læreregele: *Laus propria* fordre. Men sielden har nogen Skribent fremsat sine Ufuldkommenheder saa rigtig, som jeg, hvoraf nogle Læsere og have taget Anledning i deres anonymiske Breve til mig. Hvad jeg i det øvrige har ønsket, er ikke for mig, men for mine Medstuderende. Har jeg især til disses Fordeel sagt noget got, saa

Hjal



Skal det ikke fortryde mig hvad Ubehageligheder det ellers kunde foraarsage mig.

Da det er ellers hver Undersaatters Pligt, at sige og opgive alt, hvad han troer, at der kunde være til Fædrelandets og til Kongens Beste og afværge alt, som kunde skade, som især Embedsmændene ved Eed maae love og forsikre, hvi skulde jeg da ikke vise min Konge og mit Fædres Land samme Redebonhed, samme Tienstvillighed. Det er Hensigten af Pressefriheden, hvorved enhver skal advare og efter sin Evne bidrage, at see de Feil rettede, som ved menneskelig Svaghed og Ufuldkommenhed kan indsnige sig. Herr Professor Baden siger i sin latinske Tale, holden i dette Aar paa Kongens Fødselsdag, hvor han taler om Trykkefriheden og dens Fordeele saaledes:

” Thi Trykkefriheden ligesom den paaafkynder de syge og vaklende Staters Fald og Undergang, saa lover den de Sunde og paa en fast Grundvold støttende Varighed og Styrke, og Staternes Sty-



rere kan ikke tydeligere erklære deres Sindelag imod det Almindelige, end naar de ikke sætte sig imod at de vigtigste Statsanliggender omtvistes for Folkets Dine. Thi omendskiøndt onde Mennesker ikke vil undlade at misbruge denne Føielighed og Eftergivenesshed til at sværte Regiering og Øvrighedspersoner, saa vil ogsaa paa den anden Side gode Borgere ikke sidde stille, men forsvare og antage sig Øvrighedens Sag, hvor den er forbundet med Statens. Kun at det forebygges, at ingen Skribents Anseelse fordunkler Sandheden og affrækker dens Børger, eller at Sagens Popularitet faaer Overhaand over dens Godhed; men at enhver forbeholdes lige Ret til at tænke, hvad de ville, og sige, hvad de tænke, hvad enten de udgive sig for Folkets venner eller Folkets fiender.

Vi ville nu lade Dækket falde for de Studerendes ublide Skæbne, indtil det kan fremstilles i deres Glæde, i deres lykkeligere Periode. En og anden god og ædel Handling imod dem, en og anden draget Omfarg kan vejlede mig i de

ef



efterfølgende Hefter til at udmærke Videnskabernes  
 nes Elskere og deres Dyrkeres Benner.

Vi ville nu gaae tilbage igien, til denne om-  
 mældte fattige Borger, paa hvis Bord Studen-  
 ten havde sit Hvilested. Hans manglende For-  
 fatning har jeg viist — fleres har jeg opgivet, og  
 mine Medborgere, kongelige Embedsmænd i Cole-  
 legierne og Grosserere her i Staten, som har væ-  
 ret Formænd med mig for adskillige Selskaber,  
 kan bevidne med mig, at vi af Borgernes Over-  
 flødigheder, samlede i den ædle Anvendelses Casse,  
 give til velfortiente Studentere, undertiden 5 Rd.,  
 undertiden kun 1 Rd., fordi disse, som have op-  
 ofret sig Staten, savnede baade Statens og  
 Høiskolens Forsorg i den Wei, de vare sadte. Nu  
 ville vi give Algt paa Studentens Bært, denne  
 fattige Borger. Han havde glædet sig, at hans  
 Bærtes Huus var bleven sparet for Ilden. Men  
 Bærten opvakte strax derefter Sorgen hos ham  
 ved at forkynde ham, at han var bleven Huus-  
 vild. Nu søger han overalt i Staden efter Huus-  
 lye forgieves. Wandffelighed havde han med at



gaae. Hans Kone endnu mere. Alberdom og Armod gav Afvisning. Børterne ville have noget for Dinene, ja mere, sikker Caution i forveien paa Papiret, ja af de fattige vilde de fleste have Huusleien forud betalt. Han skriver imod Commerens Slutning dette Brev til mig.

### Ærbødigt Promemoria!

Min ærbødigste Taksigelse aflægger jeg herved til Deres Belædelshed for alle de Belgierninger, som De saafte haver overøst os med, og Herren selv vil vist belønne samme, som formaaer alle Ting; da det ei staaer udi vores Magt, at gjøre nogen Siengield.

Jeg haaber og formoder, at Deres Belædelshed har den Godhed tilovers endnu for os, som vel ere fattige og gamle Folk, men dog ærlige tillige; at De paatager sig, at besørge alting paa den bedste Maade; da vi udtal vores Nød og Elendighed sætte al vores Tillid til Dem, der eier det bedste Hierte og tillige gjør sig en sand Glæde af at tørre Graaden af Deres trængende

Na



Næstes Ditt; som alt tilhobe skal komme Dem til Gode paa hiin den store Domsdag.

Erbedigt af

J. G. Horn.

Kjøbenhavn d. 21 August 1795.

Til Velædle Hr.

Secretair Lund.

Med dette Brev fulgte tillige en Anseaning til Harmonien om at faae et af denne Clubs nnebygte Huse at beboe. Denne var bilagt med Vidnesbyrd fra Herr Professor Winslow, Hr. Broldorph, Candidat i Chirurgien og fra Hert Major Staffelt, som vi siden skal læse. Disse Beviser ere saa talende, at enhver retsindig Mand som ere Statens Midler, de Fattiges Huse og Indkomster betroeede, maatte strax finde det, at være sin Pligt, at sørge for saadan en trængende Borger. At Harmonien derimod ei kunde opfylde hans Ønske, kan man undskyde, da de al-



lerede kunde have bestemt disse Bygninger til andre trængende og Brandlidte.

Hvad Brevet angaaer, saa seer mine Læserne en nye Tittel af Secretair, som de tilforn ei er bleven vaer. De kunde altsaa antage det for en Skriverfeil eller for en Trykfeil, som saa ofte indsniger sig ei allene i Brevene, men endog i Presserne.

Denne Borger, som har gjort sin Opvartning hos mig, som min Skrædder, har bleven vaer uden paa mine tilsendte Breve, og da det hører til Levemaaden i Hovedstaden, at nævne enhver ved sin høieste Tittel, saa vilde og denne Borger begynde med den ringeste Tittel hos mig, for og at unde mig en lille Smule Ære. Det er gandske vist, at jeg ofte i mit Liv har været Secretair og undertiden paa engang havt 6 Secretairer under mig, som jeg alle har givet nok at bestille, ikke Haandskriver, thi jeg skriver alle mine Skrifter selv til Pressen, men virkeligen constituerede eller denominerede Secretairer. Saaledes



er jeg i dette Nu baade Secretair, og har Secretairer under mig.

Hvor er du Secretair (vil Læseren spørge) og jeg maae svare i det Kongelige danske og norske Landoplysnings Selskab. Her maae gøres et nyt Spørgsmaal. Hvor er det Selskab? paa Jorden eller i Maanen? Luftprojecter kan man giøre nok, som henhøre til Maanen og dens Dunstfreds, men at giøre saadanne Forslag, som ere passende for den Stat, i hvilken man er Medlem, det bør aldrig forkastes, men nøie prøves, bedømmes af hver god Statens Medborger.

Hensigten af denne Redacteurs Plan, var at bidrage til almeen Oplysning, ei allene for den vordnede Bonde, som var løst fra sine Bænker, som Fordom, Overmagt og Medborgeres Undertrykkelse, i Følge en slags Foregivning om Hiemsstavsbaandet, havde lagt paa ham; men tillige for den jevne Borger, som ikke havde megen Formue eller Veilighed til at kunde kiende til sine egne Arbejds Redskaber, end siige til de Ting, som ere



ere uden for ham og omgive ham. Forstandens  
 Oplysning — Hjertets Veiledelse — Fordommens  
 Bestridelse — Sædelærens Indskjerpelse — Vi-  
 denskaberne i deres hele velgjørende Virkefreds  
 vilde han have, at skulde meddeles disse uoplyste,  
 ei allene i Agerdyrkningen og i Kunsternes Fag,  
 men og i Religionen, i Lovkyndigheden, i Læ-  
 gekonsten og i alt, hvad der kunde gavne Læses-  
 ren, som Menneske, som Christen, som Børgers,  
 der ei allene er bestemt for dette Liv, men og for  
 det tilkommende. Denne Oplysningsgrad skulde  
 fremsættes af de Lærde, paa en kort og fattelig  
 Maade, ei efter Embeds Pligt, men af Hjertets  
 eget gode Drift og af Fædrelandets Kierlighed.  
 Oplysningen skulde befordres ved givne Læse-  
 Bibliotheker, som skulde oprettes i Kiøbstæderne  
 og i Landsbyerne. Desforuden skulde et Maas-  
 nedsskrift af 6 Ark maanedlig udgaae, som kun-  
 de modtages af sine Abonenter for en vis Beta-  
 ling; men i det øvrige gives Landmanden frit og  
 ligeledes Land-Bibliothekerne. Fædrelandets  
 Venner bleve offentlig indbudne; til at give et  
 Bidrag hertil og de Lærde indbudne, at skrive.

Plas



Planen og den "hele Indretning" circulerede fra mig baade in Ministerio og in Consistorio. In Ministerio vare der adskillige Præster, som tegnede sig baade til at skrive i det Skrift og til at give Bidrag. Herr Biskop Balle var især meest nidkær, til at giøre denne gode Hensigt mere frugtbar. Ideen var, som hans egen. Han giver hvert Aar endeel Bøger til Landmanden. Har dette Selskab været troløs i sine Pligters Udøvelse, saa har Herr Biskoppen været desto flittigere paa sine Visitationer, at give af sin egenomme Landmanden nyttige Oplysnings-Skrifter i Hænde. Imidlertid kunde fleres Bidrag formere Bibliotekerne, og udbrede vor Tids Alders Cultur.

I Consistorio gjorde Forslaget ingen Lykke. Det blev koldt modtaget og koldt afviist. Ingen af dets Medlemmer subscriberte til Videnskabernes Udbredelse og til Oplysningens Fremgang uden en Professor. Han var ikke rig, og dog bestemte 80 Rdlr. til dette Selskabs Fond.



Det cireulerede nu iblant alle andre bekiendte Lærde her i Staten, hvis Videnskaber og populære Kundskaber vare bekiendte. De subscribte sig alle som Medarbeidere i dette periodiske Skrift.

Nu blev Planen og Ideen overgivet til de kongelige Herskaber. Redacteuken talede med Hans Kongelige Høihed Kronprindsen derom, som læste den igiennem med Estertanke, yndede den, og gav den sin Bisald. Tillige forærede han ham alle de Skrifter, som han og hans Fader i sin Regieringstid havde modtaget ved deres Subscription, til dette Selskab. Da de kongelige Personer vare tilforn velvilligere, til at befordre Litteraturen og understøtte dens Dyrkere, end de nu ere, saa var her en stor Samling i et Bærelse paa Christiansborg. Jeg ansaae dem af 500 Rdl. Bærdie, og skulde de bestemmes efter Bogladepriiserne i den Tid de vare udkomne, saa var deres Bærdie over 2000 Rdlr. Jeg glædede mig mere over denne Foræring til Fædrelandet, end om Kongen havde befordret mig til at være Bis  
kop



Skop, og givet mig Ret, til at bidrage til Folkets  
 Oplysning. Her vare mange Skrifter i det dan-  
 ske Sprog, alle vore periodiske Skrifter, Herr  
 Magister Hasses Almuelære og flere, som kun-  
 de bidrage til Landmandens Oplysning, Sæde-  
 lighed og moralske Forbedring. Her vare Skrif-  
 ter i forskiellige Fag og i forskiellige Sprog,  
 som kunde endog anvendes til Borgernes Bi-  
 blioteker i Kiebstæderne. Her vare Skrif-  
 ter i de Lærdes Sprog, i Videnskabernes Fag,  
 og især mange af den skønne Litteraturs Smag.  
 Disse agtede han, at see befordrede til de latinske  
 Skolers Biblioteker, der aldrig kan blive forsy-  
 nede med slige Skrifter af den nyeste Smag,  
 naar slige Biblioteker ei har en vis Fond, som  
 der kan anvendes hertil. Især lovede han Bi-  
 skopperne i Island disse slags lærde Skrifter til  
 deres Stifters Biblioteker.

Tillige lovede han, at sende dem til hver  
 Stift en Bogbinder, der kunde holde Bøgerne  
 i Stand, og tillige vilde han aarlig forsyne dem  
 med Litteraturens nyeste Produkter. Efter den  
 Plan



Plan, der var lagt, efter den Forraad af Bøger, som han havde, var Tilbudet muelig. Blev han glad over denne Eiendom — Biskopperne bleve endnu mere glade over denne forventede Forraad. Deres Haab og Tillid og Erkiendtlighed gjorde ham undseelig, og de varme Beviser paa deres Venfkab har gjort ham dobbelt skamfuld, da dette skønne Foster er qualet i sin Fødsel. Da der vare 12 til 24 Exemplarer af hver slags Skrift, saa agtede han, at sælge de fleste paa Bogauctioner, og købe andre nyttige og for Landmanden passende Skrifter, og især selv at giere Forlag, for at kunne faae en desto større Mængde af de Skrifter, som Commissionen skulde udarbejde i dette lærde Selskab.

Til Borgernes Biblioteker i Stæderne, havde han og valgt endeel af disse, som for dem kunde være passende. Tillige havde han agtet at udsætte i deres Biblioteker en Samling af Borgervennen, som Commissionen i Understøttelses Selskabet sammenskriver til Handelens og Konsternes Fremgang, til Professionernes bedre Drift, &c.

for



for at anvise dem Materialiernes og de raae Producters bedre Behandling, og de Redskaber, som de burde eie, hver i sin Profession, især de hvor Tegning, Matematique og Mecanique gjør dem nødvendige. Han ansøgte 3 Gange om de Exemplarer af Borgervennen, som bleve tilovers til dette nyttige Brug, og endskient Herr Valudan, vores Universitets Præst, den Tid ei var Præsident, saa blev det ham dog afflaaet paa dens ne Grund, at de vare givne Bogholder Herr Hvid til Maculatur. Skriftet holdt i sig selv ingen Værdie. — Paa Bogladerne, indbundne i gode Bånd, har han seet Aargangen bleven solgt for 9ß. Paa Bogauctioner endnu mindre. Han søgte ingen Fordeel for sig selv, der, som Medlem, havde sit Exemplar. Han agtede endog at lade dem heste og indbinde paa sin Bekostning. Hans Hensigt var, at bekiendtgjøre i Provindserne dette Selskabs Indretning, at vellede fremmede Læsere, at indgaae i dette Selskab, for den Understøttelse det giver og det gode det bevirker, og da Skriftet Borgervennen og kan indeholde noget got, saa kunde dets Indhold vejlede

Bor.



Borgerne i vore danske og norske Stæder, til at følge dette Selskabs Grundfærninger, at bies drage tilfælleds Understøttelse.

Da 50 Lærde ere til sidste Valg ansatte' til Forslag til de nye Medlemmer i Commissionen, som skrive i Borgervennen, og dette Skrift idelig forbedre sig, baade i sit Indhold og Foredraget, saa anseer han det Uret, at de overblevne Exemplarer skal spildes til Maculatur, og overlader det til disse brave Mænd, om de vil sørge for, at Rest af deres Arbeide maatte overgives til Provintsernes Biblioteker, som dog aarlig fremvore, uagtet dette lærde Selskabs Undertrykkelse.

Lærerne have nu erfaret, at hans Kongelige Høihed Kronprindsen yndede denne deLærdes Idee, at bidrage til Folkelassernes nyttige Oplysning, og at han selv vilde bidrage hertil, med de mange Skrifter Foræring, som han gav tilsamme. Nu skulde dette være underskrevet og efter Hof-

fer.



fernes Brug enten ved Hof, Marschallen eller ved en af Cabinets Secretairerne.

Herr Geheimeraad N y l o w var den Tid Marschal hos hans Kongelige Høihed, en meget høflig og artig Mand, som altid viste sig, at være hans Belynder, men syntes i Landboe Sagen og i almeennyttige Kundskabers Udbredelse, at være hans Modstander. Han er ellers en Belynder af Videnskaberne og deres Dyrkeres Ven. Endog paa sin egen Beløftning lod han hans Landsmand Herr S c o u s b ø e reise til Afrika, for at undersøge Vertriget i dens nordlige Egne, og en skøn Samling af disse Slags har han indsamlet til vor botaniske Bibliotek paa Charlottensborg; men i dette Fag vil han ei selv skrive, intet give, og de vigtigste Hindringer ved Hoffet synes at have sin Oprindelse fra ham. Redactøren gjorde Opvartning i et heelt Aar paa Christiansborg, ei for at søge for sig selv; men for at see denne Plan til Oplysningen iværksadt. Et heelt Aar anvendte han hertil forgiæves, og syntes, at være la Dupe de Toutte la Cour.

Det



Det var en Skik, naar man vilde have Privataudience hos en kongelig Person, det er at sige, naar man vilde tale ene med Kongen, eller med nogen af Hans Vaarørende enten om Statens eller om sit eget Beste, saa skulde man anmeldte sig hos Hof-Marschalken eller den opvartende Cavalier, som ansatte eens Navn paa Anmeldelses Listen. Før dette skulde kunde ssee, skulde man indlades af Tjeneren til Hof-Marschalken, som holdt fast paa Døren, despotiserte her, rettede sig lidt efter Etiquetten og Rangforordningen, forresten lod commun Peuple blive tilbage, og indlod allene dem, som toge i Commen og banede sig Veien ved den sædvanlige Bestikkelse. Denne Handlemaade var vel gandske mod Hof-Marschalkens Villie, ligesom det er imod enhver, Kongens, Fyrstes, Prindses, ja minste Herres Villie, som have med Statens Anliggender at bestille, at nogen af deres Undergivne skulde saaledes handle mod de Opvartende; men det er en nødvendig Følge, saalænge fortiente Mænd skal søge om Brødet, som foragtede Mænd

og



og intet saae. Først kan denne Uffik hæves, naar Embederne i Staten bortgives paa den Maade, som i dette Skrift er viist, nemlig efter Fortienester, og den dermed forbundne Anciennitet og hverken efter Familie-Forbindelser eller ved Bestikkelser; thi derved fornærmes Kongen, Staten og Folket.

Er denne Orden i Staterne opnaaet? saa er her endnu mange Grunde til smaae Opvartninger. Man skal lade sig see, være omhyggelig for at behage, anmeldte sin Tilkomst og Bortreise, vise flere slags Høfligheder, som kan forekomme i det mennefskelige Liv ved Efterspørgsel om Sundheden &c. &c., gaae til Cours, være nærværende baade paa de stive og paa de frie Assemblies, deeltage i Forlystelserne efter de Familiers Penchant, som man frequenterer, med videre. Dette fordrer Penge; men Forret til samme behøver man ikke at tilkiøbe sig hos de Opvartende. Man forekommes ved Indbydelsler. Alle Huse og Døre ere aabne, naar man er af



den Alder og Formue, at man kan deeltage i Nigt.

Redacteuuren var ingen Elsker af Bestik-  
kesser og Forkøb. Han havde kun lidet til-  
overs, og at anvende samme, for at søge Staa-  
rens Vel, syntes ham ei, at være Ret. Han  
sadte sig derfor paa en Canopee, naar han traf  
en Mand, som han kunde tale med, og lod de an-  
dre paaatrengte. Naar der blev anmeldt, at Au-  
diencen var forbi, gik han. En anden Gang  
kom han igien. Man raabte: Hans Excellence  
tager imod ingen i Dag, er syg, er reist paa Lan-  
det ic. Man maatte troe Anmelderen og gaae.  
Kom man ind til Hof, Marschallen kunde man  
faae samme Efterretning om hans kongelige Høi-  
hed, og gaae. Man maatte have den Troe, som  
en Kulsvier-Troe, skulde man troe alt det man  
hørte ved Hoffet.

Uagtet alle disse Affsigelser, saae han dog  
paa den bestemte Tid alle de, at gaae ind, som  
havde nogen Indbildning om sig selv. Redac-



teuren gjorde samme Forsøg. Undertiden sprang Paquaierne imod ham, og spurgte, om han var ansagt, svarede han nei, saa turde de ikke lade ham gaae ind i det Bærelse, hvor skikkelige Folk vare samlede. Kunde han passere dem hurtig forbi, saa complimenterede Hof-Marschalken ham, at han neppe vilde saae hans kongelige Høihed i Tale, da saa mange vare ansagde. O! det skæder intet, blev Svaret, saa kan man spille disse Timer. Imidlertid tænkte Redacteuren, at spille dem et Krigspuds. Han gik frisk til. Paquaierne sprang frem og spurgte, om han var ansagt, o Ja. Han gik lige hen til Marschalken og sagde, at han var kommen for at anklage ham for hans kongelige Høihed, og lod et par Riddere være Vidne hertil. Med en venlig Smil svarede han ham: De er vel ikke saa flem. Et Mar har de dog ei givet deres Paategning, som Kronprindsen har befaleet. Det vil man udbede sig. Han kunde glemme det, og Sagen gaaer i Langdrag. Han bad, at blive anmeldt, blev anmeldt. Geheimeraad Bülow indkaldet og befaleet, at underskrive, og strax blev det underskrevet,



og Couren var forbie. I det øvrige maae Redacturen tilstaae, at Herr Geheimeraaden beegenede ham med megen Venlighed, Godhed og i visse Dele med en slags Fortroelighed og Tillid, som altid skal erkiendes med Erindring af Høiagtelse. Men i Fædrelandets Oplysning, i den ringe Borgers og den fattige Landmands Oplysning til deres Vilskaars Forbedring, der vare hans Ideer ei overeensstemmende med Redacturens. Han vilde ei selv subscribere, intet give, intet bidrage hertil endog ved Anbefaling. Og dog er han en Belynder af Videnskabernes Dyrkere, selv en Videnskabs Elsker, der endog har ladet Redacturens Landsmand Herr Scousboe reise paa sin Bekostning til det nordlige Africa, for at dyrke Botaniken, og indsamle de ubekiendte Vexter, hvoraf vor botaniske Bibliotek paa Charlottenborg er bleven forsynet med en rig Forraad.

Indbydelsen til Subscription gif nu til de andre Personer i den kongelige Familie. Fra Fredensborg sendte hendes Majestæt Dronningen

Strax



strax sin Befaling, ved Herr Grev Moltke, at hun bidrog hertil med 100 Rdlr.

Hos Hertugen af Augustenborg, som Høiskolens Patron, gjorde Redacturen sin Opvarning, og foreviste ham Planen. Som Videnskabernes Belynder yndede han den og subscriberte. Hos alle de kongelige Personer gjorde han sin Opvarning, som alle gave ham sit Bifald, og alle subscriberede for visse Summer. Men da disse høie Personers Befaling skal efterkommes af deres Marschall, Hof-Cavalierer, Casserer eller Cabinets-Secretairer, saa gøres ofte mange Vendinger og megen Modstand.

Det faldt derfor meest vanskeligt, at faae Paategningen for hendes kongelige Høihed Kronprindsesse Marie; thi da hendes Befaling blev efterkommet, og det blev overgivet til Herr Justitsraad Bluhme, gjorde han nye Vanskeligheder, lagde bestandig Hindringer i Veien. Han sagde, at hendes kongelige Høihed med flere subscriberte ei for en detailleret Afhandling om den-



ne Plan og dens Hensigt "var" indgivet og igiennemlæst. En særskildt Afhandling blev nu udarbejdet og affkrevet og henlagt i de kongelige Cabinetter til behagelig Igiennemlæsning.

I 18 Uger blev der giort Opvartning hos Herr Justitsraad Bluhme og omspurgt om Planen. Den var ei sendt tilbage.

Til Slutning. Der var intet i Cassen. Hendes Kongelige Høihed vilde ikke subscribere. Over dette Svar var man meget misfornøied. Redacteuken sagde Herr Justitsraaden, at dette Giensvar var urigtig. Han skulde snart bringe det i en bedre Form, og da han var i et Selskab med hendes kongelige Høiheds Hovmester Herr Brokkenhus, bad han ham forestille det. Han indbragte det til Hende. Hun subscriberte sig for 50 Rd. Dagen efter havde man Planen tilbage.

Nu havde man faaet den underskrevet af alle de kongelige Personer, af de fleeste agtede Lærde. Indbuddelser vare udsendte i begge Rigerne



ne til at indtræde i dette Selskab, til Stiftamtmændene og Biskopperne, som igien lod det circulere til sine Undergivne, og 80 Lærde havde tegnet sig i Rigerne, som Selskabets corresponderende Medlemmer, der vilde have Opsigt over de udsadte Biblioteker.

Udskillige Borgere anmeldte sig i Breve, at de vilde være Medlemmer af Selskabet, betale 5 Rdlr. og indtræde i Selskabet.

Forfatteren af Planen troede nu, at det var Tiden, at vælge en Bestyrelse, at faae Directeurer, Casserer og Secretair. Hvorfore der skæete en offentlig Indbydelse i Avisen, at Selskabet vilde forsamle sig til en bestemt Tid i det forenede musicalske Selskabs Værelser, hvor det nøiere i en Tale skulde vides, hvad der blev Selskabets Formaal med videre. Collegiernes Foresatte, de Geistlige, Professorerne og hver Videnskabs Belynder, vare særskilt indbundne.

Man



Man skulde troe, at dette skulde interessere dem, at mange skulde have kommet; men saa komme kun af de mange. Dog var Hr. Biskop Balle her og nogle Præster, en Professor fra Consistorio, adskillige Doctores i forskjellige Videnskabers Fag, endeel Litterati, nogle fremmede Borgere og Klubbens Medlemmer.

Talen blev holdet. Formaålet viist, Valget foretaget. 3de Directeurer valgte, 1 Casserer og 1 Secretair, og Aftenen sluttedes med et godt Traktement i Klubben, og med en festlig Glæde over uoplyste Medborgeres tilkommende Oplysning.

Nu blev deres Valg enhver især communiceret. De antog det, og bestemte en Commission, i hvilken Forfatteren af Planen, som var valgt til Secretair, mødte.

I denne blev antaget, at den hele Indretning skulde ei publiceres offentlig, førend en næriere Forbindelse imellem Commissionens Medlem-



lemmer var antaget, der skulde paatage sig at skrive det periodiske Maanedsskrift til Folke-Oplysning. Forfatteren af Planen havde allerede truffet saadan en Convention, som de Lærde imellem sig havde antaget, og viist, hvad hver Videnskabs Mand skulde skrive og kunde skrive. Theologen skulde opklare Begreberne, rense Forstanden for Fordomme, lære Læserne, at forstaae den hellige Skriftes Beger i et og andet historisk Foredrag, som endnu er fremsadt uforstaaeligt, eller og modtaget i et urigtig Begreb. Lægen skulde bestride de mange Fordomme, som herske mod hans Videnskab, de Misbruge som hindre dens velgjørende Virkning, og især naar den sande Huuslæge ved alle almindelige tilfældige Sygdomme i Livet, ved at anvise simple og lette Lægemidler, og den Diæt, som under sammes Brug kunde gøres nødvendig. Ja naar visse herskende Febre, Blodgang, eller andre smitsomme Sygdomme begyndte, og de overalt i Rigerne kunde om faae Uger læse Hjelpe-Midlet herimod, og manges Liv kunde frelses. Saaledes grasserer i dette Efteraar og end-



nu i Vinterens Begyndelse den smitsomme Skarlagens Feber, som henriver mange. Nytten af saadan et Skrift vilde være vigtig. Det kunde vise Sygdommens Symptomata og dens Kiensdemerker, anyise i Forveien Diæten, før den endnu kom, om den begyndte i nogen Egn, og bidrage til, at Feberen vilde blive mindre heftig. Men troer Bonden og sligt? vil han og læse for at blive klog? vil han og følge Receptskrivningen, om den sendes ham? Er der da ikke en Præst eller anden fornuftig Mand i Sognet, som skal besøge den Syge og Døende, endog før han falder, for at sige ham det sidste Farvel, kan da ikke denne Mand benytte sig af slig Anviisning, og han bør, havde han den mindste Gnist af Menneske Kierligheden i sit Hierte. Er da Lægen saa formuende til at hielpe? Vi see her i Kiøbenhavn hvor denne Feber er saa herskende, at Almenen udraaber den for en Pest. Pest ere vi (Gud være lovet) frie for, og Vinterens Kulde vil og forebygge, at den udvortes Smitte ikke har nogen Indflydelse paa en anden. Den saa kaldte Smitte kommer af Blodets og Vædske-



nes Besskaffenhed og Lustens Indflydelse paa samme. Vilde Lustmaalerne i denne Tid undersøge den tunge Lust, som hviler over vor Stad, dens vandagtige Deeles og disses Bestand, Deeles, saa vilde vi vist komme paa Spor paa den mængde Forgift, som vi indaande, der har sin Indflydelse paa Blodet. Giv vi nu agt paa den slætte og fordervede Føde, som saa mange maae nyde, der proviantere Legemets Forraads-kammer slæt, og har sin Indflydelse paa Fordøjelses-Kræfterne, saa er dette lært at udfinde Aarsagerne til de herskende Febre. Er da vores Fødevarer saa slætte? have vi ei sundt Brød og Æl? Er Kiødet ei frisk og feedt? Ere Fiskene ei levende og muntre i vore Kvasser? Jo alt dette er sandt. De Riges Borde kan hermed godt blive forsynede, men de Fattiges Beværtning er gandske modsadt. Der er sjælden nogen Stad af Størrelse, som Kiøbenhavn, der har flere Episequarterer, end denne, og ingen som har slætttere, end denne. Værterne ere egenlystige Opværttere, som bekymre sig hverken om deres Gæsters Smag eller Behag, men om deres Fordeel;



deel; derforre indkøber de alle slags fordærvede  
 Vare og Havvie. Gods; her tales ei om de nye-  
 re Crisquarterer, Tables d' Hote, eller flutte-  
 de Cølffaber, men alleneſte de ringeres og Mar-  
 quetenternes, ſom holdes for den ſtorſte Folkemæng-  
 de i Staden. Hvorledes Redacturen lever, er  
 viiſt i Slutningen af ædle Handlingers 4de Hefte.  
 Han veed Lægernes Diæt. Forſkrifter; men hvad  
 kan det hielpe, naar intet Hielpemiddel gives,  
 til at følge ſamme? De Fattige lide endnu mere,  
 ſavne endog det raadue Kød og Fiſk, og ofte  
 maae ſulte. Sult er en Lægedom for den mætte  
 og graadige, men en Svækkelse for hiin, ſom  
 og har ſine ſørgelige Følger. Betragter man nu  
 de mangfoldige Menneſker, ſom have lagt un-  
 der aaben Himmel, paa Fælleden og paa alle  
 Veie i Telte, ſom ere med deres Pialter igien-  
 nemregnede, under Slottes Ruiner, der ere ud-  
 ſadte for den raae og kolde Luſt, der mangle Li-  
 vers Nødvendigheder, og ofte næres af fordærved  
 Føde, ſaa finde vi Aarſag nok til Feber. Ikke  
 alleneſte de Fattige, men og de Rige, og dem,  
 ſom kan leve bedre, foruleiliges af denne ſlemme  
 Gieſt.



Giest. Paa Land-Cadet-Academiet have i denne Tid paa engang lagt 76 Cadetter syge af denne Feber. En Commandeur mistede i samme Feber 3 Børn, hvoraf den ene var Lieutenant. Man kiender mange Familier, der have lidt Tab ved dens Boldsomhed, som endog have haft den bedste Pleie og den bedste Opvartning af Lægerne. Saa mange Læger her end ere, saa mange flere Receptskrivere her ere imod Febre (Quakksalverne ibereguede) saa kan de dog ikke forjage den. De kan ikke stride mod Naturen, og endnu mindre overvinde den.

De Lovkyndige kunde skrive om Lov og Ret, og vise hvorledes samme kan forstaaes og anvendes i det borgerlige Liv, uden at indledes i Rabulisternes Labyrinth.

Enhver Videnskabs Mand kunde skrive i sit Fag i et fatteligt og for uoplyste Medborgere passende Foredrag. Han skulde ikke glimre under de Lærdes Horizont, ikke skrive, for at vise sig lærd, men skrive for at være nyttig. Originalt



nale Afhandlinger skulde ei allene modtages, men og Udtog af vore Maanedsskrifter, af andre passende gode Skrifter til almeennyttig Oplysning. Hensigten var alleneste, at give Almuen nyttig Læsning. Altsaa var saadan et periodisk Skrift, som dette, læt at udgive. Mange i Provindserne vilde kappes om, at give Stof til samme, som deres egen Erfarenhed daglig veiledede dem til. Gode Skrifter skulde tillige indkøbes, som disse slags Læse-Biblioteker skulde forøges med.

Det var omtrent Forfatterens Plan. De Formuende vilde være villige, til at understøtte det med deres Subscription. Endog ringe Borgere og Bønder vilde kappes om, at subscribere, især naar man ved Oplysningen vilde forene en slags Understøttelse, ved at give dem af denne Besparelses Fond en Hielp i deres langvarige Snyddom, eller Lægemidler i samme, eller en liden Understøttelse, om deres Snyddom hindrede dem i, at kunde fortiene deres Brød. Borgerne kunde



kunde vel haabe denne Hielp af deres Understøttelses-Casser her i Hoved-Staden, som ere Medlemmer af samme. Men da det nu kommer an paa Balg, og ringere Borgere ei antages i samme, som kunde blive trængende — da Borgerne i andre Stæder ei have nogen Understøttelses Fond, og de smaa Tienester næsten aldrig gives dem i Stæderne i Følge deres Ret, deres givne Afgifter til Staden og nu i Følge deres Trang — da Bonden aldrig har modtaget nogen Pension, naar han er sadt fra sin Gaard, saa vilde en Pension af 12 Rdlr. om Aaret lokke mangs foldige velhavende Jord, Dyrkere, til at blive Interessentere i samme, naar de kiendte kun en eneste Pensionist i deres Egn. Man har havt Exempler paa sligt. Enkelte Borgere have oprettet Liig-Casser under deres egen Firma. En Bonde fra Bordingborgs Egn kom ind til Staden og solgte sine Vare. En Isenkremmer, hvor han kiøbte sine Vare, veiledede ham til at indgaae i dette Liig-Casse Selskab for sig og Kone. Kort Tid derefter døde Konen og Bonden fik til

hens



hendes Begravelse 50 Rdlr. Det var uhørt blant Bønder. Alle Bønder stimlede her ind, for at komme i dette Selskab. De gave deres Indskud og deres aarlige Contingent. Imidlertid levede de andre Bønder og om nogle Aar reiste Entreprenuren bort med Cassen, borte var Markus med Piren, Cassen var Banqueroth, som de fleste patriotiske Selskabers blive, fordi de fleste ere Bedragere, som gaae frem under Patriotismens Skjul og søge deres egen Fordeel. Den første Bønde vandt. De andre derimod tabte.

Saaledes vilde det kongelige danske og norske Land-Oplysnings Selskab ikke handle. Det havde til Formaal Bondens og den uoplyste Medborgers Oplysning. Gav det nogle iblant disse en Understøttelse, af 12 Rdlr. aarlig, saa vilde dette lokke mange til Interessentere i dets periodiske Blad. Var dette Selskab mere retfærdigt i sin Understøttelse, end Understøttelses Selskabet hidindtil har været, der altid har haft de rigere



gere til Formaål for deres Understøttelse, og gaaet de Fattige og mere Trængende forbi, saa vilde en større Omforg for de fattige og nødlidende forskaffe dette Selskab desto mere Tillid.

Dette var det væsentlige Indhold af Forsatterens Plan. Da Directeurerne vare valgte, og de komme sammen i en Commission tillige med Forsatteren, som ovenfor er meldt, som Secretair, blev det antaget, at en af Bestyrerne skulde nu udarbejde en nøiere Plan for Commissionens Medlemmer og tillige søge, at forøge Selskabets Medlemmer, og imedens dette varede, skulde ingen mere offentlig Bekjendtgørelse skee.

Planens Forsatter, som Secretair, vidste, at en Secretairs Pligt er Taushed, i hvilket Collegium han end tjener, og at Taushed er meget mere en Hovedegenskab for ham, end at kunde skrive, eller tænke, ved at skrive. Han efterkom sin Tjeneste troelig og ventede kun paa dens udarbejdede Plan, som den 3die valgte Directeur havde paataget sig, at udarbejde.



Alle 3 Directeurer, som bleve valgte, vare meget agtede Mænd i Staten, agtede for deres Videnskaber, agtede for deres moralske Caracteer. De vare ei allene Hoffets Vndlinger; Men de havde tillige vundet deres Medborgeres Høiagtelse og især de Rædres Tillid. Den ene havde Indsigter i Naturlæren, den anden i Religionen, og den 3die i Lovkyndigheden. De havde Evne, til at kunne holde Forelæsninger i deres Videnskabs Fag for de ulærde, (Den ene har og holdt dem i nogle Aar,) bedre Mænd kunne ikke være valgte til Oplysningens Fremgang, kunns at de ei vilde lade dette skønne Foster døe i sin Fødsel.

Deres Navne at nævne forbyder Secretairens paalagte Pligt; Men da det nu er 5 Aar siden, og Længselen ei er paalagt til Graven, saa finder han det for sin Pligt at vedrøre dette til Fædrelandets Beste, saa meget desto mere, da nogle Professore have tilbudet sig, at træde i hans Sted, som Secretair, eller



eller om Sygdom eller Død skulde forbyde ham det.

Til Directeurerne blev tillige udsendt en Circulaire fra ham, hvori han fordrer deres bestemte Svar, hvorefter hans nærmere Bekiendt, giørelse til Publicum skal følge. De mangfoldige Forretninger, der ere dem paalagte siden den Tid, og især de 2 af dem, give dem megen Undskyldning; Men den lange Opsættelse vil dog falde dem vanskelig, at forsvare.

Lad os nu spore Følgerne af dette Pangdrag! Planen blev indgivet i alle de kongelige Collegier. Ingen af disse bekymrede sig om Oplysning, uden det danske Cancellie og Rentekammeret. Baade Presidenterne og de Deputerede yndede den meget. De anviste af deres Casse 25 Rdlr. hver, som bleve dens Forfatter udbetalte af Kammer Secretairen, og selv vilde nogle af dem være Medarbeidere i det periodiske Skrift.



Secetairen havde nu faaet 50 Rdlr. i Forvaring fra disse Collegier. 5 Rdlr. fra Herr General v. Bardenfleth og 4 Rdlr. fra Hr. Kammerherre Schinck, i alt 59 Rdlr. Disse Penge vilde han af med. Herr Kiøbmand Sciøth, som boer ved Knippelsbroe, var valgt til Selskabets Casserer, og var en Mand, der ei allene kunde give Sikkerhed, men og var bekiendt for sin Patriotisme, da han i nogle Aar har sendt Bøger, smuk indbundne, for 20 a 30 Rdlr. aarlig til den Landsbye i Jylland, hvor han er født, og til flere Landsbyer, hvor de nu have smukke Læses Biblioteker af en udsøgt Bogsamling, der neppe kunde vælges bedre af de Lærde efter vor nærværende Cultur.

Secetairen skrev nu en Indtægts Ordre, og paraphraserede den med sit Navn, at Cassereren vilde imodtage den gandske subscriberte Sum. Han lod den ei ombringe i Porrofeuillen, men gif selv, for at være desto mere sikker paa Anvisningen. Den første Directeur undertegnede strax. Den anden Directeur nægtede det og sagde,



de, det hastede ikke. Der blev viist ham, hvor mange mislige Følger denne Opsættelse kunde have, og at der tabtes af 500 Rdl. alleneſte 20 Rdl. i aarlig Rente, ſom alleneſte kunde give Bidrag til Læse-Biblioteker. O! Det var en Bagatel, blev der ſvaret og Pengene vare i gode Hænder. Der blev ſpurgt om Bøgerne fra Slottet maatte modtages af Secretairen; men derpaa blev heller ingen Resolution. Til den 3die Directeur gif han ikke, da han forſt vilde have ſin Plan ſærdig.

Imidlertid opvartede han dem alle 3, og iſær den ſidſte, alt i det Haab, at Indtægts Ordren kunde gives.

Lad os nu ſee Følgerne af denne Opsættelſe. 50 Rdlr., ſom vare imodtagne, vare omſvøbte med et Seglharns Baand og laae i 3 Aar frugtesløſe paa Bunden i Secretairens Coffert, og ventede paa Indtægts Ordre. De 9 Rdlr. bleve anvendte til offentlige Bekiendtgjørelſer. Da 3 Aar vare bortelebne, og der endnu ingen Plan



var færdig og ingen Indtægts Ordre var udstædt, saa troede han, at vilde gjøre dem frugtbarende ved at udsætte dem paa Rente. Han fik især Anledning til at tiene en anden dermed, da han kom til at logere hos Franskbager Scarin i store Kongensgade No. 30. Paa 1ste Etage logerede en gammel svagelig Jomfrue, som i 21 Aar havde været Huusholderisse hos den afdøde Etatsraad v. Hemert, som boede i Højbroestrædet. Efter Enkers og gamle Jomfruers Skik havde hun sadt sig for denne høie Leie, for at kunde overlade Salen til en Student, og selv boe frit. Han modtog denne Sahl. Kort havde han kun været der, før han erfarede sin Værtindes mislige Forsatning. Sit bedste Linned havde hun sadt paa Assistentshuset, hvor det nu skulde bortsælges. Hendes høie Huusleie kunde hun ei betale, og Sengen med Meublerne vilde hun bortsælge af Trang. Det var et arbeidsomt og flikkeligt Fruentimmer. Intet uden Trang, Sygdom og hendes manglende Forsorg mod hendes Livets Aften veiledede hende til Yderlighed. Hendes Pogerende var derved sadt i Forlegenhed, naar

Seng,



Seng, Stole, Borde og Speile og alt blev bort-  
 flyttet og Værelset var tomt, han betalte hendes  
 Huusleie, indløste alt hendes Tøj, endog hendes  
 Forværks Kaabe med, da hun vilde gaae i Kir-  
 ken og længtes efter, at komme til Guds Bord,  
 og deeltage i de Christnes Samfund. Hendes  
 Taare gjorde Fordring paa Medlidenheden, og  
 som Theolog kunde han ei nægte hendes Forsæt-  
 tes Opfyldelse. Han betalte hende 88 Rdlr. og  
 modtog en Obligation til Selskabet for 50 Rdlr.  
 i hendes Meubler, af Værdie over 200 Rdlr.  
 Denne blev underskrevet til Bitterlighed af hans  
 Vært, Herr Scarin og Muurmester Herr  
 G r o s s, begge Borgere der hver især eie Gaarde  
 der ere forsikrede for 10000 Rdlr. Da han  
 selv havde studeret Lovkyndigheden, saa skrev han  
 den paa det behørigte stemplede Papiir og lod den  
 tinglyse ved Hof- og Statsretten. Nu troede  
 han, at Oplysningens Selskabet og han var sik-  
 ker, saa meget desto mere, da Pandtet var hos  
 ham selv.



Da hun imidlertid ønskede sig nogen Næring, ved Handel eller ved at holde Spisequarteer, udbad hun sig, at flytte til en Mand i Compagniestrædet tillige med sin fortroelige, en Person, navnlig Binslev, som logerte i hendes Bærelser, spiste hos hende og skrev hendes Regninger. Han tillod hende, at tage det meste af det pandsfædte Gods med sig, sin Seng, Dragliste, Pinsned og en Mængde Sachsiske Porcelain til heel Bord-Service med mere, fordi de Meubler, han havde i sit Bærelse, vare endnu nok til Pandtet. Et halvt Aar opholdt hun sig der. Hendes Sygdom tiltog, og den kloge Kone, som boer nu fra hans Logis saa Huse, der paatager sig, at curere alle dem, som udgaae hielpeløse fra Fride- richs Hospital, antog hun til sin Læge. Hun er saa billig, at hun kun bestemmer en liden Betaling for sin Tjeneste, tager det Halve forud, og det øvrige, naar de ere helbredte, og døde de, er hun saa billig, at hun aldrig indgiver nogen Regning i Skifteretten. Patienten udbad sig af ham, at han kuns engang vilde see til hende i sin Sygdom. Han kom. Hun takkede ham for sin Tje-



neste, med sine grædende Taare, og bad ham end-  
 nu engang, at hjælpe hende, indtil hun blev frisk.  
 Han saae, at al hendes Eiendom var i Vhæn, at  
 hendes Sygdom var dødelig, en stor Gevert,  
 den ene Arm død, store spanske Fluer af Taller-  
 lens Størelse paalagt af den floge Kone, dette uag-  
 tet gav han hende de sidste 10 Rdlr., som han eie-  
 de, at hun ikke skulde lide Nød. Hvo, der kien-  
 der Kiøbenhavn ret, kiender mange lignende Ex-  
 empler paa Mangel og den menneskelige Elend-  
 ighed.

8 Dage derefter blev hendes Død ham an-  
 meldt. Hun havde i en Liigkasse; fra hvilken en  
 Sergeant ved Holmen modtog 50 Rdlr. og besør-  
 gede hendes Begravelse. Skifterettens Betiente  
 kom med dens Fuldmægtig og Burderingsmænd,  
 Sergeantens, hendes Bært og ommældte Person  
 Winsløv (den afdødes Navn, hendes Bært og  
 Sergeantens har han glemt) men deres Navne  
 ere indførte til Vidne i Skifte Protocollen. I  
 deres Nærværelse aflagde han rigtig Regning for  
 det, da disse controlledede med deres Papirer.



Alt blev indført i Protocollen. De tilbageblevne Meubler bleve vurderede over 50 Rdlr.

Han sendte nu sin Pante-Obligation til Skifteretten, og da dens Indhold berettigede ham til Meublernes Brug, indtil den blev betalt, skrev han tillige Skifteretten til, om han maatte beholde dem for Pengene, da han havde leiet Bærelserne paa et halv Aar for 36 Rdlr., der skulde meubleres, eller overlade dem til hendes Bært for 50 Rdlr., naar han betalte samme, eller beholde dem til Brug, indtil de skulde sælges, da han paa Auctionen vilde købe dem, om de kunde sælges til større Fordeel for Stervboet. Der var desuden indført i Skifteprotokollen, at hun havde ingen Livs Arving, ingen paarørende eller beslægtet, og ingen lovlig Creditor, uden ham.

Herpaa indløb intet Svar. Uforventet holder nogle Dage derefter en Karre (En Vogn med 2 Hiul, som en Carriol) fra en Hof og Statsrets Procurator; hans Fuldmægtig kommer op



og begierer hans Seng re., syg var han af sit Kræftskaar, henreven af en smertelig Tandgicht, saa han ei havde Roe til at hvile sit Hoved paa sin Seng og vidste ej, hvad han skulde gribe til, som Vægerne i samme Huus kan bevidne, der besøgte ham i hans Sygdom og vare hans Venner. Han udbeder sig, at han maatte tale først med Skifterettens Foresadte. Karren maatte fiøre bort. Nogle Dage derefter gaaer han op i Skifteretten, og udbeder sig Tilladelse, at den vilde lade ham beholde Meublerne indtil de skulde sælges, eller at han maatte faae disse 50 Rdlr., for hvilke de vare pandesatte, da han skulde være ansvarlige for samme, og han igien skulde kiope sig nogle, hvortil han nu havde ei Forraad. Skifteretten svarede ham meget vel. De Herrer Assessorer, og især Hr. Stendrup, som han stod hos, sagde til Procuratoren, som her var nærværende, at han skulde love ham Pengene. Han lovede det. Afstalen blev giort, naar Meublerne maatte afhentes.



Den bestemte Dag holdt Karren for Døren. Den Pandthavende ligge saa syg af Tandsmerter, som den forrige Dag. Fuldmægtigen træder ind, og spørger om det var ikke i Dag, at Meublerne skulle afhentes? Giensvaret var ja, forenet med det Spørgsmaal, om han havde Pengene med sig? Ikke en Skilling svarede han — Ja, saa kan de køre hjem igien til deres Principal, da de saaer ingen Meubler. Man har dem selv Behov. Aftalen er giort. Man behøver andre Meubler igien. De skal leies eller købes. Da en Procurators Fuldmægtig er som oftest et lille næsviis Creatur, der træder ind til Borgere med Grovhed og Uforsammenhed undertiden, naar det gjelder Penge, Auctioner, Commissioner &c. og agter den studerende Mand kun lidet fordi han stoler paa sin Herres Forstand og Brug af Lov og Ret. Han truede nu Pandthaveren, at han vilde hente Hof og Statsrettens Folk, der skulde tage det.

Fortrædelig var han over sin Tandpine. Mere fortrædelig blev han over denne Procura-



for Fuldmægtig og svarede ham: man kysser Børn, men ei Mænd: lad dem kuns komme, saa skal Døren blive luft for dem, og bryde de ind, saa skal de snart blive ført ned af Trapperne.

Saa modig var Vandthaveren endda ikke, som Baron B a r n i l o u, der boede i Kiøge. Han faldt i Gield. De toge Dom over ham. Der skulde gøres Indførsel, men han forsvarede sig got. I det yderste Værelse sad han og havde en trukket Sabel liggendes paa sit Bord, og saa snart en Procurator | Fuldmægtig, eller og en Procurator kom, og oplæste noget for ham, og havde et par Mænd hos sig, saa tog han Haanden i Grebet og sagde: Det er got: men rører I et Stykke, saa skal denne forsvare mig. Giorde de mere Protest, saa hug han til og disse ned af Trapperne. I 2 Aar forsvarede han sin Eiendom; Men da han reiste ind til Kiøbenhavn, for at søge om Forbedring i sin Pension, saa kom Procuratoren, og seiede alting reent ud, ja end og tog de smaae Contessers Linned og nødvendigste Klæder. Baronen kom tilbage.

Pen.



Pensionen blev ei forsøget. Huset var derimod blevet tomt. Han kunde nu besøge Procuratoren igien og lære ham quid juris; Men denne var reist til en anden Kiøbstad, for at giøre vel imod en anden Borger i Følge sit gode Hierte og sine forhvervede Indsigter.

Imidlertid var Pandthaveren modig nok, og da den Udsendte mærkede dette, tog han en anden Plie, og ved Venlighed og Høflighed søgte, at overtale. Det blev jo snart solgt. Han havde jo Pandte-Rettighed. Han kunde lade sig det tilslaae igien ved Hammerslaget. Kunns dens ne Gang tillade, at det maatte føres bort: Godtroenhed og Oprigtighed var Pandthaverens største Feil (om man vil kalde dette en Feil) en Feil bliver det i sig selv (om det endog var en Dyd) naar man derved forledes, og tager sig ei i Agt for de Bedragerier, som andre derved udøve.

Fuldmægtigen fik nu Tillæbelse, at medtage alt. Gardinerne af Vinduerne og Sengen nedtag



tagne. Sengen skruet fra hinanden. Dønerne og Lagenerne indpakkede. Stole, Borde og Speile med. Haandklæde, Dug, Serviet, Kniv, Gaffel, Skee, Skaal og Tallerkener med Kysstage og Kysfar med. Alt overladt til Procuratorens Omsorg, der havde dyrket Lovkyndigheden, for at gavne sine Medborgere.

Det gik nu Studenten som Baronet, alt var udseiet. Bærelserne vare tomme. De Folk, som skulde opvarte ham, vare reiste paa Landet, fordi Episkammeret var tomt, og Bærten i Huset, i sig selv en skikkelig Mand, vilde ikke tillade sine Folk at gjøre denne Panthaver Opvartning, da han boede til aarlig Leie. Det var imod Leie-Contracten. Det er kun de, som logere, og betale i Uge eller Maanedsviis, der skal gives personlig Opvartning. Nu maatte han leie Folk, til at gaae i Byen, for at opsoge sig meubler og især en Seng. Der er nok af slikt hos Auctions-Konerne, som tilbødes, og lidt nok, at faae, naar det behøves. Den ene havde en tom Seng til Leie. Den anden Sengklæder. Den

3die



3die Gardinerne, 1 Rdlr. for hvert slags var det ringeste. Han maatte nu selv gaae ud, at see, om det var sandt, hvad de andre havde sagt. Det regnede stærkt og var Dagen før Vindise i Maret 1793, saa enhver Auctions Kone var paa denne Dag dobbelt syffelsadt ved de festsige Forberedelser. Naar han kom ind til dem og spurgte, om han kunde faae en Seng til Leie? svarede de ja, men han maatte være ansvarlig til den. Han forsikrede det, og endnu lugtede han ikke Lunten. Kl. blev 10 om Aftenen — endnu var ingen Seng kommet, og han havde ingen Stoel at sidde paa. Han gaaer nu hen til den anseeligste Auctions-Kone, som boede i lille Kongens Gade, og spørger: Hvorfore han ikke fik Sengen, som var bestilt — Det skal jeg sige dem. Jeg er ei tilfreds med Cautionen, da Pigerne staae le Giedrene af Dynerne, men 100 Rdlr. skal gives til Pant, før de faaer nogen Seng. Tiden var kort, Aftenen mørk og fuld af Regn og ei enhver Student kunde strax skaffe 100 Rdlr.; men her kunde hans Ordentlighed i at betale, der har givet ham Credit hos Skolke af Borgere, — luns



et Ord, og de laane ham hvad han fordrer, om de kan. Konen fik de 100 Rdlr. og han fik Sengen hjem.

Nu skulde den opsættes. Lys tændes — Lysstage og Lysesax borte. Da han var en Elskere af Botaniken og Blomster-Dyrkelsen, saa maatte han tage sin Urtepotte, boere et Hul i Jorden og sætte sit Lys i, og raale at hans smukke Blomst maatte lide Lysets Varme og Uddunstning. I stedet for Lysesax brugte han sin Papiersax. Mod Midnat bleve de færdige. Han slukte sit Lys, fandt Sengen meget god, og ved at sove ind, glemte han Dagens Nøie og Procuratorens Handlinger. Om Morgenen han vaagnede, var det Pindsefesten. Han var vant til at drikke en Kop Theevand, og at barbere sig selv; men den Kone, som var bestilt af hans bortreiste Folk, vare ligesaa troløs, som disse. Hun beholdt Riisfælen, Nøglen og blev borte. Intet Vand var kogt. Vandfadet havde Procuratoren faaet. Han skulde og pynte sig til Festen. Altsaa først søge Barberen og siden Friseuren, da Haandklædet med mere

Hædte S. 3 S.
S var



var borte, og gaae paa Spisequarteer, hvor syg han end var, for at opholde sit usle Liv under sine Lidelser. Hertil udfordredes Penge, foruden de 100 Rdlr., som Auctions.Konen havde faaet.

Alt dette var forekommet, naar Professorerne drage den Omsorg for en skikkelig Student, som de burde, og især for de saa Syge, som findes iblant dem, naar Høiskolens Midler vare retviis anvendte, naar enhvers Stilling, Forsatning og Trang var nøie undersøgt, naar der var en relativ Forhold imellem Consistorium og de bestyrende Collegier. De Studerende ere dog Landets Børn, Embedsmænds og gode Borgeres Sønner af alle Stænder og af alle Classer. De have opofret sig Fædrelandet og deres Formue, Tid og Glid. Skal Religionen, Lægevidenskaben, Lovkyndigheden og flere nyttige Videnskaber gavne Folket, saa skal det skee ved deres Tjeneste. De behøver Opmuntring, Forsorg og Belønning. Staten skylder dem sin Omsorg. Dertil sigte dens Love. — Dermed opfyldes Kongens Villie, Indretninger i Staten og hans Forordninger. Det er hver Embedsmands



mands Pligt fra den høieste indtil den ringeste, nøie at vaage over samme i sin Virkeligheds. Statens Vel og deres egen er dermed nøie forbundet. Ikke Familie-Forbindelse og mangfoldige andre Slags Connerioner; men Glimt og forhvervede Indsigter og Duelighed skulde være disses eneste Grund til Forslag til deres Befordring, endog til de vigtigste Embeder; thi just disse udkræve Mænd af modne Indsigter og prøvet Erfarenhed; og de Studerendes mislige Skæbne var derved forekommet og afværget. Fornuftige og indsigtsfulde Mænd have længe indseet, at en Forbedring er nødvendig i mange Dele, men især i de Studerendes Fag. Kongen har forbedret Landmandens Villkaar. Han har sat Krigsmagten i god Stand, baade til Lands og Vands. Af gode Borgeres ædle Handlinger see vi hvad han har giort for Borgerne. De Studerende kunde og haabe liden Omsorg. Borned:Retten, der gjorde Landmanden under det danske Scepter, liig Jætt, er hævet. Despotismen udøvet af hver enkelt Medborger, undertrykkes mere og mere — Oplysningen fremstraaler — Mørket forjages — Begreberne blive



mere rene, mere klare, mere rensede fra Fordomme. Folket tænker friere, det elsker Frihed og Ret; men dog bliver sin Konge hengiven. Det adlyder Lovene; men det vil, at alle skal følge dem, adlyde dem, fordi de ere Statens, det store Selskabs Baand. Vi have nu læst, hvad Procuratoren tog fra Panthaveren, og hvad Auctions-Konen tog af ham som Laanere. For nu at være sikker, at ingen, som redte Sengen, skulde stjæle Fiedrene af Dynerne, da de som leiede dem bort, som oftest veiede dem først, og opskrev deres Vægt, og dersom der fattedes nogle Pd., eller Dynerne vare forbyttede, saa beholdte de de laante 100 Rd., og Laaneren kom da i nye Forlegenhed, saa var han altid hjemme, naar hans Seng blev redt, og lukkede Dørene vel i efter sig, naar han gik ud. For at kunde give dem desto snarere tilbage igien og blive frie for Leien deraf, ønskede han at Auctionen paa de andre Meubler maatte snart gaae for sig. Det hændte sig en Eftermiddag, da han gik ud at bade sig, som han oftest pleiede at giøre, fordi han havde fundet sig vel derefter. Lægerne havde sagt, at det var sundt, og han troede, at

det



det kunde være nyttig for hans udvortes Tilfælde, at en fremmed Tyv faaer Indfald at giøre Indbrud i hans Værelser og bortrage Resten. Alle de indvendige Værelser vare aabne. Uhrret ophængt i Værelset — Klæderne med mere. Tyven havde flyttet altsammen, — Sengenklæderne med, dersom han kun havde haft Tid. Han blev hindret paa denne Maade. Lige for Døren boede en Mand, som havde Embede i Hof og Stadsretten. Hans Frue seer Tyven at gaae ind. Da hun ei havde seet ham tilforn, og han saae ei vel klædt ud, forundrede hun sig derover, og bliver staaendes i sin Dør. Tyven bliver vreed derover, gaaer hen imod Fruen, sætter Armen i Siden, og spørger: hvad hun vilde? Om han ej havde Forlov til at opvarte sin Herre? Fruen blev bange og gik ind. Denne gik 4 Værelser efter hende, da hun søgte det indre Værelse og endnu brugte Mund.

Da han havde taget Modet fra Fruen, tog han Mod til sig selv, og gik tilbage, for at plyndre. Han ansaae det imidlertid ei raadeligt, at vie længe, og derfor skyndte sig, tog en Kiedel og Fyr-



sad paa Skorstenen, og i det Bærelse dæved en Byldt Linned. Da han havde gaaet ind af Kiøskendøren og aabnet den med en afbrudt Nøgel, og denne gik i Baglaas, saa han ikke kunde faae den i en Hast ud, saa lod han den sidde i. I 3 Timer stod Døren aaben. Det var første Etage til Gaden, — der var mange Bærelser høiere i Beiret, altsaa havde mange Folk Vrender at gaae der forbi.

Bærelserne vare opsagte. Høiere Leie skulde svares af dem, fordi de vare nye betrukne. Mange saa paa dem. Ingen vilde svare den paa lagte Leie. En Frue kom og vilde see dem. Bærtens Datter viser hende dem. Dørene stod aabne for dem, da de kom og gik. Da Fruen gik ned til Bærten, sagde hun: Man siger nok, at Folk bestaaes her i Kiøbenhavn, men naar der gives saa megen Anledning, som den Herre, der er ude, lader Dørene staae aabne for alle og enhver, saa er det ingen Under. Bærten gaaer op, seer Nøglen i Døren, faaer den ud, og slaaer Døren i Laas.



Da hans Boesiddende kommer hjem, gaaer han op til ham, overleverer ham Nøglen, og fortæller ham Mødendet. Han skulde nu see sig om, hvad han havde mistet, og var fornøiet ved at see, hvad der var levnet. Vilde han nu have Theevand og Forandring af Linned, saa maatte her gøres nye Forskud. Saadanne lignende Møder sig selv angaaende, kunde han fortælle nogle 100, mangfoldige flere over sine Medstuderende. Hvor forsigtig man end er, saa kan man blive bedraget. Naar unge Studerende miste deres Linned, Klæder og Bøger, kan de ofte fortjene Undskyldning. Jo mere godtroende han er, desto mere er han udsat for Bedragerier.

Nu var det Pantnaverens og Paaanerens Bestræbelse at faae sit Pant tilbage, og kunde give Paaanet tilbage. Han søgte Procuratoren, som havde taget det i Forvaring, som Curator bonorum. Han boede langt nede i Byen, og gik ofte forgæves. Han var vanskeligere at faae i Tale, end en Statsminister eller Præsident i de kongelige Collegier. Det er en Mode i Hovedstaden, at



lade den Opvartende vide, at Herren ei er hjemme. Man maae troe ei allene Tjeneren, som siger det, men og Herren selv, om han raaber det ud af Døren, eller Vinduet. Det er en Mode. Dens Lov maae følges.

Endelig lykkedes det ham, at faae sin Curator bonorum i Tale. Han gav sig den Frihed at spørge, naar Auctionen skulde holdes? Og tilbød sig, at lise Meublerne igien paa Auctionen, og betale deres overskydende Værd. Han pleiede at kunde faae Credit paa adskillige Auctioner, naar han lod sit Navn skrive. Men her blev det ham nægtet, som Panthaver, fordi Obligationen var ulovlig.

Han havde udsat saa mange 1000 Rdl. paa Pante-Obligationer og paa Bexler, skrevet dem selv, kiendte det befalede stemplede Papiers Tægt, alt uden Commissionairs Løn, og de havde alle havt deres Kraft. Ingen havde taget Skade ved hans Ukyndighed eller Uforsigtighed, og her, hvor han



han troede at have handlet lovlig, skulde Handlingen kaldes ulovlig.

Ulovligheden bestod deri, at den var under-  
 skreven af et Fruentimmer, uden Laugværge eller  
 Curator. Loven byder og saa. Han kiendte dens  
 Bogstav; men da den Afdøde skulde forsyne ham  
 med Middagsmaden, om hun havde levet, saa  
 havde han havt det Haab, at kunde give hende sin  
 Obligation og sit Pant tilbage uden nogen Procu-  
 rators eller Lovkyndigs Mellem-Megling. Hun  
 døde nu forinden, ventelig ved den floges Kones  
 Hielp. Magistraten kunde ikke søges uden Be-  
 kostning, at ville beskikke hende en Curator, da  
 der egentlig ikke var noget at være Curator for. I  
 Cancelliet kunde ikke søges Myndigheds Ret, uden  
 at betale 12 Rd. 3 Mk. De vare spildte Penge.  
 Den Afdøde var fattig, og den som laante, var  
 ikke riig. Han skulde dog giøre denne Udgift paa  
 sin Bekostning, og denne Udgift blev spildte Penge  
 for en ringe Boe. Havde han anmodet en af  
 Bitterligheds Mændene, som begge endnu leve,  
 at underskrive som Curator. De havde villigen



underskrevet, og den hele Formalitet var iagttaget. Lovens Bogstav har til Hensigt, at beskytte Myndlingen for Bedragerie, som saa ofte er skeet i Verden mod dens klare Bogstav. Her skulde man vel ikke formode det, da den Afdøde var et fornuftigt, stræbsomt og skikkeligt Fruentimmer, og havde traadt sine Børneskoe. Den offentlige Rets Dommere og alle retsindige Embedsmænd vil altid tage dette og de opgivne Omstændigheder under Betragtning. I det øvrige anseer Pantshaveren, at det vedrørte ei en Procurator, som fremmed for Retten, at bedømme en Obligations Bærd, eller modtage den. Det vedrørte Skifterettens Assessorer, til hvilke den var sendt. Var han antaget af dem til at sælge Stervboets tilhørende, saa var han dog ei videre Curator bonorum, end at være Ansvar til Boeskabet og de indkomne Penge, imod at erholde visse proCento. Han var altsaa sin egen Procurator og Curator bonorum, mere end Stervboets. Det var allerede bevist og indført i Skifterettens Protocol, at den Afdøde havde ingen Livs Arving, ingen beslægtet, og at der var ingen lovlig Creditor, end

an



anmeldte. Var der flere, saa havde de ikke noget skriftlig Beviis og intet Bidne for sig. Den Mand hun døde hos, og med hvilken hun stod i Handels-Compagnie, fik vel paa hendes Dødsfeng hende at tilstaae og skrive ved Bitterligheds Underskrift, at hun var ham noget skyldig. For denne Summa vare der indkommet Meubler i hans Huus, tilhørende Pante-Obligationen. Denne maatte dog være mere gyldig, end hans Beviis. Han havde jo ligesaa lidet Ret til at indlede hende i Gield, som Panthaveren til at laane hende Penge, for at udfrie hende af den Gield, som hun var kommet i. Endog uden Panteret skulde dog det første Laan være gyldigere end den sidste giorte Gield, og om end Procuratoren tog den sidste Partie, og vilde fordre, at Stervboets Eiendom skulde deles pro quota, saa skal vi nærmere afgjøre denne Sag i juridiske Afhandlinger, der i dette Skrift eller i vore Maanedsskrifter kan blive indførte.

Den Afdøde anmodede ofte Panthaveren at vilde imodtage hendes Meubler ved et Testamente. Han afflog det altid, fordi han haabede, at han,

naar



naar Leie-Contracten var udløbet, kunde overgive hende dem igien. Han indsaae, at hun var fattig, og viiste hende at hun selv kunde behøve dem, desuden skulde Testamentet bekræftes, saa skulde 50 Rdr. herfore betales, og hvo havde Raad til denne spildte Udgift? Pant haveren eller Paa-neren.

For at kunde kjøbe disse Meubler igien, som han havde behov, gav han en Borger, navnlig Jbsen, som boede her i Gaden paa gammel Mynt No. 155, i Commission at kjøbe dem til ham, og lade sig dem tilslaae ved Hammerslaget. Borgeren var suffisant, eiede sit eget Huus, og var Procuratoren bekiendt, da han havde haft meget med ham at bestille i Myndlings Sager for betydelige Summer; men han nægtede ham og Credit ved Hammerslaget, naar han ei betalte contant. Han har ventelig haft til Hensigt, at skaffe Pant haveren strax sine Penge igien, og dog har han endnu ingen faaet, skjønt det er over 18 Maanedre siden. Da han stod Hazard med den dyre Seng for de 100 Rdr., trængte meget til nogle



Meubler, og havde ventet i 7 Uger efter disse, gik han hen til Hr. H a c h s e n og gav ham Commission at købe dem. Han købte, og gav Credit.

Disse Meubler vare pene og nette, men saa tynde, svage og falske, som alt Kiøbenhavnsk Arbeide er, især det, som er gjort paa Kiøb. Han fik 6 Stole med løse Sæder og smuk Betræf; men af saadanne tørre Pinde, at de ikke kunde bære ham eller nogen. Gardinerne til Sengen og Vinduerne ligesaa knap affkaarne. Bordene vrillende og løse.

Skient man maae tilstaae, at Hovedstaden har de beste Professionister i Riget, saa kan man ikke nægte, at Laugene er Aarsagen til det flette Arbeide. Der er skrevet nok om den Sag, og stridet for og imod den. Hr. Geheimeraad S t a m p e, Hr. Prof. G a m b o r g, og mange andre tildeels Lærde, tildeels Skribentere have vist Laugenes Skadelighed og Unytte for Staten. Laugenes Forsvarere, som vinde Fordeel ved Arbeidernes Indskrænkning, paaftaae det modsatte. Man kan



kan give begge de stridende Parter nogen Ret; Laugene gjøre megen Nytte i Hensigt til deres Sygges Forsorg i den Understøttelse de give deres Fattige, i de Penge de give deres Reisende, og i Hensigt til det Arbeide som deres Svenne kan faae, naar de anmeldte sig paa deres Herberge. Med deres simple Forstand og jævne Begreber overgaae de langt de Lærde, som med deres Ed. Guld lader Studentere crepere af Elendighed og dør af Sult; men i Hensigt til Professionernes Drift og Arbeidets Styrke, Varighed og Smukhed, da opnaaes det ikke ved Laug. De som ere i samme, vide, at hvo der vil kiobe noget, maae gaae til dem. De kan da bestemme Prisen, og gjøre Arbeidet, som de selv vil. Ingen kan gaae dem i Forkiøbet. Ingen maae arbeide, uden de som have nedsat sig som Mestere. Til at gjøre Mesterstykke, udfordres Penge og ikke Kunst.

Naar Borgernes Formænd og deres Secretair faaer deres Penge — naar Oldermændene faaer sine Penge, saa kan Candidaten sidde paa hans Stue so længe han vil — Jo længere jo bedre, siden



siden han betaler den, saa kan han gjerne gjøre Arbeidet selv, eller i Byen ved andre. Naar Lauget faaer sit Honorarium eller Tractement, saa mangler intet af det Væsentlige til Mesterstjælts Antagelse. Det gaaer Professionisten som den Lærde og den Adelige. Det er ei alt Guld som glimrer. Den Lærde kan have sin Universitæts Grad skreven paa et Programma, uden at forstaae den Videnskab, som han profiterer. Han kan holde Taler, udgive Disputatser og lærde Undersøgelser uden at være Lærd. Adelsmanden kan have sit Diploma liggendes i sit Chatol, og glimre af sit Prædicat i alle Assemblies og i alle diplomatiske Selskaber, uden at have fortient det ved Tap- perhed i Krigen, eller ved udmærkede Borgerdyder i Fredens guldne Dage til Statens Flor, af hvilken han er en Medlem. Verdens Historie og den daglige Erfarenhed fremstiller mangfoldige Bes- viser.

Saaledes har dette Skrifts Redacteur en Ven, som ingen Tieneste har i Staten, ingen Belønning har opnaaet for sin Flid. Han skrev for en Mand, som aldrig har lært Latin, en Dispu-



tak for Doctorgraden i Lægekunsten. Ved et af  
 Europas meest berømte Universiteter blev han le-  
 gitime promoveret. I alles Munde er han Hr.  
 Doctor og er en svag Læge. Han kan forskaffe  
 enhver Stymper i de Lærdes Republique Doctor-  
 graden, hvad enten de vil have den i Religionen,  
 eller i Rets Læren, eller i Lægekunsten eller i den  
 verdslige Wiisdom. Han kiender endeel af de  
 Grundsætninger i Videnskaberne, som ere hensesatte  
 paa Hylterne i vore Bibliotheker. Han veed,  
 at indfløde dem i sit Foredrag, og da han skriver  
 en jiirlig Latin, saa kan han i deres Levnets Løb  
 gjøre deres Navne glimrende under de Lærdes  
 Horizont, naar de kun giver ham et billigt Ho-  
 norarium, og have saa mange Penge, som udfor-  
 dres ved Høiskolerne til disse slags Læres Gra-  
 ders Promotioner. Pecunia er Regina Rerum.  
 Saaledes i Adelsstanden og i den friherlige Stand,  
 saaledes i de Lærdes, saaledes i Professionisternes  
 og Kunsternes Fag. Ikke desto mindre bør man  
 ikke nægte, at der jo gives fortiente Adelsmænd,  
 fortiente Lærde, fortiente Professionister, som  
 ved egen Flid og forhvervet Duellighed gjør sig  
 berettiget til den Agtelse, som bekiendte og ubes-  
 kiendte



kiendte tilstaae dem. Der ere dersfore mange Borgere, der selv have forarbejdet deres Mesterstykke, og fortiene den Borger-Ret, som de ere i Besiddelse af; men uden nøie her, at undersøge den Fordeel eller Skade, som et Laugs Forbund eller dets Ophævelse medfører, hvilket i mange Skrifter kan læses, er det unægtelig vist, at Laugenes Ophævelse i de sydlige Lande af det oplyste Europa, og især i Engeland og i Frankerige, er Aarsagen, at de raare Materialier forarbejdes bedre, og at Kunstnerne drives til en større Fuldkommenhed, der baade belønnes og afsættes bedre, som Laugenes Baand i Tydskland og i Norden og deres Forret forhindrer.

Nu var Pantbaveren kommet saavidt, at han havde faaet sit Værelse meubleret, og en Seng at ligge i, og maatte betale dem 3 Gange, næsten med 300 Rdlr. For nu at kunde blive frie for 100 Rd. Skyld, søgte han, at give den leiede Seng tilbage, for at faae de 100 Rd. tilbage, at han kunde betale disse igien, hvor han havde laant dem. Han var derved saa meget desto mere befriet

Uædle §. 4 §.                      I                      for



for Ansvar. I Hensigt til Tyven, for hvilken denne Seng stod saa megen Hazard, skrev han Politimesteren til, og sendte ham Tyve-Nøglen. Den blev lagt næsten iblant 50 Tyve-Nøgler med sit Mærke og alle de, som boede i Huset bleve indkaldte til Politieforhør. Den ommeldte Frue havde aldrig mødt for nogen Politieret (Anmelderen ei heller, før denne Gang.) Hun vilde nødig lade sig overtale til denne Visite. Forhøret blev udsat ved hendes manglende Nærværelse. Hr. Generalauditeur Borneman, i hvis Protocol Sagen blev indført, var ikke for, at nogen skulde spørge med ham. Han var ikke fornøiet med Fruens Undskyldning. Det blev sagt til hendes Mand, at hun skulde komme. Hun mødte — Bærten med sin Datter — De, som boede oven og nede i Huset bleve indkaldte. Forhøret blev holdt og sluttet — Indbruddet blev bevist; men Tyven ei opdaget og Tøiet ei viist tilbage. Anklageren var saa nidkær at faae denne Sag afgjort, at han endog opholdt sig paa Politiekammeret om Estermiddagen den 15de Julii, da han paa sin Fødselsdag var indbudet til en meget stor Fete og Tractement paa Bel-

levue



levue ved Dyrehaugen paa Aarets skønneste Tid; men han foredrog Pligt for sin Fornøielse — at komme ud af sin Gield, og svare hver sit, har altid været hans Bestræbelse.

Det angreer ham derfor desto mere, om han skulde blive Staten disse 50 Rd. skyldig, som Procuratoren tog fra ham. I Julen 1794 skikkede Skifteretten Bud til Panthaveren i Friderichs Hospital, og forbrede, at han skulde møde til en bestemt Tid, for at tale paa sin Ret; men han undskyldte sig at møde, og udbad sig, at den vilde handle efter Ret og Retsfærdighed. Hans Uudskyldning, hvorfor han ei mødte, var denne, at han ei maatte komme uden for Sygestuen, og ei kunde komme uden for Sengen. Foruden hans Kræft-Sygdom havde Opvarningskonen paalagt ham en nye Sygdom, ved at nægte ham de Frierheder og Bequemmeligheder, som Sygestuen tilbyder. I den stærke Frost og Kulde havde han faaet Rosen i sit Ansigt. Det inflammerede og han blev blind. Ved at sulte i 10 Dage, og ikke smage Brød — ved at bruge kiøllende og fordelende



Midler og lade sig sætte Tgler under Vinene, kom han igien til at see, og fik dette Onde fordrevet. Imidlertid havde han lovlig Undskyldning, at han ikke mødte i Skifteretten. Procuratoren mødte desto vissere.

Naar Skiftet er sluttet, er ham ubekiendt. Hvor Pengene ere blevene af, er ham ligesaa fremmed. De, som han har indsendt, har intet Svar faaet tilbage igien. Skifteretten har selv ei heller givet ham nogen Efterretning eller sendt ham noget Bud. Om Procuratoren endnu er Curator bonorum, vides ikke.

Læserne kunde maaſkee spørge: Hvad hedder denne Procurator? Du er saa frie og oprigtig, hvi nævner du ei hans Navn? Derved gjør du endnu Sagen ei saa tydelig, som den kunde være? Pant-haveren har havt adskillige Grunde, hvorfor det ikke er skeet. Han har ſkrevet en Afhandling om Ret og Retfærdighed, hvori Rettergangen vises, Procuratorernes Handlemaade og især dennes, beviist af adskillige Sager, og oplyst af denne. Deri  
er



er hans Navn nævnet, hans Person skildret, hans Handlinger lagt for Dagen. Dette Skrift skal udkomme, saasnart han har Formue dertil, at giøre Forlag; thi Subskription gaaer af Moden, og fielden vil betrygge Forfatterne. Han har nok en Grund. Saalænge han ikke nævner Procuratoren, er han ventelig rolig — Læser han derimod sit Navn, saa maae man ikke søge Forligelse: Com- missionen i Skiftesager, men skal søge Hof- og Stadsretten. Denne vilde han ventelig giøre kostbar. Han er riig, har en stor Gaard og megen Formue, og Pantnaverens har ei noget tilovers til Procurator-Complimenter ved en offentlig Ret og til deres venlige Indbydelse.

Læserne have nu læst, hvor megen Umage Pantnaverens har giort sig for at handle ret og for at svare enhver sit. — Hvor mange Hindringer der ere lagde ham i Veien, til at naae dette Maal. Saaledes gaaer det 100, som ham. — De vide, at han har studeret, og skjønt Retslæren var ikke hans valgte Studium, saa var han dog ei ukyndig i Loven og dens Mening, og kiendte dens Udøvelse



efter dens Bogstav. Andre kan have større Ind-  
 sigter og klarere Kundskaber til at forsvare dem  
 selv, eller deres Eiendom; men mange af de Fat-  
 tigere have mindre Kundskaber til at tale for sig,  
 skrive for sig, søge Forsvar for sig. Jo mere en  
 Medborger er nedsænket i Armoden, jo mere er  
 han et Formaals for Undertrykkelsen; jo mindre  
 Kundskab han har om sin Pligt og sin Ret, jo  
 mere Fornærmelse maae han lide. Den, som har  
 lidet mere, veed, at dette er faldet i hans Lod.  
 Den Rigere veed, at han har ham under sin Magt.  
 Lovene skulde forsvare ham; men hans Penge  
 formaae mere. Først søger han at hindre den Fattige  
 at tage sin Tilflugt til Lovene. Han skal stevne  
 ham, og bekoste disse Udgifter 3 Gange, før han  
 lader nogen møde. Han skal iagttage alle For-  
 maliteter og stemplet Papiirs Brug, om hans  
 Ret skal være giældende. Han skal oplyse sin ret,  
 færdige Sag med Vidner. Boldsmanden søger  
 gierne, at udføre sin Villie uden Vidne. Vidner  
 kan den Rigere undertiden frakøbe. Skal den Fat-  
 tigere antage en Procurator, til at møde i Retten  
 for sig. Han skal lønnes. Det kunde og være



mueligt, at han kunde blive bestukket. Han kunde negligere Sagen, og den maatte tabes. Gode Love — retfærdige Dommere kunde da ikke beskytte de forurettede Fattige, ikke give dem den Fyldestgjørelse, som de burde have. Panthaveren har ofte kiendt lignende Exempler og ofte sukket i sit Hierte ved offentlig erfaret Undertrykkelse. Forsigelses-Commissionen skal nu forekomme dette politiske Onde.

Panthaveren gjør det meget ondt, at han, som troede, ikke at skylde en Skilling bort, end sige en Daler, skal nu blive Staten og dens Oplysnings Selskab giældbunden for 50 Rd. Hvad vil nu Præsidenterne i de kongelige Collegier sige, som have betroet ham disse Penge? De havde allene Tillid til ham. Han kunde maaskee fortjene det; — men hans Tillid til Procuratoren synes nu ganske at spille hans Credit. Han seer sig nu skyldig til at miste sin Frihed og hensættes i Stokhuset (siden vi have mistet vort yndede Slutterie) som en giældbunden Mand, indtil han betaler.



Det faste og stærke Slutterie var Gieldnerens Opholdssted, dette for den Fattige saa yndede Opholdssted. De Rige ynde dette ikke, fordi de her tabe deres Frihed. Modtvillige Gieldnere kies des ligeledes her ved det eensformige Selskab; men da nogle holde i ja flere Ed. Guld tilbage af deres betroede, som de vide at transportere til deres Familier og Venner i Pante-Obligationer under andres Navne, saa overvinde Fordelene Kiedsommeligheden.

De Fattige, som Gieldnere for Livets Nødvendigheder eller Klæder eller Materialier for deres Arbeide, havde her allerbest. De havde fri Logis, Iys og Varme, i Rd. ugentlig, og som oftest frie Tractement. De levede hver Dag herligen og i Glæde. Naar Creditor pakkede sin Skyldnere an, og gav ham ei Tid at tage meget med sig, havde Slutterkonen megen Omsorg for sin nye Giæst. Hun havde Seng og Sengelæder at leie ham. Hun besørgede ham Thee og Kaffe bragt op paa hans Kammer, til hvilken Tid han befalede. Ligeledes Mad til Middag og til Aften — alt vel tillavet

og



og for en meget billig Priis. Vilde de lade Thees vandet og Kaffeen koge paa deres egen Skorsteen, saa kunde de, og tage hvem de vilde, fra Byen til dem. Elskede de Selskabeligheden, og vilde drikke Kaffe i hendes Stue og ryge Tobak, saa vare de velkomne, og betalte 4  $\text{ß}$ . Borgerne i Staden, især de, som handlede med Pevnetsmidler, forsynede dem hele Aaret overflødig, ei allene til Høitiderne, men endog ugentlig. Bageren gave ei allene Julekager, men fint Brød hele Aaret igennem. Saaledes lode Slagterne stege Stege til dem. Viinhandlerne skillede Vine og Rom til dem. Sukker og Citroner kom ligesaa ubetalt. De manglede intet, men havde alt i Overflødighed. De spiste og drak, samlet i et Bærelse, saa meget de lystede, og hvo der vilde bære en Tallerken op, og en Glaske med hvad der hørte til en god Frokost, det stod enhver frit for. De oprettede en Klub mellem sig selv. Præsidenten iagttog nøie Lovene. De dreve en daglig Commerce og holdte deres Assembler. Wist, a l'hombres og Polspas vare deres Aften-Tids Fordriv. Naar de fik nogen nye Medlem af nogen god borgerlig Stand,



saar gav det frist Indkomst. Indskuddet gik gierne i Punsbollen. Saaledes levede de Fattige. De som vare rigere og havde Kone og Familie i Byen med Huus og Gaard, som endnu ei var solgt, og ikke vilde leve i det daglige Sværmerie, fik deres Mad bragt til dem, og saaledes levede, indtil de kunde opnaae deres borgerlige Frihed. De levede altsaa bedre i Kiøbenhavns Slutterie, end i Londons Nengatte.

Slutteriet brændte i denne Ildbrand, og dermed ophørte og de fastsattes daglige Fornøielser. De ere bragte hen i Stokhuset, ei allene Misdadere af Borgerstanden; men endog alle fastsatte Skyldnere. Disse ere meget misfornøiede hermed. De protestere høitidelig herimod, og hvor meget de end protesterer herimod, saar har det dog ingen Kraft.

Borgerne sende dem ei heller saar overflødigen deres Provisioner, som tilforn. Om Husets Indretning, Fraastand, eller den dyrere Tid og vanskelige Bevemaade er Skyld deri, er uvist at bestemme.



me. Klubben har og tabt sin skienne Indretning, og Stokhusets Indretning giver ikke Veilighed til saadanne smukke Assembler, som Slutteriet.

Slutteriet kunde ikke falde i Panthaverens Lod. Det hører til hans Skiæbne, at han skal befordres til Stokhuset for sin Gield til Staten, som Procuratoren har gjort ham skyldig i. Præsidenterne i de kongelige Collegier behøve nu ei, fordi hans Meninger stemme ei overeens med deres — at sagsøge ham. — Oplyste Mænd, der have l'esprit philosophique, ere meget mere billigtænkende; særskilte Meninger, endog i deres eget Fag, kan hverken skade dem, eller fornærme dem. — Disse gode Mænd vilde snarere forskaffe ham Beneficium paupertatis, for at søge sin Ret, og befrie ham for sin Gield til Staten.

Maaskee han og kunde give dem en Slags Forsikring for sig. Han agtede at give til det kongelige Land-Oplysnings Selskabs Beste 50 Rld. i Sølvmedailler, som vare ham tilkiendte af det kongelige Landhuusholdnings Selskab. Disse  
til



tilbød han Directionen skriftlig, om de vilde modtage, og udsætte som Præmier for dem, som udgav de beste Skrifter til Landmandens Oplysning efter den theoretiske Opgave, som Directionen fremsatte.

Da den ingen Sætning har fremsat endnu, og disse Medailler ere endnu i hans Forvaring, saa vil han tilbyde de Herrer Præsidentere disse Mynster til Underpant for de fallerende 50 Rd. paa Grund af Lov og Ret.

Da disse Medailler ventelig ei indeholde deres fulde Værdie af 50 Rd., i hvor fiint Sølvet end kiendes paa Prøve-Stemme, saa giver han til Underpant de Capitaler, som han har udlåant, isald han faaer dem tilbage. Læserne veed, at han har været lykkelig og brugt al muelig Forsigtighed med andres Penge, som han har indsat; men med sine egne Penge har han tilsidesat denne Forsigtighed. Skal man giøre vel, ophielppe den Fattige, laane sin Ven, affhielppe den Trængendes Trang, opmuntre den vindskibelige, understøtte den



arbejdende Borger, saa raadsfører man sig ikke med Povenes Bogstav, haver ikke det stemplede Papiir hos sig, op søger ikke Bitterligheds Mændene, spørger ikke efter Cautionisterne; bedømmer ikke deres Gyldighed — Det kommer kun an paa, at skynde sig, at hielpe snart, at give og laane uden Beviis, uden Caution.

Mange Penge har han ikke haft. De han har haft tilovers, har han tient andre med uden Lovskyndighedens Anviisning. Han opfordrer endnu ikke de Fattiges Bidnesbyrd, som endnu modtage daglige Prøver herpaa.

Han kunde give Anviisning paa en Nordmand, et ungt og haabesuldt Menneske, navnlig Peter Cornelius Røe Hof. Denne laae her i Kjøbenhavn, var i yderste Forsatning, og havde blevet et Offer for Fortvivlelsen. Han havde 1200 Rd. i Arv, og fik hverken af Capital eller Renter af sin beskikkede Curator Hr. Asmus Møller, Kjøbmand i Trondhjem. I 2 Aar opholdt han ham her, kjøbte Klæder til ham, betalte hans Kost og Logis, satte



satte ham i Næringsvei, og betalte 204 Rdl. for ham. Han var 24 Aar gammel, valgte ham til sin Curator, og lovede ham med Haand og Mund, at betale sin Forstrækning.

Han havde et godt Hierte, var af god Familie, og havde en Søster, som var gift med en Oberst, navnlig Bul, som havde et Regiment i Norges. Han tillod ham at reise hjem til Trondhjem. 2 Aar har han været borte. Ingen Penge eller Verel har han sendt, og ventelig faaer Baaderen disse Penge aldrig.

En Borger i Provindserne er endnu krediteret flere Penge af ham, og i 10 Aar har han endnu ingen Penge sendt. Borgere her i Staden, Studenter, Officerer og Præster med flere Embedsmænd har han villig laant, naar de have anmodet ham derom. Han har altid havt den Tanke: naar nogen har den Tillid til os, at ville laane nogle af vore Penge, saa blotter han sine Mangler. Jo mindre han vil laane efter sin Situation, jo større maae hans Mangel være; følgelig maae man aldrig  
sige



siage ham nei, naar man kan. Den er ikke min  
 Ven, som ikke vil hielpe mig, naar jeg opgiver  
 ham min Forsatning. Den er ingen Menneſſe-ven,  
 som ikke vil hielpe uden sine Naarsørende, og den,  
 som han ſkylder nogen Forbindelighed, som ikke  
 hielper eller laaner uden til ſin egen Sikkerhed og  
 Fordeel. Man maae opofre noget ſelv, vove noget  
 for at frelſe andre, hvor ubetydelig er dog ikke dens  
 ne Mammon, naar vi have den tilovers, hvor kort  
 en Tid kunde vi dog kunſt giøre os Fordele af dens  
 Eiendomme? Mange have og været ſaa redelige,  
 at betale Laanet tilbage; men ikke ville hans Læ-  
 ſere tvivle om, at endeel iblant dem ere Bedragere,  
 uordentlige i deres Deconomie og uefterrettelige i  
 deres Handlinger, i hvor megen Indkomſt Staten  
 ofrer dem. Præſterne iſær, ſom have ſøgt Laan,  
 ei allene ſom Candidater, men endog ſom Præſter  
 i gode Levebrød, har han fundet at have holdt deres  
 Ord mindſt. Ingen Præſt fatte den Tanke, at  
 han ſkriver af nogen Had til denne agtede Stand.  
 Han er ſelv en Præſte-Søn og en Candidat. Den  
 ſørſte Deel af hans Familie og Svogre have været  
 eller ere Præſter. Han kiender den Agtelſe, ſom  
 han



han skylder en Religionslærer; men han fordrer og, at han i det mindste skal være ligesaa god i sit Hjerte, som en Borger, eller et andet Menneske, i hvilken Stand man vil betragte ham. Kan han ikke opnaae større Fuldkommenhed, saa bør han ikke besidde mere Ufuldkommenhed i Sædeligheden, Levemaaden og Huusholdningen, end enhver anden skikkelig Mand og god Borger. Uden at nævne flere, finder han sig især misfornøiet med 2de Præster, der hver især ere Sognepræster i Kiøbstæder i en Provinds, og haver omtrent 1000 Rd. i Indkomst, fordi han laante disse saa lidet — De have saa meget, og glemme dog al Pligt og Ret. De vare begge Præster, havde begge større aarlig Indkomst, end Laaneren, som var Student. Den ene Sognepræst veed, hvorledes hans urigtige Handling blev skidt, ved det der blev betalt 14 Rd. for ham. Den anden laante han 6 Rd. til 2 Edr. Rug. Han havde ingen Credit i Egnen, manglede Brød i Huset, havde kun en Kone at ernære, ingen Børn, ingen Familie paa sin eller Kones Side. Det er 9 Aar siden, da giældte 1 Ed. Rug 3 Rd. i Provindsen. Laaneren kan spise her



herfor 5  $\text{S}$ . Brød om Dagen, 1 om Morgenens  
 2 om Middagen og 2 om Aftenen, 4  $\text{S}$ . bleve nu  
 det mindste. Altsaa koster Brødet ham her aar-  
 lig 18 Rd., saalænge Bagerne bager Brødet saa  
 smaat, og paa Landet re jner man 2 Tdr. Rug til  
 1 Menneſke om Aaret. Det kostede den Gang 6  
 Rdlr. at brødsæde Præsten for Studenten. Nu  
 koster det derimod Studenten, at brødsæde sig selv,  
 18 Rd. Præsten sender ham intet Laan — sender  
 end ikke Laanet tilbage, om han end blev manet  
 hver Postdag. Gid Exemplerne vare ei flere end  
 2de! hvorledes kan disse Religions Lærere lære  
 og indſkærpe Tilhørerne Menneſkehedens første  
 Grundſætninger: Værer imod andre, som  
 I ſelv vilde hændes og have? Hvorledes  
 kan ſaadanne Religions Lærere ſige til ſine Tilhø-  
 rere: — Værer mine Eſterfølgere, lig  
 ge ſom jeg er Chriſti? Sandhed i Ord, Oprig-  
 tighed i Løfter, Redelighed i Handlinger bør være  
 hver god Borgers Egenſkab. En Præſt bør beſidde  
 diſſe ſamme borgerlige Dyder. Mangler han diſſe  
 — handler han modsat — tabes ofte Frugten af  
 hans Arbeide — fordi forſnyede Menneſker give



mere Agt paa hans Handling, end paa hans Fordrag.

For endnu at vejlede disse gamle Skyldnere med flere, til at betale denne liden Gield, saa skal dette Heste blive dem frit tilsendt. Efterkomme de endda ikke deres Pligt, saa skal deres Navne, Opholdssteder og Skyld indføres i de følgende Hester af uædle Handlinger. Tillige skal indgives en Ansøgning i Cancelliet, at Biskopperne maatte anmodes, at erindre dem om deres Pligt, og da de ere endnu unge Mænd, som endnu agte at stige paa Verdens, Lykkens og Fordelernes Trappetrin, saa haaber Raaneren, at faae de 25 Rdlr. ind fra disse Geistlige, som han skylder det danske Cancellie til Land-Oplysnings-Selskabet, da Procuratoren fratog ham dem.

Skulde imidlertid disse Penge, modtagne af Procuratoren, ligge i Forvaring i Skifteretten, skal det være ham saa meget desto kjærere. Han behøver da ikke, at handle saa strengelig med sine Debitorer. Saa ofte han har sendt sit Bud til

Skifs



Skifteretten, har han ingen Kundskab faaet herom, og han skammer sig selv ved at høre, at disse Penge har gjort Kongereiser, og han derved er bleven skyldig.

Imidlertid vilde vi for det første ei spørge længere efter disse 50 Rdlr. Men undersøge, hvorledes det gik med de øvrige 400 Rdlr. Subscription, og hvor sikker de staae udsatte? Efterat alle de kongelige Personer havde subskriberet, og Secretairen havde ladet Planen spadserere omkring i Consistorio og i Ministerio, saa gik han hen med den til Hr. Stadshauptmand Mylius, som Borgernes Formand, da han vidste, at de rigeste iblant Borgerne vælges til Ober- og Underofficerer, og tvivlede ei om, at jo adskillige iblant dem vilde give Bidrag til de fattigere og ringe Borgernes Oplysning, naar deres Stadthauptmand foregik dem med sit Exempel, og han ved Adjutan- ten Hr. Lieutenant Scherning lod den præsenteres iblant dem. Man havde saa megen mindre Grund at tvivle herom, da adskillige Borgere skrev Secretairen til, efter hans offentlige gjorde



Indbydelse, at de vilde give et aarlig Bidrag hertil af 5 Rd. Man vidste, hvor beredvillig Hr. Stadthauptmanden er til at biedrage til sine Medborgeres Vel, og hvor meget han har vundet deres Høiagtelse, Vennskab og Tillid. Imidlertid blev Secretairen syg, flyttede fra sit Logis, kunde ei løbe saa idelig til enhver, som disse Slags Forretninger udkrævede. Han sendte siden et Bud til ham, og bad om Subskriptionerne tilbage; men han kunde aldrig mindes, at have faaet nogen. Tidens Længde, hans adspredende Forretninger, og Ildbranden, som fortærede hans Huus og Meubler, kunde vel blive en Anledning til denne Glemsomhed. Hr. Stadthauptmanden tør ikke ved Eed benægte det. Secretairen vil med Eed bekræfte det, at han selv har leveret 2 Exemplarer, indfattet med Guldpapir, hvor Subskriptionen var, og at han gik ind i sit Værelse og lagde dem i sin Bordskuffe. Villigen kan man ikke lægge denne gode Mand dette til Last, da det er en uskyldig Feiltagelse; men allene beklage sig, at de ere blevne borte. De kan vel kaldes tilbage igien. Secretairerne eller Cassererne maae hos

de



de kongelige Personer have indskrevet Summen i deres Protocoller, hvor de findes.

Saaledes gik det og med Subskribenterne i Klubberne. De hængte længe, for at vente efter flere. De skulde flytte, male, gibse. Betienterne og Marqueurerne vare skidesløse. Plakkerne bleve borte, og Navnene paa Subskribenterne med disse.

Hvorledes gik det nu med Bogsamlingen, som Hans Kongelige Højhed Kronprindsen havde foræret Land-Oplysnings-Selskabet. De vare samlede i mange Aar i et stort Bærelse paa Christiansborg. Kongerne og deres Paarørende gjorde sig det til en Pligt, at subskribere paa alle de Skrifter, som skulde udkomme, naar de bleve dem presenterede, for at understøtte Videnskabs-Dyrkeren og bidrage til Litteraturens Flor i Fædrelandet. Ved denne Velvillighed til at gavne, som nu meget aftager, var en stor Mængde Skrifter indsamlede — 10 ja 24 Exemplarer af Nogle — 2 a 3 af andre, ligesom de vare bortgivne,



eller blevne tilbage. Efter Boglade, Priserne, da de udkomme, vare de over 2000 Rdlrs Værdie. Efter vore nu værende Auctions Priser kuns nogle faae hundrede Rd. Det er allerede tilforn sagt, at der vare Skrifter imellem, som vare meget nyttige for den uoplyste Landmand, og andre, der kunde biedrage til Videnskabernes Udbredelse iblant deres Dyrkere. Det kom kuns an paa, at modtage dem, skille dem fra hinanden, vælge de beste, og sælge de flettere, for hvis Penge andre nyttigere Skrifter kunde kjøbes, eller gives i Forlag.

Secretairen skrev derfor en Fuldmagt for sin Direction, at underskrive, efter hvilken han skulde modtage disse Bøger og gjøre det ommeldte Valg. Det blev ei resolveret endnu. De skulde hvile indtil videre. Imidlertid afbrændte Slotstet. Disse Skrifter og mange kostbare Biblioteker bleve et Offer for Luen. Secretairen laae i sin Seng, og havde lagt en heel Maaned af en smertelig Tandgicht, og brugt Igler, spanske Fluer og mange andre Ting, som intet hjalp. Havde han



han fundet kommet uden for, havde han ei været den sidste, der havde kommet Christiansborg til Hielp, og søgt især, at rædde det, som ham var anbetroet. Slottets Luer vare saa stærke af dets mange brændbare Materier, at han hele Natten funde i Skyggen for Ilden ligge i sin Seng i store Kongensgade, og læse i en Bog allene ved den Lysning, som Gaden lige over for modtog af de opstigende Luer. Bagerne forsvandt med Slottet og bleve til Aske. Subskriptionerne i Staden havde samme Skæbne, og de 50 Rd., som Secretairen fik, gik samme Wei. Land-Oplysnings Selskabet synes altsaa at have sprunget i Luften, og ei mere at være til.

Imidlertid kan vi nok endnu kalde det til, bage igien, og oprette den Skade det har lidt; skönt vi nu spørge først efter Lømmen, Steen og Kalk, for at faae vore afbrændte Boliger opbygge. Secretairen vil forestille Directionen, om den ikke vil anmode Hr. Professor M o l d e n h a u e r, som Bibliothecarius over Kongens Bibliothek, at han vil foreslaae hans Majestæt, om han i Følge denne



Brandskade vil overlade dette Selvfab Doubletterne af de 3 Exemplarer, som Bogtrykkerne skal udgive af alt det, som trykkes hos dem, til Bibliotheket. Kongen gjør det gierne, og en af de kongelige Secretairer har sagt, at han gjør det med Fornøielse, naar han faaer Ordre dertil. Denne Lov, at afgive 3 Exemplarer til Bibliotheket, har givet Anledning til megen Strid imellem Forlæggerne og Bogtrykkerne. Bogtrykkerne give dem paa Forlæggernes Bekostning. Forlæggerne paastaae, at det bør skee paa deres egen Bekostning, at de kan have et rotundum o i deres Exemplarer, naar de affendes, gives til Bogbinderen &c., som nu ofte forvilder. Hvo af dem har nu Ret? Den samme Lov har og givet Anledning til en Finants Operation, da vor afdøde Conferentsraad Erichsen, som Bibliothekarins, foreslog, at de skulde sælges til Kongens Fordeel. Den Tid de bleve solgte, vare mange Aars Forraad indsamlede. For hvert Aar er Fordelen ubetydelig, og denne liden Fordeel skænker Kongen gierne sine Stater, naar de kan vinde Nytte af dem ved de Lærdes Tjeneste.



Saaledes kan og Subskriptionen vindes tilbage, naar Selskabets Directeurer vil tage sig det an. De kongelige Personer, de Lærde og enhver god Borger vil være Patriot, og give sit Biedrag, naar han kiender, at man arbejder for at gavne Staten og være det Almindelige nyttig.

At dette Selskab blev kaldet det kongelige danske og norske Land-Oplysnings Selskab, havde til Grund, at det sigtede Oplysning for hele Staten. Holsteen indbefattedes med Jylland under Danmark, Grønland og Island med Færøerne under Norge. Det blev kaldt kongeligt, fordi de kongelige Personer ere Med-Interessenter. Bekræftelse paa dette Navn kan lettelig erholdes, ligesaa vel, som alle andre Selskaber, der alle kaldes Kongelige, endog det ødelæggende og for Staten saa skadelige Tallotterie.

Da Subskribenterne i Provindserne bleve indbudne med Stiftamtmandene og Biskopperne, vare de i Danmark ganske lunkne, og i Norge ganske kolde, til at indtræde i dette Selskab. Stifts-



anitmændene i Norge skrev Secretairen til, at Almueen og flere, ansaae det for en Skat, som Danmark vilde lægge paa Norge. Troligen cirkulerede hver Plan fra et Fogderie til et andet, hvor det blev oplæst og Tingslyst. Biskopperne tilmeldte ham ligeledes den Uvillie, Præsterne havde til at subscribere. De troede, at de villigen vilde give deres Biedrag til Læse-Biblioteker, naar de lærte at kiende det Maanedsskrift, som skulde udkomme. Endskjønt disse vigtige Embedsmænd indlade dem sjelden i Correspondancen, uden med de Collegier, som deres Embeds Pligt opfordrer dem til, saa kunde man dog giøre en lille Bog heraf, der kunde indeholde en Samling af disse Breve, og veilede til flere Betragtninger, deels over Fædrenelandets særskilte Egne, og om deres større eller mindre Oplysning, deels over Folkelærerne, der skal biedrage til Oplysnings Fremgang. Man kunde deraf lære at kiende hele Stifter, hvor ikke en eneste Præst, ikke en eneste Religions Lærer, som tiener i samme, har tilbudet sig, at vilde modtage de Oplysnings Midler, som Hovedstaden agtede at udsende.

Der



Der vare dog endeel Lærde, Professore og Doctores i adskillige Videnskabers Fag, der skrev Secretairen til, og endeel Præster iblant disse, baade i Norge og i Danmark, at de ønskede, at indlemmes i dette Selskab. Deres Antal var 80.

Men ingen Provinds glædede sig mere over Litteraturens Fremgang, end Island — Island, dette kolde Island fattede det Haab, at en liden Straale fra det lærde Danmark skulde kaste sit svage Lys til deres biergesfulde Dale, som ere indhyllede i Sne, og hvis Beboere henleve i Bannkundighed. De glade og tillidsfulde Breve, som characteriserer gode Hjerter, indstrømmede fra mange Lærde, især fra den geistlige Stand, og fra begge Bisperne. Det kunde være Umagen værd, at samle alle disse Breve, for at give et skönt Skilderie paa Nationens Character. Det eneste, der skulde forbyde Secretairen det, skulde være, fordi ham tillægges mere Ære, mere Roes og mere Tillid, end han kunde fortiene. Dog denne Roes kunde maaskee veie op imod den Last man tilegnede ham fra en anden Provinds, da han af

Paa



Patriotisme liebt paa en Bog-Auction efter den anden endeel Bøger, og af sin egen Pungs Udgifter indsamlede omtrent 200 Bøger, som kunde være passende for Borgere og Landmænd. Disse tilsendte han Kirke-Bærgerne og bad dem, at modtage til en Begyndelse til smaae Bibliotheker; men disse sende dem tilbage, at de ikke vilde befatte dem med dette Regnskab uden en kongelig Befalning, men de skrev endog med Ondskab og Satire tilbage, og sammenlignede dem med den ældre Litteraturs Producter, og nævnede nogle Skrifter, som ikke vare meget nyttige til Almue-Læsning.

Man haver adskillige Land-Bibliotheker, som siden den Tid ere oprettede af læg Folk, som endog ere meget gode, og det er ikke at tvivle om, at de jo vil blive bedre udsøgte af dem, som have videnskabelig Cultur, saaledes har Hr. P. D. Faber, Præst her i Siælland, i Asminderup, oprettet et Land-Bibliothek for Landmanden, som for nærværende Tid bestaaer af følgende Bøger.



Efterretning om Asminderup Sogns Laanes  
Bibliothek, i Særdeleshed for dem, der have bies  
draget til denne Indretning.

Overbeviist om den Nytte, det fører med sig,  
at give Landalmuen saadan Læsning i Hænde,  
hvorefter Overtroe, al Oplysnings Arvesfiende,  
kan udryddes, Bonden og Haandværksmanden  
paa Landet opmuntres til Flid og Bindskibelig-  
hed undervises om, hvorledes de skulde rigtig  
bære sig ad i deres Haandtering, kort, deres mo-  
ralske, physiske og oekonomiske Velstand frem-  
mes; ønskede jeg at indrette et Bibliothek, saales-  
des som jeg i April Maanedes Minerva 1790 ved  
at giøre Udkastet havde tænkt mig det. Da jeg  
selv ikke formaaede at giøre Bekostningen, nyttes  
de jeg mit Dnske for nogle af mine Venner, hvis  
Hierte slog varmt for Landalmuens Oplysning,  
og som vare enige med mig om den bedste Maade  
at fremme den paa. Ved disses Bidrag, samt  
og ved ædelmodig Hielp af flere, jeg ikke har den  
Øre selv at kiende personlig, lykkedes det mig at  
oprette



oprette et Laanebibliothek til Brug for Almuen i  
Asmindrup Sogn.

Indretningens Befordrere: De Hrr. Arntzen, Chr. Brandt, N. Brock, K. Kristensen, A. E. Faber, Guldendal, Hesselund, Risbye, Kragh, E. Laub, W. F. Laub, Nørregaard, S. Poulsen, E. Rasmussen, Schade, J. F. Schultz og Schinholt modtage herved min Taksigelse for deres Bidrag, samt Efterretning om, hvorledes disse Bidrag ere anvendte; thi det blotte Regnskab anseer jeg utilstrækkeligt for disse min Indretnings Belgjørere, der med Føie kunne paastaae at vide, hvorledes Gaven bruges efter deres Niemed, samt om det oprettede Bibliothek virkelig benyttes.

Belærværdige Hr. Provst Rasmussen i Grevinge og Hr. Müller i Høiby have viist mig den Tieneste at eftersee Bibliothekets Protokol, hvori findes dets Regnskab, de forte Regler, hvorefter det bestyres, Fortegnelse over Bøgerne  
samt



samt'over dem', Bøgerne afvigte Vinter ere udlaan-  
te til, og af tvende Sognemænd modtaget  
Bidnessbyrd om, at Bøgerne virkelig ere brugte  
og uden Betaling udlaan- te til enhver, som har  
begjæret dem.

De Bøger, hvoraf Bibliotheket bestaaer,  
ere følgende:

### I. Oekonomiske.

No. 6 Huusmoderen, af E. Balling.

• 16 Agerdyrkningskatekismus, af E. Gleis-  
scher.

• 17 Havelatekismus, af Mansa.

• 18 Afhandling om Most, af Bothman.

• 26 Afhandling om Qvægsygen.

• 29 Kommissions Forhandlinger i Lands-  
bosagen.

• 30 Fabritius's Betænkninger Landvæsenet  
angaaende.

• 31 Om de Fridriksborgske og Kronborgske  
Indretninger, af Hansen.



No. 45, 46-70 Samlinger til Agerdyrlæning, af  
Bedel.

= 55 Samleren for Landboen.

= 69 Anviisning til velindrettet Jordbrug for  
udskiftet Bonde, af Høegh.

## 2. Physiske.

No. 7 Sundhedskatekismus, af Tode.

= 15 Nyttige Kundskaber, af Wolff.

= 44 Medicina ruralis, af J. Smith.

= 59 Mangors Landapotek.

= 61 Ruffs Naturhistorie.

= 68 Søborgs Stiernekatekismus.

= 71 Funks Vederraad til Naturhistorien.

= 74 Rousseaus Botanik for Fruentimmer.

## 3. Moralske.

No. 1:2 Almuens Lærer.

= 3 Landsbyselskabet.

= 4 Viisdomsbog for den christelige Land-  
mand.

= 5 Konstants kuriose Levnet, 1 og 2 Deel.

= 67 — 3 Deel.

No. 8



No. 8 Jesper Hansens Tildragelser, af Storm.

- 12 Kochovs Berneven.
- 20 Hofman, om Fornøielse.
- 28 Poeten, af Bøgh.
- 34-35 Oversættelser i Prosa til Nytte og Fornøielse.
- 39 Bunkeslod, Spindeviser.
- 42 Bolingbrokes Breve.
- 43 Middelalderens Digtekunst.
- 47 Birchs Dydelære.
- 48 — — — 1790.
- 49 — — — 1791.
- 50 — — — 1792.
- 51 — — — 1793.
- 40 Nytaarsgave af Abrahamson.
- 53 Nytaarsgave for Landboen.
- 54 Feddersens Exempler paa Wiisdom og Dyd.
- 56 Menneskets Historie, af Villaurie.
- 7 E. Smiths Færebbygning om Dyrene.
- 60 Store og gode Handlinger, samlede af D. Malling.



No. 62 Indledning til flere Kundskaber, af  
Rasmussen.

• 63 A B C af samme.

• 73 Moerende og underholdende Historier  
for Bondestanden.

#### 4. Theologiske.

No. 10 Fem Præleener, af Paveles.

• 11 Det nye Testamente.

• 13-72 Evangelisk Psalmebog, 1 og 2 Hæfte.

• 14 Birchs bibelske Historie.

• 19 Strøms Huuspostil.

• 21 Beviis paa den christelige Religions  
Sandhed.

• 22 Gibsons Hyrdebrev.

• 23 Anledning til christelig Sindsforsætning  
mod Dødens Skræk.

• 24 Tre Taler om Evigheden.

• 52 Birchs mindre bibelske Historie.

• 64 Ny Lærebog i Religionen.

• 65 L. Smiths Kommunionbog.

• 66 Seilers Lærebog i den christelige Reli-  
gion.



## 5. Historiske og Geographiske.

## No. 9 Geographie af Storm.

- 25 Skoleatlas af Jonge.
- 28 Kiøbenhavns Sognelirkers Beskrivelse.
- 32 Madam Sigvart og hendes deilige Datter.
- 36 Om Felttoget i Sverrig, af F. C.
- 37 Autentisk Journal over samme.
- 38 Anmærkninger derover.
- 41 De jydskke Jorddrotters Klage med Anmærkninger, af Colbiørnsen.
- 58 Suhms danskke Historie.

Læseren vil maaffee synes, der findes en eller anden af disse Bøger, der ikke stemmer saa nøie overeens med Indretningens Diemed, men da maa det behageligst iagttages, at disse saa ere skænskede blant flere saare gode og forræffelige, at det ikke var passende at forkaſte Gaven, fordi en liden Deel deraf ikke var ganske hensigtsmæssig, saa meget mere som disse Bøger ved Leilighed kunde sælges, og nyttigere i deres Sted kjøbes, hvorved



de komme Indretningen meget tilgode, og, som jeg formoder, Giverens Diemed ikke forseiles.

Saaledes fremstod nu det Bondebibliothek, der kan fremme Almeennytte, naar det bruges rigtig; men, hvo der kiender Bondealmuen, især den Siællandske, maa og tillige kiende deres Charakteersærheder. Ifølge heraf var det mig ikke let at faae Bøgerne brugte, endskiønt jeg ved Ungdommens Underviisning i Kirke og Skole, samt ved Huusbeføg mældte om deres Tilværelse og Hensigt, og anbefalede dem. Vinterastener fra Mortensdag til Kyndelmisse og lidt længere, er blot den Tid, der levnes Bonden til Læsning, især paa Steder, som dette, hvor der gieres Hoverie, hvor den største Byes vigtige Næringsvei er at sælge Løv til nærmeste Kiøbstæd, hvoraf og følger, at den, der har Dunsten af en lille Væl Finkel i Hovedet, hellere sover ud paa Bænken, end læser noget nyttigt. Jeg greb derfor til det eneste Middel, der, passende efter Tid og Omstændigheder, stod i min Magt at udfinde. Jeg lod, nemlig i den Bye jeg boede i, tillyse, at hvis nogen

næste



næste Søndagsten vilde høre noget smukt og nyttigt forelæses, maatte de til en vis Tid møde hos N. N. Nysgierrighed eller maaskee noget, hvorfor ingen kan gjøre Rede, samlede nogle tilligemed de saa, jeg havde gjort Aftale med om Sagen. Vi talede da to a tre Timer sammen, og i disse Samtaler søgte jeg stedse uformærkt Velilighed til at lære mine Sognefolk at kiende deres Trang til at vide mere end deres Forsædre, opvække Læselyst, anwise enhver hvad der syntes mig efter hans mig bekiendte Tænkemaade meest passende og til hans Haandtering meest nyttigst. Imellem foreslæste jeg, som Samtalen gav Anledning til, Stykker af en og anden af Bøgerne, udlaaante, eller lovede, naar N. N. havde læst Bogen, at laane den til enhver, som først meldte sig. Paa denne Maade kom Bøgerne i Omgang, saa meget mere, som jeg saaledes vedblev næsten hver Søndagsten afvigte Vinter, deels i mit eget Huus, deels hos enhver anden, der begiærte min Nærværelse.

Ved Bøgenes Indkøb har det herforuden været min Hensigt, at oprette tillige af dem et



Skolebibliothek, som skal benyttes overeensstemmende med den nye forventende Skoleindretning, hvilken hver reisskaffen Almueslærer ikke ønsker, for længe maa udeblive, eller Decennier forsvinde med Forslag.

For nærværende Tid bestyres Bibliotheket af mig; men jeg haaber at erholde det danske Cancellies Bekræftelse paa, at det ved min Fratrædelse fra Embedet skal herefter bestyres af Læreren i Asmindrup Skole, under Tilsyn af den residerende Capellan til Biig og Asmindrup, saa at i Følge det dobbelte Diæned Bøgerne kunne bruges i Skolen til Børnenes Underviisning, og alligevel udlaanet, som nu, til de Ældre i Sognet.

Bibliotheket savner endnu flere Bøger, hvoraf Almueskundskab og tienlig Morsskab kan drages; skulle derfor nogen, som ynder min nærværende Indretning, ædelmodig skænke den Bidrag, da skulle disse blive anvendte til slige Bøgers Indkøb, eller om Bidragene bleve flere, da til en Fond, hvoraf aarlig kunne købes de udsom-



Kommende Bøger, der ere tjenlige til Bibliothekets Hensigt, samt til smaa Belønninger for de Børn, der flittigst søge Skolen, og med Flid og Nytte bruge Bøgerne.

Gvininge i Ods Herred  
den 29 Sept. 1795.

P. D. Faber.

Residerende Capellan ved Biig og  
Åsmindrup Menigheder.

Ligesom vi nu have læset Efterretning om et oprettet Bibliothek for Landmanden, saa vilde vi og læse en Efterretning om et Bibliothek for Borgeren i Kiøbstæden, nemlig i Marieboe i Lolland ved Præsten Hr. K. H. Seidelin, tilligemed en Forerindring om denne Provincial-Bogsamling før han reiste dersfra, samt en Liste paa de skænkede Biedrag i Bøger eller i Penge.

### Forerindring.

Nærværende trykkes ikke alene til lettere Omfendelse i Lolland, men ogsaa til Efterretning for alle Oplysnings-Elskere i Fædrelandet. For saadanne kan det ikke være ukiert, at vide Maaden,



paa hvilken en Stiftelse, der sigter til Kundskabs Udbredelse, er bleven til, hvor ringe og hvor trængende til Understøttelse samme end maae synes i sin Fødsel.

Den Mariboske Bogsamling's korte Historie er denne: imod Slutningen af forrige Aar lod jeg efterstaaende Plan omløbe i Mariebo. Det Bifald, som den fandt, og som kan sees af Paategningslisten, var vel ikke fuldkommen svarende til mit maa skee alt for sanghjinske Haab, men dog stort nok til at give et meget fordeelagtigt Begreb om dette saa lille Steds Indvaaneres Patriotisme og Læselyst. Hvormeget dette opmuntrede mig, vil man see af den Opfordring, hvormed jeg sendte Planen ud i det øvrige af Provindsen. Den endelige Virkning af dens Udsendelse har min Bortflytning fra Maribo hindret mig fra at erfare. Paategningslisten viser hvad der for min Afreise var givet. De endnu ventende Gaver, som Hollands rigt afslagne Geistlighed, oplyste Riisbæddindvaanere og Jorddrøtter give Grund til at see i Møde, skulde ogsaa, naar Planens Omløb er tilendebragt, ved Trykken vorde bekendt.



kiendtgjorte. De Herrer F. Tøttrup, Landsdommer i Lolland og Falster, H. Clausen, residerende Kapellan i Maribo, og E. Sidenius, Kiøbmand sammesteds, selv runde Givere, have paataget sig Bogsamlingens Bestyrelse. De have troet, at det allerede skienkede var tilstrækkeligt til at give Stiftelsen sin Tilværelse, og vente kun paa Kirkeinspektørens Tilladelse til at opsætte Bøgerne i Maribo Kirkes Tomsnekke, for da at indbyde samtlige Bogsamlingens Stiftere til at aflevere de paategnede Gaver, da der strax, naar Katalogerne ere trykte, kan begyndes med Ublaanningen.

Som det kan ventes, at der endog i de andre Provindser vil findes Mænd, der ved Bidrag ville fremhjelpe denne begyndende Stiftelse, saa er dette endnu meget mere at haabe af de uden for Lolland levende Lollændere, som nærmere deeltagne i Fædreens Anliggender. Ogsaa have to i Falster levende Lollændere allerede givet folgebærdige Exemppler herpaa.



Om Stiftelsens videre Skiebne ville Bessyrerne vist ikke undlade at give Publikum Efterretning i Fremtiden.

Kbhavn den 20 August 1795.

R. H. Seidelin.

### Ærede Medborgere!

Dersom det er en Sandhed, som neppe nogen i vore Tider tør nægte, at Menneſſeomgang har den vældigſte Indflydelse paa Menneſſets Dannelse, at den styrker og ansporer ham, hvis den er velvalgt, paa Dyds og Virksomheds Bane, men i modsat Fald fordobler hans Gort paa Uſædelighedens; ſaa maae ſamme Sandhed, anvendt paa Læsning, denne Omgang med Graværende, være ikke mindre gieldende. Det bliver endog et unægteligt Fortrin paa Læsningens Side, at Valget er her mere i vor Magt, og at den gavnblandte Lyſt, ſom Læsning yder, er mindre forstyrret af Omſtændigheder og af Sandſeligheds Mellemvirkning. Des beklageligere ere da Smaaſtædernes og Provindſernes Kaar deri, at de ei allene ere arme paa Selſkabsomgang, men endnu

armere



armere paa Midler til sund Læselysts Tilfredsstillelse. Den første Mangel ligger i Stædernes Natur; den er uoprettelig. Den anden, som derfor des ibrigere burde søges afbødet, har vel sine Vanskeligheder, som ikke ere lette at betvinge; men skulde de derfor være uovervindelige? Jeg tør sikkert svare nei; og denne Bestemthed grunder jeg paa disse to Sandheder:

1) Vi besidde de naturlige Midler, som nu liggiøre os en udvalgt og udbredt Læsning i Moderemaal, og 2) vi have de vægtigste Bevæggrunde til at anvende disse Midler, og at forskaffe os et offentligt dansk Bibliothek.

Mange Familier og Personer her i Byen og blant Provindsens Middelstand eie mere eller mindre betydelige Sæt Bøger, som, til sammenbragte paa et Sted, strax vilde udgiøre en stikkelig Bogsamling; og vist nok vilde jeg giøre mig skyldig i Fornærmelse, om jeg drog i Tvivl, at der jo findes adskillige iblant os, som med Glæde ville bringe et Offer paa Fædrelandets Alter, ved at fremme med et



Pengebidrag en Sag, saa vigtig for deres Hiem eller nuværende Opholdsted.

Alle Smaaestæder, og Mariebo som siden iblant smaae, sadne en Mængde Fornsielser, som store Stæder frembyde; især gives her uden for Huusholdningsbæfener næsten ingen, hvori Kønnet kan deeltage; saa stor en Deel af dette Savn, som er uadskillelig fra Stedet, maae man taale, men een af de ædelste Fornsielser, en god og morsom Læsning, den kan vi, ved at anskaffe en offentlig Bogsamling, skienke vort Fruentimmer; og kan vi, da bør vi det.

Smaaestedsbørn have gierne, formedelst utilstrækkelige Skoleanstalter og Mangel af Hauslærere, en stor Deel Tid tilovers; sandsynligviis ville Forældrene, som ved Forretninger hindres fra at have tilbørligt Opsyn med denne evige Legetids Anvendelse, intet heller ønske, end at Børnene maatte faae Lust til at læse gavnlig morende Bøger; men først ville de iudsee, at det maa gøres Børnene muligt at faae slige Bøger.



I nuværende Forfatning maae de iblant os, som have Lyst til Læsning og Kundskab (jeg taler ikke om Fagslæsning, hvori enhver Videnskabsmand nødvendig maae eie et passende Bogtal), selv anskaffe sig Bøger: men denne Maade at hielpe sig paa, er deels utilstrækkelig: da enhver, som ikke er rig, maae holde sig inden for et snevert Valg, og altsaa savne Forandring; deels er den kostbar: Bøger ere i Danmark desværre alt for dyre, og blive det for os endnu mere ved Traliggenheden fra Hovedstaden; snart hviler en stikkelig Penge i et Par Hylster Bøger. Dog har man end saaledes ved Lyst og Ene tillagt sig en kostbar liden Bogsamling, opstaaer en ny Vanskelighed, den, at bevare det uadspredt; man kan ikke her saa vel som i en stor Stad, hvor der er Leiebogsamlinger nok, undslaae sig for at udlaaene af sine Bøger, og hvor let forkommer da ikke en kjær Bog, ofte et Bind af et stort Værk, som derved skæmmes og forringes? Endelig ved Samlerens Død kortsælges Bøgerne for Hælften, ja tit endog for en langt ringere Deel af Indkjøbsprisen, og hvor dyrt betalt bliver ikke nu den Nytte, Samleren havde af dem? Jeg mener, i Sammenligning med hvad denne

Nyt.



Nytte ellers kunde havees for. Vi vilde tydeligere overskue dette ved et Exempel. Een køber 200 Bøger for 200 Rdlr., han d er efter at have eiet dem i 20 Aar; i denne Tid vilde Renterne af Købesummen have meer end fordoblet den; nu sælges disse Bøger, som have kostet over 400 Rdlr., for 100 Rdlr.; altsaa har Brugen af de 200 Bøger i 20 Aar kostet 300 Rdlr. Antager man, at Eieren har gienneml st hver Bog tre Gange, saa har hver Gienneml sning af een af Bøgerne kostet ham tre Mark, eller H lften af Indkøbsprisen; denne samme Gienneml sning anskaffer man sig for to Skilling til et L bibliothek, og den selvsamme Brug af samtlige Bøger kunde saaledes være erhholdet for tolv og en halv Rigsdaler. Sammenligningen er saa paafaldende, som rigtig.

L seselskaber giøre vel Nytte, men den L sning de give er dog særdeles ufuldstændig, deels fordi de ikkun levere af det Nyere, deels fordi Bøgerne sædvanligen sælges ved Aarets Udgang; og hoormangt et godt Skrivt ønskede man ikke undertiden at værløse, eller dog om et og andet at eftersl ae?



Alle disse Mangler have ikke Sted ved en offentlig Bogsamling.

Vi have her i Mariebo, saavelsom i hele Provindsen, ikke stor Leilighed til mange uskyldige Fornoielsers Nydelse; Underviisningsvæsenet er ikke uforbedreligt; Læselysten, som ikke kan kaldes liden, møder mange Hindringer; saa af os have Raad til at stifte mange Penge i Bøger, for os gielde derfor alle ovenstaaende Bevæggrunde, og i Tillid til disse's Bøgt giver jeg mig den Ære, at forelægge mine ærede Medborgere følgende

Plan til en offentlig dansk Bogsamlings Oprettelse i Mariebo.

#### I.

De Bosiddende, som eie danske Bøger, anmodes at skienke dem til dette nyttige Niemeds Opnaaelse, enten strax, det er at sige saasnart man er forvissat om, at Bogsamlingens Oprettelse ved tilstrækkelige Gaver bliver giort muelig, — eller, hvis de ei nenne at stille sig ved dem i levende Live, være

de



de dog saa ædelmodige at forsikre Bogsamlingen om at erholde deres Bøger efter deres Død; den første Maade var vist den ønskeligste, og det vil let indsees at Giveren, isteden for at tabe, vinder for sin Læselyst.

## 2.

De Byens og Provindsens Indvaanere, som ikke agte her bestandig at forblive, ville lægge en endnu roesværdigere og renere Borgerdyd for Dagen, ved at bidrage med større eller mindre Skient af Bøger eller Penge til en blivende Fordeel for den Bye og Egn, som de nu opholde sig i.

Ved disse to Poster ville dog ingen troe sig anmodet om, at stille sig ved Bøger i deres Videnskab, eller ved saadanne, som de daglig bruge.

Da Byen eier over tyve Familier, af hvilke man kan gjøre sig grundet Haab om Bidrag i Bøger fra 10 til 100 Stykker; saa kan Bogsamlingen, naar man regner efter et Middeltal, af Byen allene love sig en Paategning af 800 til 1000 Nummere,  
og



og saadant Byens gode Exempel vil vist blive af den beste Virkning hos Dens Jordbrotter, Præster og øvrige oplyste Landboere saavel som Indvaanere i de andre Lollandste Kiøbstæder.

## 3.

Skiont Bogsamlingen, for at stifte den tilsigtede Nytte, bør være Dansk, kunne Bøger i fremmed Maal dog være en velkommen Gave, da derfor ved Bytte eller Salg kunne anskaffes brugelige danske Bøger. Ligeledes modtages enkelte Tomer af Verker og Dubletter.

## 4.

Det er ikke at formode, at der jo vil findes adskillige, som enten isteden for Bogbidrag, eller der tilligemed, ville ophielpe denne Stiftelse med Penge; ja hvad skulde vel endog hindre, at ikke alle de, som have Ene, maatte ville med en frivillig Gave, den være liden eller stor, tilkiøbe sig den Fornøielse, at have fremmet en saa ønskeværdig Sag.



## 5.

Ved saabanne aarlige Pengebidrag, ved efterhaanden tilkommende Gaver, samt ved den nedenfor omtalende Læsningsleie, kan Bogsamlingen vorde i Stand til aarlig at indkøbe et Valg af de udkommende danske Bøger.

## 6.

Saa snart der af Paategnesserne paa den med Planen omgaaende Liste sees, at Bogsamlingen er sin Stiftelse vis, skulle Deeltagerne ved et Omgangsbrev vorde anmodede om, til to paalidelige Byens Mænd, som maatte findes villige til at være Stiftelsens Opfyndsmænd, at afgive de paategnede Gaver i Bøger og Penge, imod disses skriftlige Beviis.

## 7.

Iblant Byens Bogkyndige vil der vel altid findes den, som uden Betaling vil paatage sig en Bibliothekars eller Bogværgers gavnlige og altsaa behagelige Embede.



## 8.

De afleverte Bøger opsættes strax til Forvaring og Brug i Kirkens Jomfrukôr, som det allerbequemmeste Sted til samme.

## 9.

Over Bøgerne maae have en dobbelt Fortegnelse, hvori de ere anførte efter Alfabet, med hver Bogs tilføiede Ladepris; den ene af disse Fortegnelser bliver hos Bogsamlingens Opsynsmænd, den anden bør ligge ved Bogsamlingen til Bogværgens Afbetiening.

## 10.

Saa snart Bogsamlingen har naaet Tilværelse, søges kongelig Confirmation paa, at den maae nyde samme Forret og Betryggelse, som andre offentlige Stiftelser, med Regnskabs Afslæggelse til Kammeret, Forfordringsret i Stereboer, Fritagelse fra stemplet Papirs Brug o. s. v.



## II.

Bogsamlingens Bestemmelse opnaaes derved, at Bøgerne udlaanet til Læsehyfne. Den Laanende erlægger derfor to Skilling ugentlig Leie i de første fiorten Dage; beholder han Bogen længer, stiger Leien til tre Skilling ugentlig. De som ved Bidrag ere blevene Bogsamlingens Stiftere bør fritages, om de selv forlange det, fra at betale denne Leie.

## 12.

Enhver, som laaner en Bog af Samlingen, aflægger Bogens Ladepris i Pant hos Bogsværgeren; forkommer den Laanende Bogen, da er Pantet Samlingen hiemfaldet; forværger han Bogen, da tilkommer Samlingen en med Skaden forholdelig Deel af Panter.

## 13.

Bogsværgeren holder en Udlaaningsbog, hvori de udlaanede Bøger indføres efter Nummer, saavel som Laanernes Navne, og det erlagte Pant.

## 14.



## 14.

En eller to Gange om Ugen, hvergang en Time, staaer Bogsamlingen aaben; Bogværgeren er da tilstæde og udlaaner til de Lysthavende.

---

Paa medfølgende Paategningsliste vilde de af mine ærede Medborgere, som maatte finde ovenstaaende Plan giørlig og stemmende med deres egen Gavnelyst, behage at paategne deres Bidrag.

Mariebo den 27 Dec. 1794.

---



## Paategningsliste

for

## Gaver i Penge og Bøger

til en i Mariebo oprettende

## offentlig dansk Bogsamling.

Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
Mad.	1-4	Evalds samtl. Verker.		I.
M. C.	5-6	Bessels Skrifter.		
Seide-	7-10	Pamela.		
lin, Præ-	11-12	Bordings Skrifter.		
steenke.	13-15	Holbergs Danm. Histor.		
	16-17	— Jødiske Historie		
	18	— Danske og N. Stat		
	19-21	— Komedier. 3 Dele		
	22-23	— Heltehistorie.		
	24	— Moralske Tanker		
	25-27	Treschovs Taler.		
	28	Thuras poetiske Sager.		
	29	Lütkens oekon. Tanker.		
	30	Fruentimrets Kald.		
	31-34	Sturms gudel. Betragt.		
		p. S.		I.
				Givern.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
		omf.	Rdl.	Rdl.
Mad.	35.	Rambachs' Betragtning.		I.
M. C.	36.	Praxis Pietatis.		
Seide-	37.	Et Mennesk Skyldighed		
lin, Præ-	38.	Marons Brystspan.		
steenke.	39.	Menoz.		
	40.	Chariclea.		
	41.	Kiempeviserne.		
	42.	Argenis.		
	43.	Mossins Samtaler.		
	44.	Mallings store og gode Handlinger.		
	45.	Bierings Horaz.		
	46.	Suhms histor. Udtog.		
	47.	Paulus til de Gal. af Monr.		
	48.	Gellerts Fabler.		
	49.	Dankels Diskutser.		
	50.	De syv Christi Ord.		
	51.	Möllers Præken.		
	51-53.	Ramus's Sange 2 og 2 D.		
	54.	Menneskets fys. Bestem.		
	55.	Ovids Klager af Falster.		
	56.	Dyffels Fabler.		
	57.	Weisbachs Lægebog.		
	58.	Kalls Historie.		
	59.	Thaarups Statistik.		
	60.	Holger Danske.		
	61.	Horsters bibelske Histor.		
	62.	Liigpræken over Virg. Ekeel, i Sol		

p. S.

I.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
		omf.	Ndl.	Ndl.
		Samt to Bogskabe med		
		Laas.		I.
Hr. R.	63 66.	Bedels Samlinger om	10.	I.
		Agerdyrkn.		
H. Sei- delin.	67-69.	Heibergs Skuespil.		
	70.	Luxdorsiana.		
	71-72.	Shakespeare, oversat ved		
		Rosenfeldt.		
	73.	Havens Bestr. af Rusl.		
	74.	Badens danske Sprog.		
	75.	Schönn. Nord. Geogr.		
	76-77.	Almuens Lærer.		
	78-80.	Constanz Levnets Bestr.		
	81-82.	Snedorfs Skriver.		
	83.	West's Bestr. ov. S. Croix		
	84.	Jesper Hansen.		
	85.	Niebuhr om Tyrkiet.		
	86.	Statens Ven.		
	87.	Sørget. ov. L. Satterup.		
	88.	Om Posternes Gang ov.		
		Beltet.		
	89.	Kronprindsens Sæde i		
		Admiralitetet af Rothe.		
	90.	Fornuftens Ark. No. 1.		
	91.	En Præken af Hahn		
	92.	9 Hester af pol. og fysisk		
		Mag for 94.		
	93.	6 smaae Pieser.		
	94.	Anderson om Island.		
	95.	Procedure om Visen:		
		Vor Klub er dog 10.		
		p. S.	10.	2.
			Givern.	



Givern. Navne.	Num.	Givne! eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	10.	2.
Hr. F.	96-108.	Minerva, 13 Bind.	9.	5.
Tøt- trup, Lands- domm.	109-15.	Danmarks økonomiske Magazin. 7 Dele.		
	116.	Herweys Betragtning.		
	117-18.	Schytte om Staternes udv. Regiering.		
	119-21.	— om Staternes indv. Regier.		
	122.	Thaarups Statistik, første Udgave.		
	123.	Puffendorf om Menne- skets og Borg. Pligter.		
	124-25.	Luxdorsiana.		
Hr. Kraier, Købmand.	126.	Rambach.		
	127.	Guldbergs Verdens Hist. 1ste Deel.		
	128.	Gottschedens verdslige Viisdom.		
	129.	Bergmans fysiske Beskr. over Jordkl.		
	130.	Forn. Tanker af Runge.		
	131.	Schønning om Østerl.		
	132.	Sømands Haandbog af Winke.		
	133.	Den svenske Styrmands- konst.		
	134.	Nesewitz om Opdragels.		
	135.	Søren Knudsen.		
		p. 5.	15.	7.
			Givern.	



Givern Navne	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Narl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	15.	7.
Hr. Kreier, Riibm.	136.	Død og Him. af J. Watt.		
	137.	Bastholms udv. Stykker af det gamle Test.		
	138.	J. Stauning over det g. Testam.		
	139.	Holbergs Natur- og Fol- ke-Ret.		
	140.	Baxters nun oder nimm.		
	141.	— nöthiger Unterricht		
	142.	Schubert von d. Höllen strafen.		
	143.	Mejers Buszpsalmen.		
	144.	Sorgfältiger Medicus.		
	145.	Konketen af Mexico.		
		Lover ogsaa Bidrag i Penge.		
Hr. E. Eide- nius, Riibm.	146.	Frydensberg om den ol- denb. Stamme, m. K.	10.	5.
	147.	Niegels Chr. 5 Historie.		
	148.	— Fr. 4. Historie.		
	149-53.	Cuhms samlede Skrivt. Dele.		
	154-55.	Nothes Filosofies-Ideer.		
	156-59.	Frid. 2. efterl. Verker.		
	160.	Statens Ven.		
	161.	Moral for Fruentimmer.		
		p. S.	25.	12.
			Givern,	



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Aarl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	25.	12.
Hr. C. Side- nius, Kiøbm.	162.	Berings og Svangens bergs Reiser.		
	163.	J. Snedorfs Skriver. 1ste Deel.		
	164.	Følsters Hist. af Nohde.		
	165.	Vastholm over det gamle Testam.		
Hr. Pe- tersen, Inspek- tør over Knud- tenborg og Gyl- denst.		giver strax og lover noget aarlig i Penge.	10.	
Hr. J. Møller, Byso- ged. Hr. J. Blich Kiøbm.		-	6.	
Hr. Thrane, Cons. For- Hr.		-	4.	
Hr. Thrane, Cons. For- Hr.		-	4.	
Hr. Wivet, D. Med.	166.	Baggesens Fortællinger.	5.	
		p. S.	54.	12.
				Givern.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	54.	12.
Hr. Lund, Kjøbm.	167.	Tordenskiolds Liv og Lev- net, m. K.	4.	
	168-71.	Pamela.		
	172.	Minerva for 93.		
Hr. Erreboe Farver og Kjøb- mand.		- -	6.	
Hr. Schmidt, Uhrma- ger.	173.	Saxo Grammaticus.		
	174.	Oplysende Anmærk. af Stauning.		
	175.	— udv. Gudstieneste.		
	176.	— korte Anm. over d. g. og n. Testam.		
	177.	Holbergs mor. Tanker.		
	178-79.	Sammes Epistler. 3die og 4de Tome.		
	180.	Herodianus.		
	181.	Holbergs Bergens Bess.		
	182.	2 Satirer af Rabner.		
	183.	Antonius Betragtning.		
	184.	Guldbergs Verdens Hist. 1ste Deel.		
	185.	Lyde- og Dyde-Bog.		
	186.	Sørgetale over Trel- lund, i Folio.		
	187.	Cartouche.		
		p. S.	64.	12.
			Givern.	



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	64	12.
Hr. Schmidt, Uhrma- ger.	188.	En døende Faders For- maning til sin Søn.		
	189.	Nordkrogs.		
	190.	Stubs Viser.		
	191.	Samling af nytt. og op- bygg. Mat.		
	192.	Fingal og Frode.		
	193.	Den forbytt. Brudgom.		
	194.	Birks Kronologie.		
	195.	Det smukke Kiøns Pro- curator.		
	196.	Hyrbinden paa Alperne.		
	197.	Kongen og Forpagteren.		
	198.	En Tale af J. Stauning		
Provst- inde Si- denius. Jfr. Suhr.		- - -	4.	
	95-203.	Daaren af Stand.		
	204-6.	Josefs jødiske Historie.		
	207.	Menoza.		
	208.	Peder Dres Historie.		
Hr. B. Suhr, Kisbm. Mad. Sti- strup, Præste- enke.		- - -	2.	
	209.	Zimmerman om Natio- nalsfolkthed.		
	210.	Staunings Ann. over d. g. og n. Tæst.		
	211.	Herslebs Præfener.		
		p. S.	71.	12.
			Givern.	



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	71.	12.
Mad. Sti- strup, Præste- enke.	212.	Kiøbenhavns Beleiring.		
	213.	Olrogs Taler.		
	214.	Tullins Poesier. 1 Bind.		
	215.	Ernestines Historie.		
	216.	Samling af smukke dan- ske Vers. 1742.		
	217.	Hugo Grotius om den frist. Rel. Sandhed.		
	218-20.	Holbergs Komedier 3 B.		
	221.	Jomfruern. Erekrands		
	222.	Semlers Antiquiteter.		
	223.	Den udv. Gudstieneste af Stauning.		
Fr. Clausen, resider. Kapel- lan i Marie- bo.	224.	Den danske Merkur. 1ste Hefte.	5.	3.
	225.	Hammers hellige Sange.		
	226.	Møllmans alm. Histor. 1ste Deel.		
	227.	Gellerts Bet. over Rel.		
	228.	Statens Ven af Høye.		
	229.	Sammes Religion og Oplysning i Staten.		
	230-31.	Vastholms Taler.		
	232.	Gudelige Psalmer. Odense 1781.		
	233.	Ev. christelig Psalmebog ved Balle.		
		p. S.	76.	15.
				Givern.

saalenge han er i Mariebo.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	76.	15.
Hr. Clausen, resider. Capell. i Mar.	234.	Fenelon om Pigebørns Opdragelse.		
	235.	Bast om Stoikerne.		
	236.	Campe's Advarsel for unge Piger.		
	237.	Egedes Eft. om Grønl.		
	238.	Fausts Sundhedskatek.		
	239.	Fruentimrets Kald.		
	240.	Kraft om de Bilde.		
	241.	Wolfs Menneffets fysi- ske Bestemm.		
	242.	Poesier. 1ste Saml.		
	243.	Præveforelæsn. af Mün- ter og Birch.		
	244.	Quintilians 10de Bog ved Schouboe.		
	245-46.	Nothe om Hierarkiet.		
	247.	Sange for Due-Selskab.		
	248.	Spektator, paa Dansk.		
	249.	Frankrigs Revolut. for- uds. af Johannes.		
	250.	Monro's Anatomia com- parata, ved Kiegels.		
	251.	Salzman om de kraftig- ste Midler til at bibr. Børn Religion.		
	252.	Stauning om den udv. Gudsstieneste.		
		p. S.	76.	15.
			Givern.	



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebr. drag.
			Rdl. 76.	Rdl. 15.
Fr. Clausen, resider. Capell. i Mar.	253.	omf. Sammes Tale paa Kong. Fødselsdag.		
	254-55.	Scholz Sittenlehre in Briefen an ein Frauenz.		
	256-57.	Gellerts moral. Vorles.		
Fr. M. D. Kiegels.	258.	Iliad: Femte Christi- ans Seiertvindinger.		2.
	259.	Ramus's verdslige og geistlige Historie.		
	260.	Svaningii danske Krøn- nike.		
	261.	Seneca, overs. af Virg. Thot.		
	262.	Kiegels's Chirurgies Hi- storie.		
	263.	Michaelis Overs. af d. g. Testam.		
	264.	Kesens Bibel.		
	265.	Celsus de medicina.		
	266.	Longinus de subl.		
	267.	Jul. Cæs. de bello Gall.		
	268.	Curtius.		
	269.	Lactantius.		
	270.	Cyprianus.		
	271.	Clemens Alex.		
	272.	Plinius.		
	273.	Nov. Test. Græcum.		
	274.	Versio LXX.		
		p. S.	76.	15.

Givern.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Marl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	76	17.
Hr.	275.	Cabosutii Hist. eccles.		
M. D.	276.	Platonis Opera.		
Niegels.	277-86.	Suhms danske Historie.		
	287-89.	Niegels Hist. eccles.		
	290.	En tydsk Hesteløgebog.		
	291.	Niegels Hist. Chirurgiæ.		
		Disse gives strax, følgende legeres:		
	292-93.	Clanges fjerde Kristians Historie.		
	294-95.	Basnages histoire de l'eglise.		
	296-98.	Pagi annales.		
	99-300.	Breviar. posit. Rom.		
	301-24.	Fama Europæa.		
	325.	Josephus.		
	326-34.	Hist. litter. de la France.		
	335-36.	Basnages hist. de l'egli- se reformée.		
	337-40.	Gerdesii hist. evang. ref.		
	341-42.	Beaufort republique.		
	343-58.	Fabricii bibl. Græca.		
	359.	Ej. bibl. latina.		
	360.	Lux salutaris veritatis relig. Christ.		
	361-62.	Bibliogr. antiqua.		
	363-78.	Natal. Alex. hist. eccl.		
	379.	Dankwerths Holst. Be- schreibung.		
		p. S.	76.	17.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	76.	17.
Hr. Stau- ning, Sogne- præst i Mariæb.	380.	Biskop Jespersens gra- dual Bog.		1.
	381.	Mossins Præken, hvor- for han tiltalte.		
	382.	Toxens Forsvar mod Pontopp. Forkl.		
	383.	Falsters Vredigt over Fr. 4. Mskr.		
	384.	Lassen Tychonius's Be- tænk. over Jød. Omvend. Mskr.		
	385.	Lüders Samtale om Hør- Potatos Humle- og Kløver-Avl.		
	386.	Bie's Sange.		
	387.	Mangor om Næstveds patriot. Selskab.		
	8	Landhusholdningsf. be- synget af Vierring.		
	389.	Gotschalk om Patriotis- mens Indflydelse paa Moderspr.		
	390.	Dr. Briand om Blodfor.		
	391.	Tanke om Huushold- ningsmaader.		
	392.	Trojel om Humleavl.		
	393.	Dyffel om Lovenes Ef- tersevelse.		
			p. S.	
			76.	18.
			Givern.	

Isalænge han er i Holland, forflyttes han uden for Provinsien,  
giver han ved Afreisen engang for alle 10 Rdl.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl. 76.	Rdl. 18.
Hr. Stau- ning, Sogne- præst i Marieb.	394.	Borchsenius om rimfrie Vers.		
	395.	Sandøe om Rel. Trøst mod Døden.		
	396.	Botcher om Kristi Li- delse.		
	397.	Reisens Jdebr. Historie.		
	398.	Schønnings Reise gien- Norge.		
	399.	Cold om Geistl. Tieneste i verdsl. Sager.		
	400.	Siell. Bispe af Haas.		
	401.	Næraaes Synske Geist- lighed.		
	402.	Bussæus's 8. 4des Hist.		
	403.	Nordens Reise, oversat af Stauning.		
	404.	Opmuntring for dem, som staae i Læ- reembed.		
	405.	Næsselt om Opdragelse.		
	406.	Pauli mindre Breve af Balle.		
	407.	Forkl. over Math. 5. K. af Balle.		
	408.	Bastholms Lovtale over Messias.		
	409.	Besk. over Kunstfamin.		
	410.	Gesners Skriver.		
		p. S.	76.	18.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl. 76.	Rdl. 18.
Hr. Stau- ning, Sogne- præst i Mariæb.	411.	Holbergs mor. Fabler.		
	412.	Youngs Satirer.		
	413.	Afhandling om Nvæg- syge.		
	414.	Nogle Emaastykker af Bastholm.		
	415.	Arons Brystspan.		
	416.	Olrogs Sange.		
	417.	Sange og Bønner for Huusandagt.		
	418.	Egtveds Taler.		
	419.	Taler af Stauning.		
	420.	Sammes Anm. over d. g. Testam.		
	421.	Troiel om Christi Lidelse.		
	422.	Blochs Skriver.		
	423.	Allerups Passions-Cate- chismus.		
	424.	Speners misbr Sprog.		
	425.	Tilskuerne. 1ste Aarg.		
	426.	Forsøg i de skønne Vi- densk. 1ste Stykke.		
	427.	Försts Agerdyrk. Regler.		
	428.	Samling af rare trykte og utrykte Piesser.		
	429.	Ch. 6tes Salvingsaalt af Rorm.		
	430.	F. 4. dito af Borneman.		
Hr. von Brache, Lands- domm.			p. S. 76.	18. Givern.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl, Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	76.	18.
Hr. von Bracht, Lands- domm.	431.	Kobberst. til Flora Dan. 2det Hefte.		
	432.	2de Taler af Hersleb.		
	433.	En Tale af Harboe.		
	434.	Holbergs Epistler. 1ste Deel.		
	435.	Gud. Psalm. af Ramus.		
	436-37.	2 Tømer af Forsøg i de ffionne Bid.		
	438-41.	4 forst. Pieser af Skri- vefriheden.		
	442.	Sturms sande Christen i Eensomhed.		
	443.	Forsøg til danske For- tæll efter Fontaine.		
	444.	Breve i Anledn. af de ny udk. Skr. 1768.		
	445.	Angaaende Lehnssfølgen i Laurvigen.		
	446.	21 Hest. af Jvers. Maas- nedssk. for dan- ske Læsere og af almeen. Saml.		
	447.	4 Hester af Taciti Anna- les, oversat af Baden.		
	448.	Regler for Agerdyrkn. efter Bertrand.		
	449-50.	Leonidas.		

p. C. | 76. 18.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Boger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	76.	18.
Hr. von Bracht, Lands- domm.	451.	Figuren van de gevalue- rede goude Spe- cier.		
	452-53.	Lamy Zittenlehre.		
	454.	Samlung zur Dänisch. Münzkentniss v. Schlegel.		
	455.	Bekehrungs Gesch. des Struensee.		
	456.	Marmontels Belisaire.		
	457-58.	Krebs's Mathematik.		
	459 60.	Portefeuille de Rousseau		
	461.	Grandison.		
	462-63.	Berther en Francois.		
	464.	Les Poësies d'Horace.		
	465.	Anecdotes eines reisen den Russen.		
		Endnu have de Her- rer Tøttrup, Blich, Si- denius, Lund, Schmidt og Krøjer, skienket Bog- samlingen :		
	466-81.	Millots Verdens Hist. 16 Dele.		
		p. S.	76.	18.



Da nærværende Plan har'endt sit Omløb i Mariebo, og der mødt et efter Byens Leilighed temmelig udmærket Bisald; vover jeg at fremlægge den for samtlige mine ærede Medborgere i Provindsen, forsikret om, at de ved Planens Udførelse vindende Fordele, gavnlig Lærnings lettere Erholdelse og Provinsens forøgede Hæder vist ville overtale dem til, med patriotiske Hænder at understøtte den gode Sag og forvisse Diemedets Opnaaelse.

Det tillades mig især at opmuntre til aarlige Pengebidrag, i Forhold til enhver af de ædelmodige Deeltageres Leilighed. Kunde, som jeg vist haaber, Stiftelsens aarlige Bidrag stige til et hundrede Rixdaler, da kan derfor anskaffes et kiernefuldt Valg af de aarlig udkommende Skriver; — For henved to hundrede Rixdaler kunne alle aarlig udgivne



Skrifter indkøbes; men skulle de aarlige Bidrag endnu beløbe sig til mere, da kunde Overskuddet, i Forening med de Pengegaver, som for eensgang gives, bruges til at anskaffe de allerede værende danske Skrifter, for tilsidst at have alt, hvad der er skrevet og skrives i Modersmaalet.

Da Manuskripter saa let ved Dødsfald forkomme, ei heller i Individens Bærge gjøre den Nytte, som naar de, bevarede i en offentlig Bogsamling, let kunne findes og bruges af Granskeren; saa haaber jeg, at Eiere af saadanne Skatte ville fornøie sig ved den aabnede Leilighed, til at gjøre deres Nytte udbredt og deres Bevarelse sikker.

Jeg nærer det Haab, at ikke allene denne Stiftelse vil opnaae sin Tilværelse til sand Nytte og Hæder for Lolland, men at endog andre Landsmænd efter vort Exempel ville oprette lignende Stiftelser. O den herlige Dag, naar den danske Stat kan tælle et par hundrede offentlige danske Bogsamlinger! Folger



gerne, den videre Udbredelse af gavnlige Kundskaber og Sandheder, den forøgede Sikkerhed for Skribenter og Forlæggere, den Mængde herlige Skrifter, som derved vilde komme for Lyset, falde alt for beskueligen i Øinene til, at mit Ønske ei skulde være alle sande Fædrenelandsvenners. I Hensyn paa dette Haab skal Planen tilligemed Paategnelserne worde aftrykt, saasnart den har endt sit Omløb i Provindsen.

Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen. ge.	Narl. Pen. gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	76.	18.
		Alf Fuglse Herred.		
		Lover Bidrag i Bøger.		
		- -	5.	1.
Hr Saabye, i Errind lev Hr. Wich- man i Fuglse. Hr. Slet- ting i Fuglse.	482.	Gellerts moralske Fore- læsninger.		
	483.	Boyes svenske Landm.		
		p. S.	81.	19.
				Givern.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	81.	19.
Hr. Sletr ting i Fuglse.	484.	Weyles Glossarium.		
	485.	Siøllands Landstrings Protokol for 79, 80 og 81.		
	486.	Etorms Fabler.		
	487.	Bgggesens Fortællinger.		
	488.	Guldbergs nat. og aab. Theologie.		
	489-94.	Skuespil 6 Dele.		
	495.	Guldbergs Breve.		
	496.	Den engelske Tilskuer.		
	497.	Lützens økonomiske Bal- lance.		
	98-503.	Snedorfs Skr. 6 Dele.		
	504-6.	Clitaus Collegium over den Rom. Ret.		
	507.	Wolfs Naturvidenskab.		
	508-9.	Biehls Fortællinger.		
	510-11.	Baron Trenks Levnet.		
	512.	Kofod Ankers danske Lehnret.		
	513.	Højers juridiske Kolle- gium.		
	514.	Croneghs Codrus.		
	515.	Lettres sur les Anglois p. Voltaire.		
	516.	Eloge du roi de Prusse.		
	517.	Beaumont Lehren des Zugend.		
		p. C.	81.	19.
			Givern.	



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. Men- ge.	Narl. Ven- gebi- drag.
			Ndl. 81.	Ndl. 19.
Hr. Oetting i Fuglse.	518. 519. 520-21. 522-25.	Kleist samtlige Schr. Gelehrtenesch. d. Welt- weisen auf dem Thron. Folgende legeres : Hoffm. Fund. for Hvens Stift. Pont. danske Atlas. 4 D. Lover Bidrag, naar Stif- telsen har naaet Tilværelse.		
Hr. Trojel, i Nebbe- lunde.		Ligeledes.		
Hr. War- berg, Præst i Rødbye.		Ligeledes.		
Hr. Aspach, Kate- chet i Rødbye.		Ligeledes.		
Hr. Provst Kragh i Taager.		Ligeledes.		
		p. C.	81.	19.
			Givern.	



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Harl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
			81.	19.
Hr. Holm, Præst i Holeby.	526-27.	Holb. 10 første Skue- spil.		1.
	528.	Claus Frimans Poesier.		
	529.	Erasmus Rotterdams Moria.		
	530.	Schönn. Reise i Norge.		
	531.	Zimmermans Dyrenes Geographie.		
	532.	Vast's poetiske Forsøg.		
	533.	Seofficererne af Tode.		
	534.	Atter ikkun Tanker.		
	535.	Die 4 Tageszeiten von Zacharia.		
	536.	Rossers Theatr. Frag. v. Zeiler.		
	537.	Leben der Königin Kri- stina.		
	538.	Robins. Crusoe deutsch.		
	539.	Fasciculus mirandorum. mit Kupf.		
Hr. Mi- nerth, Skole- holder i Holeby.	540.	Jonges Nuptialia.		
	541.	Adskilligt paa Vers af Sivertsen.		
	542.	Ussings Anm. til den nyeste Psalmebog.		
	543.	Mannestads fulde Tilbe- redning.		
			p. S.	
			81.	20.
				Givern.

Isalenge han er i Holland.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf.	81	20.
Hr. Mi- nerth, Skole- holder Holeby.	544.	General Wunschs Ende- ligt.		
	545.	Struensees Befebrungs Geschichte.		
	546.	Reimarus's nat. Rel.		
	547.	Pontopp Norges natur- lige Hist.		2.
Hr. F. Dyffel, Præst i Østøfte.	548.	Jessen om Kongeriget Norge.		
	549.	Bornholms Beskr.		
	550.	Chr. 5. Hist. af Freden- reich.		
	551.	Gienlyd af danske og norske Sæbelte.		
	552.	Nothe om Christendom- mens Virkn. i D.		
	553.	Landvæsenstyst for 83.		
	554-59.	Fleischers Naturh. 6 D.		
	560-61.	Schulzes fysikalske Nar- bog for 2 Nar.		
Hr. Ka- sting, Inspekt- paa Kri- stiansf.	562.	Pontopp. Gesta & vestig- ia Dan. extra Dan.		
	563.	Pontopp. Annales.		
	564 73.	Christiani og Gebhardi Danm. Norges og Hertugd Historie, i 10 Bind.		
		p. S.	81.	22.
			Givern.	



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Natl. Pen- gebi- drag.
			Ndl. 81.	Ndl. 22.
Hr. Fa- sting, Inspekt. paa Kri- stiansf.	574.	Egteskabs Katekismus.		
	575.	Numerier af Bruun.		
	576.	Peder Mark og hans Koner.		
	577.	Sørgetale over Biskop Ramus.		
	578.	Ballings Foraar.		
		Lode om Typographien.		
		Heilmans Tale paa Kon- gens Føds.		
		Om Nationaloplysn. af Petersen.		
	582.	En Aff. af Schiøtt.		
	583.	Stauning om en viis Re- gier. Indst.		
	584.	Hyrinden paa Alperne.		
	585.	Barberen af Sevilla.		
	586.	Seen Ursel.		
	587.	Kun sex Netter.		
	588.	Philemon og Baucis.		
	589.	Cecilia.		
	590.	Den skønne Arsene.		
	591-93	Danmarks literæriske Progresser. 3 Bind.		
	594-98	Alm. Saml. for 80-84.		
	599.	10 H. af samme f. 90.		
	600.	Stenvinkel om Middel til Oplysn.		
		p. S.	81.	22.
			Givern.	



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebi- drag.
			Rdl. 81.	Rdl. 22.
Hr. Ka- sting, Inspekt. paa Kri- stianss.	601.	2 Taler af Birch om Skolev. paa Braberr.		
	602.	Samme om en Præstens Egenskaber.		
	603.	Psalmer af Ramus.		
	604.	Sange af Heilman.		
	605.	Det smukke Rions Pro- kurator.		
	606.	Don Karlos, von Sch.		
Hr. Amen- torp, Præst i Nubbe- lykke.	607.	Frimurersange.		
		Af Musse Herred.	4.	2.
Hr. Holm, Præst i Hunse- bye.	608.	Fr. 5. Salvingsact.		
	609.	Kabler for det smukke Rion.		5.
	610-15	Den fysikalske Aarbog for 82-88.		
	616-17	Nordalersedlens Hændel- ser. 2 Hefter.		
	618-19	Naturen efter Bonnets Maade ved T. Rothe. 2 Dele.		
	620.	Nordens Best. af Egypten og Nubien, ved Stauning.		
		p. S.	85.	9. Givern.



Givern. Navne.	Num.	Givne eller legerede Bøger.	Gav. i Pen- ge.	Karl. Pen- gebe- drag.
			Rdl.	Rdl.
		omf	85.	29.
Hr. Holm, Præst i Hunse- bye.	621.	Struense's Omvendelse.		
	622.	Lovtale over David.		
	623.	M Klopstoks Breve fra Døde til Levende.		
	624.	Betr. over Lyksaligh. af Bianchi, oversat af Viehl.		
	625.	3 Hest. af Samleren for Landboen.		
	626.	Preussens F. 2 Hift. ved Birch.		
	627.	Siegwart.		
	628.	Nye originale Skuespil. 1ste Bind.		
	629.	Gotschalk om de poetiske Guder og Helte.		
	630.	Reimari naturl. Rel,		
	631.	Gedanken über d. Werth d. Gefühle im Ehr.		
	632.	Bet. über die Sittlichk. der Vergnüg. v. Ehlers.		
	633.	Terrentii Lustspiele.		
	634.	Burchards Gedichte.		
Hr. Ju- sticeraad The- strup paa We- stenb.		Uden for Lolland.		10.
			p. C.	85. 39.
				Givern.



Saavidt gif allerede Paategnelferne ved min Bortreise; hvormeget kan da ikke ventes af den øvrige større Deel af Landet, af Nørreherred nemlig, Sønderherred, og den største Deel af Muffeherred? Frygt for at Bogsamlingen ei skulde komme til Virkelighed, kan maaskee have fraholdet Rogle fra at paategne; men nu er Samlingen sin Oprettelse vis, den har en duelig og paalidelig Bestyrelse — hiin Frygt bortfalder da ganske; ligesom og Planens Natur tilintetgier den Frygt, at Samlingen med Tiden skulde kunne adspredes, som det er gaaet det Ratskøffe og andre Læseselskabers Samlinger.

Mænd uden for Polland, som ei vælge at sende til Bogsamlingens Bestyrelse de Gaver, hvormed de maatte ville ynde den, behage at lade dem tilhænde Hr. Bogtrykker Holm eller Hr. Boghandler Tilsb, for at besørges til Bestyrelsen, der igien offentlig vil gjøre Regnskab derfor.



Hefstets Slutning byder os at afbryde denne Afhandling om Land-Oplysningens Fornødenhed, og dens hidindtil mødte Forhindringer. Dette skal nærmere vedrøres i følgende Hefter, hvor tillige en Biskops Brev skal blive anført desangaaende, og tillige vises hvor mange 100 Lærde allerede i denne Provinds have antegnet sig til at biedrage til deres Lands Oplysning og til dets Beboeres Forædling.

Skulde der imidlertid forefindes nogen Tanke i disse Hefter, der skulde støde nogen, eller hvorover nogen skulde finde sig misfornøiet, saa haaber Redacteuren deres sædvanlige Overbærelse, for hans gode Hensigt, som ikke kan opnaaes uden ved Sandhedens og Oprigtighedens Hielp. Tillid til Regieringen, spekket om dens gode Hensigt, og dens Belvillighed til at hjælpe (om dens Evne endog er indskrænket) har veiledet ham til at fremsætte med Frimodighed de Studerendes uslykkelige Kaar, og at vise, at deres egen sikre og ordnede Befordring til Statens Embeder efter deres forhvervede Videnskaber, beforder



drer Statens Vel, og udbreder Kongens Glæde, ved at see sine Undersaattere lykkelige, isteden for nu hans Hjerte maae deeltage i deres Videlser, læse saa mangfoldige Klager og Ansøgninger, som altid formeres, og aldrig formindskes. Naar de Studerendes Antal i Skolerne og ved Høiskolen bestemmes, og de befordres, som have studeret, og deres Videnskaber befordrer dem, og ei Menneskets gode eller onde Billie, saa er alt dette Onde hævet.

At Studenterne dette natget elsker deres gode Konge, vil opgives af et lidet Beviis af en Cantate, som blev affynget paa hans Fødselsdag i det forenede musikalske Selskab, hvor mange Studenter med endeel Borgere vare samlede. Poesien var af en Jeolog, Hr. Christian Herz, og Musiquen af Organist Johan Ernst Hartman, en Søn af vor afdøde Cappelmester.

Med den samme Kierlighed, Høiagtelse og Tillid kan Redacteuren selv skrive om vor gode



Konge og hans elskede Søn. Han smigrer ei for dem, fordi de ere mægtige og kan hielpe. De kunde ei læge ham, ei befordre hans Lykke, og den Forsorg, som de have lovet ham, vinder han vel engang. Imidlertid sørger han for sig selv og sine Fornødenheder saa godt som han kan. Han har nylig været hos dem og talet med dem. Mere om disse og om vor Universitets Præst skal vi erfare i de ædle Handlingers Hæster. Imidlertid ville vi slutte, og fornøie os med denne Cantate.

---

### C h o r.

Glade Hjerter hæve sig  
Kongers Mønster op til Dig.

### A r i a.

Han steg i elsket Majestæt  
Paa Danmarks gamle Throne,  
Og Undersaattens Borgerret  
Blev hellig som hans Krone;

Og



Og Lænker som Fornuften bandt  
 Og alle Morkets Rædser svandt  
 Om Christians Throne.  
 Der staaer han nu saa tryk og blid,  
 Den bedste Fyrste i sin Tid,  
 Saa led Europas Tone.

## Europas Genius.

### R e c i t a t i v.

Jeg svøbte mig i Solens Straaler,  
 Men see! — den Skye, hvori jeg vandrer,  
 Hvorfra jeg skuer hele Jorden,  
 Blev mørk og tung af blodig Damp;  
 Da saae jeg ned til Danmarks Christian.  
 O! saligt Syn hvorpaa mit Øie hviler  
 Saa langt som hans det skionne Zepter rækker,  
 Der saae jeg Held blant alle Rigets Stænder,  
 Der saae jeg Børn velsigne deres Fader;  
 Og glad jeg svor, ved Danmarks Ære svor jeg:  
 Kong Christian lev Dig Selv Dit Folk til Glæde!  
 Og Ønster strømte til min Aand — var Jorden  
 Danmark,



Da svæved Skygger frem som piinlig tvinge  
 Kun Laare fra Europas Moder, Die.

### C h o r.

Glade Hjerter hæve sig  
 Kongers Mønster op til Dig!

### A r i o s o.

Kongekierlighed i Norden  
 Hele Jorden  
 Lære af din trylle Magt!  
 Kronens Glands maae elsket være,  
 Naar kun Fyrsterne vil nære  
 Folkets Kierlighed og Agt.

### En dansk Borger.

### W i i s e.

Ha! nævn en Stat saa skøn som min,  
 Ja søg paa hele Jorden!  
 Her staaer jeg froe og glad og frie,  
 En Mand i Christian's Monarki,  
 En Borger udi Norden.

Naar



Naar Krigens Lynild knitrer ned,  
 Og tænder hele Jorden,  
 Saa varner Orden, Fred og Roe  
 Om danske Borgers glade Boe,  
 Og jeg er tryg i Norden.

Og naar den blege Hunger kom  
 Og skrækked' hele Jorden;  
 Da iilde Armød til vor Barm,  
 Og sandt den vennehuld og varm,  
 Og prisede mit Norden.

Lad Ilden tære for min Fod  
 En Stad berømt paa Jorden,  
 Jeg lyder Skiæbnens strænge Bud,  
 I Haab til Kongen og min Gud,  
 Thi De velsigne Norden.

Ja Du! — hvad er dit største Navn,  
 Du Fader for Dit Norden!  
 Dit Navn er Danmarks Christian,  
 Og Du er Rigets bedste Mand,  
 Navnkundig over Jorden.



## E h o r.

Glade Hjerter hæve sig  
Kongers Mønster op til Dig!

## A r i o s o.

Lyd, blide Toner, lyd  
Til Held for Dem — som skabte Nordens Ære,  
O lyd for dem! — og Nordens Sang skal lære,  
Hvordan man lønner fælden Dyd!

## E h o r.

Ja tolf vort Hjerter — tolf vor Fryd  
Og løn den fældne Dyd!

## D u e t.

En Danske, og en Norske.

Den Danske.

Paa blomstrende Sletter,

Den Norske.

Paa skæbne Fjeld,

Den



Den Danske.

Dig Krandsen vi fletter,

Den Norske.

Du Rigernes Held!

B e g g e.

Du Rigernes Held!

C h o r.

Du Rigernes Held!

Den Danske.

O Christian!

Den Norske.

O Fred'rik!

B e g g e.

O salige Navne for Nordboens Siel!

Paa blomstrende Sletter,

Paa snehøie Fjeld,

Dig



Dig Krandsen vi fletter  
Du Rigernes Held!

A r i a.

Stor af Ere, stor af Magt,  
Med en Oldings Krone;  
Herlig ved Dit Hiertes Pragt,  
Sid Du paa Din Throne!  
Da skal Efterkommerne  
Deres Velstands Skaber see,  
See Dig signet af hver Stand  
Nordens gode Christian!

Slutnings Chor.

Alfader skued' ømt til Dig,  
Og talte høit — Du Glands fra mig,  
Din Fæst er stor og Guders lig!





Læserne ville tilgive, at her med dette Binds Slutning følger ingen Register. Foruden flere Marsager haaber Redacteuken af dette Skrift, at de antage denne Marsag for gyldig, at der ere kun saa faae No. anbragte endnu paa uædle Handlinger, Huusleiers Opsigelse og Huusleiers Paalæg. Ved Skriftets Slutning haaber han, at opfylde denne sin Pligt imod Læserne.

---